

نصوير ابو عبد الرحمن الكردي

لؤوسني

وحيد عبدالسلام بالي

٨٠ هـ

له بيرو باومردا

الملك الناصر
محمد بن يوسف

منتدى اقرأ الثقافي

ومرگنرانی
ماتوستا محمدهد

www.lqra.ahlamontada.com

جایی یدکه م

٢٠٠٧

لتحميل أنواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

برای دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

بۆدبەزانانی چۆرەها کتیب:سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

www.lqra.ahlamontada.com

www.lqra.ahlamontada.com

للکتاب (کوردی ، عربی ، فارسی)

زنجیره‌ی پرتوکی (الکلمات النافعة في الاخطاء الشائعة)

بهشی یه‌که‌م

۸۰ هه‌ئه

له بیرویاوه‌ردا

چاپی یه‌که‌م

وه‌رگیزانی

م. محمد

نووسینی

وحید بن عبدالسلام بالی

پالاک

ناوی کتیب : ۸۰ ھلہ له ییرویاوہردا

نوسینی : وحید عبدالسلام بالی

وہرگیپانی : م. محمد

سالی چاپ : ۲۰۰۷

چاپی : یهکهم

تیراژ : (۱۰۰۰) دانه .

چاپخانه : ۱ چاپخانه ی (سیما) چاپکراوه .

تایپ و دیزاین : کو مپیوتہری کاریوہ

ژمارہی سپاردن : ژمارہ (۱.۴۱) ی سالی (۲۰۰۷) ی و ہزارہتی پوشنبیری دراوہتی .

مافی لہ چاپدانهوہی پاریزراوہ .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ، مُحَمَّدٌ، وَنَسْتَعِينُهُ، وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يُضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ.
وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ.
وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾
﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ وَاجِدَ خَلْقَ مِنْهَا
زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ
وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٦﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ
أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا
عَظِيمًا﴾.

أَمَّا بَعْدُ :

فإن خير الحديث كتابُ الله، وأحسن الهدي هديُ محمدٍ (ﷺ)، وشرُّ
الأمور مُحَدَّثَاتُهَا، وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٍ، وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ، وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ.
پاشان:

هر لهو ساته وهخته وه که خوی گه وره نایینی پیروزی نیسلامی کرد
به خلات و دیاری بؤ مرقایه تی، وه هر لهو کاته وه که یه کهم په ره ی

نوورینی قورئانی پیروژ که نهخشینرا بوو بهوشه‌ی به‌ری "اقرا"
 له‌سەر پووی ئاسمانه‌کانه‌وه گه‌یشته سەر پووی زه‌وی، هەر ئاله‌و
 کاته‌وه ئهم دینه‌ی پیروژه به‌و تیشکه نوورینه‌ی خواپیه جوانه‌ی خنوی بووه
 په‌وینه‌ره‌وه‌ی تاریکاپیه له‌سهریه‌که هه‌ل نیشته‌وه‌کانی سەر ئهم پووی
 زه‌وییه، وه بووه بیروه‌وشی ئهو که‌سانه‌ی که عه‌قله‌کانیان ژه‌نگی بی
 باوه‌ری دایپوشی بوو، وه دوور له‌خواپیه سهره‌کانی پووج کردبوونه‌وه،
 هه‌تا وه‌که مرقیئیکی خاوه‌ن عه‌قل بژین به‌هوی ئهم قورئانه‌وه که شیایوی
 ئه‌وه‌بن ناوی مرقیان ئی بنریت، وه بووه نوور و تینی چاوی ئهو
 که‌سانه‌ی که چاوه‌کانیان به‌قولدا چووبوو له‌ ئاستی بینینی راستی ئهم
 ریگه‌ راسته‌دا چاوه‌کانیان په‌رده‌ی کویری دایگرتبوو، وه بووه چراو
 پۆشکه‌ره‌وه‌ی ئهو دلانه‌ی که پازی بوون بینه‌ی دلێکی قورئانی، بۆنه‌وه‌ی
 له‌دوای وه‌رگرتنی ئهم نووره‌ی ئیتر به‌نا‌راستی شوین که‌وتن و تاریک
 بوونی ژیان پازی نه‌بنه‌وه، وه هه‌تا به‌شوین که‌وتنی ئهم قورئانه‌ی کاتی
 ئهو بیته‌ که قوفل و کوئی سەر دله‌کان له‌سهریان دابگیریت، و وه له‌ژیانی
 دلته‌نگیه‌وه خیرایی بکه‌ن بۆ گه‌یشتن به‌ژیانی پر خوشی ئیمانی له‌دنیا‌دا،
 و وه کو‌تاییه‌که‌یشی بۆنی میسک و گه‌یشتن بیته‌ به‌به‌ه‌شتیکی نه‌پراوه‌ که
 پانتاییه‌که‌ی نه‌ندازه‌ی پانتایی ئاسمانه‌کان و زه‌وییه، وه شادبوون بیته‌ به‌
 مه‌لیکیکی ده‌سه‌لاتداری به‌خشنده‌ی ئی خوشبوو که پیشوازیان ئی ده‌کات
 به‌ده‌رخستنی پووه‌ی جوانه‌که‌ی و وه به‌ زه‌رده‌خه‌نه‌وه‌ی پینان ده‌فرموویت:
 (سلاوتان ئی بیته‌ ئه‌ی ئه‌هلی به‌ه‌شت).

که‌واته: ئه‌گه‌ر ئایینیکی پیروژ بۆ ئانه‌م مه‌به‌ستانه‌ی هاتبیت، بیگومان
 مرقه‌ دل نه‌خۆشه‌ شه‌یتانیه‌ سەر پووجه‌کان هەر ئاوا به‌ ئاسانی
 ده‌سته‌وسان دانانیشن له‌به‌رامبه‌ریدا، به‌لکو هەر له‌و کاته‌وه‌ گه‌وره‌ی

پیغمبران (ﷺ) فرموده‌اند: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ سِرِّ فَرَّازِ دَهْبَن»
 هر که او کاتوه تیگه‌یشتوون که بهم بیرو هوشه‌ی بی باومریه‌وه ئیت
 جیان نابیته‌وه، بویه شه‌ویان خستوته سِر پوژی مایه پوچیان و، وه
 عه‌قلیان له‌گه‌ل دله له‌رزوکه‌نیاندا خستوته گه‌ر بۆ داپشتنی درۆ
 ده‌سه‌و فرو فیل و نه‌خشه‌ی چه‌په‌ل له‌دژی ئەم دینه سهر‌فرازیکه‌رده‌ا،
 بۆئه‌وه‌ی به‌لکو به‌خه‌یالی پهرته‌وازه‌بوویان به‌نه‌نجامدانی ئەو خراپه‌ی بی
 نه‌نجامه‌نیان دژی ئەم خۆره به‌تینه‌ی ئیسلام بوه‌ستنه‌وه، به‌لکو نه‌گه‌ر
 بۆ چرکه‌یه‌کیش بیټ کۆسپینک له‌ریگه‌ی ئەم نووره‌دا دروست بکن، هه‌تا
 به‌هوی ئەم چه‌په‌لیانه‌وه بنووسریت له‌پریزی ئەو که‌سانه‌ی که کۆمه‌لی
 شه‌یتانی تپۆ کراون، وه به‌وه‌ی هه‌میشه له‌هه‌ولدان به‌دهمه‌ بۆگه‌نه‌کانیان
 درۆ و گومانی له‌دژدا دروست بکن، وه ناو و ناتۆره‌ی بۆ بکن به‌ناو، وه
 له‌هه‌ولدان پڕوپوچی و بیدعه‌ تیکه‌ل به‌پاکی و سپیه‌تی ئەم
 بیروباومری ئیسلامه‌تییه بکن، چونکه مروقی دوور له‌خوا وه‌کو
 (ماؤستا نوری فارس) ده‌فرمودیت :

(سری ده‌بشی به‌ بۆی ریحانه * فالنجه‌ ئەشقی بۆی ئاو ده‌ست خانه)
 بۆئه‌وه‌ی ئیمه‌ی موسولمانیش به‌دوورکه‌وتنه‌وه له‌م نایینه‌ پیرۆزه‌ وه‌کو
 ئەو گه‌لانه‌مان لیبت که غه‌یری ریگه‌ی خویان هه‌لبژاردوه، له‌بری
 په‌رستنی خوی گه‌وره و میهره‌بان، داریان به‌ردیان قه‌بریان شه‌خص
 یان ئایان مانگا یان خۆریان مانگ یان هه‌رشتیټ بیټ به‌س
 غه‌یری (الله) بیټ به‌رستین، وه له‌بری بیروباومرمان و لیبت به‌
 ئیمانداریمان له‌دوای مردنمان پوچمان له‌قوماشی سه‌وزی
 ئاوریشمیدا به‌ره‌و علیین و به‌هشت ده‌روات، و امان لیبت وه‌کو
 خه‌لکی هندستان په‌رستگا دروست ده‌کن و ده‌پرازینه‌وه و مشکی
 به‌کۆمه‌ل تیا‌دا به‌خپۆده‌کن، بۆ؟ چونکه ده‌لین: که‌مردین
 پوچه‌که‌مان ده‌چیته‌ ناو لاشه‌ی ئەو مشکانه‌وه و ئەمجا به‌رز ده‌بیته‌وه

بۆ لای خوا، یاخود ھەر لە ھندستان شیوازی لە خواپەرستیان دروست کردوو، کە ئەوێە ھەموو سائیک لە کاتیکی دیاریکراودا ھەر کە سێک ئەگەر بیهوئیت ئەم پەرستەنە ئەنجام بدات، دەبیئت ماریک بە (۲۵) دۆلار بکڕیت و بییات بۆ ئەو پەرستگا تایبەتە ی کە بۆ بەخیوکردنی ئەو مارانەیان تەرخان کردوو، وە دەبیئت ھەر کە سێک کە چووێە ئەو پەرستگایە وە شیر لە گەل خۆیدا بیات و دەرخواردی ئەو مارانە ی بدات، کە بەشیوێە یە کە ئەو خەلکە داماوێە ئەوێە بە دلسۆزییە وە خزمەتی ئەو مارانە دەکەن ئەوێە شیریان بۆ دەبن و دەرخواردیانسی دەدەن، زۆریە ی مارەکان بەھوێ ئەوێە کە زۆر شیریان دەدریئت ئینتەلا دەکەن و دەتۆپن، یاخود لای ھندوسەکان جوړیک لە نوێژ کردنەکانیان ئەوێە کە دەبیئت ھەر وە ک چۆن لە سەر دوو قاجت دەووستیت، دەبیئت ئاواش بۆ ماوێە یە کە زۆر لە سەر سەر بوەستن بە پەک پەشتەمەلەو، کە ئەم جوړە وەستانە یە کیکە لەو عیبادەتانە ی کە خواوێە ندەکانیان بەم شیوێە لە خۆیان پازی دەکەن.

یاخود لە شوینیکی وەکو روسیا سالانە لە کاتیکی دیاریکراودا خەلکی ناوچە یە کە تایبەت کوڈەبنەو، و بەگومانی خۆیان خواپەرستی ئەنجام دەدەن، کە خوا پەرستەنە کە یان بریتی یە ئا لەمە:

کە ھەموویان کوڈوونەو تیر نان و ھەنگوین دەخۆن و ناویان لەو پۆژە نساو (پۆژی ھەنگ)، واتە: نان و ھەنگوین خواردنیان کردوو بە خواپەرستی، و بەھیواشن خوا بە خواپەرستی بۆیان حساب بکات.

پاشان خۆینەری بەرپز ولاتی ئیمەش وەکو ھەموو ئەو ولاتانە ی تر لە خراپە ی شەیتان و شوینکە و توانی پارێزراو نەبوون، وە ئەم پەرتووکی کە لەبەر دەستتدایە کە میک لەو بیدعە پڕوپوچە زۆرانە ی کە ھە یە لەناو خەلکی ئیمەدا باس دەکات.

وہ پیم خوشہ چہند تینییہک وک روون کردنہ وہیہک باس بکھم :

* ئەم پەرتووکە لەدوو بەش پێک ھاتوو: بەشی سەرەوہی بەشیکیە لە پەرتووکی (الكلمات النافعة فی الاخطاء الشائعة) ی - م. وحید عبدالسلام بالی - کە باس لەو پرۆپووجیانە دەکات کە لە ولاتی خوێ (میس) دا ھەن و تیکەل بەدین کراون، وە ھەندیک لەو پرۆپووجیانە سوپاس بۆ خوا لە کوردستانی ئێمە دا نی یە، بەلام کە وەرمان گیراوەتە سەر زوبانی کوردی تا خەلکی ئێمە کەمیک بەو پرۆپووجیانە کە ھەیە لە ولاتانی تردا شارەزا ببیت. وە بەشی خوارەوہی ئەم پەرتووکە باس لە کەمیک لەو بیدعانە دەکات کە لە کوردستاندا ھەیەو بلأوہی کردووہ.

* تەفسیری ئایەتەکانی ئەم پەرتووکەم لە ھەردوو تەفسیری (پەوان و گۆنش) ھنەوہ وەرگرتووہ، وە بەکەمیش سوودم وەرگرتووہ لە ھەندیک پەرتووکی تر، خوا ی گەورە پاداشتی خاوەنەکانیان بداتەوہ.

* ھەر وہا زۆر زۆر سوپاسی ئەو مامۆستایانە دەکەم کە یارمەتییان داوم، کە داواکارم لە پەرەردگار لەبری من پاداشتیان بداتەوہ، وە ھەر وہا زۆر سوپاسی ھاوپی خوشەویستم (م. مصطفی) دەکەم کە بەشیکی پەراویزەکانی خوارەوہی بۆناردووم، وە زۆر سوپاسی ئەو خوشکانە دەکەم کە بەشی زۆری پەراویزەکان ئەوان کوێیان کردۆتەوہ، کە دەپاریتمەوہ لە خوا بە خێرو چاکە بۆیان بنوسیئت لە تویشوی چاکەکانیاندا.

له ڪوٽايدا: ٺهگر هر هه ٺهيه ڪت بيني لهم په رتو و ڪه دا ٺه وه
 ٺاوقاي شهيتان ونه فسي مني بڪهن، به لام هر چي راستييه ڪي تيا دا
 هه يه ناوي خواي لي بهينه، چونكه شياوي خويه تي وه بو ٺه و يش
 ته نها جوانه، وه له پهروه رڱار داوا ڪارم له نووسهر و، وه رڱي پرو، وه ٺه و
 ڪه سانهي هه ستاون به نووسين وچاب ڪردني ٺه په رتو و ڪه، و وه ٺه و
 ڪه سانهي ڪه ٺه په رتو و ڪه ده خويننه وه و به خه لڪي راده گه يه نن
 خوش ببيت .

براتان: م. محمد

به‌ناوی خوای گه‌وره و می‌مره‌بان

پیشکشه:

به... پیش نوئزو وتارخوینه‌کان ...

به... بانگ‌خوازو زانایان ...

به ... ووتار دمره "محاضر" به‌پیره‌کان ...

به ... چاک‌خوازه سهر بلنده‌کان...

به‌راستی رێك سازکردن و راست کردنه‌وه‌ی هه‌له‌ی به‌نده‌کان "العباد" نزیك بوونه‌وه‌یه له په‌رومردگاری زه‌وی و ئاسمان، وه‌مراندنی داهین‌راوه‌کان "البدع" و زیندوکردنه‌وه‌ی سوننه‌ته‌کان. بریتیه له کۆشش و جیهادی زانا موسوڵمانه‌کان، که به‌دمسته‌کانیان پرشنگی رۆشنایان هه‌لگرتوه، هه‌تا رێگه بۆ ئێمه رۆشن بکه‌نه‌وه.

که‌وابوو:

ئه‌ی زانایان به‌رز هه‌لبکه‌ن ئالای سوننه‌ت تا پێنموایمان بکه‌ن بۆ سهر رێگای راست. خوای گه‌وره هه‌نگاوه‌کانتان راست رێ بکات، وه به‌هه‌شت بکاته شوینی نیشته‌جێ بونتان. خوای گه‌وره له‌گه‌ڵ ئێوه‌دایه، و وه‌هیچ شتێ له پاداشتی کرده‌وه‌کانتان که‌م ناکاته‌وه

خۆشه‌ویستتان

وحیدبالی

پیشہ کی چابی دووم

سوپاس و بستایش بُوُئو خواہی کہ پیغہ مبرہ کی (ﷺ) پڑھوانہ کردو وہ بہ پوشنایی و ہدایہ ت و ٹایینیکی راست و دورستہ وہ، ہتا تہم ٹایینہ سہر بخت بہ سہر گشت ٹایینہ کانی تردا، با ہرچہ ند ہاوبہش پیداکہرہ کانیش پییان ناخوش بیت۔

وہ درودو سلاویش لہ سہر پیغہ مبرہ ی خوابیت، تہو پیغہ مبرہ ی کہ ٹیمہ ی جئ ہیشتو وہ لہ سہر پیگاہ کی سپی و پوون و ٹاشکرا، وہ لہ سہر پیگاہ کی راست، و ٹایینیکی راست۔

لہ پاشاندا :

ہر لہو کات و ساتھ وہ پیغہ مبرہ (ﷺ) فرمویہ تی: "إِيَّاكُمْ! وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ مُحَدَّثَةٍ بَذْعَةٍ، وَكُلُّ بَذْعَةٍ ضَلَالَةٌ."

واتہ: ٹاگاداربن و خوتان بہ دوریگرن! لہ ہمہ مو تہو تازہ دہینراوانہ ی کہ دہینریتہ ناو کاروباری تہم دینہ وہ، چونکہ ہمہ مو دہینراوی بیدعہ یہ، وہ ہمہ مو بیدعہ یہ کیش گومرای یہ۔

لہ سہر پوشنایی تہم ٹاموژگاری یہ وہ ہاوہ لانی پیغہ مبرہ "پہزای خویان لیتیت" بہ بہرہ وامی خہ لکیان ٹاگادار دہ کردہ وہ ووریایان دہ کردہ وہ لہو تازہ دہینراوانہ، تہویش کاتئ ہاوہ لی بہریت "عبداللہ ی کوپی مہ سعود" - پہزای خوی لیتیت - بینی کو مہ لہ خہ لکیک لہ مزگہ و تدا دانیشتون بہ شیوہ ی بازنہ بازنہ ی، وہ لہ بہرہ دستیاندا کو مہ لی بہرہ

وورده دانرابوو^(۱)، وه له‌ناو هەر یه‌کیك له‌و بازنانه‌دا پیاویك
پیتی ده‌وتن: ۱۰۰ جار بَلِّین: الله اکبر، ئه‌وانیش ۱۰۰ جار ده‌یان
ووت: الله اکبر.

پاشان ده‌ی ووت: ۱۰۰ جار بَلِّین: لا اله الا الله، ئه‌وانیش ۱۰۰ جار
ده‌یان ووت: لا اله الا الله.

دوای ئه‌وه ده‌ی ووت: ۱۰۰ جار بَلِّین: سُبْحان الله، ئه‌وانیش ۱۰۰ جار
ده‌یان ووت: سُبْحان الله.

به‌لام عبدالله‌ی کوپی مه‌سعود- په‌زای خوای لیبیت- چوو بو لایان و
قه‌ده‌غه‌ی ئه‌م کاره‌ی لی‌کردن و فهرمووی: (به‌لا لی‌تان بدات، سویند به‌و
ذاته‌ی که نه‌فسی منی به‌ده‌سته، یا ئیوه له‌سه‌ر دینیکی هیدایه‌ت
دراوترن له‌دینی محمد ﷺ)، یان ئیوه به‌م کاره‌تان درگای گومپایی
ده‌که‌نه‌وه^(۲).

پاشان یادکردنی خوداوستایش کردن و پارانه‌وه لی‌ی په‌رستشیکی
"عبادة" دروست و شه‌رعییه، به‌لام "ابن مسعود" (په‌زای خوای لیبیت)
ئهو شیوازو پێگه‌یه‌ی ئی قه‌ده‌غه‌کردن که دایان هینابوو له
ذیکرکردنه‌که‌یاندا، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ئه‌م شیوازه جیگیر نه‌بووه نه‌ له‌لایه‌ن
پێغه‌مبه‌روه ﷺ وه نه‌ له‌لایه‌ن خوله‌فای راشیدیینه‌وه (په‌زای
خوایان ئی بیت).

به‌هه‌مان شیوه سه‌حابه‌و ئه‌وانه‌ی له‌دوای سه‌حابه‌وه هاتوو
"تابعین"، وه ئه‌وانه‌ی که له‌ دوای ئه‌مانه‌وه هاتوون له‌ پیشه‌وا به‌رچاو

^(۱) ئهو به‌ردانه‌یان به‌کار ده‌هینا بو ژماردنی ذیکره‌کانیان، واته‌ له‌گه‌ل وتنی هەر
ذیکریک به‌ به‌ردیک دیاریان ده‌کرد

^(۲) حدیث حسن: رواه الدارمی به‌ ژماره "۲۰۴" به‌ سه‌نه‌دیکی "حسن"

پوښن و پښموایي کړاو هیدایهت دراوهکان به بهردهوامی قهدهغیان
دهکرد له هرکه سئ شتیکی تازه بهیښته ناو دینی خوداوه. له بهر
پاراستنی لایهني شریعت له دهست کاری کردن و گوډان کاری و
نالوگوډکردن.

به ناویانگترینی نو سراوهکان له بواړی بیدعه و تازه داهینراوهکان له دیندا:
کاتی که بیدعهکان زوږبوون هندی له زانایان بهتایبته نووسراویان له و
بواره دا نووسیوه، وه هندی له نووسراوانه وهکو:-

۱- البدع والنهی عنها: بیدعهکان و قهدهغه کردن لینیان
خاوه نه که ی: (الامام الحافظ: محمد بن وضاع القرطبي) - خوالینی خوش
بیت- که مردووه له سالی "۲۸۶" هـ.
که له م پرتو که یدا هیناویه تی به سنده ده^(۱) کومه لیک له فهرموده ی
پیغه مبهری خوا (عليه السلام) و کرده و ی صه حابیه کان "الاثار" له زهم کردن و
بوغزاندنی بیدعهکان و واجب بوونی دهست گرتن به سوننه ته وه.
وه له ناشکراترینی بابیه کانی:

- ۱- بابی نه وشتانه ی که ده بن به بیدعه.
- ۲- بابی دروست کردن و داهینانی بیدعه.
- ۳- بابی گوډینی بیدعهکان.
- ۴- بابی نه ووتانه ی که هاتوه له باره ی شوی "نیوه مانگی" مانگی شهعبان.
- ۵- خراپی کوږونه و ی حاجیان له سر له نیواره ی شوی عهره فهدا.

^(۱) سنده: واته پشته: بریتیه له و ی که هه موو نه و که سانه ی که نه و فهرموده یان
گپراوه ته وه ناوه که یان بهیښت و بووتریت.

٦- قه دهغه کردن له دانیشتن له گهل خه لکی بیدعه چی دا.

٧- بابی: ئایا خاوه نی بیدعه توبه ی بو هیه ؟.

٨- چیرۆکی "صُبَيْغُ الْعِرَاقِي" !!.

٩- بابی: له مه لوه شانده وهی ئالقه ئالقه پێك هینه ره كانی دینی ئیسلام و وه ده ركه وتنی بیدعه كان.

٢- الحوادث والبلدع: تازه داهینراوه كان و بیدعه كان.

خاوه نه كه ی: الامام ابي بكر محمد بن الوليد الطرطوشي - خوا لیتی خوش بیت- كه مردوو له سالی "٥٢٠هـ".

له م په رتوو كهیدا له پینچ شویندا له "ابن وضاح" وه شتی وه رگرتوو، به لام په رتوو كه كه ی ئه م تیر و ته سه ل تره و بابه تی زۆر تر له خۆی گرتوو وه كه له په رتوو كه كه ی "ابن وضاح".

وه ئیمامی طرطوشی زۆر تر شتی وه رگرتوو له "ئیمامی مالیک" وه كه به شیوه یه كه له زیاتر له "٩٠" شویندا شتی له ئیمام مالیکه وه وه رگرتوو.

وه ئیمامی طرطوشی پوونیشی کردۆته وه كه ئامانجی له نووسینی ئه م په رتوو كه دا ئه وه یه كه فه رموویه تی: "له م په رتوو كه دا ویستمان كه تیایدا باس بکه ین چه ند کۆمه لێك له و تازه داهینراو بیدعانه ی كه ده هینرێته ناو کاروباری ئه م دینه وه، كه ئه و داهینراوانه هیچ ئه صل و بنچینه یه کیان نه له کتیبه كه ی خودا وه نه له سوننه تی پیغه مبه ره كهیدا (ﷺ) وه نه له یه كه ده نگی "إجماع" زاناکاندا وه نه له غهیری ئامانه یشدا نی یه."

وه ئەم نووسراوهی "الحوادث والبدع" کراوه بە دووبەشهوه:

- بەشیکیان تاکە تاکەو تیکپرای خەڵک دەیان زانییت کە ئەم کارانە بیدعەیهکی تازه داهینراون، و وه یان حەرامە کردنیان یان ناپەسەندە "مکروه".

- وه بەشیکی تریشیان زۆرینهی خەڵک - جگە لە کەسیک نەبیّت کە خودا پاراستویهتی - وا گومان دەبەن کە ئەو کارانە یەکیک بن لە خواپەرستیەکان "عبادات" یاخود نزیک بوونەوه لەخودا یاخود گوێپراپەلی کردن بن بۆ خوا یاخود سوننەت بن.

بەلام بەشی یەکەم: لێرهدا^(۱) نەچووینە سەر باس کردنی هیچ کامیک لەو بیدعانە، لەبەرئەوهی پوختەیی ئەو قسە بەس بوو بۆ ئێمە کە بییته بەلگە لە نەهینانی ئەو بیدعانەدا، کە ئەویش ئەوهیه کە بەئیترافی خودی ئەو کەسانە کە ئەو بیدعانە ئەنجام دەدەن دەلێن: ئەو کارانە لەدیندا نی یە.

وه بەلام بەشی دووهم: لە خۆی گرتوووه ئەو بیدعانە کە مەبەستمان بوو لەم پەرتووکهدا کۆی بکەینەوه، وه مەبەستمان بوو لەههولدانمان بۆ وهستاندن موسولمانان لەبەردەوام بوون و پویشن لەسەر گەندنەلی و خراپی، وه هەتا ئەم بیدعانە بە ئاکامی خراب چوونیان نەبات لەپاشەپوژیاندا.

(۱) واتە: لە کتیبی "الحوادث والبدع"دا، نەک مەبەست بە ئێره ئەم پەرتووکه بیّت کە ئیستا لە بەردەستتایە.

وه پەرتووکه که ی بۆ (٤) باب دابه‌ش کردووه:

بابی یه‌که‌م: له‌باره‌ی ئه‌و کاروبارانه‌وه‌یه‌که‌ قورئانی پیروژ پێچاونه‌تی‌ه‌وه‌و نه‌ی هیشتوون، که له‌پرووه ئاشکراکانیاندا "الظاهر" به ئاسپایی مل ده‌نێن و ده‌پۆن به‌ره‌و تیاچوون.

بابی دووهم: ئه‌و ووتانه‌یه‌ که له‌ سوننه‌تدا هاتوون ده‌ریاره‌ی ئاگاداربوونه‌وه‌ له‌ بیدعه، ووه ئه‌و شتانه‌ی که به‌گۆیره‌ی ئاره‌زووی مروّف دروست کرايێت.

بابی سێهه‌م: هاتووه، ده‌ریاره‌ی پێگای پوون و پێبازو به‌رنامه‌ی سه‌حابه - په‌زای خویان لیئیت - له‌ قه‌ده‌غه‌کردنی بیدعه و ازه‌یّان له‌و شتانه‌ی که مروّف ده‌گه‌یه‌نیّت به‌ بیدعه.

بابی چوارم: - له‌ باره‌ی ئه‌و شته‌ سه‌ر سوپه‌ینه‌رانه‌وه‌یه‌ که له‌بیدعه‌کاندا هاتووه، وه به‌ر په‌رچ دانه‌وه‌و به‌ره‌ه‌ه‌ستی کردن و قه‌ده‌غه‌کردنی ئه‌و شتانه‌ له‌ لایه‌ن زانایانه‌وه‌.

٢- تلبيس إبليس: پووکه‌ش کردن و ساخته‌کردنی شه‌یتان

خاوه‌نه‌که‌ی: الامام الحافظ: ابی الفرج بن الجوزی - خوالی خوش بیّت - که مر دووه له‌سالی "٥٩٧هـ".

که ئه‌م پەرتووکه گشتگیرتره له دووپەرتووکه‌که‌ی پیشوو، وه وورد تره له پێك خستنی باب‌ه‌ته‌کانیدا.

وهدابه‌شی کردووه بۆ (١٣) باب:

بابی یه‌که‌م: له باره‌ی فه‌رمان کردن به په‌یوه‌ست بوون به‌سو‌ننه‌ت و کو‌مه‌لی موسو‌لمانانه‌وه‌یه.

بابی دووهم: له بوغ‌زاندن و لۆمه‌کردنی بیدعو و بیدعه‌چیان.

بابی سێهه‌م: له ئاگا‌دار کردنه‌وه له ئاشوبی شه‌یتان و قیّله‌کانی.

بابی چواره‌م: له‌واتای "التبلیسُ والغُرُورُ" واته: ساخته‌کاری و سه‌رکه‌شی بوون.

بابی پینجه‌م: له‌باس‌کردنی ساخته‌ی شه‌یتان له بیروباوه‌رو ئایینه‌کاندا.

بابی شه‌شه‌م: له‌باس‌کردنی ساخته‌کردنی شه‌یتان له زانا‌کان له زانسته جو‌راو جو‌ره‌کاندا.

بابی هه‌هه‌تهم: له‌باس‌کردنی ساخته‌ی شه‌یتان له کاربه‌ده‌ست و فه‌رمان‌ه‌واکان.

بابی هه‌شته‌م: له‌باس‌کردنی ساخته‌کردنی شه‌یتان له‌خواپه‌رستان له‌خواپه‌رستیه جو‌راو جو‌ره‌کاندا.

بابی نۆیه‌م: له‌باس‌کردنی ساخته‌کردنی شه‌یتان له‌زاهیدو دونیا نه‌ویسته‌کان.

بابی ده‌یه‌م: له‌باس‌کردنی ساخته‌کردنی شه‌یتان له سو‌فوی‌یه‌کان.

بابی یانزه‌هه‌م: له‌باس‌کردنی ساخته‌کردنی شه‌یتان له ئایین په‌روه‌ره‌کان "مُتدین" به‌و شتانه‌ی که له‌که‌رامات ده‌چیت.

بابی دوانزه‌هه‌م: له‌باس‌کردنی ساخته‌کردنی شه‌یتان له‌تیک‌رای خه‌لکی نه‌زان.

بابی سیانزه‌هه‌م: له‌باس‌کردنی ساخته‌کردنی شه‌یتان له‌سه‌ر هه‌موو خه‌لکی به‌هیوا نه‌به‌رانه‌وه له‌ژیانی دونیادا "طولُ‌ال‌مِلِّ".

۴- الباعث علی إنکار البدع والحوادث؛ به‌خه‌به‌رهین له قه‌ده‌غه‌کردنی بیدعه و تازه‌داهینراوه‌کاندا.

خاوه‌نه‌که‌ی : الامام ابي شامة المقدسي -خوایی خوش بیئت- که مردووه له‌سائی "۶۶۵" هـ .

له‌گرنگ‌ترینی به‌شه‌کانی :

۱- ناگادار‌کردنه‌وه‌ی پیغه‌مبهر (ﷺ) و هاوه‌لانی له‌بیدعه.

۲- فه‌صلی‌که : له‌قه‌ده‌غه‌کردن و به‌رهه‌لستی کردنی کاری ناشیاو، ووه زیندوو‌کردنه‌وه‌ی سوننه‌ت.

۳- فه‌صلی‌که : له‌واقاو بناغه‌ی بیدعه.

۴- فه‌صلی‌که : له‌داب‌ه‌ش کردنی تازه‌داهینراوه‌کان بو بیدعه‌ی به‌چاک دانراوه‌کان، ووه بیدعه‌ی به‌خراب و ناشیرین دانراوه‌کان.

۵- فه‌صلی‌که : له‌و شتانه‌ی که بوونه‌ته بیدعه‌یه‌کی به‌ناوبانگ، ووه بلاوه‌یان کردووه له‌ولاتی موسولماناندا.

۵- إقتضاء الصراط المستقیم مخالفة أصحاب الجحیم: گرتنه‌به‌ری ریگای راست به‌سه‌ر پیچی کردنی خه‌لکانی دۆزه‌خی.

خاوه‌نه‌که‌ی: پیشه‌وای شه‌کاوه شیخ الاسلام "ابن تیمیه" یه -خوایی خوش بیئت-، که مردووه له‌سائی "۷۲۸" هـ .

که له‌م په‌رتوو‌که‌یدا باسی کو‌مه‌لیکی زۆری کردووه له‌و بیدعانه‌ی که هاتوونه‌ته ناو ولاتی موسلمانانه‌وه، و وه له‌م بیدعانه‌ه‌وکاریک بوون

لەشوبھاندن و خۆچواندنی ھەندئ لەموسولمانان بەگاوری جوولەکەوہ
یاخود بەکافرانەوہ.

لەگرتنترین بابەتەکانی:

- فصلیکە: لەواجب بوونی شوین کەوتنی قورئان و سوننەت، ووە
دوورکەوتنەوہ و لەخۆچواندن بەکافرانەوہ.

- فصلیکە: لەسەر پینچی کردنی غەیری موسولمانان لە عیبادەت و
نەریتەکانیاندا.

- فصلیکە: لەفەرمان کردن بە پینچەوانەو موخالەفەکردنی جەژنی
ھاوبەشی پەیداکەرەکان.

- فصلیکە: دەربارەئ ئەو بیدعائەئ کە موسولمانان دایان ھیناوەو
دروستیان کردووە لە جەژنەکاندا.

- بیدعەئ قەبر پەرستەکان و بەرپەرچ دانەوہ و پەت دانەوہیان.

وہ لەم پەرتووکەدا کۆمەئی بابەتی دەرشتووہ، وھونیویەتیەوہ کە
پینویست بوون بۆ ئەو بابەتانە داخوای دەکا کە دەبیئت ئەم بابەتانەش
ھەبن، وەکو:

- حوکمی قسەکردن بە غەیری زمانی عەرەبی^(١)

- حوکمی پینشکەش کردنی دیاری بەکافرەکان لەجەژنەکانیاندا.

^(١) واتە: بۆ کەسانی کە خۆیان عەرەبن، و بەلام وشەئ زمانی ییگانە لەجیاتئ
زمانی خۆیان بەجوانتر دەزانن و بەکاری دەھینن، نەک بۆ گشت میللەتەکان واییت کە
دەبیئت بە عەرەبی قسە بکەن، کە ئەمە لەئیسلامدا نییە.

- حوکمی پارانہو له خودا له لای گوږی پیغه مېسر (ﷺ) ووه
جگه له مانه ش.

۶- الفرقانُ بینَ اولیاءِ الرحمن و اولیاءِ الشیطان: جیاکه رموه له نیوان
دوستانى خوداو و مدوستانى شهیتان .

خاوه نه که ی: هر شیخ الاسلام "ابن تیمیة" یه.

که له م پهرتو و که یدا دواوه له باره ی بیدعه و قسه ی پرېو پوچی دوستانى
شهیتان له قهر پهرست و بیدعه چیه کان.

وه تیا یدا جیاوازی کردووه له نیوان که راماتى راستى بؤ دوستانى
خودا، ووه له نیوان "خوارقُ العادة" دا واته: ئه و شتانه ی که به دهرن له
نهریت و توانای مړؤف که شهیتانه کان دروستی ده که ن بؤ دوستان و
شوین که و تووه کانیا ن له بیدعه چی و قهر پهرسته کان.

۷- المدخل: رېږه

خاوه نه که ی: ابی عبدالله بن محمد بن محمد العبدري الفارسى الشهير بـ
"ابن الحاج" - خودا لئی خوش بیت - که مرووه له سالی "۷۳۲" هـ .

که له م پهرتو و که یدا ناوی هیئاوه و یاسی کردووه کو مه لیکى زور زور له و
بیدعانه ی که به رېلاو زور بوون و هه بوون له سهرده می خویدا، و
کتیبه که ی به گویره ی ئه بوابه فیقهیه کان رېک خستووه. و هناوی ناوه
(رېږه ویک "المدخل" بؤ که شه سهندنى کردووه کان به چاک کردنى
نيه ته کانیا ن، و ه ناگاداری کردنه وه له هه ندی بیدعه، ووه ئه و نهریتانه ی
که به رېلاو ته شه نه یان کردووه، و ه پوون کردنه وه ی ناشیرینی ئه و
کارانه).

وہ باسی ٹھو شتانی کردو وہ کہ پیوہستہ بہندہ "العبد" ٹاگاداریان
 بیٰ لہ کردہ وہ کانیدا، پاشان لہ بہرامبہریدا ہندیٰ بیدعی ہینا وہ کہ
 پہیوہستہ بہو کردہ وہ وہ، و وہ دروست کراوہ لہ دڑی ٹھو کردہ وہ دا۔
 ہندیٰ لہ وانہ :

- ٹھو بیدعانی کہ پہیوہستن بہدست نویژو نویژو مرگہ وتہ وہ۔
- بیدعی ٹافرہ تان لہ جل و بہرگ و چوونہ دہرہ وہ و کوہوونہ وہ یان لہ گہل
 یہکتری دا و وہ جگہ لہ مانہ۔
- بیدعی لہ دایک بوون۔
- بوہ و ٹاھہ نگہ کانی ٹھلی کیتاب۔
- بیدعی بانگ۔
- بیدعی نویژی ہینی و نویژہ کانی تر۔
- ہہ لسوکہ وتی مواہید و بیدعی جیہاد کردن۔
- بیدعی سو فیہ کان۔
- بیدعی ٹیش و کار، و کو جووتیاری، و جل دوورین، و ووردہ وائہ
 فروشتن، و بازرگانی، و بیدعی زہرہ نگہری، و پارہ گوہرینہ وہ، و چیشٹ
 لینہر، وینہی ٹھمانہ۔
- وہ ٹھم پرتووکہ لہ خوی گرتوہ زورینہیہک لہ و بیدعانی کہ و اہہ بوون
 لہ سہرہ می نووسہردا، پاشان ٹھم پرتووکہ فہوتاوہ و ہئستا ہیچ
 شوینہ وارو بونیککی نییہ۔
- ٹھو سہر زہنشتانہی کہ لہ سہر ٹھم پرتووکہ ہہیہ :
- ہہرچہندہ ٹھم پرتووکی "المدخل" ٹاگاداری بوونی لہ خوی گرتوہ
 لہ سہر ژمارہیہکی زور لہ بیدعہ، بہ لام لہ گہل ٹھوہشدا "ابن الحاج"
 خودی خویشی کہ وتوتہ چہندہ ہا ہلہی گہرہ وہ، لہ وانہ :
- ۱- وتن و دان پیانان بہدروستیہ تی تبرک کردن بہ قہرہ وہ۔
- ۲- وتن و دان پیانان بہدروستیہ تی تکا کردن لہ مردووان۔
- ۳- وتن و دان پیانان بہدروستیہ تی پویشتن بولای قہر تاپارانہ وہی
 لہ لادا بکہی۔

٤- دروستیه‌تی کردنی خاوه‌ن قه‌بر به‌ نوینه‌ر "الوسیط" بۆ لای خودا له پاران‌وه‌و شتی تردا.

به‌لام به‌دواداچوونی ئەم هه‌لانه‌ی کردووه: د. محمد بن عبدالله الخمیس له‌ ریساله‌یه‌کدا به‌ناونیشانی "المنخل لغریلة خرافات ابن الحاح فی المدخل"^(١)، واته: بیژنگێک بۆ بیژانه‌وه‌و پاک‌ژکردنی پڕوپووجی یه‌کانی "ابن الحاح" له‌ په‌رتووکی "المدخل" دا.

که به‌شیوه‌یه‌ک به‌دواداچوونی ئەم هه‌لانه‌ی کردووه له‌ بیست و شه‌ش شویندا، که سوودمه‌ندیه‌کی زۆری به‌خشیوه‌، ووه هه‌ول و کۆشش و ته‌قه‌لایه‌کی زۆریشی تیا‌دا کردووه.

٨- الاعتصام: په‌ناگرتنه‌به‌ر

خاوه‌نه‌که‌ی: الامام الاصولي ابي اسحاق إبراهيم بن موسى الشاطبي - خوا لینی خوش بێت- که مردووه له‌سالی "٧٩٠هـ".

وه ئیمامی شاطبی داده‌نرێت به‌یه‌که‌م که‌سی‌ک که زانستی ناسینه‌وه‌ی بیدعه‌ی رێک خستوووه و بنچینه‌کانی داناوه‌، ووه بناغه‌کانی زانستی بیدعه‌ی جیگیر کردووه. وه شاطبی جیا‌ده‌کرێته‌وه به‌ قوڵی به‌لگه‌ هی‌نانه‌وه‌و هی‌نانی قسه‌ی نموونه‌یی و نه‌سته‌ق.

وه په‌رتووکه‌که‌ی دابه‌ش کردووه بۆ (١٠) باب:

بابی یه‌که‌م: پێناسه‌ی بیدعه.

بابی دووهم: بو‌غزاندنی بیدعه‌و خراپی پاشه‌پوژی بیدعه‌چی.

بابی سێهه‌م: بو‌غزاندن و خراپ ناساندنی بیدعه به‌شیوه‌یه‌کی گشتی که

بیدعه هه‌مووی مه‌زمومه‌، به‌بێ جیا‌کردنه‌وه‌ی بیدعه‌یه‌ک له‌ بیدعه‌یه‌کی تر.

^(١) ئەم باب‌ه‌ته له‌گه‌ڵ کۆمه‌ڵێک باب‌ه‌تی تردایه‌، له‌ژێر ناونیشانی "التنبیها‌ت السنیه علی الهفوات العقديه".

بابی چوارهم: سهرزه نشت کردن و سهرکوتانه وهی خه لکانی بیدعه چی به به لگه هیئانه وه له سهریان.

بابی پینجههم: یاساکانی بیدعهی حه قیقی و بیدعهی زیاده^(۱).

بابی شه شههم: یاساکانی بیدعه وه ئه مهش هه موویان له سهر یهك پله نین. بابی حه و تههم: ئایا داهینان و دروست کردنی بیدعه ده چیتته ژیر کاروباری ئاساییه وه؟

بابی هه شهتههم: جیاوازی له نیوان بیدعه کان و بهرژه وه ندییبه تایبه تیه کان و وه به جوان دانانی هه ندی پووداو.

بابی نۆیههم: ئه وه هۆکاره ی که له پیناویاندا جیا بوته وه کۆمه لی بیدعه چیه کان له کۆمه لی موسولمانان.

بابی ده ییههم: مانای ئه وه پینگا راسته ی که لی لاداوه پینگاکانی خه لکی بیدعه چی.

پاشان ئه م په رتووکه په رتووکیکی به نرخه، وه تویژینه وهی به چیژو وه بابه تانیکی فراوانی تیدایه.

۹- **اللمع في الحوادث والبدع**: درهوشاو هکان له تازه داهینراو بیدعه کاندا خاوه نه که ی: صفی الدین ابن الترمکانی، که نزیکه ی سالی "۸۵۰" هـ مردوو ه.

۱۰- **البدع والحوادث**: بیدعه کان و تازه داهینراو هکان

خاوه نه که ی: احمد بن احمد البرنسی الفاسی، که مردوو ه له سالی "۸۹۹" هـ.

^(۱) بیدعه ی حه قیقی: بریتییه له وه بیدعه یه ی که نه صل و بنچینه یه کی له دیندا نییه، به لām بیدعه ی زیاده: بریتییه له کرده وه یه که نه صلی له دیندا هیه، وه کارکی بیدعه نییه، به لām ئه وه کرده وه له شوینه که ی خۆیدا ناکرئ و به نه نجام ناگه یه نریت، به لکو له شوینیکی تردا ده کریت که شوینی خوی نییه، وه به پینی کردنی له شوینه ی غیری خۆیدا ده بی به بیدعه.

- ۱۱- الأمرُ بالاتباع والنهي عن الابتداع: فرمان کردن به شوین که وتنی سوننه‌ت و وقفه ده‌غه کردن له بیدعه دروست کردن.
- خاوه‌نه‌که‌ی: الامام السیوطی، که مردووه له‌سالی "۹۱۱" هـ.
- ۱۲- إحياء السنة وإجماع البدعة: زیندووکردنه‌وی سوننه‌ت و له‌جوله خستن و پاگرتنی بیدعه.
- خاوه‌نه‌که‌ی: عثمان بن فودی، که مردووه له‌سالی "۱۲۳۲" هـ.
- ۱۳- الأبداع في مضار الابتداع: داهینان له‌زیانه‌کانی بیدعه داهینراوه‌کان.
- خاوه‌نه‌که‌ی: الشیخ علی محفوظ- خوا لئی خوش بیّت- که مردووه له‌سالی "۱۳۶۰" هـ، یا خود له‌دوای ئه‌م سائه‌وه.
- ۱۴- السنن والمبتدعات: سوننه‌کان و داهینراوه‌کان.
- خاوه‌نه‌که‌ی: محمد بن احمد بن عبدالسلام الشقیری -خود لئی خوش بیّت.
- ۱۵- إصلاح المساجد من البدع والعوائد: چاکسازی کردنی مزگه‌وته‌کان له‌بیدعه‌کان ووه ئه‌و نه‌ریتانه‌ی که به‌ربلاون.
- خاوه‌نه‌که‌ی: محمد جمال الدین القاسمی - خوا لئی خوش بیّت-.
- ۱۶- الردُّ على اهل الأهواء والبدع: به‌ریچه‌چ دانه‌وی خه‌لکانی که شوین ئاره‌زوویان که وتوون و وه‌بیدعه چین.
- خاوه‌نه‌که‌ی: محمد بن احمد الملطي الشافعي.
- ۱۷- البدعة أسبابها ومضارها: بیدعه و هۆکاره‌کانی و زیانه‌کانی.
- خاوه‌نه‌که‌ی: محمود شلتون- خود لئی خوش بیّت-.
- ۱۸- ردُّع الانام عن محدثات عاشر المحرم الحرام: گێرانه‌وه‌و ترساندنی خه‌لکی له‌ داهینراوه‌کانی "ده‌هه‌مین پوژی مانگی موهره‌م".
- خاوه‌نه‌که‌ی: أبو الطیب محمد عطاء الله ضیف.

- ۱۹- اصول في السنن والبدع: بنچينه و بناغه كان له سوننه ته كان و بيدعه كاندا. خاوه نه كه ي: محمد احمد العدوي - خودا لئي خوش بيت -.
- ۲۰- بدع الجنائز (في نهاية احكام الجنائز): بيدعه كانی جه نازه.
- ۲۱- بدع الحج (في نهاية مناسك الحج والعمرة): بيدعه كانی حج. خاوه نه كه ي: هم دوو پهرتووكه: زانای فهرمووده ناس "ناصر الدين الالباني" يه - خودا لئي خوش بيت -.
- ۲۲- كمال الشرع وخطر الابتداع: ته واويه تي شرع و ترسناكي بيدعو داهي تراوه كان. خاوه نه كه ي: العلامة "محمد الصالح بن عثيمين" - خودا لئي خوش بيت -.
- ۲۳- تحذير المسلمين من الابتداع في الدين: ناگادار كرده وي موسولمانان له بيدعو داهي تراوه كان له ديندا. خاوه نه كه ي: ابن حجر آل بو طامي.
- ۲۴- البدعة: بيدعه. عزت عطية.
- ۲۵- معجم المناهي اللفظية: قاموسي قه دهغه ليكراوه و وتراوه كان.
- ۲۶- تصحيح الدعاء: راست كرده وي نزاو پارانه وه كان. كه نووسر له م پهرتووكه دا به ته نها به شيكي جيا كرده و ته وه تيايدا به ناو نيشاني "بدع القراء" واته: بيدعه ي قورئان خوينه كان.
- ۲۷- الردود: ردت دانه وه كان.
- ۲۸- جزء في مسح الوجه باليدين بعد رفعهما للدعاء: به شيك: له مهسح كردني هم و چاو به دوو دهسته كان له دوای به ركز كرده وي ههردو دهسته كان بو پارانه وه.
- هم "۴" پهرتووكه خاوه نه كه ي: فضيلة الدكتور " بكر بن عبدالله ابي زيد" - خوا بيپاريزنت -.
- ۲۹- بدع القراء: بيدعه ي قورئان خوينه كان. خاوه نه كه ي: محمد موسى نصر.

- ۳۰- القول المبين في اخطاء المصلين: قسهی پۆشنکه ره وه له هه لهی نوێژ خوینه کاندای.
- ۳۱- کُتُبٌ حَذَّرَ مِنْهَا الْعُلَمَاءُ: چه ند پهرتووکیک که زانیان خه لکیان لی ناگادار کردۆته وه.
- هه ردوکیان خاوه نه که ی: مشهور بن حسن سلمان.
- ۳۲- المسجد في الاسلام: مزگه وت له ئیسلامدا.
- خاوه نه که ی: خیر الدین وانلی.
- ۳۳- مخالفات في الطهارة والصلاة والمساجد: سه پینچیه کان له پاکو خاوینی و نوێژ و مزگه وته کاندای.
- خاوه نه که ی: عبدالعزیز السرحان.
- ۳۴- أحكام التَّشْمِيتِ وَبِدْعِهَا: یاساکانی پزمین و بیدعه کانی.
- ۳۵- الاعلام بذكر المصنفات التي حذر منها شيخ الاسلام: راگه یاندن به باس کردنی ئه و پهرتووکانه ی کهوا شیخ الاسلام وریایی داوه له باره یانه وه.
- ۳۶- تصحيح الاوهام الواقعة في فهم احاديث الرسول "عليه السلام": راست کردنه وه ی ئه و به هه له داچوونانه ی که پووی داوه له تیگه یشتنی فهرمووده کانی پیغه مبهه (ﷺ) دا.
- ۳۷- مُنْكَرَاتُ الْبُيُوتِ: شته نه ویستراو ناپه سه ندو خراپه کانی ماله کان.
- ۳۸- مُنْكَرَاتُ الْأَسْوَاقِ: شته نه ویستراو ناپه سه ندو خراپه کانی بازاره کان.
- ۳۹- مُعْجَمُ الْبِدْعِ: فهرهنگی بیدعه کان. ئه مانه ش خاوه نه که یان: راند بن ابی علفه.
- ۴۰- حَقِيقَةُ الْبِدْعَةِ: راستی بیدعه، واته: ناشکرا کردنی خراپه کانی بیدعه.
- خاوه نه که ی: سعید الغامدي

- ٤١- المنظار في بيان كثير من الاخطاء الشائعة : دوربين لهرون
کردنه وهی زورینه یه که له وه لانهی که بهربلاون.
خاوه نه کهی : صالح بن عبدالعزیز ال الشيخ.
- ٤٢- تحذیر الراكعين الساجدين ببعض اخطاء المصلين : ناگادار کردنه وهی
کړنوش بهر وه سوجه بهر هکان به هندی له هلهی نویژ خوینه کان.
خاوه نه کهی : عبده الاقرع.
- ٤٣- اخطاء المصلين : هلهی نویژ خوینه کان.
خاوه نه کهی : محمد صديق المنشاوی السوهاجی .
- ٤٤- اخطاء المصلين : هلهی نویژ خوینه کان.
خاوه نه کهی : محمود المصری .
- ٤٥- جامع اخطاء المصلين : کزهر وه له هلهی نویژ خوینه کاندای .
خاوه نه کهی : مسعد کامل .
- ٤٦- المنهيات الشرعية في صفة الصلاة : قه دهغه لیکراوه شرعیه کان له
چوڼیه تی کردنی نویژدا . عبدالرؤف الکمالی .
- ٤٧- مبتدعات وعادات : داهینراوه کان و نه ریته کان.
خاوه نه کهی : د . محمد عبدالقادر ابو فارس .
- ٤٨- السنن والمبتدعات : سوننه ته کان و داهینراوه کان . عمرو سلیم .
- ٤٩- الأقوال النافعة لإزالة بعض المنكرات الواقعة : چهند قسانیکي
به سوود بو لا بردنی هندی له و کاره ناپه سهندانهی که پوویان داوه .
علی بن عبدالعزیز موسی .
- ٥٠- سلسلة اخطاء في السلوك والتعامل : زنجیره یه که هله له رهفتار وه
هله سوکه وته کاندای . محمد بن ابراهیم الحمد .

- ٥١- التنبيهات السنّية على الهفوات العقديّة في بعض الكتب العلميّة:
د. محمد بن عبدالرحمن الخميس.
- ٥٢- البدع والمُحدثات وما لا أصلَ له: بيدعه وتازه داهينراوه كان و
وهئه و شتانه ي كه هيچ بنچينه يه كيان نيه. حمود بن عبدالله المطر.
- ٥٣- علم أصول البدع: زانستی بنچينه كانی بيدعه. علي بن حسن الحلبي.
- ٥٤- بدع الاعتقاد: بيدعه كانی بيروباوه. محمد حامد الناصر.

چون بیدعه دهناسیتهوه ؟

شیخ ئهلبانی - خودا لئی خوش بیټ - فرمویه تی: ئهو بیدعهیهکی که بهراشکاوی دهق هاتوو لهسهه گومرپیه تی یهکه ی له لایهن خوا ی گهوره که شارع و شرع دانه ره، بریتیه له:

۱- ههشتی دژواریه تی سوننهت بکات، ئیتر قسه بیټ یاخود کردار بیټ، یاخود بیروباوهری بیټ با ههچهنده له ئیجتیهادیشهوه بیټ.

۲- هه کارو فرمانی که بههویهوه نزیک ببیتهوه له خودای گهوره، وه پیغه مبه ریش قهدهغهوه نههی کردیټ لهو کارو فرمانه.

۳- هه کارو فرمانی که نهدهتوانرا کهوا دابریژریټ و شهرعی بکریټ جگه بهدهقیکی قورئان و سوننهت نهبیټ، یاخود به رهوهستان نهبیټ لهسهه ری^(۱)، وه ئهوکارهش هیچ دهقیکی له قورئان و سوننه تی لهسهه نهبوو، ئهوه بیدعهیه ئیلا مهگه کاریک نهبی که لهسهه حابییه که وه هاتبی که کردوویه تی.

۴- ئهو شتانه ی که لکینراون بهخواپه رستهیه وه "عباده" له نه ریتی "عادات" کافرهکان.

۵- ئهو کارانه ی که هه ندی لهزانا یان دهقیان هیئاوه لهسهه سوننهت بوونی ئهو کارانه بهتایبهت هه ندی لهزانا دواینهکان "المتأخرین"، وه هیچ بهلگهیه که لهسهه ئهو کارانه نهبیټ.

۶- هه موو خواپه رستهیه که "عباده" چۆنیه تی کردنه که ی نه هاتبی جگه له فرموده ی لاوازو ههلبه ستر اودا نهبی.

۷- پۆچوون و سنوور شکاندن "الغلو" له خواپه رستیدا.

^(۱) واته: نازانی چی بلیی له بارهیه وه

۸- ھەر خواپەرسىتىھك كە خۇاى گەۋرە داي ئايت، ۋە ھەندى لەخەلك
ئەو خواپەرسىتىھيان پابەندو پەيۋەستيان كىردىۋو بە ھەندى كۆتەۋە،
ۋەكو: شويىن يان كات يان شىۋاز يان ژمارە، ئەۋا ئەو كۆتانه بدعەن.^(۱)

لەپاشاندا ئەم بناغانە شىۋاى ئەۋەن كە بەئالۋى ئالتون بنووسرىنەۋە،
چونكە ھەلقوللۇ ھەشارەزايى ۋە ھەدۋادا گەپان، ۋە گۈشىنى بىرۋەش،
ۋە بەرھەمى تىگەشتىن.
ۋە لەدۋايدا:

ئەم پەرتۈۋە ھەمۋە بەشەكانى ئاۋنراۋە بە (الكلمات النافعة في الاخطاء
الشائعة)، ۋاتە: چەند ۋوشانىكى بەسۈۋە لەچەند ھەلانىكى بەربلاۋا.
ھەۋلە داۋە كە شىۋازى دەربىرنەكەى ئاسان بىت، ۋە قسەش لەسەر
ھەلەكان بەكورتى بىت، ۋە پال پىشت كرابى بە بەلگەۋە، ھەتاۋەكوپى
خۇش كەربىت بۇ پىشەۋاۋ ۋە تار خويىنەكان بەخويىندىنەۋەيان بەسەر
نويىژخويىنەكاندا، بەتكەى سۈۋە ۋەرگرتن ۋە پاداشت لەلايەن خۇداۋە.

نووسىۋىيەتى ھەژارترىن دروست كراۋە بۇ لاي خۇدا:

وحيد بن عبدالسلام بالى

منشأة عباس

لە ۱۴۲۴/۴/۱۲ھ

^(۱) احكام الجنائز (۲۴۲).

به شی یه که م

۸۰ هه نه

نه بیرویا و هر دا

به ناوی خوای گه وره و میهره بان

سو پاس و ستایش بۆ ئه و خودایه ی که خوشه ویستی کردووه له لای خوشه ویستان و دۆستانی پهرستش و گوێراپه لێ کردنی، وه پق لی بوون و ناشیرینی کردووه له لایان سه ر پیچی کردنی، وه ته پو پاراوی کردووه زمانیان به یادکردنه وه ی، وه شاهیدی دهم که هیچ ذاتیک نیه به حق جگه له ذاتی "الله" نه بیّت، تاک و ته نهایه و وه هیچ هاو به شیکی نییه، وه شاهیدی دهم که "محمد" (ﷺ) به نده و په وانه کراوی خودایه.

وه له دواییدا:

به راستی گه وره ترین و باشتین جیهاد: جیهادی زانست و بانگ خوازی کردنه بۆ لای خودا، وه له چاکترین بابه کانی: چاو پۆشن کردنی خه لکییه به یاسا کانی بیروبا وه پو شه ریعت، وه راست کردنه وه ی هه له کانیان، و وه ئاگادار کردنه وه یان له سه ر لاری و خواریه کانیان، له بهر نه وه ی بانگ خواز "الداعية" پزیشکه له ناو کۆمه لگه کهیدا، نه خوشیه کان دیاری ده کات، و وه دهرده هیئتی له ده قه شه ریعه کاندای دهرمانی سه رکه وتوو به سوود بۆیان.

وه لیژده دا من پیم خوش بوو که وا بجه مه به رده ستی برایانم له بانگ خوازو قوتابی زانست خواز، نه و شتانه ی که له سه ری وه ستاوم له هه له ی خه لکی نه زان له بیروبا وه پو خوا په رسته یه کان و کپین و فروشتندا، به تاج له سه رنانی نه مانه به به لگه ی راشکا و له قو پشان و فه رموده ی

پاستی پیغه مبر (ﷺ)، هه تاوه کو هه موو ووتارخوینی یاخود
 ئامۆزگاری خوازی یاخود هه موو چاکخوازی وهری بگریت لهو به لگانه
 ئهو شتانه ی کهوا له گهل کۆمه لگه کهیدا ده گونجیت، تا خه لکی له سه ر
 ئاگادار بکه نه وه، وه خوژگه یا هه ندیک له گه نجان هه ستانایه به
 خویندنه وه ی ئه م هه لانه به سه ر خه لکیدا له دوا ی نوێژه کان، ئه و ئه و
 گه نجان پاداشتیکی زۆرو بی پایانیان ده ست ده که و ت به هو ی پاست
 کردنه وه ی بیرو باوه رو چاککردن خوا به رسته یه کان له لای زۆرینه یه که له
 خه لکی، یاخود هه ندی له ووتارخوینه کانی کورتیان بکردایه ته وه و بیان
 و تایه و ده ریان بپریایه له زنجیره یه کی به سه وود له و تاره کانی پۆژی
 هه ییاندان.

پاشان ئه گهر خوا ی گه و ره ئه م کاره ئاسان بکات و درێژه بدات به ته مه ن،
 ئه و به دوا داجوونی ئه و هه لانه ده که یی له تیکرای گشت ئه م زنجیره
 با سه دا ئه گهر خودا ویستی له سه ر بییت "انشاء الله".

وه ئه م زنجیره یه ش پێک هاتووه له م به شانه:

- ۱- کۆمه لێک هه له له بیرو باوه ردا.
- ۲- کۆمه لێک هه له له پاک و خا وینیدا.
- ۳- کۆمه لێک هه له له بانگ و قامه ت کردندا.
- ۴- کۆمه لێک هه له له نوێژدا.
- ۵- کۆمه لێک هه له له نوێژی هه یینی دا.
- ۶- کۆمه لێک هه له له نوێژی به کۆمه ل کردن "الجماعة" دا.
- ۷- کۆمه لێک هه له له دوو نوێژی هه ردوو جه ژنه کاندان.
- ۸- کۆمه لێک هه له له مزگه وته کاندان.

- ۹- كۆمەلىك ھەلە لە پۇژو گرتندا.
 - ۱۰- كۆمەلىك ھەلە لە لەزەكات دەرکردن لەمال و ساماندا.
 - ۱۱- كۆمەلىك ھەلە لە ھەج كردندا.
 - ۱۲- كۆمەلىك ھەلە لە ھەنازەدا.
 - ۱۳- كۆمەلىك ھەلە لە ئالۆ و ئۆل كردندا "معاملات".
 - ۱۴- كۆمەلىك ھەلە لە پەرورەدە كردنى مەداڵاندا.
 - ۱۵- كۆمەلىك ھەلە لە بۆنە و ئاھەنگەكاندا.
 - ۱۶- كۆمەلىك ھەلە لە ژيانى خىزانى دا.
 - ۱۷- كۆمەلىك ھەلە لە دانىشتن و توۋىژكردن لەگەل يەكتريدا.
 - ۱۸- كۆمەلىك ھەلە لە كرىن و فروشتندا.
 - ۱۹- كۆمەلىك ھەلە لە ھەسيەت كردندا بۆ دواى مردن.
 - ۲۰- كۆمەلىك ھەلە لە شەرىكايەتى كردندا.
 - ۲۱- كۆمەلىك ھەلە لەژن ھىناندا.
 - ۲۲- كۆمەلىك ھەلە لەژن تەلاق داندا.
 - ۲۳- كۆمەلىك ھەلە لە تاوانەكان و خوۋن بايىيەكاندا.
 - ۲۴- كۆمەلىك ھەلە لەخواردەمەنى و سەر بپراوەكاندا.
 - ۲۵- كۆمەلىك ھەلە لە دادگاۋ شاىيەتيداندا.
- و ھاواكارىن لەخۋاى گەورە كە بىەخشىت پىمان راست گۆى، و دلسۆزى،
 و ھەكۆمەكى كردن، و سەرگەوتوۋى، و ھەيدايەت، و جىگىرپوون لەسەر ھەق، و ھە
 ووتنى راستى لە قەسە كىردە ھەدا، و ھەسوودمەندمان بىكات پىيان لەژيانى
 دونياۋ ھە لەپاش مردنىش، چونكە تەنھا خۆى ئى خۆش بوو ھەلەكانە، و ھە
 بۆ لادان و بى ھەل خزانەكان لە پىگای راست و ھەق، و ھە تەنھا خۆىشى ھەلام
 دەرە ھەى نزاكانە.

وصل اللهم على محمد وعلى آله وصحبه اجمعين

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱- هانا بردن بۆ مردووان: الاستغاثۃ بالاموات

لەناو خەلکیدا کەسانیکی وا ھەییە ھاوارو ھاناو پەنا دەبات بۆ مردووان، بۆ نموونە: ئەگەر ھاتوو کەوتە ناو خەم و خەفت و ناپرەحتی یەکەو، دەئێت: "ئەیی بەدەوی" ^(۱) بئی بە ھانامەو، "یاخود" ئەیی دسوقی ^(۲) بگە بە فریام."

کەچی ھانا بردن و داوای بە فریاکەوتن عیبادەت و پەرستشە، کە پێویستە پواپرو نەکریت و بەکارنەھێنریت جگە لە بۆ تەنھا خودای پەرورەدگار نەبێت، وە ھەر لە بەر ئەوێش بوو کاتیک ھاوێلان "صحابە" - پەزای خویان لێنیت- لە جەنگی بەدردا زۆری ژمارەیی ھاوێش پەیدا کەرەکان و کەمی ژمارەیی خۆیانیان بینی، لەگەڵ سەخت بوونی جەنگ و زۆربوونی ناپرەحتی لەسەریان، وە لەگەڵ بوونی ھەموو ئەمانەشدا ھۆمەن و پەنایان نەبردە بەر پێغەمبەر (ﷺ)، کە پێغەمبەر (ﷺ) گەرەیی ھەموو پیاوچاکان و پێشەوای ھەموو پێغەمبەرانی شە

^(۱) بەدەوی: ناوی "شەھاب الدین ئەحمەد"ە، لەشاری "فاس"ی ولاتی مەغریب لەدایک بوو، وە لەساڵی ۱۲۷۶ز دا مردوو و لەشاری طە نطای میسر، واتە ھەزار سائیکە مردوو، یەکیکە لە گەرەیی سۆفییەکان، وە قەبرەکی کراوە بە مەزارگار شەخسێکی بەناوبانگ، کەساڵانە لەکاتێکی تاییبەتدا خەلکی لەناو خۆ و دەرەوی میسروە دەچن بۆ سەر قەبرەکی، کە ئەوێندە خەلک دەچێت وەکو پۆژی جەولنەکبەر وایە لە قەرەبالغیدا.

^(۲) دسوقی: ناوی "ئێبراھیم"ە، ئەمیش یەکیکە لە گەرەیی سۆفییەکان، قەبرەکی لەشاری "دسوق"ە لەمیسر، خەلکان بەتایبەت دەچن بۆ سەر قەبرەکی، وە مژگەوتیکی بەسەر قەبرەکیەرە دروست کراوە.

"سهلامی خودایان لیبت"، له بهر شهوهی صهحابه دهیان زانی که پیغه مبه (ﷺ) مروفیکه و به دهستی نیه بؤنهوان هیچ تواناو ئاسان کردن و لایبردن نارهحه تییه که له سهریان، به لکو تنها په نایان برد بؤلای خوی پهروردگار، وه خوی گهره و میهره بانیش له پاداشتی شهوه دهست به جی وه لامی دانهوه، به ناردنی هزار جهنگاوهر له فریشته کان "ملائکه" کومه و یارمه تی کردن، که دهفرمویت ﴿إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ﴾، واته: کاتیک ئیوهی موسولمان هاناو په ناتان بؤ پهروردگار که تان ده بردو داوای کومه کی و یارمه تی دانتان ئی ده کرد (پیش شهوهی شهر دهست پی بکات و گهرم بیبت، وه له شکری بی باوه په کانتان بینی که چنده زؤد بوون که "۹۵۰" کهس بوون، وه ژماره ی موسولمانه کانیش "۲۱۳" کهس بوون)، وه زانیتان جگه له پووبه پروو بوونهوهی کافران و شهر له گهل کردنیان هیچ ریگایه کی تر نیه، هاوارتان کرده خوداو لیی پارانهوه، وه له پاداشتی شهوه هومن بردنه تان بؤلای خودا ^(۱) ﴿فَاسْتَجَابَ لَكُمْ﴾، واته: خودا وه لامی نزاو پارانهوه که ی

^(۱) له جهنگی به دردا موسولمانه کان بؤ شهر کردن نه چوو بوون، به لام که قوریش به سوپایه کی گهره وه هات به ره و پرویان، نه مجا موسولمانه کان بؤیان یه لا بویه وه که ده بیبت به رهنگاریان بینهوه، شهوه بوو پیش دهست پیکردنی جهنگ موسولمانه کان دهستیان کرد به پارانهوه له خوا تا سهریان بخات و یارمه تیان بدات، وه کومه کیان بکات و بیبت به هاواریانهوه، چونکه موسولمانه کان له یه که له سهر سیی کافره کان ژماره یان که متر بوو، وه له پیش هه موو موسولمانه کانیش شهوه پیغه مبه (ﷺ) خودی خویشی دهستی کرد به پارانهوه یه کی به کول له خودا، له ناو شهو خیمه یه که وه کو سهر کرده یه کی سوپا بؤیان هلدابوو، شهونده به کول له خودا

دانهوه بهوهی ﴿أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِأَلْفٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُرَدِّفِينَ﴾،
 واته: من کۆمهکی ئیوه دهکهم و یارمهتیتان دهدهم به ناردنی هزار
 فریشتهی ههلبژیروا نوادر، که بهریز و بهشوین یهکدا و یهک بهدوای
 یهکدا دین ﴿وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ﴾،
 وهپهروهردگار بهناردنی ئه فریشتانه بۆ کۆمهکی کردنتان، ووه بۆ ئهوه
 بوو تا ببی به مرئه بۆ سههرکهوتنتان، وه بۆ ئهوهی دلتان دابمهزری و
 ئارام بگری، وه ترسی زۆری و بههیزی دوژمنانتان له دلتاندا نه مینئ.
 ﴿وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّا اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ (الانفال: ۹-
 ۱۰)، واته: بینگومان سههرکهوتنی راستی لهجهنگدا ههس لای
 پهروهردگار هوهیه، وه بهدهست کهس نییه بینگه لهخودا نهبی،
 نهفریشته نه غهیری فریشته بهبی پهزامهندی خودا یارمهتیدان و
 سههرکهوتنیان پی ئههجام ندرئ، ههموو کاریک و یارمهتی دانیك

دهپارایهوه، ووه ئهوهنده دهستی زۆر بهرز دهکردوه بۆ ناسمان عاباکهی سهرشانی
 زوو زوو دهکوته خوارهوه، نیمام ئهبو بهکر بۆی ههله دهگرتوهو دهی دایهوه
 بهسه شانیدا، وه دهی فهرموو (ﷺ): (خوایه ئهگهر ئهمرۆ ئهم کۆمهله موسولمانه
 کهمه لهناو بجی ئیتر لهسه زهویدا، کهسانیک نابیت به تهنها تو پهرستی)،
 بینگومان موسولمانهکانیش بهکول و بهدل داویان بهس لهخوا دهکرد وهکو
 پیغهمبهرهکیان، ههتا خوا خهویکی کهمی بهسه پیغهمبهردا هینا که خهبری
 بویهوه بهمرئدهوه، مرئدهی سههرکهوتن و کۆمهکی و یارمهتی خواپی بهموسولمانان
 راگهیاند، بههاتنی هزار فریشته بهسههرکردایهتی جویرهئیل که بهریگهوهن بۆ پال
 پشتی کردنی موسولمانهکان، ئهههش تهنها لهپاداشتی پارانهوهو داواکردنی
 یارمهتی بوو تهنها لهخودا.

له‌پراستیدا ته‌ن‌ها خودا ده‌یکاو ده‌ی خو‌لقی‌نی، به‌پراستی "الله" خودایه‌کی خاو‌ن توانایه، وه خاو‌نی حیکمه‌ته و کار به‌جی‌یه و کاری بئ نه‌جام ناکات.

۲- داواکردنی یارمه‌تی له‌ غه‌یری خودا : طلبُ المدد من غیرِ الله
هه‌ندی له‌ خه‌لکی داوای یارمه‌تی له‌ غه‌یری خودای به‌رزو ب‌لند ده‌کات و ده‌لیت: "ئه‌ی پیاو‌چاکانی خودا یارمه‌تیم بده‌ن" یاخود ده‌لیت: "ئه‌ی به‌ده‌وی یارمه‌تیم بده‌"، وه وینه‌ی ئه‌مانه^(۱).

وه ئه‌مه‌ش دروست نییه، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی وشه‌ی "المدد" واته: داواکردنی هاوکاری کردن و یارمه‌تی دانه، وه ئه‌م دووانه‌ش داوانا‌کرین جگه‌ له‌ خوای په‌روه‌ردگار نه‌بی، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی هیچ که‌س توانای به‌سه‌ر ئه‌م دووانه‌دا نیه جگه‌ له‌خودا نه‌بی‌ت، وه له‌به‌ر ئه‌وه‌یشو خوای گه‌وره له‌باره‌ی داوای به‌فریاکه‌وتنه‌وه "المدد" ده‌فرمویت ﴿کَلَّا نَمِدُّ هَهُوْلَاءِ وَهَهُوْلَاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ﴾ (الاسراء: ۲۰) واته: په‌روه‌ردگار هه‌ردوو کو‌مه‌لی: دنیا و یستان و قیامت و یستان له‌یارمه‌تی و به‌خشینی خو‌ی له‌پزق و پوزی و مندال و سامان بئ به‌ش ناکات، وه هه‌رکه‌س به‌گو‌یره‌ی خو‌ی (کافر بئ یا ن موسولمان) پزق و پوزی ده‌دات، وه مال و مندالی پئ ده‌به‌خشیت.

وه له‌باره‌ی یارمه‌تی دانه‌وه "العون" ده‌فرمویت: ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ (الفاتحه: ۵)، واته: خوایه به‌ته‌ن‌ها تو "إِيَّاكَ" ده‌په‌رستین "نَعْبُدُ" وه به‌ندایه‌تی ته‌ن‌ها بو تو ده‌که‌ین، وه له‌تو زیاتر

^(۱) وه‌کو ب‌لیت: "ئه‌ی کاک ئه‌حمه‌دی سلیمانی" یاخود "ئه‌ی شیخ عبدالقادی گه‌یلانی" بین به‌هاوارمه‌وه.

ملکه چی که سی تر نابین، وه هروده ها به تهنایش هر له زاتی پاکی تو
 "ایاک" داوای کومه کی و یارمه تی ده کهین "نستعین"، وه به تهنه پشت
 به زاتی تو ده به ستین، جگه له تو په نا بو هیچ کهس و شتیك نابین، جا چ
 زیندوو بی یا خود مردوو، چونکه له تو زیاتر زاتیکی تر نییه که خاوه نی
 ده ستلآت و توانایه کی بی سنور بی له م بوونه وهره دا.

وه له لای ئیمامی "ترمذی" فرموده یه که هاتوو به سه نه دیکی
 صه حیج، که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فرمویه تی به "ابن عباس"
 - په زای خوی لی بیت: - "إِذَا اسْتَعْنَتْ فَأَسْتَعِنْ بِاللَّهِ" (۱)، واته:
 ئه گهر داوای کومه کی و یارمه تیت کرد، تهنه داوای کومه کی و
 یارمه تی له خه خوا بکه.
 وه له "صه حیجی موسلیم" دا فرموده یه که هاتوو: که پیغه مبه ر (ﷺ)
 ده فرمویت: "إِخْرِصْ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ، وَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ" (۲)
 واته: سور به له سهر ئه وشته که سوودت پی ده گه یه نیت، وه پشت
 به خوا ببه سته.

وه له لای ئیمامی "ابی داود" یش فرموده یه که هاتوو به سه نه دیکی
 صه حیج (۳) که پیغه مبه ر (ﷺ) فرمویه تی به "موعادی کوپی جه به ل"
 - په زای خوی لی بیت: - "إِلَّيَّ لِأُحْيِكَ، فَلَا تَدْغُ فِي ذَنْبٍ كُلِّ صَلَاةٍ أَنْ تَقُولَ: اللَّهُمَّ
 اعْنِي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحَسَنِ عِبَادَتِكَ".

(۱) حدیث حسن: رواه الترمذی: له (صفة القيامة) دا (۶۶۷/۴) به ژماره (۲۵۱۶) وه فرمویه تی:
 حسن صحیح.

(۲) حدیث صحیح: مسلم (۲۰۵۲/۴) به ژماره (۲۶۶۴)

(۳) حدیث صحیح: رواه ابوداود (۷۶/۲) به ژماره (۱۵۲۲)

واته: بهراستی ئەو موعاذ من تۆم خوۆش دەوێت، بەجێی نەهێڵی ئەم
 ذیکرە لەدوای تەواوبوونی ھەموو نوێژتێک کە بێی (اللھم اَعْنی علی ذکرک
 وشکرک وحسن عبادتک)، واتە: خۆی پەرەردگار یارمەتی دەرم بە لەسەر
 یادکردنت، و دەسوپاس و ستایش کردنت، و بەچاکی پەرستنت^(۱).

(۱) ھانابردن بۆ مردوان و داوای کۆمەکی کردن لە غەیری خودا:

—خوێنەری بەرپز لە کوردستانی ئێمەدا ھانابردن بۆ غەیری خودا زۆر زۆرە، کە
 بەئەندازەیک لەو دەچێت ھیچ گەلیکی تر نەبێت بەوینەنی خەلکی ئێمە ئەم جۆرە
 دیارەمی تیا بێت، ھۆکارەکیشی دەگەرێتەو بۆ بوونی کۆمەلێکی زۆر لە قەبری
 پیاوچاکان، کە بەو قەبرانە دەوترێت "شەخس" کە ئەم شەخسانە ئەوێندە زۆر
 شارو لادێیەکی نییە ئیلا دەبێت شەخسێکی تیا بێت، بەلکو قەبرستانێک نییە ئیلا
 دەبێت لەناو ئەو قەبرانەدا بەلایەنی کەمەو دەبێت قەبریکی تیا بێت کە پەنگی
 سەوز کرابێت، و پەرۆ ئالای سەوزی بۆ چەقێنرابێت و بشەکیتەو، وە لەناو پەرۆ
 سەوزەکانیشدا دەستێک لە ئاسن دروست کرابێت و پەنگی سەوزی تۆخ کرابێت، تا
 ئەم شتانە بەلگە بن لەسەر ئەوێ کە ئەم خاوەن قەبرە شیخو وە قەبرەکیشی
 شەخصە، وە ھەر وەھا بۆ ھەموو شەخسێک قەبرەکە پەنگی سەوزی تۆخ
 کراو، وە پەرۆی سەوز لە بچووک و گەورە بۆی کراو بە ئالای بۆ ئەوێ ھەر
 لەدوور وە خەلکی بی دۆزێتەو، وە ھیلاک نەبن و بگەرێن بەدوای ئەم جۆرە
 قەبرانەدا، وە زۆر بەی ئەم قەبرانەش چوار دەورەیان بە بەرد بۆ کراو وەکو شورا، و
 وە کەمیکیشان چەتریان بۆ کراو وە ناو کەیان وەکی دیو خان رازینراو تەو، کە
 چووێت ناویەو ھەز ناکی بێتە دەر وە، وە زۆر بەشیان ناوی تایبەتیان بۆ
 دانراو، وەکو: ئەمە شەخسی کانی بایە، ئەمە تریان کاسو کەوچکە،
 ئەوێ تریان ئەلیاسە فەرپە، یەکیکی تر تەرپاتەو، وە شیخی کۆنە پۆش،
 و تاکۆتایی.

وہ ہندیکیشیان خەلکی بۆی دیاری کردوون کہ ئەم شەخسە بۆچی باشە، بۆ
نەوونە: ئەم شەخسە بۆ شەلەل باشە، ئەوی تر بۆ نەخۆشی "بایەری" باشە،
یەکیکی تر بۆ منداڵ بوون، ئەوی تریان بۆ نیاز قبول بوون و شووکردن باشە.

وہ بۆ شەخسە گەورەکان و زۆر پیرۆزەکانیش خزمەت کاریان ھەیە، کہ پێیان
دەوتریت "زێوان" وە ئەم زێوانانە ئەرکی خزمەتکردن و پاککردنەووە بەرێکردنی
خەلکی کہ دێن بۆ زیارەتی ئەم شەخسانەیان لەخۆگرتووە، وە پۆژێکی تایبەت
بۆ زیارەت کردنی ئەم قەبرانە دانراوە، کہ دەلێن لەروژی ٤ شەمماندا باشە بچیت بۆ
سەر قەبری شەخص، بۆ؟ چونکہ ٤ شەممان پۆژێکی پیرۆزەو بەلکو باشترو زووتر
نیازەکانت قبول بێت و بێتە جێ.

وہ ھەندیک لەو شەخسانە ئەگەر خاوەنەکەی بەناوبانگ بێت سەر قەبرەکەی وەکو
گەلای دار پڕ کراوە لە پارە، یاخود شەخصی وا ھەیە خەلکی بەرمالە دراوی مالی
خۆیان بۆ ھیناوەو لە کیلی قەبرەکیانەووە پێچاوە، وە سەر قەبرەکەیشی پڕکراوە
لە قاپ و قاچاگی شووشە ووە شکاندووانە بەسەر قەبرەکیدە، بۆ؟ چونکہ دەلێن:
ئەم شێخە شێخی کۆنە پۆشە دەبێت چوار دەوریشتی بەکۆنە پۆشرا بێت.
ھەندیکی تر لەو شەخسانە مزگەوتیان بەسەرەووە کراوەو گومەزی گەورە
سەوزیان بەتایبەت بۆ نەخشینراوە، وە ھەریەکەیان ناوی خۆی ھەیەو بەدەرگای
دەرەوێ شەخسەکەدا ھەلواسراوە.

لەو سەیر تر ئەوێ ھەموو شەخسێک دەبێت لەگەڵ پەرۆ سەوزەکاندا ئەو دەستە
ناسنە سەوزەیشی لەگەڵدا ھەبێت، پرسیار بکە لای ھەندیک لەخەلک باوەڕیان وایە
ئەو دەستە زیاتر ئەم قەبرە پیرۆز تر دەکات، چونکہ دەلێن: ئەو دەستە دەستی
پێغەمبەر!!، ئێتر نازانم نایا پێغەمبەر ئەوەندە دەستی ھەبوو تا بەشی ئەو ھەموو
شەخسانە بکات، یان پێغەمبەر دەستی وەکو دەستی مرۆڤ لەگۆشت بوو یان
لەناسن، وە نایا ھێچ شوێنیک نەماوە دەستی پێغەمبەری پێادا ھەلبواسریت ئیلا لە
قەبرساندا نەبێت.

ئەمە وەكو پېشەككە تەبازانیت كە قەبر پەرستى چەند لاى ئېمە گىرنگى
پېدەدرىت، ئەوئەندەى بەمردووەكان گىرنگى دەدرىت بەزىندووەكان ئەوئەندە گىرنگى
نادىت.

بەلام ھاواركردن لىيان و پەنابردن بۆيان زۆر زۆر، بەلام لىردەدا باسى ھەندىك لەو
جۆرە ھانابردنەنە دەكەين:

- شەخسىك ھەيە لەنزىكى سنوورى ئىران، خەلكى ئەگەر مەندالىيان تووشى
سوورژە ببىت، دەچن گلى ئەو شەخسە دەھىنن و دەرخواردى مەنەكەيانى دەدەن،
بەھىوای ئەوئەى ئەم گەلە سوورژەكەى چاك بكا تەو و شىفاى بدات.

- ياخود ھەندىك كەس كە دەچىت بۆ سەر شەخس موفەرەككى ئەو شەخسە، كە
پارچەكە پەرژى سەوزە يان پارچەكە لە دارەكانى ئەو شەخسە، يان بەردىكى
سەر قەبرەكەى دەھىننەت و دەختە ناو خواردەمەنى و زەخىرەى مەنەكەيانە،
بەھىوای ئەوئەى كە ئەو شتەى ئەو شەخسە بەرەكەت بختە ناو خواردەمەنى
مەنەكەيانە، و وە زەخىرەى مەنەكەيان ئەو پارچە شتەى ئەو شەخسە زىادەبوونى
پىبكات.

- ياخود ھەندىك لە خەلكى لەمەنەوئەيان شەكر دەبات بۆ سەر شەخسىك، وە
لەدوايىدا لەگەل خۆيدا دەى ھىننەتەو بۆ پەرژى، بەحسابى ئەوئەى مادەم ئەو
شەكرە براوئە سەر ئەو شەخسە بەرەكەتى وەرگرتووە، وە لەگەل خۆيدا بەرەكەتى
ھەنگرتووە.

- ياخود ھەندىك لە خەلكى كە مەندالەكەى نەخۆش كەوت، دەچىت پارچەكە
موفەرەكى بۆ دەھىننەتەو، وە دەيكاتە دەستى مەندالەكەى بەھىوای ئەوئەى ئەم
موفەرەكە شىفاى بدات.

- ياخود ھەندىك لە ئافەرەتان ئەگەر بەمەندالەو بوو، وە مەندالەكەى ئى نەبۆو دەچن
موفەرەكى شەخسىكى بۆ دەھىنن و، وەكو پىشتىن بەناو قەدىوئە دەى بەستەن تا
مەندالەكەى بە پەرژى ئەو موفەرەكەو لى ببىتەو.

- ياخود ھەندىك لە خەلكى كە مەندالىكان تووشى نەخۆشەكە سەخت بوو، ئەو
ئەو مەندالە دەبەن بۆ سەر شەخسىك، پاشان تا ماوئەكە لەسەر ئەو شەخسە

دەمىننەم، چاۋەرپى دەكەن بەلكو مىندالەكەيان خەۋى ئى بىكەۋىت، ئەگەر خەۋى
لىكەۋىت، ئىتر دەلىن: تەۋا ئىتر چاك دەبىتەۋە شىفای بۇ دىت، بەلام ئەگەر خەۋى
ئى نەكەۋىت ئەۋا بىن ھىۋا دەبن لەچاك بوۋنەۋەى.

— ياخود ھەندىك لە خەلكى كە مىندالىان نايىت، ھۆمەن دەبات بۇ شەخسىك و لىنى
دەپارپىتەۋە كەۋا مىندالىكى بىيىت، ۋە دەلىت: شەخسەكە گىيان! ئەگەر مىندالىكىم بوو
بانىشانەيەكى خۆتى پىۋە بىت، بۇيە ئەگەر مىندالى خالى زۆرى پىۋەبىت، ئەۋا بەۋ
مىندالە دەلىن: ئەۋە داىكت چۈۋەتە سەر شەخس ئەمجا تۆى بوۋە، ۋە ئەۋ خالانەش
نیشانەى ئەۋ شەخسەيە بەتۆۋەيە.

— ياخود ھەندىك لە خەلك كە مىندالىان زۆر نەخۆش دەبىت، دەبىبەن بۇ سەر
شەخسىك و دەلىن: ئەم شەخسە خۆىنى لە خۆى گرتوۋە، دىن ھىۋانىكى بۇ سەر
دەبىن تا مىندالەكەيان چاك بىيىتەۋە.

— ياخود شەخسىكى لىيە لە گردى "....." ھەندىك لە ئافرەتان ئەگەر كەسىكىيان
ۋون بوۋىت دەچنە سەر ئەۋ شەخسە، داۋا دەكەن لەم شەخسە تا سۇراخ و
ھەۋالى ئەم كەسىيانىان بۇ بزانىت، چۆن؟ دىن پەرەيەك كاغز دەھىنن و لەسەر ئەۋ
پەرە كاغزە داۋاكەيان دەنۋوسن، بەم شىۋەيە: ئەى شىخ فلان گىيان! داۋات لىدەكەم
كە تۇ پىۋا چاكى ۋە لەخواۋە نرىكى كە تىكايەكمان بۇ بىكەى لای خوا، بەلكو
ھەۋالى ئەۋ فلان كەسەمان بۇ بىت و بزانىن چى بەسەر ھاتوۋە، ئەمجا داۋاكە
دەخەنە ناۋ فالىلىك دەيدەن بە دەستى زىۋانەكەى شەخسەكەۋە، ئەۋىش دەبىبات
لەسەر قەبرەكەى داى دەنىت، بە باۋەرپى ئەۋەى كە كاكى شىخ ئەم داۋايەيان لای
خوا بۇ جى بەجى بىكات.

— ياخود ھەندىك لە ئافرەتان كە مىندالىان نايىت، كە دەچنە سەر قەبرى شەخسىك
تا داۋاى مىندال بوۋنى لى بىكەن، دىن ئەم ئافرەتانە پەرۋىەكى سەۋزى ئەۋ شەخسە
دەھىنن و ئەمجا ھەر چۈار لاکەى بەچۈار پەلەدارىكى ئەۋ شەخسەۋە دەبەستن، پىنى
دەلىن: جۇلانە دروست كردن، پاشان ئەۋ ئافرەتانە ئەۋ جۇلانەيە بەجى دەھىلن تا
ھەفتەيەك ىن دوو ھەفتە، كە لەداۋاى ئەۋ ماۋەيەۋە دەچنەۋە سەرى و سەر لەۋ
جۇلانە دەدەن، ئەگەر ھەر چىيەك كەوتىيىتە ناۋ ئەۋ جۇلانەۋە، دەبىت ئەۋ ئافرەتە

كە مندالى نايىت دەيىت بى خوات بۇئەۋەى مندالى بىيىت، ئىترىقنەى چۆلەكە بىت يان چۆلەكە تۇپپوو بىت يان ھەر چىيەك بىت دەيىت بىخوات، ئەگىن بە باۋەپى ئىوان مندالەكەى نايىت ئىتر، ياخود لەدوۋرەۋە بەردىكى ئىو شەخسە قىرى دەدەن بۇ ئىو جۇلانەىيە، ئەگەر بەردەكە كەۋتە ئاۋىيەۋە ئىوا دەلىن: ۋەك چۆن ئىو بەردە كەۋتە ئاۋ ئىو جۇلانەىيەۋە ئاۋا تۇيىش مندالىك دەكەۋىتە سىكتەۋە.

— ياخود مامۇستاي بەرپىزۋ موفەسىرى قورئان "مامۇستا مەلا مەحمودى گەلەلە" لە تەفسىرەكەيدا "تەفسىرى رەۋان" دياردەىيەكمان بۇ دەگىرپىتەۋە كە دەفەرموۋىت: لەشارى سلىمانى دارىك ھەببو لە مزگەۋتى گەۋرەدا، نىزىك ئارامگاي "كاك ئەحمەدى شىخ" خەلىكى بە پىرۋىزان دەزانى، لەدۋاى سالى ۱۹۶۵ كە مزگەۋتەكە تازە كرايەۋە دارەكەش سەرى تيا چوو، بەلام تا سالى ۱۹۷۸ كۆلكەدارەكەى بنكى مابوو، خەلىكى تەلەش تەلەش لىيان دەكرەۋە بۇ موفەرەك، تەنانەت مەن بۇ خۇم بەچاۋى خۇم بىنىۋمە پىرو پىرۋىژن زەۋىيەكەيان بۇ ھەلدەكۆلى، بۇئەۋەى بە ئەندازەى نىنۋكىكىيان لە بىنە تۆلەكەى ۋەگىر بىكەۋىت بۇ ددان ھىشەۋ سىك ھىشەۋ مندالبوۋن ۋەمىجۇرە شتەنە بەكارىيان دەھىنا، چۈنكە بە موفەرەكەيان دەزانى! باش بوۋ لە دەۋرۋەرى سالى ۱۹۸۳ دا شوۋىنەكەيان كۆنكرىت ۋ كاشى كردو ئاسەۋارى نەماۋ لەبىرچەۋە.

— ياخود لە ھەندىك شوۋىن ئەۋەندە زىادەپەرەۋى لە پىرۋز كردنى ئىو شىخانەدا كراۋە، كە دەلىن: لە ھەندىك شوۋىنى كوردستان بەردى خېرى گەرە گەرە لىيە ۋە خەلىكى ئىو بەردانە بە پىرۋز دەزانىت، بۇ ؟ چۈنكە دەلىن: ئىو بەردانە فلانە شىخ ۋەختى خۇى كە خەلىكى ئىرە بوۋە، كە كاتى نوۋىژ ھاتوۋە چەۋتە سەر ئەم بەردانە، ئەمجا ديار نەماۋە ۋ پۇيشتوۋە بۇ شارى مەككەۋ لەۋى نوۋىژە فەرزەكانى بەجى ھىناۋە، بەلام بىگومان ئەۋشىخانە زۆرىنەيان پىياۋچاك بوۋن كە بۇ ژيانى دونىايان، ۋەياخود بۇ دۋاى مردىشىيان بەۋ زىادەپەرەۋى كردنە لە پىرۋز كردنىاندا پازى نەبوۋن .

— ياخود ھەموو سالىك لەشارى سلىمانى لە مانكى چوارد ديار دەيەك پەيدا دەيىت، كە دوكانى ئىستىنساخەكان بۇ پارە پەيدا كردن زىندوۋى دەكەنەۋە

به ناوی "وہسیہ تی شیخ ئەحمەد" ھو، کہ ئەم وەسیہ تە درۆیە کہ لە یەک پەرە کاغەز
 پێک ھاتوو، و بە (۲۵۰) دینار چاپی تەبع دەی فروشن، کہ کورتەکە ی بەم شیوەیە:
 من ناوم شیخ ئەحمەد ھو خادمی قەبرەکە ی پیغەمبەر بووم، شەویەک وەنەوزم دەدا
 پیغەمبەر ھاتە بەرچاوم یان ھاتە خەوم، و وتی: ئە ی شیخ ئەحمەد!! وەسیہ تیکت
 بۆ دەکم و تۆش بە ئومەتەکم ی رابگەیەنە، کہ ئومەتەکم لە پێی خودا لایان داو ھو
 وە ھەفتە ی چل ھزار کەسیان بە کافری دەمرن و.... ھەتا کۆتایی، پاشان پارە
 پەیدا کردن بەم وەسیہ تە ھو، و ھو قۆل بڕینە کہ ئا لە مەدا یە دەلی: پاشان پیغەمبەر
 پێی و وت: دەبی ئەم وەسیہ تە ھەرکەس خویندی ھو، دەبی ت ھەوت نوسخە ی ئی
 بنوسی تە ھو وە بەسەر خەلکیدا دابەشی بکات ئەگەر وانە کات، سەیر بکە خوینتەری
 بەرێز ئەم فیلە ئەو سزایانە ی کہ ھیناویە تی بریتین لەو سزایانە ی کہ ھەر کەس ھو وە
 ھەر چینە لەچی دەترسێ ئەو سزایانە ی بۆ ھینان، دەلیت: ئەگەر نە ی نوسی تە ھو
 ئەگەر ئن بوو تە لاق دەدریت، وە ئەگەر پیاو بوو ژنە کە ی تە لاق دەدات، بە لām بی
 نووسی تە ھو ئەگەر کچ بوو شوو دەکات، وە ئەگەر کوڕ بوو ژن دەھینێ، وە ئەگەر
 بینوسی تە ھو ئەگەر فەقیر بوو دەولە مەند دەبی ت، بە لām نە ی نووسی تە ھو ئەگەر
 دەولە مەند بوو فەقیر دەبی ت، ئەگەر بی نیش بوو نیشی دەست گیر دەبی ت، بە لām
 نە ی نووسی تە ھو لە وەزیفە کە ی دەری دەکن.

پاشان خەلکی داماو کہ یەکی ئەم وەسیہ تە ی دەدات و دە ی خوینتی تە ھو، ئیتر
 لە ترسا بۆ ئەو ی تووشی ئەم ناپە ھەتیانە نە بی ت، دەبی ت ۷ نوسخە ی ئی ئیستنساخت
 بکات و بەسەر خەلکیدا دابەشی بکات، کەواتە نا ھە قی نی یە کابرای دوکانی
 ئیستنساخت ھەموو سالی زیندووی بکاتە ھو بۆ بەرژو ھندی خۆ ی.

بە لām ئەم وەسیہ تە ی "شیخ ئەحمەد" درۆیە، و ھە لشاری مە ککە و مە دینە شدا پیش
 ۲۵ سال لە مەو پیش ھەبوو لە ناو ئەوانیشدا، کہ زانای پاپە بەرز "شیخ بن باز"
 لە سالەکانی ھەفتادە رە تی داو تە ھو دەلیت: (ئەم وەسیہ تە درۆیە و ھە ھیچ
 ئەصلیک ی نییە)، بە لām تازە دەگات بە کوردستانی ئێ مە.

پاشان بزانی خوینتەری بەرێز بە چەند سالی ئە ناوی خاوەن وەسیہ تە کە دەگۆرێ جارێ
 ناوی شیخ مستەفا بوو، پاشان بە ناوی کچیکەرە بڵاویان دەکردە ھو کہ خەوی بە
 سەیدە زەینە بی کچی پیغەمبەر ھو بینوو ھو ھەمان وەسیہ تە پێی و توو ھو، وە ئەمە
 دوو سالی شە بە ناوی شیخ ئەحمەد ھو بڵاوی دەکەن ھو، ئیتر خاوەن زانی دەبی بە شیخ
 کی ی تر، وە ئەگەر دەتە ویت باشتەر ئەم درۆیە ت بۆ پوون بی تە ھو، ئەوا ئەم

۳- سەرپرینی ئازەل بۇ جنۇكە : الذبح للجن

لەنیۆ خەلکیدا کەسانیکی وا ھەیە، دەچیت بۆ لای جادووگەرێک "ساحیر" تا چارەسەری نەخۆشیکی بۆ بکات، ئەمجا جادووگەرە کەش بۆ ئەنجام دانی جادوو و سحرە کە ی داوای ئازەلیکی لێ دەکات^(۱)، کە چەند سیفاتێکی جوړاو جوړو دیاری کراوی ھەبێت، بۆ نموونە (مریشکیکی ڕەش بێت سپیایی تیا دا نەبێت)، وە وینە ی ئەمانە، یاشان

وهسيهتهی که نۆزیکي تر بهرچاوت دهکهوئیت، ههر ئهو وهسيهتهیه که (5) سال له مهو پيش بهناوی ئهو کچهوه که خهوی به سهیده زهینه به وه بینیهو بلاویان کردوتهوه، وه ئهم وهسيهته ههر ئهو نوسخهیهیه که پيش (5) سال له مهو پيش له خه لکی وهرم گرتوهوه. فهرموو سهیری بکه:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

[illegible]

ایشان الله حمدو خير و سلامه تي بو نام رووداوو

(1) زۆرىنى خەلك لى نەزائىنىمۇ ئەم كارە دەكەن ، چۈنكى ئەگەر بىزان ئەم
 ھەيوانى كە جادوگەرلەكە ھەرى دەگىزىت لىيان ، بۇ رازى كىردى جىنۇكە سەرى
 دەپرىئ، ئەم رازى ئەدەپوون بىم كارە.

جادو و گهره که مریشکه که سەر دهبړی ووه لاشه‌ی نه‌خۆشه‌که‌ی پښ خویناوی ده‌کا، وه بۆ پازی کردنی جنۆکه ئەم کاره نه‌نجام دهدات، له‌بەر ئەوه‌ی جنۆکه به‌خوین ده‌ژێ و وه له‌سەر خوین خۆراک خۆری ده‌کات، وه ئەو جادو و گهره له‌کاتی سەر بپړینی مریشکه‌که‌دا ناوی خوایشی له‌سەر ناهێنێ.

وه ئەم کاره کاریکی یاساغ و حه‌رام کراوه، وه نه‌فرینی ئی کراوه له‌و که‌سه‌ی که هه‌لده‌ستی به‌کردنی، به‌هه‌نگه‌ی ئەو فهرمووده‌ی پیغه‌مبەر (ﷺ) که "نیمامی موسلیم" گێراویه‌تیوه، که فهرموویه‌تی :

"لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ذُبِحَ لغيرِ اللَّهِ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ لَعَنَ وَالِدَيْهِ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ أَوَى مُحَدَّثًا، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ غَيَّرَ مَنَارَ الْأَرْضِ"^(١).

واته: له‌عنه‌ت و نه‌فرینی خوا له‌که‌سێ بی‌ت که حه‌یوان سەر دهبړی بۆ غه‌یری خوا، نه‌فرینی خوا له‌که‌سێ بی‌ت که نه‌فرین له‌دایک و باوکی ده‌کات، نه‌فرینی خوا له‌که‌سێ بی‌ت که دالده‌و په‌نا‌ی بیدعه‌ چیه‌ک دهدا، نه‌فرینی خوا له‌که‌سێ بی‌ت که نه‌خشه‌و نیشانه‌ی ناسینه‌وه‌ی نیوان دوو زه‌وی ده‌گۆڕیت^(٢).

^(١) حدیث صحیح: له (صحیحی موسلیم) دا هاتوه به ژماره (١٩٧٨) له (الاضاحی) دا، بابی: تحریم الذبح لغير الله.

لێره‌دا مه‌به‌ست به‌گۆڕینی "منار الأرض": واته‌ که‌سێک هه‌لبه‌ستی به‌گۆڕینی ئەو نیشانه‌ دیاری کراوه‌ی که نیوانی دوو زه‌وی پێ دیاری ده‌کرن، یاخود گۆڕینی ئەو به‌ردانه‌ی که خه‌لکی سه‌ریه‌کی ده‌نێن بۆ ناسینه‌وه‌ی پێگا‌و شوینه‌کانیان، یاخود ئەو گۆڕینه‌ی که حکومه‌ته‌کان هه‌لده‌ستن له‌نیوان ده‌وله‌ته‌کاندا دروستی ده‌کەن به‌دانا‌ی سنوور بۆیان.

^(٢) سه‌رپړینی حه‌یوان بۆ پازی کردنی جنۆکه:

- ئەم حه‌یوان به‌ردنه‌ی که خه‌لکانی جادو و گهر داوای ده‌کەن له‌ خه‌لکی به‌دیاری بۆیانی به‌یئن، هه‌تا جادوویه‌کیان بۆ بکه‌ن هه‌یه‌ له‌ناو جادو و گهره‌کانی کوردستاندا،

۴- تهرخان کردن و نه زکردن^(۱) بۆغه یری خوا: النذر لغير الله

نه زکردن یه کیکه له خواپه رستییه کان "عبادات" که پیویستهو واجب به کارنه هیترئ جگه له بۆ خودا نه بیئت، که و ابو دروست نییه نه زکردن نه بۆ پیغه مبرئک، وه نه بۆ پیاو چاکئک، وه نه بۆ فریشتیهک، وه هر که سینک شتیک نه زبکات بۆ "به دهوی" یان "بۆ دسوقی" یان بۆ جگه له م دووانه^(۲)، نهوا نه زریکی حه رامی بریارداوه بیکات، وه پیویستو

وه له دوايشدا نهو جادووگهره نهو حه یوانه بۆ رازی کردنی نهو جنۆکانه ی که سیحره که ی بۆ به نه نجام دهگه یه نن سهر ده برئت، به لکو هه ندیک له جادووگهره کان حه یوانه که پیش نهو ی سهری برئت ده ی خنکینیت نه مجا سهری ده برئت، وه نهو جادووگهرانه بۆ نه نجامدانی سیحره که یان نهو جنۆکانه ی که کاره که یان بۆ ده که ن چۆن نهو جنۆکانه بیانه ویت یان داوای هرچییهک بکه ن نه م جادووگهر بۆ یانی نه نجام ده دن.

له بهر نه وه هه ندیک لهو جادووگهرانه به مبرجیک سیحر بۆ ئافره تان ده که ن، ده بیئت پیش نهو ی سیحره که یان بۆ بکات کاری ناشه رع ی له گه ل نهو ئافره تانه دا نه نجام بدات، نه مجا نهو جنۆکانه سیحره که ی بۆ به نه نجام دهگه یه نیئت، یا خود هه ندیک له ساحیره کان هه ندیک له نایه ته کانی قورئان به خوینی عاده ی ئافره ت ده نووسنه وه، یان په ره ی قورئان (دور له قورئانی پیروز) ده خه نه سهر شیوه ی پیلوو له پیی ده که ن، یان هه ندیک یان قورئان له گه ل خۆیدا ده بات بۆ ناو ده ستخانه وه نه مجا په ره په ره له قورئانه که ی ده کاته وهو خۆی پی پاک ده کاته وه، یان جنۆکه کان داوا له ساحیره که ده که ن به پیوه بجیته سهر قورئان، یان قورئان له سهر عه وه ته به به رده وای بیه ستئ نه مجا قبول ده که ن سیحر ی بۆ نه نجام ده دن.

^(۱) نه ز: نهو یه که شت له سهر خۆت فه رز بکه ی، یا خود چه ند شتیک له سهر خۆت دیاری بکه ی، که ده بیئت به نه نجامی بگه یه نیئت، کاتییک که نهو مه به سته ی که له دلتدا هه یه و بۆت هاته جئ.

^(۲) یا خود دروست نییه نه زکردن نه بۆ هیچ شه خصیک، وه نه بۆ هیچ شیخیک.

واجب نبييه وهفا بکات به کردنی ئەو نه زردهوه، ووه نه زرده که ی بباته سهرو به نهنجامی بگهیه نیت، به لکو واجب و پئویسته له سهرو ئەو که سه که ده بیت تهویه بکات له کردنی ئەو نه زرده حه رame، وه ناییت جاریکی تر بگه ریته وه سهری، ووه ئەو نه زرده به نهنجام بگهیه نیت.

له "سه حیحی بوخاری" دا فهرمووده یه که هاتوو له دایکمان عائشه وه - په زای خوای لبیت - : که پیغه مبه ر (ﷺ) فهرمویه تی: " مَنْ لَدَرَ أَنْ يُطِيعَ اللَّهَ فَلْيُطِغْهُ، وَمَنْ لَدَرَ أَنْ يَعْصِيَ اللَّهَ فَلَا يُغْصِهِ " ^(۱).

واته: هه رکه سێ نه زریکی بریاردا، وه مه به سستی به کردنی ئەم نه زرده، به ده ست هینانی گوپرایه لی و په زامه ندی خودابوو، بانه زرده که ی بکات و گوپرایه لی و په زامه ندی خوا به ده ست به یینی، وه هه رکه سێ نه زریکی بریاردا و مه به سستی به کردنی ئەم نه زرده سه رپیچی کردنی خودا بوو، با ئەو نه زرده نه کات و سه رپیچی خوا نه کات. ^(۲)

^(۱) حدیث صحیح: رواه البخاری (۵۸۱/۱۱) له (الایمان والنذور) دا، بابی: النذر فیما لایمک وفي معصية، ورواه ابو داود: به ژماره (۳۲۸۹)، والترمذی: به ژماره (۱۵۲۶)، والنسائی: به ژماره (۱۷/۷)، وابن ماجه: به ژماره (۲۱۲۶).

^(۲) نه زکردنی ناشه رعی لای ئافه رته تان:

لای خه لکانی ئیمه نه زری جوړاو جوړ له سه ره خویان فه رز ده که ن هه ر که سه بو مه به سستیک، وه کو:

- هه ندیک له ئافه رته تان که چوو ه سه ر شه خصیک وه نیازو مه به سستیک هه بوو، ده لیت: شه رت بیت ته ی شه خصه که نه گه ر ئەم نیازم بو بیته جی به پینی په تی نه مجاره بیمه وه بو زیاره تته.

- یاخود هه ندیک له ئافه رته تان که نیازنکی له ددا بوو، ده لیت: خوایه! نه گه ر ئەم کارم بو بیته جی، نه زر بیت دو مانگ له سه ر یه که به رۆژو بیم.

- یاخود هه ندیک له ئافه رته تان نه گه ر نیازنکی هه بیت، ده لیت: خوایه نه زربیت له سه رم نه گه ر ئەم نیازو مه به سته م بو بیته جی، نه زربیت حه وت مال سوال بکه م، که خوای گه وره به زه یی پیادا هاته وه، ووه ئەو مه به سته ی که هه ی بووه بو ی هینایه

۵- داواکردنی تکاردن (شہ فاعلت) لہ غہ یری خوا: طلبُ الشفاعة من غیر اللہ^(۱)

لہ ناو خہ لکیدا کہ سانیکی وا ہہیہ داواۓ شہ فاعلت و تکاردن لہ پیغہ مبریک، یا خود لہ پیوا چاکیک دہکات، و دہلّیت: "ئہی پیغہ مبرہی خوا شہ فاعلت و تکام بؤ بکہ"، یاں "ئہی ئہولیاو خو شہ ویستانی خوا تکام بؤ بکہن لای خوا".

وہ ئہمہش دروست نییہ، چونکہ شہ فاعلت و تکاردن نابیت جگہ لہ بؤ خواۓ گہورہ نہ بی، وہ پاشان شہ فاعلت کردن بؤ کہ سیکہ کہ خواۓ گہورہ مؤلہ تی شہ فاعلت کردن پی داوہ، خو ئہ گہر ویستت شہ فاعلتی پیغہ مبرہ "محمد" (ﷺ) بہ دہست بہینی ئاوا بلّی: "اللّٰهُمَّ شَفِّعْ لِيْ نَبِيَّكَ

جی، ئہمجا ئافرہ تہ کہ دہچیت عابایہ کی کؤن دہدات بہ سہریداو حہوت مال دہ گہریت و سوالیان لّی دہکات، کہ بیان ووت ئہو مالانہ: بہ خوا تو پرنگت لہ سوال کمر ناچیت، یا خود کہ خوۓ چوو بؤ مالہ کان بؤ سوال کردن دہلّیت: بہ خوا سوال کمرنیم!! بہ لام نہ نرم کردوہ لہ سہر خؤم کہ حہوت مال سوال بکہم، وہ دہبیت ئہو پارہیہ کی کہ لہو حہوت مالہ سوالی کردوہ خوۓ نہی خوات بہ لکو بیدات بہ ہہڑاریک.

- یا خود ہہندیک لہ ئافرہ تان کہ تووشی ئارہ حہتیہ کی زؤر دہبن، دہلّیت: خوایہ! ئہم ئارہ حہتیہم لہ سہر ہہلگری، ئہوا نہز بیت داوی لاچوونی ئہم ناخووشی یہ، نہز بیت ئیتر گوینی بکہم بہ جلو وہ ئیتر جلی گوینی لہ بر بکہم.

- یا خو ہہندیک لہ ئافرہ تان کہ کوپیان نہ بیت، دہلّین: خوایہ! ئہ گہر کوپیکم پی ببہ خشیت، ئہوا نہز بیت ہہتا گہورہ دہبیت جلی تازہی لہ بر نہ کہم، بہ لکو ہہر بہ جلہ کؤنہ بہ خیوی بکہم، یاں بہ جلی خو مان بہ خیوی نہ کہم بہ لکو بہ جلہ کؤنہی منالی خہلکی بہ خیوی بکہم، پاشان ئہ گہر کوپی ہوو بہ دراوسینکانی دہلّیت: من نہزریکی وام بؤ خوا کردوہ، ئہمجا خہلکی جلہ کؤنہی منالی خو یانی بؤ دہبن تا لہ بری مندا لہ کی خوۓ بکات (یا خوا کہس دایکی وا بی عہ قلی نہ بیت).

^(۱) لہ "معارضُ القبول" دا (۲/۲۴).

محمداً (ﷺ)، "واته: خودایه شه فاعه تی پیغه مبه ره که تم بؤ قبول و گیرابکی .

نه که ی بلئی: "یا نبی الله اشفع لی"، واته: نهی پیغه مبه ری خوا شه فاعه تم بؤ بکه، وه له بهر نه وه یشه که خوی گه وره ده فرمویت: ﴿أَمْ آتخذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ﴾^(۱) واته: یا خود نهو هاو بهش په یدا که رانه بؤ تینا گهن و بیرنا که نه وه که بته کانیان کردو وه به شه فاعه ت کار بؤ خو یمان له غه یری خواو، وه ده لئین: نه م بتانه له لای خوا شه فاعه ت و تکامان بؤ ده که ن، وه سودمان پی ده گه یه نن و زیانمان لی دور ده خه نه وه. ﴿قُلْ﴾ واته: توش نهی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) پییان بلئی: ﴿أَوَلَوْ كَانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا يَعْقِلُونَ﴾، واته: پییان بلئی نهو بتانه ی که ئیوه نه تانه وی شه فاعه تتان بؤ بکه ن لای خوا کومه لی دارو به ردی ره قو ته قن، هیچ شتیکیان به ده ست نیه، وه بی عه قل و بی هوشن، ئیتر چون بیرو هوشتان ریگاتان پی ده دات، که به ته مای سوود و مرگرتن بن له شتی که بیستن و بینینی نه بیئت، وه گیانی تیادا نه بیئت، وه نازانن شه فاعه ت چی پهو چی نییه، ته نانه ت هه ست به په رستنی ئیوه ش نا که ن بؤ نه وان. ﴿قُلْ﴾، واته: و متو نهی پیغه مبه ر (ﷺ) پییان بلئیوه بهو کافرانه ﴿لِلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعًا﴾ (الزمر: ۴۳-۴۴)، واته: ته نها بؤ خوییه هه موو شه فاعه ت و تکا کردنی که س توانای شه فاعه ت کردنی نییه، ته نها نه وان نه بیئت که خودا خوی مؤله تی

(۱) لیره دا نووسر نه م نایه ته بویه ده مینیتوه، تا خوینر تی بگات که له پینش نیسلامدا موشریکه کان داوای شه فاعه تیان له بته کانیان ده کرد، نابهم شیوه شه یتان فریوی دابوون، به لام که نیسلام هات شه یتان خه لکانی به شیومیه کی تر فریو داوه بؤ داوا کردنی شه فاعه ت له غه یری خوا.

شه فاعهت کردنیان پی دهبه خشیت تا شه فاعهت بکن بو ئه و که سانه ی که شایسته ن شه فاعه تیان بو بکری، که واته: شه فاعهت له لاکراو شه فاعهت وهرگرو پرگادان به شه فاعهت کردن تایبه ته به خوای پهروهر دگاره وه، بو هیچ که سیکی تر نییه، چونکه ته نه ا ئه و خوایه و وه ته نه ا ئه ویش شیایوی ئه و شتانه یه.

وه ده فهرمووی پاک و بی گهردی بو ئه و: ﴿وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ أَرَادَ﴾ (الانبیاء: ۲۸)، واته: له پوژی قیامه تدا ئه و فریشتانه ی که چه ند نزیکن له خوای گه وره وه، وه چه ند به پیزن، وه چه ند گوپرایه لن، که چی ویرانی ئه وه یان نییه که شه فاعهت بو هیچ که سیک بکن، مه گهر بوکه سیک که خوا لیلی پازی بییت، وه به شیایوی دانابی بو ئه وه ی شه فاعه تی بو بکریت.

وه ده فهرمووی پهروهر دگار: ﴿يَوْمَذِي لَا تَنْفَعُ الشَّفَعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ﴾ (الرحمن و رَضِيَ لَهُ قَوْلًا) (طه: ۱۰۹)، واته: له پوژی قیامه تدا هیچ شه فاعهت و تکارکردنی که س سوود به که سی تر ناگه یه نییت، وه هیچ شه فاعه تکارو خاترو خو تریک نییه، وه دهر فته ششی پی نادری، مه گهر ته نه ا شه فاعه تی ئه و که سانه نه بییت که خوای به خشنده خو ی له وه و پینش ئیزن و مؤله تیان پی ده دا، وه له وه و پینش پازی بوو بییت له قسه و ناخواتن و گو فته ره کانیان په سه ند بووبن و خودا لیلی وهرگرتن.

وه خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ (البقرة: ۲۵۵)، واته: هیچ که سیک له پوژی قیامه تدا بو ی نیه و بتوانییت داوای

شه فاعهت و تڪاكارىي بۆ كه سيكى تر بكات، مه گهر كه سيك نه بيت كه
خودا خوى بيهويت و مؤلّهت و پىگاي پى بدات.

پاشان هركاتى ئه و بهندهى (العبد) خوى خاوين ترو دلسوزتر كرد بۆ
خوا له كاره كانيدا، ئه و شياوتر دهبيت كه شه فاعهتى پيغه مبهى (ﷺ)
به دهست بهيئى، ئيمامى (بوخارى) فهرموده يهكى له (ابى هريره) وه
گپراوه ته وه كه فهرموده يهتى: وتم: ئه ي پيغه مبهى خوا (ﷺ) كى
به خته وهرترين كه سه به شه فاعهتى تۆ له پوژى قيامه تدا؟ فهرمودى:
"لَقَدْ ظَنَنْتُ يَا أبا هريرةَ أَن لَأَتَسْأَلَنِي عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ أَحَدٌ أَوْلَى
مِنْكَ، لَمَا رَأَيْتُ مِنْ حِرْصِكَ عَلَى الْحَدِيثِ، أَسْعَدُ النَّاسِ بِشِفَاعَتِي
يَوْمَ الْقِيَامَةِ، مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ"^(١)، واته:
به راستى ئه ي (ئه باهريره) يه قينم وابوو كه كه سيك له باره ي ئه وه وه
پرسىار له من نهكات كه له پيش ترو شياوتر بيت له تۆ، له بهر ئه وه ي من
تۆ ئه بينم كه زور سوورى له وه گرتن و به دوا دا گه پرانى فهرموده دا،
به خته وهرترين كه س له پوژى قيامه تدا به شه فاعهتى من و وه بهر
شه فاعهتى من ده كه وىت، كه سيكه كه له پالاوته و پالفته ي دليه وه
ووتبيئى: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.^(٢)

(١) حديث صحيح: رواه البخاري له (الرقاق) دا، به ژماره (٦٥٧٠).

(٢) ئه م شيوازي تڪاكرده له غيرى خودا لاي ئيمه ئا به م شيوه يه:

— هه ندئ له ئافره تان كه ده چن بۆ زياره تى شه خصيڪ، پوه و قهبرى ئه و شيخه
ده و ستن، يا خود له وه ستان به ره و پرويدا ده ستيش ده گرن به و چه تره ئاسنه وه كه
به سه ر قه بره ي ئه و شيخه وه دروست كراوه، وه ده ست ده كن به پارانه وه لئى، خو
نه گه ر ئه و كه سه گه رم بوو له دو عا كرده كه يدا ده ست دهكات به پاوه شاندى ئه و
چه تره ئاسنه، يا خود ده رگاي ئه و چه تره ئاسنه توند راى ده وه شينيت و
ده پاريت ه وه ده لئيت: يا شيخ فلان گيان! تۆ پياوى چاكي، توخوا من داوا له تۆ

۶- تهواف کردن و گه‌ران به‌دهوری جگه نه که‌عبه‌ی پی‌رؤزدا: الطواف بغیر الکعبه .

تهواف کردن په‌رستش و عیباده‌تی‌که له‌خواپه‌رستی و عیباده‌ته‌کان، که پی‌ئوسته پ‌واو پ‌وو و به‌کارنه‌هینری جگه له‌بۆ‌خوا‌ی گه‌وره نه‌بی، هیچ تهواف کردن و گه‌رانیک نیه‌و نابی بییت جگه به‌دهوری که‌عبه‌ی پی‌رؤزدا نه‌بییت، خوا‌ی گه‌وره فره‌موویه‌تی: ﴿وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ﴾ (الحج: ۲۹)، واته: با حاجییان و موسولمانان به‌ته‌نها تهواف بکه‌ن به‌دهوری "بیت‌العتیق" دا، واته: به‌دهوری که‌عبه‌ی پی‌رؤزدا که دی‌رین و پی‌رؤزو به‌پ‌رزه.

خو‌ئه‌گه‌ر هاتوو هر که‌سینک تهواف بکا و بگه‌ریت به‌دهوری گو‌پی پی‌غه‌مبه‌ریک، یاخود به‌دهوری گو‌پی پیاو‌چاکیک، یاخود به‌دهوری جگه له‌م دووانه‌دا، ئە‌وا ئە‌و که‌سه عیباده‌ت و په‌رستنی خوا‌ی داناه له‌غه‌یری شوینی خۆیدا، وه به‌م گه‌ران و تهواف کردنه‌ی کرده‌وه‌یه‌کی کردوو خودا مؤ‌له‌ت و فره‌مانی پی‌ نه‌کردوو، وه له‌به‌ر ئە‌وه یه‌ک ده‌نگن زانایان له‌سه‌ر ئە‌وه‌ی گه‌ران و تهواف کردن به‌دهوری جگه له‌که‌عبه‌دا به‌مه‌به‌ست و نیه‌تی به‌گه‌وره‌گرتن و به‌گه‌وره‌زانینی ئە‌و شوینه، ئە‌وا ئە‌و کاره شیرک و هاوه‌ل دانانه بۆ‌خوا‌ی گه‌وره^(۱).

ئه‌که‌م تۆش داوام بۆ‌بکه له‌لای خوا‌ی گه‌وره. یاخود ده‌لێت: تۆ پیاو‌چاکی و من تۆ ده‌که‌م به‌تکا‌کار لای خوا، به‌لکو خوا‌ی گه‌وره به‌هۆ‌ی تۆوه په‌حمیش به‌من بکات، و ئە‌م کاره‌م بۆ‌جی به‌جی بکات، وه ئە‌م نا‌په‌حه‌تییه‌م له‌سه‌ر مه‌لب‌گریت.

(۱) تهواف کردن ناشه‌رعی لای خه‌لکی نیه‌م:

— مه‌ندیك له‌و نا‌فره‌تانه‌ی که زۆر باوه‌ریان به‌شه‌خص هیه‌و به‌پی‌رؤزو موقه‌دسی ده‌زانن، که ده‌چته سه‌ر قه‌بری ئە‌و شه‌خصه، دین به‌دهوری ئە‌و به‌ردانه‌ی که‌وه‌کو په‌رژینیك کراوه به‌دهوری ئە‌و قه‌بره‌دا، دین به‌چواره‌دهوری ئە‌و به‌ردانه‌دا وه‌ک تهواف

۷- دەست هیئەت بە قەبردا: التمسح بالقبور

لەناو خەڵکیدا کەسانیکی وا ھەیە دەچیت بۆ سەر گۆپی پیاوچاکان و پیاو پاشان ھەتا وەک دەست بەینێ بەگۆرەکیەدا، وە بەرەکەتی دەست بەکویت لێی.

و ھەتا ئەمانە ھەر ھەمووی دروست نییە، لەبەر ئەوەی بەخواکردنی ئەو خاوەن گۆرەییە، چونکە ھەرکەسێک دەست بەینێ بەدرەختیکدا، یاخود بە بەردیکدا، یا خود بەگۆرێکدا بەتکای ئەوەی کە بەرەکەتی دەست بەکویت لێیان، ئەوا ئەو کەسە ئەو شتەکانی کردوووە بەخوایەکی تر لە غەیری خۆی گەرە.

ئیمامی "ئەحمەد و ترمزی" بەسەنەدێکی صحیح فەرموودەییەکیان گیراوە تەو ھە "أبي واقد الليثي" ھە - بەزای خۆی لیبیت - کە فەرموویەتی: لەگەڵ پیغەمبەر خودا (ﷺ) بۆ غەزای حونەین (لەدوای فەتخی مەککە) وە دەرچووین، وە ئێمە تازە کوفرمان بەجی ھێشتبوو^(۱)، وە تازە موسولمان بوو بووین، دامان بەلای شۆینیکیدا، کە لەو شۆینەدا موشریکەکان درەختیکیان دیاری کرد بوو لەلای دا مانەو وە لەژێریدا دادەنیشن، وە چەکەکانین پیاوا ھەل دەپەسەند، وە شمشیرەکانیان

کردن دەگەڕێن بەدەوری دا، بە مەبەستی ئەوەی کە بۆ چ مەبەستێک ھاتوون مەبەستەکیان بێتە جێ، وە کەدەچنە سەر زیارەتی ئەو قەبرە لەدوورەو پیلانەکانیان دادەکەن، و دوايش ھەر بە پی خاوسی کە ویستیان بڕۆن بەپاشەو پاش لەمەزاری ئەو شەخسە دینە دەرەو، چونکە دەلێن: نابیت پششت بەکەیتە شەخسە.

(۱) مەبەست بەو کەسانە کە تازە کوفریان بەجی ھێشتبوو: ئەوانە بوون کە لەدوای فەتخی مەککەو موسولمان بوو بوون، کە (ئەبو واقد) یش یەکیک بوو لەوان کە تازە موسولمان بوو بوو.

پیادا هه‌لده‌واسی، وه به‌و دره‌خته ده‌وترا: "ذات‌الانواط"، واته: دره‌ختیکه جیی ئه‌وه‌یه که شتی پیا هه‌لبواسریت (که ده‌که‌ویته نیوان حونه‌ین و مه‌که‌وه به‌لام زۆر نزیکه له مه‌که‌وه)، وه ئهم دره‌خته‌یان به‌پیرۆز داده‌نا بۆیه له‌لای ده‌مانه‌وه، وه به‌روایان وابوو که به‌ره‌که‌تی پیوه‌یه، بۆیه چه‌که‌کانیان پیا هه‌لده‌واسی هه‌تا به‌ره‌که‌تاوی ببن، کاتی‌ک که‌تیپه‌رین به‌لای ئه‌و دره‌خته‌دا، ئی‌مه‌ی تازه موسولمان و وتمان: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) "ذات‌الانواط" یکیش بو ئی‌مه دابنئ هه‌روه‌کو چۆن ئه‌و قومه ئه‌و "ذات‌الانواط" ه‌یان هه‌یه، پیغه‌مبه‌ری خواش (ﷺ) فه‌رمووی: (الله اکبر، إِنْهَا السَّنُّ، قُلْتُمْ- وَالَّذِي لَفْسِي بِيَدِهِ- كَمَا قَالَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ لِمُوسَى: اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ. قَالَ: إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ)^(۱)، فه‌رموی: الله اکبر، به‌راستی ئه‌وه‌ی که ئیوه ده‌لیژ هه‌ر هه‌مان ئه‌و ریبازو رێچه‌یه‌یه که پیشینانان پیاده‌یان کردووه، ئه‌وه‌ی که ووتتان - سویند به‌و ذاته‌ی گیانی منی به‌ده‌سته - هه‌ر هه‌مان ئه‌و قسه‌یه‌یه که (به‌نو ئیسرائیل) یه‌کان وتیان به‌موسی، ئه‌ی موسا: په‌رستراویکی ترمان بو دابنئ له‌غه‌یری خوا، هه‌روه‌کو چۆن ئه‌و قه‌وم و نه‌ته‌وه‌یه ئه‌و بته‌یان کردووه به‌په‌رستراو بو‌خویان، پیغه‌مبه‌ر موساش پیی و تن: به‌راستی ئیوه گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌کن خۆتان نه‌فام و نه‌زان و گیل ده‌که‌ن.

وه هه‌ردوو ئیمامی "بوخاری و موسلیم" فه‌رمووده‌یه‌کیان گیراوه‌ته‌وه له ئیمامی "عومه‌ری کوپری خه‌تتاب" وه - په‌زای خوی لی‌بیت - کاتی‌ک که ته‌وافی کرد به‌ده‌وره‌ی که‌عبه‌دا، ده‌ستی هی‌نا به‌به‌رده‌ په‌شه‌که‌دا "حجر‌الاسود"، و وه ماچی کردوو فه‌رمووی: "أَمَّا وَاللَّهِ إِنِّي لَأَغْلَمُ أَلْكَ"

(۱) حدیث صحیح : رواه الترمذی ، له‌بابی "الفتن" دا به ژماره (۲۱۸۰)، و احمد

(۲۱۸/۵) ، وقال الترمذی: حسن صحیح

حَجَرَ لَا تَضُرُّ وَلَا تَنْفَعُ، وَلَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقْبُلُكَ مَا قَبَّلْتُكَ" ^(۱)، واته: بزانه نهی "حه جه رولنه سوهد" سویند بیت به خوا من ده زانم که تو به ردیکیت نه زیان ده به خشیت وه نه سوود، خو نه گهر من پیغه مبهری خوام (ﷺ) نه بینیا یه ماچت بکا منیش ماچم نه ده کردی. وه شیخ (حافظ حکمی) - خوا لئی خوش بیت - له هونرا وه که یدا ^(۲) ده فهرموویت:

هَذَا وَمِنْ أَعْمَالِ أَهْلِ الشَّرِكِ * مِنْ غَيْرِ مَا تَرَدَّدِ أَوْشَكِ
 واته: ئا نه مانه ی که من بو توی باس ده کم، یه کیکن له کاره کانی خه لکانی هاوبه ش په یدا کم، به بی نه وه ی هیچ دوو دئی و گومانیکت تیا یاندا هه بیت.

مَا يَقْصُدُ الْجُهَالُ مِنْ تَعْظِيمِ مَا * لَمْ يَأْذِنْ اللَّهُ بِأَنْ يُعْظَمَا
 واته: نه وه ی که وا خه لکانی نه زان مه به سستیانه له به گه وره گرتنی شتانیک، که خوای گه وره مؤله تی نه داوه ئاوا به گه وره بگیرین
 كَمَنْ يَلُذُّ بِبِقْعَةٍ أَوْ حَجَرٍ * أَوْ قَبْرِ مَيِّتٍ أَوْ بَعْضِ الشَّجَرِ
 واته: وه کو که سیك په نا ده بات بو پارچه زه وییه ک، یاخود بو تاقه به ردیک، یاخود په نا ده بات بو قه بری مردوویه ک یاخود بو پارچه داریک
 مُتَّخِذًا لِذَلِكَ الْمَكَانِ * عَيْدًا كَفَعَلَ عَابِدِي الْاَوْثَانِ
 واته: وه ده یگیرئ بو نه شوینه جه ژنوکه یه ک، هه روه ک کرده وه ی بت په رسته کان به نه جامی ده گه یه نیت ^(۳)

^(۱) حدیث صحیح: رواه البخاري، له (مناسک الحج) دا به ژماره (۱۵۹۷)، و مسلم: له

بابی "الحج" دا به ژماره (۲۰/۵)

^(۲) بېروانه په رتووکي "سَلَمُ الْوَصُولِ"

^(۳) ده ست هینان به کیلی قه بردا:

- لای خه لکی نیمه، که ده چنه سر قهبری شیخیک دین کیله که ی ماچ ده که ن،
یا خود خه لکی وا هه یه ده ست ده مینن به کیلی قهبری شیخیکدا، دوا یی نه و
ده سته ی ده میننیه وه به سهر و ده م و چاوی مندا له که یدا بۆ پیرۆزی، وه بۆ نه وه ی
مندا له که ی صالح ده رچیت، یا خود له ش ساغ بیت.

- یا خود خه لکانیکی نه زانی وا هه یه، نه گهر نیازیکی له دندا بیت، یان حه زی کات که
مندالی ببیت، یان بۆ نه وه ی دننیا بیت که له قوتا بخانه ده رده چیت، ده چیت بۆ سر
قهبری شیخیک، و نه مجا به ردیکی سر قهبره که ی هل ده گرت و تۆزیک تفی لیوه
ده دات، یان هر به وشکی نه و به رده بچکۆله به شیوه ی باز نه یی هل ده سوینیت له
کیلی قهبری نه و شیخه، تا ماوه یه که به رده وام ده بیت نه مجا ده ست به رده دات له و
به رده، نه گهر نه و به رده نووسا و لکابه کیلی قهبره که وه نه و ا ئیتر نه و که سه ته و او
دلی خوش ده بیت و ده لیت: ئۆخه ی شوکور نیازه که م قبول ده بیت، به لام نه گهر
به رده که که وته خواره وه ئیتر دنیا ی به سهر دا نه روخت، بۆ؟ چونکه نیازه که ی دلی
ئیت قبول ناییت، یان شوو ناکات، یان جار ی مندالی ناییت، یان له تاقی
کرده نه و هکانی سهری سالدا ده رنا چیت.

- یا خود له م ساله ی که ئیستا تیایداین، چاودیز بووم به سهر قوتا بی سینی
ناوه ندیی وه، قوتا بیه کمان لا بوو هه موو پۆزیک که ده چووم سه یری ناو هه ند سه که یم
ده کرد، سه یرم ده کرد به ردیکی بچکۆله ی تیادایه، هه تا دوو سن تاقی کرده وه رۆی،
پۆزیکیان که سه یرم کرده وه هر به رده که ی هینابوو له گهل خۆیدا، پینم ووت:
کو په که گیان!! نه و نه و به رده چیه له ناو نه م قه له م و لاستیک و قه له م داده نه تدا یه،
کو په که ش پووی نه هات جوابم بداته وه، ئیت خۆم ووت: ناشیت نه م به رده به ردی
شه خصیک بیت، نه ویش ووتی: به لی مامۆستا!! ووت: باشه پۆله نه م به رده
بچو وکه سوودی چیه بۆ تۆ، ناشی با وه پرت و ابیت نه م به رده بۆ پیرۆزی هینا بیتت
له گهل خۆیدا، وه با وه پرت و ابیت یارمه تیت ده دا له وه لام دانه وه ی تاقی کرده نه و هکان،
وتی: به لی مامۆستا به دننگیکی کره له وه وه تۆزیکیش به سهر سو پمانه وه سه یری
کردم، که من وای پی ده لیم و گالته م به و به رده دیت، به لام من به رده که یم هه لگرت و
فریم دا و به رده که شکا، به لام نه و قوتا بییه زۆر زۆری پی ناخۆش بوو، پاشان که

۸- باوەڕپوونی هەندێ له خەڵکی نەزان بەوێی که هەرکەسێ بکوژری له شوێنیکدا، ئەوا قەرینی^(۱) ئەو کەسە له خودی ئەو شوێنە ی که ئەم کەسە ی لی کوژراوه، بەشەواندا دایته دەرو خەڵکی دەترسینێ:

و ه ئەمەش بیروباوریکی پڕو پوچه، و هیچ بنچینەو بناغەو ئەصلیکی نییە، نه له قورئاندا، و ه له سوننەدا، بەلکو تەنها کۆمەڵی فریودانە شەیتان خستویه تیە عەقلی هەندێ له خەڵکییەوه.

له تاقیکردنەوی دوایدا که هاتەوه هیچی پی نه بوو، بەلام زۆر به پەرە سەیری دەکرم، بەلام له تاقیکردنەوی دوا ی ئەو چوو بوو بەردیکی تری هینابوو، منیش ووتم: چیه کوپه بەردیکی تری هیناوتەوه، ئەمەشت بۆیه هیناوه تا یارمەتیت بدا له وەلام دانەوهی تاقیکردنەوی ئەمڕۆدا، ئیتر مەجبور بەجیم هینشت چونکه کەسێ خۆی ئەقلی وابیت چی له گەلدا دەوتریت.

- یاخود هەندیک کەس که بەردیکی دۆزیوه له سەر قەبری شەخسێک، و ه ئەو بەردە کونیکێ تیا بیت، دەچیت ئەو بەردە به ملی دا هەل دەواسیت بۆ پیرۆزی.

- یاخود دەلێن: له هەندیک لەلادیکانی کوردستان، بەردی بچوکی سەر قەبری شەخسیان بردۆتەوه بۆ ماله‌وه، و ه خستویانەته ناو قابله‌یهی شیرەوه بۆ ئەوهی ئەو شیرە بگرسیت و ببیت به ماست.

- یاخود له هەندیک لادیی کوردستان ئەمە باوەڕیان بووه: خەڵکەکی چوون بەردیکی خەری گەورەیان له شەخسێکدا دۆزیوتەوه، و ه کاتی که باران نهباریوه بەردەکیان بەدوو کەس هەل گرتووه، و ه کو پیرۆزی خستویانەته ناو حەوزی ئاوه‌وه بۆ ئەوهی باران بباریت، و ه ووتیانە: چونکه ئەم بەردە میزەری صەحابیه!!، به‌خوا شتیکی سەیره لای هەندێ له خەڵکی کوردستان میزەری صەحابه له بەردە.

^(۱) قەرین: به‌و هاوڕییه دەوتریت که له گەل کەسێکدا به یەک‌هه بەندن و بەستراون به یەک‌هه، و ه به‌و شەیتانەش دەوتریت که له گەل هەموو مۆفیکدا هیه، فرمان دەکا به‌و مۆفە که خراپه بکات، و ه شوێنیکێ تاییه‌تی هیه له‌ناو دلی مۆفدا.

۹- باوه‌پوونی هه‌ندی له‌ خه‌لکی که له‌پۆژی هه‌ینیدا، کاتیکی
تیادا هه‌یه کاتی به‌دبه‌ختی و نه‌گبه‌تی یه :

وه ئه‌مه‌ش بیروباوه‌پێکی ناپاست و ناپه‌وایه، به‌لکو پۆژی هه‌ینی
یه‌کیکه له‌ باشت‌ترینی هه‌موو پۆژه‌کان له‌لای خودا، وه له‌پۆژی هه‌ینیدا
کاتیکی تیادا هه‌یه که دوعاو نزای تیادا قبول و گپرا ده‌بێت .

ئیمامی "به‌یه‌قی" به‌سه‌نه‌دێکی سه‌حیح فهرمووده‌یه‌کی گپراوه‌ته‌وه :
که پینغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرموویه‌تی : " أَفْضَلُ الْآيَامِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ " ^(۱)
واته : باشت‌ترینی پۆژه‌کان له‌لای خوا رشوژی هه‌ینی یه .

وه ئیمانی "ابو داود" به‌ سه‌نه‌دێکی سه‌حیح فهرمووده‌یه‌کی
گپراوه‌ته‌وه : کهوا پینغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرموویه‌تی : " يَوْمَ الْجُمُعَةِ: ثَلَاثَا عَشْرَةَ
سَاعَةً، مِنْهَا سَاعَةٌ لَا يُوجَدُ عَبْدٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ فِيهَا شَيْئًا إِلَّا آتَاهُ اللَّهُ إِيَّاهُ " ^(۲) .

واته : پۆژی هه‌ینی دوا‌نزه کاتژمێره، له‌ یه‌کیک له‌و کاتژمێرانه‌دا ^(۳)، هه‌ر
به‌نده‌یه‌کی موسوڵمان داوای هه‌ر شتی بکات له‌خوای گه‌وره ئیلا خوای
گه‌وره ئه‌و شته‌ی پێ ده‌به‌خشێت ^(۴) .

^(۱) له "صحیح الجامع" دا به ژماره (۱۰۹۸) .

^(۲) له "صحیح الجامع" دا به ژماره (۸۱۹۰) .

^(۳) ئه‌و سه‌عاته‌ی که له‌پۆژی هه‌یینی دا دوعای تیادا قبوله، له‌داوای نوێژی عه‌سره‌هه
ده‌ست پینده‌کات تا نزیک بانگی مه‌غریب. کاتیکی تیادیه که دیاری نه‌کراوه که ئه‌و
کاته‌که کهیه، هه‌ر که‌سێ دوعاکه‌ی به‌ر ئه‌و کاته بکه‌وی قبول ده‌بێت له‌ لای خودا.
^(۴) باوه‌پوونی هه‌له له‌پۆژی هه‌ینی دا :

- نه‌گه‌ر جل له‌ پۆژی هه‌ینیدا بپێ، ئه‌وا ئه‌و جله به‌سووتان ده‌پوات، یاخود
ده‌سووتێت له‌ به‌رتا

۱۰- باوەربوون لە گۆشت و ماسی دا : الاعتقاد في اللحم والسمك

هەندیک لە ئافەرەتان باوەرپریان وایە کە ئافەرەتی زەیسان، ئەگەر یەکیەک
بیّت بۆلای ماسییەکی پێبیّت، یاخود گۆشتیکی کالی پێبیّت، یاخود
پیاویک بیّت بۆلای سەری تاشی بیّت، ئەوا شیرێ ئەو ئافەرەتە لە
مەکیدا رادەگیری و دەووستی و نایەتە دەرەو بۆ منداڵەکی، وەپێی
دەلێن : "مکبوسە"، واتە : ئەو شیرە کە پس کراوە و پەستینراوە، وە
لەبەر ئەوەیشە قەدەغەی ئەم جوۆرە کەسانە لەم ئافەرەتە زەیسانە
دەکرێت کە بچن بۆلای ، هەتا ٤٠ پوژ تی دەپەڕێت بەسەر
زەیسانییەکیدا، (واتا هەتا چلای دەچێت).
وە بیگومان ئەمەش ییروباوهریکی بۆ گەنە^(۱).

- لەپوژی هەینی دا نان مەکە، یاخود نیشی قورس مەکە، چونکە هەینی پوژیکی
قورس و نیش بەدەستەو نایەت.

^(۱) باوەربوونی هەلە لە گۆشت و ماسی و زۆر بوونی شیر و منداڵ بووندا :

- دەلێن : ئەگەر لووتت بخوړیت، ئەوا گۆشت دەخوړت لەدوایدا.

باوەر بوون لە ماسیدا :

- هەندیک لە خەلکی ئەگەر هەر ئیوارەیک ماسی سوورە کراویان هەبوو، ئەوا ئەو
تاوہیەکی کە ماسییەکیان تیادا سوور کردووە نایبێت ئەو شەوہی شۆرن، چونکە
دەلێن : ئەگەر تاوہەکی بشوین ئەوا مردوویە کمان ئی دەمریت، یان هەوالی مردو
مردنیکمان بۆ دەهینن، بەلکو دەبیّت تا دووسێ پوژ فڕی بدری لە حەوشە
مالەکیاندا .

- هەندیک لە خەلکی ئەگەر تووشی نەخۆشی زەردوی بوو، لای خەلکانی ئێمە
دەچن ماسی بەزیندووی بۆ دەهینن بۆ مالهو، یان نەخۆشە کە دەبەن بۆ سەر
حەوزی دەست نوێژ گرتنی مزگەوتیک کە ماسی تیادا بیّت، پاشان ماوہیکە

نەخۆشەكە بە تەنھا بەجى دەھىلن، وە پىنى دەلن: سەيرى ئەو ماسىيانە زۆر بىكە،
 بىو؟ لەبەر ئەوئى خەلكى باوەريان وایە ئەگەر ئەو نەخۆشەى كە تووشى زەردوى
 بوو، دەبىت سەيرى ماسى زىندوو بىكات، وە باوەريان وایە كە ئەو ماسىيە بە
 سەيركردنەكەى ئەو نەخۆشە پەق دەبىت و دەمرىت، وە باوەريان وایە كە ئەو
 تىشكى زەردوويەى لە چاوى ئەو كەسەو دەردەچىت، وە دايدات لەو ماسىيە، وە
 ئەوئە بەهیزە ئەو ماسىيەى پەق دەكات، وە بۆيە ئەم كارە دەكەن بۆ ئەوئى لە
 رىنگەى مردنى ئەم ماسىيەو ئەو كەسە زەردوويەكەى چاك بىت، وە دەلن:
 زەردوويەكە دەپەرىت بۆ ئەو ماسىيە.

- ياخود ئەو كەسەى كە زەردوى بىت، دىن موورويەكى زەردى لەدەست دەكەن،
 پىنى دەوترىت: مووروى زەردوى، ئەمجا دەبىت بە باوەرى ئەو خەلكە ئەو نەخۆشە
 ھەمىشە سەيرى ئەو مووروو بىكات، بۆ ئەوئى زەردوويەكەى بپەرىت بۆ ئەو
 مووروو، باشە خەلكىنە موورويەك خۆى پەنگى زەرد بىت، پەنگ زەردى خۆى بۆ
 لانابرىت، ئىتر چۆن دەتوانى پەنگى زەردى چاوى مۆف لاببات.

- ياخود لە ھەندىك شوئىنى كوردستان ماسى زەردىيان بە باش زانىو بە شىفادان
 وچاك بوونەوئى زەردوى.

بىروباوەرى ھەلە دەربارەى مندا:

- مندا ئەگەر بە بچوكى نىنۆكى بۆ بىكەى، دز دەردەچىت .
 - مندا بەرى پىنى خۆى ماچ بىكات، ووپكاوى دەردەچىت.
 - ئەگەر مندا ئىك پووى گرژ بىت، ئەوا كچى بەدوادا دىت .
 - ئەگەر مندا بەساواىى مرد داىكى نابىت بچىتە سەر قەبرەكەى، چۆنكە لەو دنيا
 ئەو مندا ھەم ووشك دەبىت.

- مندا ئىك لەش ساغ دەردەچىت.
 - ئەگەر مندا ئىك بوو، ئەگەر خالۆى بە مقەست لىكەكەى بۆ بپرىت، ئەوا ئىتر
 لىكىنەكەى نامىنى.

- ھەر مندا ئىك پەنجە گەورەى قاچى بمرىت، ئەوا ئەو مندا كۆپى بەدوادا دىت.

— ھەر مندالىكى كىچ پاژنە قاچى خېيىت، ئەوا كۆپى بەدوادا دىت، بەلام ئەگەر پاژنە قاچى دىيژ بىت، ئەوا كىچى بەدوادا دىت.

— ئەگەر مندال لەخەودا دەمى جۈلاند، ئەوا فريشتە شىرى دەداتى.

— ئەگەر مندال قەلەم جۈان بوو، ئەوا فريشتە شىرى داۋەتتى، بەلام ئەگەر مندال زەئىف و پەنگ زەردبوو، ئەوا جىۋكە شىرى مەمكى خۇي داۋەتتى.

— ھەندىك لە خەلكى سەيرى سەرى كۆپە بىچكۈلەكەي دەكات، ئەگەر ھاتوۋ دوو ناو تەۋەسەرى ھەبوو، پىي دەلىت: ئەوا تۆكە گەرە بووى دوو ژن دەھىتتى.

بەلام شىۋازى ھەلە بۇ مندال بوون:

— ئەگەر ئافرەتلىك بە مندالەۋە بوويىت، و ۋە مندالەكەي ئى نەبوويىتەۋە، و زۆر ئافرەت بوۋايە، لەم كاتەدا دەچوون بۇ لاي شىخىك، ياخود دەچوون بۇ لاي كەسىك كە بە ئەخلاق بوويىت، پىان ووتوۋ ھەو كەسە شەپۋال پاك، ئا لەم كاتەدا كەس و كارى ئەو ئافرەتە زەيستانە بە نەخوئىنى شەۋالەكەي ئەو پىاۋەيان ھىناۋە و ھەلەناۋ قەدى ژنەكەيانەۋە بەستوۋە، ۋە وتوۋيانە: چونكە ئەم پىاۋە بەنەخوئىنى خەرامى نەكردۋتەۋە و بە ئەخلاقە بوۋە، بەلكو بەھۋى ئەۋەۋە ئەم ئافرەتە مندالەكەي لىي بىيىتەۋە و ۋە مندالەكەي بىيىت.

بەلام يىۋەۋەۋەۋە ھەلە بۇ زۆر بوۋىنى شىرى ئافرەت، ئەۋەيە:

— ئافرەتى ۋا ھەيە كە شىرەكەي كەم دەكات، دەچىت موۋروۋيەكى سىي دىيژ ھەيە كەپىي دەۋترىت: موۋرە شىرە، دەيكاتە مىلى بۇ ئەۋەي شىرەكەي زۆر بىيىت.

— ياخود ھەندىك لە ئافرەتان بۇ زۆر بوۋىنى شىرى، دىت گەنم دەبىرژىنىت، ۋە لەگەل بىرژاندەكەدا بە بەردەۋامى "بسم الله" يىشى لەسەر دەكات، ۋە ھەروەھا دەبىت دەست نوۋىژىشى ھەبىت، دۋايى ئەو گەنمە بىرژاۋە لە شوۋنىكى پاكدا دادەنىت، ۋە پۇژى چەند جارىك ئەو ئافرەتە دەچىتەۋە سەر ئەو قاپەي كە گەنمە تىيادايە، ۋە چەند دەنكىكى ئى دەخۋات و دەلىت: خۋايە ئەۋىزقەم پىي بىخىشەۋە.

— ياخود ھەندىك لە ئافرەتان ئەگەر ويىستىيان مندالەكەيان لە شىر بېرنەۋە شىرەكەيان ووشك بكات، دىت ئەو ئافرەتە سى ئەلقەي پىياز دەكاتە مىلى خۇي، بۇ ئەۋەي شىرەكەي ووشك بكات.

۱۱- باوهرپوون له ئاسندا: الاعتقاد في الحديد

هەندىك له خەلكى جوړه بېرو باوهرپىكى بۇ دروست بووه له ئاسندا، بهوى ئەگەر هاتوو شىرى ئافرهتى له مندالهكەى بړا، ياخود كه مى كرد، ئەوا بهو ئافرهته دهلین: "مكبوسه"، واته: شىرى ئەو ئافرهته كه پس بووهو پهستینراوه .

ئەى باشه چوون ئسم پهستینراو بوونسه ههلبهستراو ودرؤیه ههلهدهوشیننهوه؟ دهچن کۆمهلى گویزانى سهرتاشین دههینن كه بهكارهاتبى و سهرو پىشى خەلكى پى تاشرايىت، بهئاو ئەو گویزانانه دهشؤن، دوايى(ئەو ئافرهتهى كه شیرهكهى پهستاوهو وهستاوه)

هەندىك لهبېروباوهرپى پېرو پوچ لهكاتىكدا كه ژنىك زهستان دهبيت:

- هەندىك له ئافرهتان كه منداليان بوو، موورويهكى رهش كه پنى دهوترىت: (مورى شهوه) بهخويانهوه ههله دواسيت تا ۴۰ پۆژ له زهستانىيهكهى، لهترسى جنۆكه نهم كاره دهكات، ههتا جنۆكه لى نزيك نهبيتهوه.

- ياخود هەندىك له ئافرهتانی زهستان ههتا ۴۰ پۆژ نيشكو حهراسهتى دهگرن، واته: ههتا ۴۰ پۆژ دهبيت تا بهيانى بهلايهوه دابنيشن، وهدهبيت ههتا بهيانى ئەو كسهى كه لهلاى دهبيت نهخهويت، چونكه دهلین: نهم ئافرهته نيشكى لهسهره واته: دهبيت حهراسهتى بگيرى، لهترسى ئەوهى نهوهكو جنۆكه دهستى ئى بوهشينيىت، ياخود شهوه مندالهكهى بگوشيىت و بيمرينيىت، وه ههروهها دهبيت بهشهو بهپۆژ بهجى نههينن بهلاى خوى و مندالهكهيهوه بن، ئەگەر ئەو ئافرهته چوهو دهرهوه دهبيت لهگهليدا بچينه دهرهوه هاته ژورهوه لهگهليدا بيته ژورهوه، وهلاى ئەو خەلكه نهزانه دهبيت ئەو ئافرهته زهستانه ناوى كۆن نهخواتهوه، دهبيت ههموو جاريىك ناوى تازهى بۇ بهينن، وه نابيىت دهماوى ناوى كهس بخواتهوه، دهبيت لهناويىك نهخوات كهسهرى بهتال بيىت، و وه دهبيت لهناويىك نهخوات كه ههنگاوى بهسهردانرايىت تا ۴۰ پۆژو شهو، بسؤ؟ له بهر ئەوهى نەك جنۆكه چهمولهى ئى بدات

دهشورن به ئاوی نهر گويزانه شوروانه، ههتاوهكو بهم كاره پهستاو
بوونی ئهو شيره نه مینى، وه شیرهكهى پى زور بى و وه پيشى بىتهوه.
ئايا لهكهيهوه گويزان و مهكینهى سهرتاشين ووه جگه لهمانه، شیرى
دایكى زور کردووه و چارهسهرى نهخوشى داوه؟!

ئهى خهلكینه كوا عهقل و هوشتان !!؟

پى دهچى ههندى جار شهيتان دهستى ههبيت لهبرانى ئهو شیرهدا،
وهداوى واز لهو شیره دههينى ههتا وهكو خوى ئى بىتهوه، ههتاوهكو
خهلكى ئهو باوهپرهيان له گويزان و ئهو شتانهدا بو دروست بى، ئه مجا
بروانه ئهم ههلوستهى شهيتان بهرامبهه به خهلكى كه چون له ههولدايه
بو ههله خهلتاندينان.

ئىمامى "ئهحمهد" فهرمودهيهكى گىراوتهوه (٣٨١/١) به ژماره (٣٦١٥)
و "ئهحمهد شاكرا" يش فهرمودهكهى به "حسن" داناوه:

له "زينب" وه خىزانى "عبدالله كوپى مهسعود" - پهزای خواى لى بيت-
زهينه به دهفهرموئى: عبدالله عادهتى وابوو ئهگهر بو پىويستيهكه
بگهرايهتهوه بو مالهوه، كاتى كه دهگهيشتهوه بهر دهركاى مالهوه كو كه
كوكى دهکردو تفى پودهکرد، چونكه پى ناخوش بوو بىتهوه
بهسهرماندا وه ئيمه لهسهر شىوازى بين ئهو پى ناخوش بيت.

دهفهرموئى: پوژيكيان كه هاتهوه بو مالهوه، دهستى كردهوه به كو كه
كو كه وهكو جارن، وه منيش پيرىژنيكم لايوو نووشتهى بو دهكردم بو
نهخوشيهكى پىست سووربوونهوه كه تووشم بوو بوو، منيش
پيرىژنهكهه هه چوئيك بوو خيرا شاردهوهو كردم به ژير كومهلى جلو
جىگهدا.

دهفهرموئى: عبدالله هاته ژوورهوهو دانىشت له پالما، وه دهزوويهكى
بينى لهملما.

فهرمووى: ئهو دهزووه چيه له ملتا !!؟.

ووتم: دهنووييه كه نووشته يه كيان بۇ كړدووم تيايدا !!.

ده فهرمووي: دهنووه كه ي گرتوو پچړاندې له ملمي، و پاشان ووتې:
بهراستی كه سو كارو مال و خيزانی عبدالله بئ نيازو بئ پيوستن له
شيرك، له پيغه مبهري خوام (ﷺ) بيستووه كه فهرموويه تي: " اِنَّ الرُّقْيَ
وَالْتَّمَائِمَ وَالْوَلَةَ ^(۱) شِرْكٌ "، واته: بهراستی نووشته و چاومزارو نووشته ي
چه روو شيرني و پق لي بوونه وه شيرك و هاوبه ش بۇ خوا دانانه.

ده لي ووتم به عبدالله: بۇ وا ده لي لي!! خو جاري وا هه بووه كه چاوم
ده فري، ده چووم بۇ لاي فلان كه سي يهودي تا نووشته يه كم بۇ بكات بوي،
ههركاتي كه نووشته كه ي بۇ ده كړدم نيت چاوم له جووله جوول دهكوت.

هه مجا عبدالله فهرمووي: ئا ئه و چاو فرينه ته نها له شه يتانه وه بووه،
به ده ستي جووله جوولي به چاوت كړدووه، و وه ههركاتي نووشته كه ي بۇ
كړدووه ده ستي لي هه نگر تووه، وه ته نها به س بوو بۇ تو له و كاته دا ^(۲)،
ئهو نيكړه بلييت هر وه كو چوون پيغه مبهري (ﷺ) فهرموويه تي: (اِذْهَبِ
اِلَى رَّبِّ النَّاسِ، اخْفِ اَنْتَ الشَّائِي، لَا شِفَاءَ اِلَّا شِفَاؤُكَ، شِفَاءُ لَا يَفَادِرُ مَقَامًا).

واته: ئه ي په رومردگاري خه لكې ئيش و ئازاره كان ببه و لايان به،
چاره سه ري نه خو شيه كانمان بكه ته نها تسوي شيفاده ري، هيچ

^(۱) التولة: ئه و نووشته يه يه كه ده كړيت بۇ خو شه ويست كړدن يان پق لي بوونه وه،
له نيوان ژن و ميړدا، كه پيني ده و تړي: نووشته ي چه روو شيريني.

نووشته: بريتيه له و شته ي كه بۇ مبه ستي پيروزي هه لي بوا سبت به خو تدا، نيت
ئهو شته له په رويه كدا بيت، ياخود داريك بيت، ياخود بهرديك بيت، ئه و هه
به نووشته داده نريت.

^(۲) واته: له كاتي چاو فرينه كه دا، ياخود له كاتي هر نه خو شيه كدا، سوننه وايه
كه ئه و نيكړه بخوييني.

چاره سهر شيفايهك نيهه جگه له چاره سهر شيفاي تونه بئ،
چاره سهر يكي واي نه خوشيهه كانمان بدهي هيچ نه خوشيههك به جي
نه هيلئ له دواي خوئ، هه موو نه خوشيهه كان ببات و لايان به ريت .

وه خواي گه وره شفر موويه تي: ﴿وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا
كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمْسَسْكَ بَخِيرٍ فَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ﴾ (الانعام: ١٧)، واته: نه گهر خودا بيه ويئ تووشي ناخوشيههكت
بكات، هيچ هيزو توانايهك نيهه نهو گرفت و ناخوشيههت ئي
دوور بخاته وه، ته نها خودا خوئ نه بئ، وه نه گهر يش بيه ويئ خير و
خوشيههكت بينتيته پئ، نهوا هيچ كهس ناتواني ريگاي ئي بگريئ، وه
نه وهي خودا خوئ بيه ويئ هه ر نه وه ده بيئ، چونكه ته نها (الله)
خودا يه و، به سه ر هه موو شتيكدا به تواناو ده ستلا ت داره. ^(١)

١٢- باوه رپوون له پلاستيكدان: الاعتقاد في البلاستيك

پياوي وا ههيه كه سه ياره يهكي تازه ده كرپئ، خيرا ترسي چاو پيسي و
حه سوودي بردني به سه ياره كه ي ئي ده نيشيئ .

^(١) باوه رپووني هه له له چاو فريندا:

- لاي خه لكئ ئيمه، نه گهر كه سيك چاري چه پي بفرپئ، ده لين: نهوا تووشي
ناره حه تي ده بيئ، وه نه گهر چاري راستي بفرپئ، ده لين: نهوا تووشي خير و
به ره كه ت ده بيئ.

به لام نووشته ي چه روو شيريني لاي خه لكئ ئيمه نه وهيه:

- نه گهر نافرته تيك ميژده كه ي خوشي نهويست و وه رقي ئي بويه وه، ده چيئ
نووشته ي چه روو شيريني ئي ده كات، كه نووشته كه يان بو كرد نه مجا پئي ده لين:
به ر ئه م نووشته بكه ره ناو سه ري نه كه ي ميژده كه ت، يا بيكه ناو شه كرو چا كه ي
مانه وه تان، يا بيكه نه ناويك و به جيگه كه يدا هه لي بپريژينه، ئيتر دواي نه وه
ميژده كه ت بوئ كه ر ده بيئ و وه خوشي ده ويئ.

ئەي ئەبى چى بىكات باشە ؟

كاتىك دەزانى خىرا پارچەيەك پلاستىك دەھىنى كە لەسەر شىۋەي دەستى مەۋقە دروست كراۋە، ناويان ناۋە "خمسة وخمسة"، واتە: پىنج پەنجەيى. پاشان ھەلى دەۋاسى بەسەيەر كەيدا، بەگومانى خۇي ئەۋ پارچە پلاستىكە چاۋپىسى لەسەيەر كەي دەگىر تەۋە ھەسۋدى لادەيا!! .

لااله الا الله... ئايا پلاستىك و نايلۇن سوۋدى^(۱) زەرەرۈ زيان بە خەلكى دەگەيەنئ، ياخود سوۋدى زەرەرۈ زيان لە خەلكى دور دەخاتەۋە؟! نەخىر، بەلكو پىۋىستە مەۋقە باۋەپرى ۋەبى كە سوۋدى زيان تەنھا بەدەستى خودايە.^(۲)

^(۱) مەبەست بە نەۋونى سوۋدى زىيانى نايلۇن، لىرەدا ئەۋەيە كە نايلۇن سوۋدى لادەرنى چاۋپىسى نىيە، ۋە زىيانى توش كەرنى چاۋ پىسى نىيە، ئەگىن نايلۇن سوۋدى ھەيە كە ۋەكو تەشت ۋەكەل ۋەلى مال بەكار دەھىنرئ، بەلام بۇ ھەسوۋدى ھىچ سوۋدىكى نىيە

^(۲) باۋەپرونى ھەلە لە خۇپاراستن لە ھەسوۋدى :

لاي خەلكى نىمە بۇ خۇپاراستن لە ھەسوۋدى كۆمەلئىك پىنگاي پىرو پوچ دەگرنە بەر ۋەكو: - ئەگەر ترسان ھەسوۋدىيان پى بىرئ، ئەۋا دەچن چاۋەزار ھەل دەۋاسن بەدەرگاي دەۋەۋەي مەلەكەياندا، كە چاۋەزارەكان چەند جۇرئىكن: يان تاكە پىلاۋىكى كۆنى دىراۋ بە دەرگا كەياندا ھەلى دەۋاسن، يان كونا ۋەكون دەشت ۋەدەر چۆلەۋانى دەگەرئ، بەلكو كەرىك يان ئەسپىكى تۇپىۋىيان بەرچاۋ بىكەۋىت، ئەگەر بەرچاۋيان كەوت خىرا نالەكەي لەپىنى ھەل دەكىشن ۋەلى دەكەنەۋە لە بنى پىنى، دۋاي دەھىننەۋە بەدەرگا كەياندا ھەلى دەۋاسن، يان پارچەيەك لە پىستى بەران پەيدا دەكەن ۋەلى دەۋاسن بەدەرگاي دەۋەۋەي مەلەكەياندا، چۈنكە دەلئىن: پىستى بەران تىر ناي بىرئ، ۋە چاۋى پىسىش ۋەكو تىر ۋايە، بەلكو كە چاۋمان پىۋەكرا ئەم پىستە بەرازە بىگىر تەۋە لىمان.

- ياخود ده‌لین: نه‌گهر گومانت هه‌بوو له‌ئافره‌تیکدا که‌وا چه‌سوودی پی‌ بردی،
ئەوا شوینی بکه‌وه به‌دزییه‌وه که ناگای له‌ خۆی نه‌بوو، پارچه‌یه‌که له‌ ماکی‌یه‌که‌ی
یان کراسه‌که‌ی له‌ ده‌ری قنێ (دور له‌رووی ئیوه) بپره، ئیتر چه‌سوودییه‌که‌ی کارت
لی‌ ناکات.

- یان نه‌گهر ترسای مندا له‌که‌ت چه‌سوودی پی‌ بریت، ئەوا چه‌ند تاله‌ قرژکی
ناوچاوی بهینه‌ خواره‌وه‌و، وه‌ به‌ بنیشه‌ تال کلانکه‌یه‌کی شین، یان چاوه‌زاریک که
له‌ ئالتون دروست کراوه‌ پی‌ای هه‌ل‌ بواسه، با چاو کاری تی‌ نه‌کات، یاخود
مووروویه‌کی شین به‌ناوچاویدا هه‌لبواسه.

- یاخود هه‌ندیک له‌ مالان ده‌چن گوی سه‌گ ده‌هینن و له‌ چه‌وشه‌ی ماله‌که‌یاندا ده‌ی
سوتینن، بۆ ئه‌وه‌ی چاوی پی‌س کاریان تی‌ نه‌کات، وه‌ ئه‌و گوی سه‌گ نا‌ره‌حه‌تیان
له‌سه‌ر لا‌بات.

- یاخود هه‌ندیک له‌ مالان سه‌ره‌ ناسکیک به‌دروشاخه‌وه به‌دەرگاکی‌دا هه‌ل‌
ده‌واسیت بۆ نه‌هینشتنی چه‌سوودی، یان پارچه‌یه‌که گه‌چ ده‌هینن که‌ په‌نگی شین
کراوه‌و، له‌ناوه‌راستی ئه‌و پارچه‌ گه‌چه‌دا که‌ شیوه‌یه‌کی خپری هه‌یه‌ چاویک دروست
کراوه‌و وه‌ پینچ پل‌ پله‌ی خپیش به‌چوار ده‌وریدا دروست کراوه‌و، کراوه‌ به‌ چاوه‌
زار و به‌دەرگای ماله‌که‌یدا هه‌لی‌ ده‌واسیت.

- یاخود هه‌ندیک له‌ خه‌لک که‌ که‌ل و په‌لیکی تازه‌ی مایان کپری، که‌ له‌و کاته‌دا که
ده‌یبه‌نه ژووره‌وه، دلایان له‌ هه‌ر که‌سیک پی‌س بیت و بترسن چه‌سوودییان پی‌ ببات،
ئەوا دوو هیلکه‌ به‌ره‌و پووی ئه‌و که‌سه‌ یان به‌ره‌و پووی ماله‌که‌ی ده‌شکینن.

- یاخود هه‌ندیک له‌ نانه‌واکان که‌ به‌یانیان پیش ئه‌وه‌ی ده‌ست بکه‌ن به‌ئیش، نه‌گهر
ترسی چه‌سوودییان هه‌بوو پی‌یان بریت، ئەوا ئه‌و نانه‌وایه‌ ده‌چیت ناوی ئه‌و
که‌سانه‌ له‌سه‌ر پارچه‌یه‌که‌ کاغه‌ز ده‌نوسیت، و ئه‌مجا یه‌که‌ یه‌که‌ تف له‌ناوه‌کان
ده‌کات و، وه‌ کاغه‌زه‌که‌ فپری ده‌داته ناو ته‌نوره‌که‌یه‌وه‌و، وه‌ ئه‌و ناوانه‌ ده‌سووتینیت
که‌ ده‌ترسی چه‌سوودی پی‌ به‌ن .

- یاخود نه‌گهر له‌ هه‌ر که‌سیک ترسان چه‌سوودییان پی‌ ببات، هه‌رکاتیک چاویان
به‌و که‌سه‌ که‌وت ده‌لین: " یا‌حافظ الله‌ محفوظ " لامان ده‌ی له‌ نفوس.

۱۲- باوەربوون لە پێلاودا: الاعتقاد في الحذاء

لەناو خەڵکیدا کەسانێکی وا هەیە عەقڵی خۆی پووچەل کردۆتەو، وە بیرکردنەوەی خۆی هەڵۆه‌شاندۆتەو، وە لاسایی و چاولیکەری کەسانی تر دەکاتەو، باوەربێ کردوو بەوێ کە پێلاو - خودا پێژدارتان بکات - سوودو زەرەرو زیان دەگەیەنێت، هەر کاتێ کە کارگەیه‌کی تازەیی دروست کرد، یاخود سەیارەیه‌کی تازەیی کەری، ئیتر چاو پیسی لەسەر شتەکانی بۆ دروست دەبێ، خێرا هۆمەن دەبا بۆ "تاکە پێلاویک" و هەلی دەواسیت بەسەیارەکەیدا، بەگومانی خۆی ئەو تاکە پێلاو هەسوودی لەسەیارەکەیی دەگیرێتەو چاو پیسی بۆ لادەبا^(۱).

وە بۆ گومان ئەم کارەش گومراییه‌کی ئاشکرایە، وەنابیت بەهیچ شیوەیه‌ک ئەو هەبێ لەوولاتی موسولماناندا.

بەلێ، پیغەمبەر (ﷺ) دەفەرمووی: "العينُ حقٌ"^(۲) واتە: چاوپیسێ راستەو هەیه، بەلام چارەسەرکردنەکەیی ئەوێه ئەگەر هاتوو مروقە لە شتیکی چاو پیسی ترسا، پەنا دەگریت بەخوا بەو ووتانەیی کە لە

- یاخود هەندیک لە خەلکی ئەگەر کوڕیان ببیت، ئەوا تا نزیکەیی دووسال نایەلن خەلکی زۆر ببینیت، نەک هەسوودی پێ ببەن، وە ئەگەریش ئەو کوڕیان برده دەرەو لەگەڵ خۆیاندا دەبخەن باوەشی خۆیان، وە پەرۆیه‌کی گەورەیی دەدەن بەسەردا بۆ ئەوێ کەس چاوی پێی نەکەوێت.

^(۱) ئاخەر خەلکینە پێلاو خەلکی لەپێی دەکا، بەقوڕو چلپاو دارو بەردیا دەبات، کەچی ئەو پێلاو توانای ئەوێ نییه‌ کەخۆی لە قاچی ئەو کەسە پزگار بکات، کە ئیتر لەپێ نەکری، وە بە هەموو پیسیه‌کدا نەبریت، سوودی بۆ خۆی نی یە ئیتر چون سوودی بۆ خەلکی دەبیت و هەسوودییان بۆ لادەبات.

^(۲) حدیث صحیح: رواه البخاری (۲۱۳/۱۰)، ومسلم في "السلام" له بابی "الطب" دا (۱۷۰/۱۳-نوی)

پیغهمبره وه (ﷺ) هاتووه که فرمویه تی: "أَعِيْذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ، مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَةٍ، وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَةٍ"، واته: پهنا دهگرم به ووشه تهواوهکانی خودا، له ههموو شهیتانیک و گیانله بهرو، زینده وهریکي زیان بهخشی خاوهن ژهر، وه له ههموو چاویکی لومه کراو و پیس.

وه چه سپاو جیگیر بووه که پیغهمبر (ﷺ) "حسه ن و حوسه ن" ی بهم زیکره په ناده داو دهی فرموو پییان: "أَعِيْذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ، مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَةٍ، وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَةٍ"، واته: پهنا دهگرم به ووشه تهواوهکانی خودا، له ههموو شهیتانیک و گیانله بهرو، زینده وهریکي زیان بهخشی خاوهن ژهر، وه له ههموو چاویکی لومه کراو و پیس، وه دهیشی فرموو: "كَانَ أَبُوْكُمْ اِبْرَاهِيْمَ يَعُوْذُ بِهِمَا اِسْمَاعِيْلَ وَاسْحٰقَ" (۱)، واته: باوکی ئیوه که ئیبراهیم بوو، په نای (ئیسماعیل و ئیسحاق) ی هردوو کوپی بهم زیکرو پارانه ویه دده (۲).

(۱) حدیث صحیح: رواه البخاری (۶/۴۵۸-فتح).

(۲) باوه پوونی هله له پیلودا:

- لای خه لکی ئیمه، نه گهر ترسی شهوی بوو که خه لکی حهسوودی پی بیه ن، دهچیت پارته ی پیلوه کوئیک دههینیت و، وه به بهشی سه ره وهی ده رگا که ی ده ره ویدا هلی دهواسیت، نه گهر پرسپاری لی بکریت و بلین: بو ئهم پارته پیلوه ت هه لواسیوه؟ ده لیت: یه عنی هه ر که س چاوم پیا هه لدههینیت، یه عنی چاوی چلکنی بهم تاکه پیلوه.

- یاخود هه ندیک که س باوه پی وایه نه گهر پیلو به هه لکه پراوه ی پووی له ناسمان بیت، واته: ئه را چه موله له خوا ده نیت!! بویه یه کسه ر دهچیت ئه و پیلوه ده خاتره سه رده م، نه گین نه گهر وای لی نه کاته وه ئه را خوی به گونا هبار ده زانی، بو؟ ده لیت:

۱۴- باوهرپوون بهووی که ناوی پیغه مبهه پاسهوانی مندا لآن دهکاو دهیان پاریزیټ:

ههندی له ئافره تان که بیینی که سیك سهیری مندا له که ی دهکا، ده ترسی ئه و که سه هه سوودی به مندا له که ی ببات، له و کاته دا ده لیت: " اسمُ التَّيِّ حَارِسُهُ وَصَائِتُهُ "، واته: ناوی پیغه مبهه پاسهوان و پاریزیگاریه تی.

وه نه مهش بیرو باوهرپکی به تال و ناراسته، له بهر ئه وه ی هه رچه نده پیغه مبهه (ﷺ) چاکترینی دروست کراوه کانی خودایه، به لام له گه ل ئه وه شدا به دهستی نییه بو خودی خویشی نه سوود و نه زهره ر و زیانیش، وه خوی گهرهش به پیغه مبهه که ی (ﷺ) ده فهرمووی:

﴿قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ﴾ (الاعراف: ۱۸۸)،

واته: ئه ی محمد (ﷺ) به گروهی ئاده میزاد بلی: من نه بو خودی خویم وه نه بو جگه له خویمیش دهسته لات ی ئه وه م نییه، نه خیر و خوشی، و وه نه سوود و قازانج بو خویم بهینم، وه نه زهره ر و زیانیش له خویم دوور بجه مه وه، مه گه ر ئه وه نه بێ که خوا ویستی له سه ری هه تی تووشم بکات.

وه ده فهرمویت خوی گه وه ﴿قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا﴾

(الجن: ۲۱)، واته: ئه ی پیغه مبهه (ﷺ) تو به وان بلی: من ناتوانم زیانتان لی دوور بجه مه وه، یا خود سوود و قازانجتان بو کیش بکه م، چونکه سوود و قازانج و زهره ر و زیان به دهستی خویه و له ژیر دهسته لات ی ئه و دایه .

چونکه ئه و پیلاره پووی به ره و ئاسمان و خویه نابیت و ابیت نه گینا خوا غه زه به مان لی ده گریټ.

كهوابوو ئهگهر ئهمه حال و وهزعو توانای پیغه مبهەر (ﷺ) بیئت، ئیتر
چۆن پیغه مبهەر (ﷺ)، یاخود ناوی پیغه مبهەر (ﷺ) پاسهوانی مندا لان
دهكا، یاخود دهیان پارێزێ لهو شتانهی كه نازاریان دهدا^(۱).

۱۵- باوهربوون له تهخته دا: الاعتقاد في الخشب

هه ندی له خه لکی باوهربیان وایه كه تهخته بهر بهستی هه سوودی
دهكات، وه هه سوودی دهگیریتته وه، وه ههركاتی ترسا له هه سوودی
دهلی: "إِمْسِكَ الْخَشَبَ"، واته: تهخته كه بگره^(۲).

ئه مهش بیرو باوهربکی بهتال و ناراسته، نابیت موسولمانی ژیر باوهرب
به مانه هه بیئت، به لكو ئهگهر ترسا چاو بکات بهشتیکه وه بلی: "مَا شَاءَ
اللَّهُ، اللَّهُمَّ بَارِكْ"، واته: ئه وهی خوا ویستی له سه ر بیئت هه ر ئه وه ده بیئت،
خودایه به ره كه تی به سه ردا برێژه.

وه خوای گه وه ره ده فه رموویت ﴿وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا
شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ﴾ (الكهف: ۳۹)، واته: ئه وه بوچی کاتیك

(۱) باوهربوونی هه له له ناوی پیغه مبهردا (ﷺ):

- لای خه لکی ئیعه دا، ئه گهر دایکیك بو کوپه كه ی بپارایته وه، ده لیت: دهك پیغه مبهر
ناگیارت بیئت.

- یان ده لیت: دهك مه ولودی پیغه مبهر له ده وری سه رت گه ریت.

(۲) ئه مه قسه یه كه خه لکی میسر ده لین، له کاتیكدا كه بترسن یه كێك هه سوودی پی
بریت، بهو كه سه ده لین: کوپه ده ست بگره به داره كه وه، وه مه به ستیان پیی ئه وه یه
كه ده ست گرتن بهشتیکه وه مروف به هیزی دهكات، و به لكو ئه و داره هه سو دییه كه
بگیریتته وه وتوشی نه بیئت.

چوويته ناو باخه پازاوه كهت^(۱)، وه چاوت بهو گشت بهروبومه جوانه كهوت، وه له ديمه نه كانيت پوانی، بوچی سوپاسی خوات نه كرد، با ئه و كاته ی كه چوويته ناو باخ و باخاته كه ته وه بتگوتایه: "ما شاء الله لا قوة الا بالله"، واته: ههر شتی خودا ویستی له سهر بی ههر ئه وه ده بیئت، ئه م نازو نیعمه ته به خشیانی خوایه، ئه مه ئه وه یه كه خوا ویستویه تی بی به خشیئت به من، وه ئه وه ی كه خودا بیهو یئت بیگومان ههر ئه وه دیتهدی، وه هیچ هیژو توانایه نییه جگه له هیژو توانای خودا نه بی.

وه پیغه مبه ر (ﷺ) فهرمووی بهو هاوه له ی كه چاوی كرد بوو به كه سیکی تره وه (الابرکت)^(۲)، واته بوچی داوای به ره كه تت بو نه كرد له خوا ی كه وه رو بلیی: "ما شاء الله اللهم بارك عليه"، یا خود بلیی: "ما شاء الله لا قوة الا بالله"^(۳).

^(۱) ئه مه چیرۆکی دوو برا باس ده كا كه له سووپه تی (كه هف) دا ها تووه، یه كێكیان باخیکی هه یه، به لام سوپاسی خوا له سهر ئه و باخه پازاوه یه ی ناكات، به لام برا كه ی تری ئامۆژگاری ده كا كه خوا ی له بیر نه چیئت له سهر ئه و نیعمه تانه ی پهروه ردار. ^(۲) حدیث صحیح: رواه احمد والنسائي وابن ماجه، وه شیخ ئه لبانی له (صحیح الجامع) دا به سه حیحی داناوه به ژماره (۳۹۰۸). ^(۳) باوه په بوونه له دارو ته خته دا:

— له یه كێك له شه خصه كانی نزیک سنوری ئیران، خه لکی ده چن پارچه یه ك داری ووشك له داره كانی چواره وری ئه و شه خصه ده مینن، به مه به سستی به كار هینانی ئه و پارچه داره ووشكه بو نه هیشتنی ددان ئیشه، ئه مجا كه ئه و پارچه داره یان هینا یه وه بو ماله وه، ههر كاتێك مندالێكیان یان یه كێك له ئه ندامانی ئه و ماله ددانی نازاری كرد یه كسهر راده كات ئه و پارچه داره ده مینیت، و به به رده وامی ئه و داره ده مینیت بهروه مه تیا له پێکی ئه و شوینه ی كه ددانه كه ی له ژێر دایه و نازار ده كات، ئه مجا ههر مناله ی داماو ددانه كه ی نازاری كرد خیرا خیرا داره كه له په ووه می هه ل ده سوویت، به لكو ددانه كه ی ژێر په ووه می نازاره كه ی نه مینن، به لام داره كه ی "كاكه شیخ" هیچ

١٦- ترسان له مردوو: الخوف من الاموات

هه‌ندی له خه‌لکی باوه‌ری وایه نه‌گه‌ر باسی فلانه که‌سی بکری له پیاوچاکان به خراپه، نه‌وا نه‌و پیاوچاکه نازاری ده‌دا له لاشه‌یدا، یان له مائی‌دا، یان له منائی‌دا.

وه نه‌مه بیرو باوه‌ریکی به‌تال و ناراسته، له‌به‌ر نه‌وه‌ی ده‌سته‌لات‌دار له‌م بوونه‌وه‌ده‌دا ته‌نها خوی به‌رزو بلنده.

به‌ئێ، نابیت به‌هیچ شیوه‌یه‌ک باسی مردوی موسولمانان بکه‌ین ئیلا به‌ خه‌یرو چاکه نه‌بیت، هه‌روه‌ک چۆن جیگیر بووه‌و هاتوه‌و له پیغه‌مبه‌روه‌ه (ﷺ) که فهرموویه‌تی: "لا‌تذکروا اموالکم الا بخیر" ^(١)، واته: باسی مردوه‌کان‌تان مه‌که‌ن ئیلا به‌خه‌یر نه‌بیت.

وه دووباره پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرموویه‌تی: "لا‌تسبوا الاموات، فإلهم قد أفضوا الى ما قديموا" ^(٢)، واته: قسه مه‌لێن و جنیو مه‌ده‌ن به‌ مردوه‌کان، چونکه گه‌یشتون به‌و شوینه‌ی که به‌کرده‌وه‌ی خویان نه‌جامیان داوه. وه ترسان یه‌کیکه له عیبادت و په‌رسته‌شه‌کانی دل "العبادات القلبيه" که واجبه پوو‌او پوو نه‌کری و به‌کار نه‌هینری جگه له بو ته‌نها خودا نه‌بیت ^(٣)

سوودیک به‌د‌دان ئیشه‌که‌ی ناگه‌یه‌نیت، چونکه پارچه دارێک چی بو ده‌کریت خو‌ درمان نییه نازاره‌که نه‌هینێ، به‌لام مندانه‌ی دامار هه‌ر به‌رده‌وام ده‌بیت هه‌تا چاوی سیس ده‌بیت و خه‌وی ئی ده‌که‌ویت، که دوا‌ی یه‌ک دوو سه‌عاتیک که خه‌به‌ری ده‌بیته‌وه سه‌یر ده‌کات نازاره‌که‌ی نه‌ماوه، وا ده‌زانی نه‌م پارچه داره ووشکه شیفای داوه، نازانیت که کاتی‌ک خه‌وی ئی که‌وتوه‌و ناگای له‌خوی نه‌ماوه، نازاره‌که له‌سه‌ر خو‌ که‌م بوته‌وه‌و هه‌تا ژانی ددانه‌که‌ی نه‌ماوه.

^(١) حدیث حسن: رواه النسائي (٥٢/٤)، وه (حافظي عراقي) یش ده‌فه‌رمووی: إسنادُه جیّد.

^(٢) حدیث صحیح: رواه البخاري (٥٥٢/٣ - فتح).

^(٣) ترسان له‌مردوو:

— لای خەلکی ئىمە ئەگەر قىسەيەك بکەي بەرامبەر بە شەخىيەك، يەكسەر پىت دەلین: قىسەي بەرامبەر نەكەي ئەگىن پىت ئەنوينى.

— يان دەلین: ئەو فلان شەخىسە ئەت کات بە قوپاۋ شىت و شىرت ئەكات.

— يان دەلین: قىسە نەكەي بەرامبەرى، چونكە دەمت لار دەكات، يان گۆچ و ئىفلىجىت ئەكات، يان دەلین، فەوتت دەكاۋ تەفرۇ توناۋ مالۋ ھالەت نغرو ئەكات.

بەلام لای خەلکی ئىمە ۋەكو لەو جۆرە مردوۋانەش ئەترىسن، كۆمەلىك يىروباۋەرى پووچىشيان ھەيە لەسەر مردن و مردوۋ و ۋە چۈنە سەر قەبران، ۋەكو:

۱- كاتىك كە مردوۋەكە دەشۇرن:

— دەبىت تا تەعزىيەي ژنان لە مالىۋە تەۋاۋ دەبىت، كە تا سى پۇژ دەبىت تاتە شۆرەكەي كە مردوۋەكەي لەسەر شۆراۋە لەبەردەم دەرگاي ئەو مالىۋەي كە تەعزىيەي ژنانى تىايە لانەبرىت، بۇ؟ نازام: لەۋە دەچىت بۇ ئەۋەبىت، دەلین: دواي تەۋاۋ بوۋنى تەعزىيەكەي مردوۋەكە پۇچيانەتەكەي دىتەۋە بۇ مالىۋەي خۇي!! لەۋە دەچى بۇيە ئەو تاتە شۆرە ئابەنەۋە، تا مردوۋەكە كە ھاتەۋە ئەمجارەيان خۇي بچىت لەسەرى خۇي بشوات.

— دەلین كە مردوۋت ئى مرد، دەبىت تا سى پۇژ لەو شوئىنەي كە مردوۋەكەي ئى شۆراۋە چىرايەك دابىرىت، بۇ؟ چونكە دواي سى پۇژانەي تەعزىيەكەي پۇجەكەي دىتەۋە سەيرى مالىۋەكەي خۇي دەكات، با مالىۋەكەي پوۋناك بىت (ئەي بۇ ناۋ قەبرەكەي چى دادەنن!!).

۲- دواي بەخاك سپاردنى مردوۋ:

— دەبىت نەرىت ۋايە كە مردوۋ بەخاك سپىدرا، ئەۋانەي كە چوۋن بۇ سپاردنى بىنەۋە بۇ بەردەم مالى مردوۋەكەۋ گەردنى ئازاد بکەن ۋ فاتحەي بۇ بنىرن.

— ئەمجا تەعزىيەي بۇ دادەنرىت، دوو پۇژ بۇ پىاۋان لە مرگەۋت و سى پۇژىش بۇ ژنان لە مالىۋە، بۇ ھەردوۋلاش دەبىت يەكەي كەسىك بە پارە بگرن قورئانىان بۇ بخوئىت، بەتايىبەتى دەبىت بۇ ژنان ئافرەتىك بە پارە بگرن شىعرو ھۆنراۋەيان بۇ بلىت و مردىيان بىرخاتەۋە، چونكە دەلەت: بەخۋا شتىكى چاكە باغەببەت نەكەين.

- ئەمجا سى پۇژانە چوون بۇ سەرقەبران، يان سى شەممان دوانىوھ پۇيان، يا ھەموو جوممەيەك چوون بۇ سەر قەبران، وە دوايى كەسىيىكى بۇ دەگرن ھەموو جوممەيەك و سى شەمەيەك قورئان بەسەر قەبرى مردوۋەكە ياندا بخوئىنىت.
- پاشان چلە كردن بۇ مردو، سالانە، نۇ جەژنە، يان خەتمى (لا اله الا الله) ى بۇ دەكەن لەسەر قەبرەكەي، يان دواي سى پۇژەي تەعزى ھەندىك لە خەلك ھەلوا دەبەخشىتەو، يان بۇ پياوان لە مالى مردوۋەكە دواي تەواو بوونى تەعزىەكەي ساردى وپاقلاوو مۇزو قۇخ و ئەمانە دادەنرىت بۇ خەلكى، يان لاي ھەندىك خەلك تا ۴۰ پۇژ دواي مردنى ئەو مردوۋە ھەموو ژەمى چەند خواردنى خواردوۋە دەيبەن بۇ مالى فەقىرىك، دەلئىن: بسا ئەو كەسە فەقىرە لە جىياتى مردوۋەكە مان بى خوات.
- پاشان سەيرى پېرو پوۋچى تر بكة:
- بىنىشت بەشەو بجوى، ئەوا گۇشتى مردوۋ دەخوى.
- گلى سەرقەبران مەھىنە بۇ مالەكەت، چونكە فەقىر دەبىت.
- مەنجهلى پەش بەشەودا مەبەرەو بۇ مالى خاۋەنەكەي، چونكە خراپە مردوويان ئى دەمرىت.
- ئەگەر كەسىك لە تەعزىيەكەو ھەستا خراپە بچىت بۇ مالان، چونكە خراپە ئەو مالە مردوويان ئى دەمرىت، ئەگەرېش چوو دەبىت نەچىتە ژوورەو ھەر لەدەرەو بوو ستن و قسە لەگەل ئەندامانى ئەو مالەدا بكات.
- نابىت ژنى زەيستان سەيرى مردوۋ بكات، چونكە دوايى مالەكەي بەنارەحتە ئى دەبىتەو.
- كە چووى بۇ سەر قەبرى مردو، دەبىت لاي خوارەوۋى بوەستى، بامردوۋەكە چاۋى لىت بىت.
- كە لە سى رۇژانە چوويته سەر قەبرى مردو، خىرا فاتىحە دامەدە، چونكە ئەو مردوۋە چاۋى لىت نابىت، وە بەفاتىحەكەوا مەشغول دەبىت.
- ھەركەسى مردوۋى ئى مرد، گلى سەر قەبرەكەي بكة بەسەر كەسوكارىيى دا با مەيلىيان بۇ ئەو مردوۋەيان نەمىنى.
- قەبر تازە بكةيتەو مردوۋ ئى دەمرىت.

۱۷- باومرپوون له وهدا که چهرم (الجلد) رزق و رۆزی دههینئ:

هه ندئ له گه نجان باز نه یه که له چهرم ده که نه ده ستیان، وه واگومان ده بن که ئه مه به خت و شانسی باشیان بۆ دههینئ، وه ناویان ئی ناوه: "حظاظه"، واته: به خته واته.

وه ئه مه ش دووباره بیرو باوه ریکی گه نده له، که پیویسته موسولمانان خویانی ئی پاک بکه نه وه، وه ئه م شته ش یه کی که له نوشته، به به لگی ئه وه فهرمووده یه پیغه مبه ر (ﷺ) که فهرموویه تی: "مَنْ تَعَلَّقَ تَمِيمَةً فَلَا أَمَّ لِلَّهِ لَهُ، وَمَنْ تَعَلَّقَ وَدْعَةً^(۱) فَلَا وَدْعَ لِلَّهِ لَهُ"^(۲)، واته: هه رکه سی نوشته یه که به خویه وه هه ل بواسیت، ده ک خوای بۆی ته و او نه کات ئه وه

- که چوویه سه ر قه بری مردوو به به ردیک بده له کیلی قه بره که ی، با بزانیته که هاتوویه ت و سه یرت بکات.

- یاخود ئه گه ر سه یری قه برت کرد به چۆلی، ئه و ده بیته گوشتی شتی که له خۆت هه رام بکه ی، هه ندیک ئن یه که سه ر ده لیت له و کاته دا: ئه و گوشتی چۆله که م له خۆم هه رام کرد، ئیتر ده بیته ئه و که سه تا ده مریت ئه و گوشته نه خوات.

- که مردوو برا بۆ سه ر قه بران ناوی به دوا دا بکه، بۆ ئه وه ی له دوا ی خۆی پووناکی به جی به یلێت.

- یان ده لێن: ئه گه ر مردوو هاته خه و ئه و داوا ی خیرت ئی ده کات، یاخود ئه گه ر مردوو پارچه یه که جلی بردی، یان خۆت له گه لیدا پۆشتی ئه و خۆت ده مری.

- یاخود ده لێن: ئه گه ر قه بر هه ل که ندرا، نابیت شه وی به سه ردا بیت، چونکه خراپه !!.

^(۱) ودعة: بریتییه له و سه ده فانه ی که له ناو ده ریادا هیه: وه پیا ن ده و تریت: "گوینچه ماسی" وه ره نگیا ن سپی یه، وه له ناویاندا مرورای به نرخی تیا دایه، که ئه م گوینچه ماسیا نه وه ختی خۆی به ملی مندا لیا ندا هه لیا نواسیوه، بۆ ئه وه ی هه سوودی و چاویان پیا هه ل نه هینریت.

^(۲) حدیث صحیح: رواه احمد (۱۴۵/۴) والحاكم (۲۱۶/۴) و صححه ووافقه الذهبي.

مه به سته ی که ئەو کەسە دەیه ویت لەو نووشتە هەلواسینەدا بۆی بێتە جی، وە هەرکەسێ گۆنچکە ماسییەک بەخویدا هەل بواست، دەک خوا ئەو کەسە نەپاریزیت و، وەسووک و ئاسانی نەکات لەسەری ئەو شتە ی که لێی دەترسیت.^(۱)

۱۸- بەراست زانینی جادووگەر و فالچیەکان: تصدیق الکهنه والعرافین

لەناو خەلکیدا کەسانیکێ وا هەیە دەچیت بۆ لای جادووگەر و فالچیەکان، هەتاوەکو سیحریکی بۆ هەلبەشێننەو، یاخود هەتاوەکو ئەو ساحیرانە خێری بۆ بهێنن بە بۆچوونی ئەو، وە ئەو داماوە نازانی بە پۆیشتنی بۆ لای ئەو جادووگەرانە لەدەستی چوووە لە تەرازووی چاکەکانیدا "۲۰۰" نوێژ کە کردوویەتی، ئەویش بە بەلگەی ئەو

(۱) "باوەربوونی پڕو پوچ لە زۆربوون و بەرکەت بوونی پزق و پۆزی دا:

- خەوبینین بە پیسایی مرقەو و پزق و پۆزییە.

- ئەگەر ناگر بەر بوو لە مالت، دەلێن: نەشەمی باشە، دەولەمەند دەبی و پزق و پۆزیت زۆر دەبێت.

- میلوورە پیات هەلگەپێت پزقت بۆ دیت.

بۆ کەم بوونەوێ بەرکەت و پزق و پۆزیش، وەکو:

- ئەگەر گونک بڕ زیادە ی گونکی هەویر بخاتەو و ناو تەشتی هەویرەکی، ئەوا ئەو هەویرە بێ بەرکەت دەبێت.

- لەسەر نان کردن و هەویر شیلان قاچ پاکیشی، ئەوا بەرکەتی نامینی.

- زەخیرە ی مال ئەگەر لەسەر وە دەری بهێنی کەم دەکات، دەبی ئەو شتە ی که زەخیرەکی تیا یە کونیکێ لە خوار وە تی بەکیت و وە لەوێ وە دەری بهێنی.

- یاخود بۆ زۆربوونی بەرکەت، ئەگەر دراوسیهکت خواردنی بۆ هینای، ئەوا دوا یی قاپەکان بەخالی مەنێرەو، بەلکو خواردنیکێ بۆ تیبکەرەو بۆ ئەوێ ئەو ماله بێ بەرکەتی و وشکی پرویان تی نەکات.

فهرموده‌یهی که ئیمامی "موسلیم" له سه‌حیه‌که‌یدا هیناویه‌تی له هه‌ندێ له دایکانی برواداران‌ه‌وه که پیغه‌مبهر (ﷺ) فهرموویه‌تی: "مَنْ اَتَى عَرَفَا فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ، لَمْ يُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ اَرْبَعِينَ لَيْلَةً"^(۱).

واته: هه‌ر که‌سه‌یک بجێ بۆ لای "جادووگه‌ریک"، و پرسسیاری ئی بکات له‌باره‌ی شتی‌که‌وه هه‌تا ئه‌و جادووگه‌ره بۆی ئه‌نجام بدات، ئه‌وا ئه‌و که‌سه له‌و کاته‌وه که‌ چووه بۆ لای ئه‌و جادووگه‌ره تا "۴۰" شه‌و به‌پۆژه‌که‌یشیه‌وه هه‌یج نوێژکی ئی وه‌رناگیرێ.

وه‌ له‌نیۆ خه‌لکی‌دا که‌سانیکی وا هه‌یه ده‌چیت بۆ لای فال‌چییه‌ک هه‌تا وه‌کو فال‌یکی بۆ بگریته‌وه، له‌باره‌ی زانینی پاشه‌ روژییه‌وه که‌چی به‌سه‌ردا دیت، وه‌ فال‌چییه‌که‌ش پێی ده‌لێت: ئابه‌و شیوه‌ ژن ده‌هینی، وه‌ ئه‌وه‌نده‌ منداڵتان ده‌بی، و وه‌ینه‌ی ئه‌مانه‌.

وه‌ ئه‌مه‌ش کوفرو بێ باوه‌ری کردنه‌ به‌رامبهر به‌خوا، له‌به‌رئه‌وه‌ی شته‌ غه‌یبی و په‌نا هه‌ندییه‌کان "الغیب" هه‌یج که‌سه‌یک نایزانی جگه‌ له‌ (الله) نه‌بی. ئه‌مه‌ش به‌به‌لگه‌ی ئه‌و فهرموده‌ی که‌ ئیمامی "ئه‌حمه‌د و حاکیم" گیراویانه‌ته‌وه، وه‌ شیخ ئه‌لبانیش له‌ (صحیح الجامع) دا به‌ سه‌حیه‌ی داناوه‌ له‌ (ابی هریره) وه‌ که‌ پیغه‌مبهر (ﷺ) فهرموویه‌تی: (مَنْ اَتَى عَرَفَا اَوْ كَاهِنًا، فَصَدَقَهُ بِمَا يَقُولُ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا اَنْزَلَ عَلٰی مُحَمَّدٍ (ﷺ))^(۲).

واته: هه‌ر که‌سه‌یک بجێ بۆ لای جادووگه‌ریک، یا خود فال‌چییه‌ک، وه‌ باوه‌ریکات به‌و قسانه‌ی که‌ ئه‌و جادووگه‌ره ده‌یان لێت، ئه‌وا ئه‌و که‌سه کافر بووه‌ به‌و قورئانه‌ی که‌ بۆ محمد (ﷺ) هاتوه‌^(۳).

^(۱) حدیث صحیح: رواه مسلم واحمد، وه‌ له‌ (صحیح الجامع) دا به‌ ژماره‌ (۵۹۴۰) هاتوه‌.

^(۲) حدیث صحیح: رواه احمد والحاكم. وه‌ له‌ (صحیح الجامع) دا به‌ ژماره‌ (۵۹۳۹).

^(۳) هه‌ندیك له‌ جوړه‌کانی سیحرو چوون بۆ لای ساحیر لای خه‌لکی:

۱۹- باوهرپوون له بهرددا: الاعتقاد في الحجاره

بهراسستی له ناو ئافره تاندا که سانیکي وا ههیه، نه گهر منال بوونی
دواکهوت په نا نبات بولای خودا تا لئی بیارپیته وه، ووه لئی هل کوپیت،
به لکو په نا ده بات بۆ کومه لئی بهرد که بهیه که وه به ستراون، و وه ناویان ئی
ناوه: (فرعُ الكبسة)^(۱)، واته: ئهم منال نه بوونهش فهرعیکه و به شیکه له

- همندیک له خه لکی به مه بهستی زانیسی پاشه پوژئی ده چیت بۆ لای خه لکانی
جادوو گهر، ئه ویش فال و جادوو ییه کیان بۆ ده گریته وه له پئی قاوه وه، که پئی
دهوتریت: قاوه گرتنه وه.

- یاخود همندیک کهس که ده چن بۆ لای فالچی، ئهو فالچییه سهیری ناو له پئی
دهستی ئهو کهسه ده کات، نه مجا به گوێزهی ئهو خه تانه ی که له دهستی ئهو کهسه دا
ههیه، جادوو گهر که پوودانی پووداوه کانی پاشه پوژئی ئهو کهسه به درۆ بۆی باس
ده کات، بۆ نمونه: ده لیت تۆ دوو خه تی دریزو گهره له ده ستدا ههیه و اتای ئه وهیه
که تۆ دوو شوو ده که ی، یا دوو جار ته لاق ده درئی، یا ن دوو جار ژن ده هیئیی
نه گهر نه و کهسه پیاو بوو.

- یاخود جوړیکی تر له سیحر ههیه له ناو خه لکیدا که کهم له خه لکی ده زانی ئهو
شته سیحره، ئه ویش ئه وهیه که پئی دهوتریت: له رز برین، که بریتییه له وه ی که
کهسیک که تووشی له رزوتا ده بیئت، ده چیت بۆ لای ئهو کهسانه ی که ئهو له رزه بۆ
خه لکی ده که ن تاله رزیکی بۆ به رپیت، که پیک هاتوو له تالیک ده زوو که کومه لیک
گری ئی ده درئی، وه له گه ل لیدانی ههر گرییه کدا ئهو کهسه چه ند قسه یه که ده لیت به
سه ر ده زوو که کدا که به حساب دۆعا ده کات، دوا ی ئه وه ئهو ده زوو ده دات به و
کهسه که ی که له رزی ئی هاتوو ئه ویش ده ی کاته دهستی وه کو باز نه، پاشان کا برای
له رزب دوا ی شتی که له و کهسه ده کات، ئیتر پاره بیئت یا ن کلویه که شه کر بیئت وه
ده یخوات، وه ده لیت: بۆ ئه وه ی له رزه که نه یه ت بۆ خۆم.

- یاخود زۆربه ی ژنان، کاتیک که مندا له که ی په نگ ی زهرد بوو یا ن تووشی سک
چوون بوو، یه که سه ر ئه لیت: مناله کهم به بۆن که وتوو!! ئیتر نای بات بۆ

که پاسبون و پهستاویون و گیران ، وه نهو کومه له بهرده بهئاو دهشورن
و پاشان بهو ئاوه ئافره ته که خوئی پی دهشوات، بهگومانی نهوهی نه
کاره بهستن و گریدانی له منال نه بوون هله دهو شیتوه و وه منال
نه بوونه که شی بهر ده بیئت .

وه ئایا نازانیت که خوای گه وره ته نها خوئی ﴿يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنَاءً
وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُورَ، أَوْ يَزْوِجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ
عَقِيمًا﴾ (الشوری: ۴۹-۵۰).

واته: په روه رداگر هرچی به کی ویست له سهر بیئت دروستی دهکا و دهیه نیته
بوون، ته نها کچ بهو که سه ده به خشیت که خوئی بیهویت، وه بهو که سه ی

نه خوشخانه، به لکو ده بیات بو لای ژنه گا وره که ن یان ژنه قهرمه که، یان حه لاره
هرگه یی، به لکو نه مان سکچونی مناله که ی شیفا بدهن، نه وانیش دهرمانی جوړاو
جوړی بو دگر نه وه و وه نوشته و سیحری بو ټیکه ل ده که ن، و ده لئین به دایکی
مناله که که: نه م دهرمانانه ی بو بیه روه پوژی نه و نه دجار بیده ری، ئیتر چاک
ده بیئت، پاشان پاره یه کی زوړی ئی ده ستینن، به لام دایه "قل قل" نازانی به ملی
شکاوی "ژنه که ره" که سیحری له مناله که ی کردوه، وه هه تا نهو مناله له ژیاندا
بیئت نهو سیحری هر له گه لدا ده بیئت مه گرخوا پرکاری بکات.

- یاخود که نهو جادو و گهرانه سیحریان بو هر که سینک کرد شوینی شار د نه وه ی
سیحره که ش بهو که سه ده لئین، بو نمونه: ده لئیت: با باش کاریات تی بکات بچو نه
نوشته له پشتی قهبری منالی نه بالغ بو وه بیه روه، یاخود هه موو ئیواره یه ک
پاشماوه ی خواردنی سهر سفره که تان پو بکه نه به رده م دهرگای نهو ماله ی که
سیحره که ی ئی ده که ییت.

- یاخود نه گهر ویستت بزانی که سیحرت ئی کراوه نهوا نه گهر پیشیله به مالت
فیر بیئت، نهوا نوشته لیکراوه.

كه خوى بيهويت تهنه كوپى پى دهپهخشيت، يان بو ههنديكيش كوپيش و
كچيشيان پى دهپهخشيت، وه بو هر كه سينكيش كه خوى بيهويت له پياوو
نافرته نه زوك و بى وه چهيان دهكات.

بروانه نهو پيغه مبهري خودا (زهكريا) - سهلامى خواى ئى بيت - به وه جاخ
كوپرى مابووه مندالى نهبوو، ههتا سهري سپى بوو، وه ئيسقانه كانى
لاشهيشى بى هيزو بهرو پوئكاندن دهچوو، وه پشتيشى چه ميبوو، وه
له گهل هه موو نه مانه شدا بى هيو نه بوو له رهحمهت و بهزهيه
پهرو مردگار كهى، وه به بهردهوامى دهپاراپهوه و ههله دهكوپا لى ههتا خودا
مندالىكى پى بيهخشيت، تا ببته جينشين و ميراتگري پيغه مبهرايه تيه كهى
له دواى خوى، وه ههتا وهكو پيغه مبهرايه تى نه پچرنت له وه چه كانى باوانى كه
"يعقوبى كوپى ئيسحاقى كوپى ئيراهيم" ه - سهلامى خواين لى بيت -.

له نهجامدا خواى گه وه رهحمى پيكر دو، وه لامى پارانه وه كانى
دايه وه، و وه (يحيى) پى بهخشى. وه كرديشى به پيغه مبهري بو نه وهى
كه جينشيني باوكى بيت له دواى مردنى. خواى گه وه له بارهى
پيغه مبهري "زهكريا" وه دهفهروويت: ﴿ذِكْرُ رَحْمَةِ رَبِّكَ عَبْدُهُ زَكِيًّا﴾،
واته: نه مه باسى رهحمهت و بهزهيه پهرو مردگار كه ته، دهريارهى
بهندهى خواناسى خوى، كه زهكرييايه.

﴿إِذْ نَادَى رَبُّهُ نِذَاءً خَفِيًّا﴾، واته: كاتيك كه به نهينى و په نامه كى
له پهرو مردگارى خوى دهپاراپهوه، كه بهلكو خواى پهرو مردگار مندالىكى
پى بيهخشيت.

﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا﴾،
واته: له خودا پاراپهوه وه وتى: نهى پهرو مردگار! بهراستى

من ئىسقانه كانى لاشەم بى ھىزبون، و بەرەو پۆلكىن دەچن، وە خویشم ھىزىم تىدانه ماو، وە پىرو كەنەفەت بووم، وە مووھەكانى سەرم بەتەواوۋەتى سىپىيەتى داىگرتوۋە و سىپى بوو، لىت دەپارېمەو كە مندالىكم پى بېەخشى، من ھىچ كاتىك لە ئاكامى پارانەو و دوۋعاكانم دا بۇلاى تۇ ئاومىدو بى ھىوا نەبووم.

﴿وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا﴾ ، واتە: وە بەراستى من لەو دەترسم كە خزمە نزيكەكانم لەدواى مردنى من ياخى بىن و پوو بكنە خراپەو، وە كاروبارى ئەم ئايىنە بەباشى ئەنجام نەدەن، وە پاش مردنم واز لەبانگەواى كردن بۇ ئايىن و خودا پەرستى بھيئن، سەربارى ھەموو ئەمانەش بۇ خۆم پىر بووم و پەكم كەوتوو، وە خىزانەكەشم نەزۆكەو مندالى نابى، خودايە! كەس نىيە لەدواى خۆم بىى بەجىنشىنم، خودايە! لەلايەن خۆتەو بەبەزەيى و رەحمەتى خۆت لەپىشتى خۆم مندالىكم پى بېەخشە.

﴿يَرْئِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا﴾ ، واتە: ھەتا ئەو مندالە بىى بەمىراتگى پىغەمبەرايەتى لەمن و وە لەنەوہى يەعقوب، پەروردگار! داوات ئى دەكەم مندالىكى وام پى بېەخشى، كە راستگۆ و خواناس و سالىح بى، وە تۆ لە كەردەوھەكانى رازى بىت.

لەپاداشتى ئەوہى كە بەتەنھا پەروى كەردە خوا وە بەتەنھاش داواى لە خودا كەرد، خواى گەورەش دەست بەجى وەلامى پارانەوھەكەى دايەو بەوہى ﴿يَا زَكَرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ يَحْيَى لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا﴾ ، واتە: خودا نىگای بۇ ئارەو پىى فەرموو: ئەى زەكەرييا! ئىمە موژدەت

دەدەينى بە كورپىك، كە ناوى "يەحيا" يە، كە پىشتەر ئەو ناويمان لە ھىچ كەسنىك نەناوہ.

پىڭمەبەر "زەكەريا" ش بەم مژدە سەرى سوڤما، كە خۇى دەينى لە سەر ئەم حالە يە وە كە كەسنىكى بە سالأچووہ، وە خىزانە كەشى ئافرەتتىكى نەزۇكە وە مندالى ئىتر نايىت، ئەمجا پىڭمەبەر زەكەريا فەرمووى: ﴿رَبِّ اَلَيْ يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَانَتْ اِمْرَاَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا﴾، واتە: زەكەريا لەخوشيدا فەرمووى: ئەى پەروردگارم! چۆن من مندالم دەبىت، خىزانەكەم لەتەمەنى گەنجىشيدا ھەر نەزۇك بووہ، وە ئىستاش كە بۆتە پىرەژن چۆن مندالى دەبى؟ وە خۇىشم ئەوئەندە بەتەمەنم پەكم كەوتووہ و ووشك بوومەتەوہ.

بەلام خواى گەورە پىنى فەرموو: ﴿قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكُ شَيْئًا﴾ (مريم: ۲-۹)، واتە: ئەو ملائىكەتەى كە نىگاكەى بۇ دەھىنا پى فەرموو: ھەر بەو شىئواى كە موژدەت پى دراوہ خوا بۆت دىنىتە جى، پەروردگار دەفەرموويت: ئەنجامدانى ئەم كارە زۆر ئاسانە بەلاى پەروردگارەوہ، وە بىگومان من (پەروردگار) پىشتەر تۆم لە نەبوونەوہ ھىناوہتە بوون، وە من تۆم دروست كردووہ بەبى ئەوہى ھىچ بوونىكت ھەبوويت.

۲۰- باوهږبوون له ویلاشې^(۱) مهږو مالآندا: الاعتقاد في المشيئة

هه ندى له جووتیاره کان نه گهريه کيک له ناڅه له کانيان به چکه يه کي بوو، ده چيټ پارچه يه ک له ویلاشې نه و ناڅه له ده بريټ و، وه له گهل چهنه د کلويه ک خویدا هه ردوکیان به يه که وه ده به ستيټ، پاشان ده يانخاته ناو توره که يه ک، ياخود پرياسکه يه کي قوماشه وه، وه هلی ده واسيټ به ملی ناڅه له که يدا، به باوهږي نه وه ی که نه م شته شيري ناڅه له که ی زور ده کات ﴿ساء ما يعملون﴾ (المائدة: ۶۶)، واته: به پراستی نه مه خراپترین کاره که نيوه نه نجامي دهن.

۲۱- باوهږبوون له نیسقاندا: الاعتقاد في العظام

هه ندى له جووتیاران - خوا هیدایه تیان بدات - کاتي که سه وزه ی باخه که ی ياخود ته ماته که ی ياخود باينجانه که ی، به ره مه که ی لاواز ده بیټ، ياخود تامه که ی تال ده بیټ، ده پوات نیسقانی که ر ياخود سه گ... - خوا پزدارتان بکا - ده نیټی و ناگریان پیوه ده نیټ ووه ده یان سووتینی، پاشان خوله میشی نه و نیسقانانه ی که سووتاوه دوو که لی لی هه لده ستي و ده بیات به ناو هه موو باخه که يدا ده گيږيټ، هه تاوه کو نه و دوو که له بجيټ به سهر به رو بوومی باخه که يدا، به باوهږي نه وه ی نا نه م کاره به ره هم و به رو بوومی باخه که ی به هیز و چاک ده کات، له دوا ی نه وه ی که لاواز بوو بوو به ره مه که ی، وه تامه که يشی ده گوږيټ بو خوش

^(۱) ویلاش: بریتیه له تورره که يه ی که کاتي به چکه ی ناڅه له که له دايک ده بیټ له ناو نه و تورره که دایه و ديټه دهره وه، پاشان که به چکه که يان دهریټنا تیايدا، تورره که که فري دهن.

و به تام و به چیژ له دواى نهوهى كهوا تامهكهى تال و بى تام بوو بوو^(۱)
 ﴿سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾ (الانعام: ۱۳۶)، واته: بهراستى نه مه خراپترین
 حوكمدانه كه ئیوه بهو شتیوه نه نجامى دهنه^(۲).

۲۲- باومرپوون له مؤم دا: الاعتقاد في الشّموع

هندي له خه لکی نه گهر مندالیکیان بوو، یاخود نه گهر ویستیان ناویکی بو
 هه لبرترین، ده چن کۆمه لیک مؤم ده هیئن، وه بو ههر مؤمیک ناویکی لی ده نیئن،
 پاشان هه موویان داده گیرسیئن، وه کام مؤم لهو مؤمانه زوو کورژایه وه لهو
 ناوه رهش بین ده بن كه ناویان ناوه لهو مؤمه، له بهر نه وهی زوو مؤمه كه
 کورژایه وه كه وابوو ته مه نی مؤمه كه كورت بوو، وه نه گهر ناوی نه م مؤمه زوو
 کورژایه به بنین له منداله كه یان، نهوا ته مه نی منداله كه شیان وه كو ته مه نی نهو
 مؤمه كورت ده بیئت به بوچوونی نهوان.

وه له دوایدا بوچوون و بریاریان ده چیته سهر ناوی نهو مؤمه ی كه
 له دواى هه موو مؤمه كانه وه ده کورژیته وه، وه نهو مؤمه ی كه درهنگ

^(۱) خواى گهره بلیى له م جوړه سه زه و میوه له میسر وه نه هاتبى بۇ كوردستان.

^(۲) باومرپوونی پوچ له ئیسقاند: -

له هه ندیک شوینی كوردستاندا، خه لکی چوون بو پاوی په پوه سلیمانكه، كه پاویان
 كردوه، نه مجا سهریان بریوه و وه خستویانه ته ناو ناویکی گهرمه وه، تا
 گوشته كه ی له ئیسقانه كه ی جیا بوته وه، دواى نهوه وه ستاون به لای نهو مه نجه له ی
 كه گوشتى په پوه كه ی تیادیه، تا یه ك ئیسقان له ئیسقانه كانی سهر ناو بكه ویت، كه
 یه ك ئیسقانی سهر ناوه كه كه وتوه، نهو ئیسقانه یان له ناوه كه دهر هی ناوه و
 له په رۆیه کیان پیچاوه و هلیان گرتوه، به باومرپى نه وهی كه نه م ئیسقانه پیروژه و
 وه پزق و پوزیان زیاد دهكات، یان نیازو مه بهستی ژن و میردایه تی حاصل ده بیئت و
 دیته جی به هو ی نه م ئیسقانه وه.

كوژايه وه كه وابوو ته مهني مؤمه كه دريژ بوو، وه ته مهني منداله كه شيان
 دريژ دهبي، نه گهر به ناوي نهو مؤمه ته مهني دريژ هوه ناويان ئي نا ،
 باشه ئايا مؤم عليمي غهيب دهزاني؟! .
 وه ئايا شتي بي روح و بي گيان ته مهني وه چه كاني باوكه ئادهم
 دهزاني؟ .

۲۳- باومرپوون له هودا كه شهيتان هه ندي به رووبووم و پوههك
 دهرويني:

له نيو جووتياره كاندا كه سانيكي وا ههيه به هه ندي له به رووبووم و
 پوههك كه پووا بيت، وه به بي نهوهي جووتياره كهش دهستي هه بيت
 له پروانديدا بهو پوههك دهلي: (شيطاني)، واته: ئهم پوههك شهيتان
 كرده، وه ئه مهش ههله و پهلهيه، له بهر نهوهي شهيتان ههچ به رووبووم و
 پوههكيك نارويني، وه دهبي بهو پوههك بلي: (رياني) واته: خوا كرده.
 خواي گهوره و ميهره بانيش دهفرمووي: ﴿أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ﴾، واته:
 ئايا نابيين: ئهو شتانهي كه ئيوه دهچينن.

﴿أَأَنْتُمْ تَرْزَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ﴾، واته: ئهري ئيوه نهو توو به رووبووم و
 پوههكانه دهروينن، يان ئيمه دهيان پوينن.
 ﴿لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ﴾، واته: خو نه گهر بمانه ويت
 نهوهي كه ئيوه دهچينن و دهپوينن و وشكمان دهكردو دهمان كرده وه
 بهپووش و په لاش، وه ههچ سووديكتان ئي نه ده بيني.

﴿إِنَّا لَمُغْرَمُونَ﴾، واته: ئهو كاته ئيوه سه رسام ده بوون و دهكهوتنه قسه و
 باس له ناو خوتاندا، كه بوچي واي ليهاهت و وه بوچي واي به سه رهات،

وه ده تان ووت: بهراستی په نجه پرو و مايه پوچ بووین ﴿بَلْ نَحْنُ
مَخْرُؤُونَ﴾ (الواقعة: ۶۲-۶۷).

واته: به لكو ده تان ووت: بهراستی نيمه به تياچوونی به روو بووم
كشتوكاله كه مان خوشمان تيا ده چين و ده فو تين.

۲۴- باوه پوون له خوین دا: الاعتقاد في الدماء

له ناو خه لكيدا كه سانكي وا هه يه نه گهر نارځه ليكي سهربري ده ستي
نوقم ده كا له خوینی نه نارځه ده دا، وه به ده سته خویناوييه كانی دیواری
خانوه كه ی پی خویناوی ده كات^(۱)، به باوه پری نه وی نا نه كاره بهر كه ت
بو ماله كه ی ده مینی!!

وه بی گومان هه موو شتيكيش نا له م شيوازانه يه كيكه له دواكه وتووی
و سهرپو وچی سهرده می جاهلیه تی يه كه می پیش هاتنی نا يینی
پیروزی نیسلام، وه نه م كاره پو وچه نه و بیدعیه م بیرده خاته وه كه
میصری يه كونه كان دایان هینابوو، نه ویش نه وه بوو عادات و نه ریتیان
وابوو هه موو سالتك كچوله يه كیان فری ده دایه ناو ناوی پووباری
نیله وه، نه ویش له بهر وه فاو دلسوزی خه لكی میصربوو بو پووباری نیل
كه چنده لهو ناوه ی پیشكهش به خه لكی میصر ده كات، كه به هوی نه و
ناوه یه وه ژيانیان و گوزمرانیان به پړیوه ده چوو، وه نه و پړژه ی كه نه م
كاره یان تیا دا نه انجام ده دا ناویان لی نابوو (عيد و فاء النيل)، واته:
جه رنی به وه فاو به نه م كه بوون بو پووباری نیل.

به لام كاتی موسولمانان له سالی ۲۰ هیجریدا ولاتی میصریان
نازاد كرد، نا يینی پیروزی نیسلام نه م بیدعیه ی پو وچه ل كرده وه،

^(۱) به شپوه ی چه موله ده ست نه و خوینی نارځه ده دن له دیواری ماله كه یان.

پاشان خەلکەکەى ھاتن بۇ لای والیى میصر کە (عەمرى کوپى عاص) بوو، کاتیک کە پینیان نایە ئەو مانگەى کە ئەم کارەیان تیادا ئەنجام دەدا، کە ناوی مانگی بۇنە بوو (شەر بۇنە)، وە بەعەمرى کوپى عاص یان ووت: ئەى پێشەوا!! بۆ ئەم پووبارى نیلەى ئیمە سالیك ھەیە ئاوەکەى کەم دەکاو لەبەرى ناپرات جگە بەو کارە نەبى ئاوەکەى زیاد ناکاتەو، عەمریش فەرمووی: ئەو کارە چییە!! .

وتیان: کاتیک دوانزە مانگی سال تى دەپەریت و دەگەینەو بەم مانگی (بۇنە)ى کە ئیستا وەھاین تیایدا، دەچین کچۆلەیهکی نۆبەرە لەدایک و باوکی وەردەگرین، و وە دایک و باوکی رازی دەکەین، وە ئەو کچە دەرازیئینەو بەجوانترین و چاکترین خشل و پۆشاکیک کە ھەبییت و دەست بکەویت لامان، پاشان فری دەدەینە ناو ئا ئەم پووبارى نیلەو. عەمریش فەرمووی: ئا ئەمە کاریکە کە نابى بکریت لەئیسلامدا!، چونکە ئیسلام پوخینەرى ئەوکارە خراپانەیه کە لەپیش ھاتینیدا ھەبوون.

پاشان تا ماوەى سى مانگ وەستان مانگی (بۇنە و ئەبیب و مەسرا) پووبارى نیل نە کەم ناوی لەبەر دەپۆیى، وە نەزۆر، ھەتاوەکو خەلکی کەوتنە دوو دلێیەو کەوا چۆلى بکەن وە مال و حالیان بەجیبهیلن، ئەمجا عەمر ناچار بوو نووسراویک بۆ خەلیفە "عومەرى کوپى خەتاب" بنووسی لەم بارەیهو.

وە ئیمامى عومەرىش نووسراویکی نووسییهو بۆ عەمر وە بۆی نارد، کە تیادا نووسی بووی: بەراستی تۆ توش بووی بەشتیکەو کەوا پیادەو کردوو و نەتھیشتوو ئەو کارە بکەن، وە من پارچە

نووسراوئیکم بۆ ناردروری که له ناو ئەم نووسراوه مدایه، وه ئەو پارچه نووسراوه که دهرتهینا فری بدمره ناو پووباری نیله وه.

کاتیک که نووسراوه که ی ئیمامی (عومەر) گهیشته میسر، عه مر پارچه نووسراوه که ی تیادا دهرهینا، وه ئەمە ی تیادا نووسرابوو: (له بهنده ی خوداوه عومه را پێشه وای باوه پداران بۆ پووباری نیلی خه لکی میسر، پاشان له دووایدا: ئەگەر تۆ ئەو ئاوه ت کاتی زۆر ده بی و فواره ده کاو له بهرت ده پروات، به ویستی خۆت و به فرمانی خۆت ئاوه که ت زیاد ده کات، با ئەو ئاوه ت ئیتر له بهر نه پروات و ووشک بکات، وه ئیمهش ئیتر هیچ پێوستیه کمان به ئاوی تۆ نیه، خۆ ئەگەر ئاوه که ی تۆ به فرمانی خوای تاک و ته نها و به توانا له بهرت ده پروات، وه ئاوه که ی تۆ زۆر ده کات، ئەوا داواکارین له خوای بهرزو بلند که وا ئەو ئاوه ت زۆر بکات و فواره ی پی بکاو وه له بهرتی بروونی).

ئهمجا عه مریش ئەم پارچه نووسراوه ی فری دایه ناو پووباری نیله وه، وه کاتی به یانی پۆژی شه ممه^(١) بویه وه خوای گه وره له یه ک شه ودا شانزه گه ز^(٢) ئاوی پووباری نیلی زۆر کردبوو، ئەوه نده ماوه بلین: ﴿قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ، إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا﴾ (الاسراء: ٨١).

واته: ئەو که سه ی که باوه پت به راستیه کان هیناوه، بلی به و که سانه ی که شوین پوو پوچی که وتوون: ئەوا حه ق و راستی هات و

^(١) وه ک دیاره له پۆژی مه ینی دا ئەم پارچه نووسراوه یان فریداوه ته ناو پووباری نیله وه.

^(٢) گه ز: بریتیه له یه ک مه تر، واته: له یه ک شه ودا خوای گه وره شانزه مه تر ئاوی به بهرزایی و پانتایی پووباری نیل زیاد کرد بوو.

چه سپاو، وه ناراستی و باطیلیش پوکایه وه و شکستی هیئاو نه ما،
چونکه به راستی باطیل و ناراستی ناکام و سرئه نجامی هر پووکانه وه
و قه لاجۆ بوون و تیاچوونه^(۱) .^(۲)

^(۱) ئەم پروداوە لە پەرتووکی (البداية و النهاية) ی ئیبنو کەئیردا هاتووە (۱۰۲/۷).

^(۲) پوچەلە بیروباوەڕ لای ئێمە لە خوێن دا:

لای هەندیک خەلک بە تاییبەتی ئەو کەسانە ی کە دەوڵە مەندن، کە خانوویەکیان
کردووە، ئەو کاتە ی کە خانووەکیان تەواو بوو پیش ئەوێ بە مائەو بەچنە ناوی،
دێن مەڕێک یان دوو مەڕ دەهێنن، و دەییەنە سەرەو بە سەربانی خانووەکیان و
ئەمجا بە سەر دیواری خانووەکیاندا سەری دەپن، بۆ ئەوێ خوێنەکی بە دیواری
خانووەکەدا بێتە خوارەو، یاخود دەستیان لە خوێنەکی هەڵدەکێشن و وه
بەشیوێ چەمۆلێ دەست دەیدەن لە دیواری دەرەوێ خانووەکیان، بە گومانی
ئەوێ ئەگەر حەسوودییان پێ برا، بەلکو ئەم خوێنە ئەو حەسوودیەیان بۆ
بگێڕێتەو، وەیان ئەم خوێنە خێر و خوشیان بۆ بهێنێ.

بەلام بۆ زۆربوونی ئاو لای هەندیک لە خەلکی ئێمە، ئەوێ:

لە هەندیک لە لادیکان نەریتیان وابوو ئەگەر ناوی لادیکەیان کەمی کردبێت، ووه
وختی ئەوێش بووبێت کە ئاو و کانیاو زۆر بێت و بتهقی بە تاییبەتی لە بەهاراندا،
هاتوون پیاوانی ئەو لادییە لە مزگەوتی لادیکە کۆبوونەتەو لەو شوێنە ی کە دەست
نوێژی ئی دەگرن، کە شوێنی دەست نوێژکرتن لە مزگەوتی لادیکاندا بە زۆری وەکو
حەوزی مەلەکردن دروست دەکرا، و هەر کەسێک کە دەچێت دەستی تێدەخات و وه
دەست نوێژی ئی هەل دەگرت، ئەمجا هاتوون ئەو خەلکە شیخێکی ئەو لادییە ی
خۆیان هیئاو، و بە هەموویان تاویان داوێ و وه چوارپەلیان گرتو، و بە سەردا و
و بە جەل و پێلاوییه وه هەلیان داو بۆناو ئەو حەوزە ی دەست نوێژکرتنەکە،
بەباوەڕی ئەوێ کە خودا بەهۆی "کاکە شیخەو" ناویان بۆ زۆر بکات و ئەو
حەوزەیان بۆ پرېکات لەناو، ئیتر حەوزەکەش کەمێک ناوی تیاوو کاکە شیخ لە ناو
هەلکشاو و وه جاری وا هەبوو لەدووسی شوێنیشەو سەریشی شکاو.

۲۵- باومېرون له خوردا: الاعتقاد في الشمس

هه ندى له خه لکى باومېريان وايه که (خور) هه ندى له نه دنامه کانى
لاشهى مروځ- دروست دهکات، هر کاتى ددانىک يا خود خريه کى کوږه
بچکولانه کى کهوت، پنى ده لیت: ددانه کهت ببهو فریى بدهره بهر تیشکى
خورو بلئ: (ياشمس يا شمسو) واته: نهى خور! نهى خوره تاوا، ددانى
کريه تى ببهو ددانى بوو که له م بؤ بهينه.

شا بهم شيويه کاتى که نهو منداله پنده گاو گوره ده بى، ده بىت
به بېرو باومېر له لای که خور ددان ده به خشى به مروځ!!^(۱).

^(۱) لای خه لکى نيمه باومېريان به خور نييه بؤ ددان پواندن، به لام کو مە لک
بېرو باومېرى پېرو پوچى تريان هيه بؤ ددان پوان، وه کو:
- هه ندىک له خه لکى باومېريان وايه، نه گەر منداله که يان وهخت و کاتى ددان
دهره اتنى نزيک بويهوه، پتيان ده لين: گوشتى چوله کى بدهنى، بازوو ددانى
دهر بىت، نه وانيش ده چن چوله کى بؤ ده کوژن، وه بؤى سوور ده که نه وه و
نه مچا گوشته کى ددهنى، بؤنه وهى زوو ددانى دهر بىت (ئاخر خه لکينه چوله کى
داماو چى پى ده کريت، خو ددانى له دمه دا نييه نيتر چؤن ده توانيت گوشته کى
ددانى مندالې پروي نيت).

- يا خود که منداله که يان ددانىکى له دمه يا سهرى دهر يينا، دايکى ده چىت
دانه پوکى بؤ دهکات، که برى تيه: له گه م و نوک به يه که وه ده يکولنن هتا وه کو
نيسکينه ئى دىت، نه مچا دايکى به سهر ماله دراوسى کان ياندا قاپ قاپ
ده به خشيت وه، باشه بؤ نه م دانه پوکيه ده که يت؟ ده لين: بؤنه وهى تاسهرى
منداله کى نه رم بىت و زوو ددانه کانى بىته دهر وه، وه ده بىت که دراوسى کان
قاپه که يان نارده وه نابىت به خالى بينيرنه وه، ده بىت هره که پاره يه ک يان شتىکى
تيبکاته وه نه گين خراپه!!

٢٦- باوهږوون له وودا که نه گهر په رداخ بشکې شهرې له گهل خویدا بردووه:

ئهم نه ریته ی هندی له خه لکی نه گهر قاپیک، یاخود په رداخیکیان
به ده ستیانوه شکا ده لئین: (اخذ الشرو راج)، واته: شهرې له گهل خویدا
بردوو رویی.

که چی قاپ و قاچاخ هیچ په یوه نډییه کی نه به خیره وه هیه وه نه
به شهریشه وه هیه، به لکو خیرو شهر به تنها نه ندازه گیری کراوه
له لایه ن خوای گوره وه، وه خوا ده فیه مووی ﴿وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا
كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمْسَسْكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ (الانعام: ١٧)،
واته: نه گهر په روه رداگار ویستی تووشی ناخوشی و شهره
ناره حه تی و زهره رو زیانیکت بکا، ئهوا هیچ هیرو تواناو ده سه لاتیکی

پاشان گه شبینی و په شبینی له داندای خه لکی ئیمه:
- هر که سیکی ددانی شاش بیټ، بهو که سه ده لئین: ددانی شاشه به ختی باشه،
به لام نه گهر ددانی شاش نه بیټ، پیی ده لئین: ددانی پیزه به ختی ".....".
- ده لئین مندال ده بی یه که مجار ددانی بهری خواره وهی ده ریټ، خو نه گهر هاتوو
ددانی بهری سهره وهی یه که مجار ده رها، ئهوا بهو منداله ده لئین: سهره خوره یه!
له شوینیکی بهرزه وه فری بدنه خواره وه.

- یاخود له لادییه کی سهر به شاری هویلیر، داریکی لیه له لادییه دا، خه لکی
ده سته ده سته به تاییه تی له هه ولیرو چواره وری ده چن بولای ئه وداره، وه هر
که سه که گه یشته لای ئه وداره، بزماریکی پیادا ده کوټیت، به باوهږی ئه وهی نه گهر
ئیستا ددانی بازار بکات به لکو ئه و بازاره ی نه میټیت، یاخود به باوهږی ئه وهی که له
ژیانیدا تووشی ددان ئیشه نه بیټ، ئیتر ئه وداره داماره هر که س پیی ده گات
بزماریکی پیادا ده کوټیت، که وه کو ژیرکی ئی هاتوو ئه ودهنده بزماری پیادا کوټراوه،
وه شوینیکی نه ماوه ئیلا بزماریکی پیاکوټراوه.

نییه که بتوانی ئەو گروگرفت و ناخۆشی و ناپەرەحتییەت لەسەر
 لابەریت و وه لیتی دوور بخاتەوه، خو ئەگەریش پەرەمردگار ویستی
 خێرو خۆشییەکت پی ببەخشیت و بیهینیتە ڕیت، ئەوا هیچ کەس و
 هیز وتوانا و دەسلەتێک ناتوانی ڕیگای ئەو خێرو خۆشییەت ئی
 بگریست، بەراستی تەنها (الله) بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانا و
 بەدەستەلاتە^(۱).

۲۷- باوەڕپوون لەزاخ و ماسی سوێر خۆی کراودا: الاعتقاد في الشبهة والفسوحة.

هەندێ خەلکی هەموو بەیانییەک مالهەکی، یاخود دوکانەکی بۆندارو
 بوخردار دەکا بەزاخ و ماسی سوێر خۆی کراو، وا گومان دەبا ئەم دوو شتە
 حەسودی لادەبەن.

وه هەندێکیان ئەو کەسەکی که حەسوودی پی بڕاییت بەم دوو شتە
 بۆنداری دەکەن، پاشان زاخ و ماسییە سوێر خۆی کراوەکە دەخەنە ناو
 ئاگریکەوه و دەیان سووتینن بەیەکەوه، وه پاشان سەیری ناو ئاگرەکە

^(۱) بیروباوەڕی هەلە لەشت شکاندندا:—

— لای خەلکانی ئێمە ئەگەر شتێک بە دەستیانەوه کەوتە خوارەوه و شکا، یان ئەو
 شتە لەشوێنیکەوه کەوتە خوارەوه و شکا، یەکسەر دەلێن: قەیناکا، قەزاو بەلای
 بڕدبیت.

— یاخود هەندێک لە خەلکی خۆیان شتێکی مالهەکیان دەکێشن بەزەویداو
 دەشکێنن، و دەلێن: باشەرو ئاژاوهی مالهەکیان لەگەڵ خۆیدا ببات!!

— یان هەندێک باوەڕیان وایە ئەگەر شتێکیان شکا ئەوا ئەوشت شکانە ناگرسیتەوه،
 هەتا سێ شتیان بەدوای یەکدا نەشکێت تەواو نابیت ئەم شت شکاندنە.

دهكهن، به بانگه شهو فريوى نهوان كه هم دوو شته كه توانا نهووه
سووتان له ناو ناگره كه دا ده چنه سهر شكل و شيوه و وينه ي نهو
كه سه ي كه ده سوو دييه كه ي پي بردوون. وه هموو نه مانه پرپو و چي
و نه فسانه يه^(۱).

^(۱) لای خه لکی میسر هم شیوازه یان گرتوته بر بۆ لابرندی ده سوودی له
به روو بوومی کینگه کانیاندا، به لام لای خه لکی نیمه وه کو نهو شیوازه ی میسریه کان
وايه به لام به کاری ده هینن بۆ ده رکردنی ترس، نهویش بهم شیوه یه:

- نهگر مندالیک تووشی ترس بیی، پشکویه کی ناگر ده هینن له گهل جامیک ناوی
سارد، نهجا له سهر سهری منداله که جامه ناوه که راده گرن و وه به مقاش پشکویه
ده گرن و ده یخه نه ناو جامه ناوه سارده که وه، هه تا پشکویه به ته واره تی ده کوژیته وه
له ناو جامه ناوه که دا، پاشان ده لئین: ترساوه هم منداله!! وه مه به ستیان له کردنی
هم کاره دا نهو ميه که نهو منداله ترسه که ی نه مینئ و، وه نه خوشییه که ی چاک ببیت
به نه نجامدانی هم کاره پرپو و چو بۆ عه قلانه یه.

- یاخود نهگر مندالیک نه خوش بکهوئیت و وه رهنگی زهره دبیت، پنی ده لئین: نهوه
ترساوه!! بهری بۆ بگرن به پیاز، که بریتییه: له وه ی که دین سه لکیک پیاز ده هینن،
وه به بهری ده ست به پیازه که دا ده کیشن و ده یکن به دووله ته وه، وه ده بیت به قه چۆ
دووله تی نه که ی به لکو ده بیت به ده ست پیازه که بپیشینن، پاشان پیازه که به له ت
کراوی هه ل ده سوون له ده ست و قاچی منداله که به شیوه ی راست و چه پ، واته:
پیازه که هه ل ده سوون له بهری پنی راستی منداله که وه بهری ده ستی چه پی، نهجا
له بهری پنی چه پی بۆ بهری ده ستی راستی. وه پاش نهوه هه لی ده سوون له
ناوچاوان و سهری لووت و هه ندیک جاریش له کوومی منداله یشی هه ل ده سوون،
له دواییدا نهو دوو له ته پیازه یان ده یخه نه پشتی و سهرینی منداله که وه، وه یان
فری ده ده نه بهر پنی منداله که وه ده لئین: باپسی به پیسیه وه بپروات!! وه ده بیت
نهو منداله تا چه ند سه عاتیکیش ماچ نه کری، چونکه بهری گیراوه به پیاز(واته سواخ
دراوه به پیاز) وه نهگر ماچی بکه ترسه که ی ده رناچیت.

۲۸- باومرپوون له نه ستیره کاند: الاعتقاد في النجوم

هه ندى له خه لکى پوژانه په پړى پوژنامه کان هه لده داته وه و سه یرى پوژنامه کان ده کات، هه تا وه کو به ختی خو ى بخو ینیتته وه له و پوژدها له گوښه ى (توو نه ستیره کاند)، دیت حسابى پوژى له دایک بوونه که ى و بورجه که ى ده کا، پاشان سه یر ده کات تا بزانی نه ستیره ناسه که له ژیر نه و بهر وار و بورجه دا چى بو نو سییوه له به خته که ى نه مړیدا. که هه موو نه مانه ش شهریک بو خوا دانانه وه دروست نییه، چونکه پیغه مبه یرى خوا (ﷺ) ده فهرمو ى: (مَنْ آتَى عَرَّافًا أَوْ كَاهِنًا، فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ، فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ^(۱)).

واته: هر که سینک بچیت بو لای جادوو گهریک یا خود فالچییه ک، وه به روا بکات و به راستى دابنې نه و قسانه ى که نه و جادوو گهره ده یانلیت: نه و نه و کهسه کافرو بى باومرپووه به و قورنانه ى که بو محمد هاتوته خواره وه.

- یا خود به شیوه یه کی تر ترسى مندا ل دهرده کهن، که نه وه یه: دایک و باوکی مندا له ترساوه که دین پارچه یه ک قورقوشم ده تویننه وه و، نه مجا جامیک ناو ده ینن و له سمر سمرى مندا له که یان پایده گرن، پاشان قورقوشمه تواوه که ده کهنه ناو جامه ناوه که وه، وه دوا ى نه و قورقوشمه تواوه که له ناو ناوه که دا چووه سمر شیوه ى چ شتیک ده لین: نه وه تا له وه ترساوه!! نه گهر له دوو پیشه بچیت شیوه ى قورقوشمه که ده لین: له دوو پیشه ترساوه، وه نه گهر له ته یاره بچیت ده لین: له ته یاره ترساوه، وه نه گهر له مړوف بچیت ده لین: له خه لکى ترساوه و.... هه تا دوا ى، وه ده بیت له کاتى نه وه دا که قورقوشمه که ده کهنه ناو ناوه که وه بلین: سه که که به شه و هاتى به پوژ بړو، به پوژ هاتى به شه و بړو، به لکو مندا له که یان ترسه که ى دهرچیت.... ده ک خواره حم به بى عه قلیتان بکات.

(۱) حدیث صحیح: رواه احمد والحاكم وصححه الالبانی له (صحیح الجامع) دا به ژماره (۵۹۳۹).

وہ خواہی گہورہش دہ فرموی: ﴿قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ﴾ (النمل: ۶۵).

واتہ: نہی پیغہمبہر! بہہموو خہلکی پابگہیہنہ و پییان ہلی: کہ ہیچ
کہ سینک لہ ئاسمانہکان و زہویدا غیب و نہینیتیہکان نازانی جگہ لہ
(اللہ) نہبی.

۲۹- رہشبینی کردن لہ پیکہنینی زوردا: التَّشَاؤْمُ فِي كَثْرَةِ الضَّحْكِ

بہراستی ہندی لہ خہلکی باوہ پییان وایہ کہ پیکہنینی زور ہر دہبی
غہمناکی و پہزارہو خہفتی بہدوادا بیت، خوئہگہر ہاتوو زور پیکہنی
یہکسہر دہلی: (اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ خَيْرًا) واتہ: خواہی بہخیری بگیری.

وہ ئہم بؤچوونہش بیروباوہ پیکی باطیسل و پوچ و ناراستہ.
بہلی، ہہرچہندہ پیغہمبہر (ﷺ) قہدہغہو نہہی کردوہ لہ پیکہنینی
زور، ئہویش لہو فرمودہدا کہ (ابن ماجہ) گپراویہتیہوہ و، وہ شیخ
ئہلبانیش لہ صہحیحہکیدا فرمودہکہی بہ صہحیح داناوہ لہ
(ابوہریرہ) وہ کہ پیغہمبہر (ﷺ) فرمودیہتی: (لَا تَكْثُرُ الضَّحْكَ، فَإِنَّ
كَثْرَةَ الضَّحْكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ)^(۱)، واتہ: زور پی مہکہنہ، چونکہ پیکہنینی
زور دل دہمرینی.

بہلام ئہوہ بزائہ پیکہنینی زور ہیچ پھیوہندیہکی بہخیرو شہرو غہم و
پہزارہوہ نییہ بہہیچ شیوہیک^(۲).

^(۱) حدیث صحیح: رواہ ابن ماجہ و صححہ الالبانی لہ (السلسلة الصحيحة) دا

بہژمارہ (۵۰۵)، وہ لہ (صحیح الجامع) دا بہژمارہ (۴۷۳۵).

^(۲) رہش بینی کردن لہ پیکہنیندا:

۳۰- رەش بینی کردن لە دەنگی "کونە پە پوودا" یاخود "قەلەرەشدا" یاخود "سوورەدا" (۱)؛

هەندى لەخەلکى ئەگەر گوێى لە دەنگى کونە پە پوو بوو، دەلى: خیر بێت!! ئەبى ئەمەو کى بمرى؟ ئەبى ئەمەو چى پروودات؟ ئەمجا هەر پێنج سونەنەکە فەرموودە یەکیان گێراوەتەوه، وه شیخ ئەلبانىش -خوالى خوش بێت- بەصەحیحى داناوه له (صحیح الجامع) دا بەژمارە (۳۹۶۰) له (ابن مسعود) هوه که پێغه مەبر (ﷺ) فەرموویەتى: (الطيرة شرك)، واتە: رەش بینی کردن لەبالندەدا شەریک بو خوا دانانە (۲).

- لای ئێمە که له مالتیکدا کۆمەلێک خەلک بەیەکەوه دادەنیشن و دەست دەکەن بەقسەى خوش، که زۆر پێکەنین، یەکسەر یەکیکیان بەتایبەتى یەکیک لەنافرەتان دەلێت: یاخو خیر بێت، ئێمە پێکەنینمان پێوه نایەت، تووشى بەلایەک نەیین.

- یاخود ئەگەر مندالێک زۆر پى بکەنیت، ئەوا بەو مندالە دەلێن: خوا پەحممان پى بکات، بەخوا ئەم پێکەنینەى تو شتیکی بەدەمەوهیه.

(۱) الحداة: بریتییه له دالیکى سوور، که خواردنى لەسەر مشک و کەرویشک و ئەم بابەتانهیه، که نموونهى لەسەر تیزر پەوى لەسەر دەهێنرێتەوه.

(۲) جۆرهکانى رەش بینی لای خەلکانى ئێمە:

- قەلەرەش بەسەر هەر مالتیکدا بپروات و بقیژێنى ئەوا ئەو ماله مردوویان ئى دەمریت، یان بەسەر هەر شارو لادییهکدا بپروات ئەوا چۆلى دەکەن.

- ئەگەر گویدریژ لەناوختدا بزهپێنیت ئەوا شەیتان دەبینى و خراپە، یاخود دەلێن: ئەوا ئەو گویدریژە گورگ بانگ دەکات.

- ئەگەر هەر حیوانیک ئیتەر مەر بێت یان مانگا، ئەگەر لەشەمۆدا ببایرنیت یان ببۆرنیت، ئەوا دەیانگوت: سەرى ساحەبەکەى دەخوات و دەبێت سەرى بپرن.

۲۱- رەش بېنى لەكەسكىدا لەكاتى چوونە ژورموويدا بۇ مالىك كارەبا بېرى؛
 ئەوا بەو كەسە دەلەين: ئەى چەند كەسىكى شومە!!، ياخود پىيى ئەلەين:
 وەيش خومرە ناھىلى لەمالدا (واتە: وشكى دەخاتە مال)، وە ئەم رەش
 بېنىيەش دروست نىيە، لەبەرئەوہى پىغەمبەر (ﷺ) لەو فەرموودەدا كە
 ئىمامى (موسلىم) گىراوئەتيەوہ فەرموويەتى: (لاطيفرە) ، واتە: رەش
 بېنى مەكەن.

- ئەگەر كەسىك بچوايە بۇ سەركىنگەكەى يان بۇ سەفەر يان بۇ ھەر ئىشىكى تر،
 ئەگەر رېويىيەكى تووش بېوايە ئەوا ئەوكەسە زۆر خوشحال دەبوو، بەلام ئەگەر
 كەروىشكىكى بېنىيايە دەگەرايەوہ و دەيووت: كەروىشك شوم و نەگبەتییە!!
 - كەلەشىر لەشەودا يان لەناوہختدا ئەگەر خویندى دەلەين: ياخو خىر بىت!!
 دەبىت سەرى بېرى و سەرەكەى ھەلبەدەى بۇ پىشت مەكەت، ئەگىن وانەكەى ئەوا
 تووشى شەرو نەگبەتییەك دەبىت، يان مردوويەكمان ئى دەمرىت، يان باوكمان دەمرىت.
 - مەنجەلى رەش بەشەودا نابى بېيەيتەوہ بۇ مالى خاوەنەكەى، چونكە خراپە! ئەو
 مەلە مردوويان ئى دەمرىت.
 - ئەگەر ھەر كارىك بەھيوە بووى بېكەى، وە لەو كاتەدا باسى ئەو كارەت دەكردو
 پىژمىت، ئەوا سەبەر بگە ئەو كارەمەكە و دواى بخە ئەگىن خراپە بېكەى.
 - ترخىنە نەكرىت لەمالدا باشە، چونكە مردووت ئى دەمرىت.
 - گولە نازناز لەمالدا نەچىنى، چونكە خراپە بۇ ئازاوەى مال.
 - سى شەممان خراپە سەرىتاشى، بىخە پۇژىكى تر.
 - لەشەودا تەگبىر مەكەن، چونكە تەگبىرى شەو بەتالەو سەر ناگىرت.
 - ئەگەر يەككە پاكىشى ياخود بخەوئىت، دەلەين: ھەنگاوى بەسەردا مەھىنە، چونكە
 تەمەنى كورت دەبىت.
 ...دەى باشە خەلكىنە! ئەگەر بەقسەى ئىوہ بگەين، مەگەر ھەر زووقەبرىك بۇ
 خۇمان ھەل بگەين و بەزىندوويى تىنى بچىن، ئا ئەمە لەوہ باشترە ئەم ھەموو
 بېروباوەرە پوچەلە لەژيانماندا پەپرەوى پى بگەين.

۳۲- خۇ پى چانەۋە و كۆل بەكۆلدادان بۇ جگە لەو سى مزگەۋتە پىرۇزە؛
 ۋەكو كەسىك كە كردوۋىيەتى بەپىشەى كە دەبى نوۋىژى ھەينى ببات بۇ
 مزگەۋتىك كە قەبرى تىدايە، ۋەكو ئەو مزگەۋتەى كە قەبرەكەى
 (بەدەۋى) تىدايە، يان ئەو مزگەۋتەى كە قەبرى (دسوقى) تىدايە.

ۋە ھەر كەسىك سەفەر ياخود خۇى شەتەك و بېيچىتەۋە، ياخود خۇى
 بەتايىبەت نامادە بكات بۇ مزگەۋتى "ئىبراھىم دسوقى" بەگومانى ئەۋەى
 كە نوۋىژكردن لەو مزگەۋتەدا باشتەرە پىرۇزترە لە نوۋىژى مزگەۋتىكى تر،
 ئەۋا پىڭەمبەر (ﷺ) نەھى و قەدەغەى كردوۋە لەو كارە، بە بەلگەى ئەۋ
 فەرموۋدەى كە ھاتوۋە لە صەحىحى "بوخارى و موسلىم" دا لە (ابى
 سەيد) ۋە كە پىڭەمبەر (ﷺ) فەرموۋىيەتى: (لَا تُشَدُّ الرِّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ
 مَسَاجِدَ: المسجد الحرام، و مسجدى، و المسجد الأقصى^(۱)).

ۋاتە: كۆل بەكۆلدا نادىنت و سەفەر و خۇگورج ناكىرتەۋە بۇ ھىچ
 شوۋىنىك لەبەر پىرۇزى، تەنھا بۇ سى مزگەۋت نەبىت: بۇ مزگەۋتى
 حەرام (كەبە)، ۋە بۇ مزگەۋتەكەى من (مزگەۋتى پىڭەمبەر (ﷺ))، ۋە
 بۇ مزگەۋتى ئەقسا (قودس).

۳۳- چەمىنەۋە بۇ جگە لە خوا: الركون لغير الله

ركوع: برىتييە لەو چەمىنەۋەى كەدەبرىت بۇمەبەستى بەگەۋرە زانين،
 ۋە ئەم ركوع و خۇچەماندەۋە دروست نىيە بەكاربەيتىرى جگە لە بۇ
 خۋاى گەۋرە نەبى، كەۋابوۋ دروست نىيە بۇ فەرمانبەرى كە خۇى
 بچەمىنىتەۋە، ۋە ياخود خۇى كوپ بكاتەۋە بۇ بەرپۇۋەبەرەكەى كە
 لەكاتىكدا كە سلاۋى لى دەكات، ۋە بەھەمان شىۋە دروست نىيە ئەۋ

^(۱) حديث صحيح: رواه البخاري به ژماره (۱۱۸۹) و مسلم به ژماره (۸۲۷).

چه مینانه وهی که ده بریت له لایه ن وهرز شهوانی کاراتی و کۆنگ فۆوه، وه ههروه ها مهر جوړه چه مینه وهیه کی تر که ده بیات بو راهینه ره که ی. وه ههروه ها به هه مان شیوهش دروست نییه نهو شیوه چه مانه وهی که گۆرانی بیژ ده بیات بو چه ماوهره که ی، له کاتی کدا که چه ماوهره که ی به گۆرانی که ی سه رسام ده بن و به دلیان ده بیته ... وه هه موو شیوازی له چه مینانه وه دروست نییه ^(۱)

۳۴- ده ست پیښ خه ری نه هلی کیتاب له سه لام کردندا: بدء اهل الکتاب بالسّلام .

نیمامی موسلیم له سه حیه که یدا فهرمووده یه کی گپراوه ته وه له (ابوهریره) وه که پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموویه تی: (لا تبدءوا الیه ود والنصارى بالسّلام).

واته: ده ست پیښ خه ری که سانی جووله که و گاور مه که له سلاو کردن لیان.

۳۵- قسه وتن و جنیودان به هاوه لانی پیغه مبه ر (ﷺ): سبّ الصحابة به راستی هه ندی له خه لکی زمان دریتی و سه رکیشی ده که ن له وه دا که جنیو به هاوه لانی پیغه مبه ر (ﷺ) ده دن، وه نه م جنیودانه تانه دان و بوغزاندن و سوکایه تی کردن و شیواندن و قسه ووتنه به بیروباوه ری دینی نیسلا م. له به ره وه ی خوی په روه ردگار هه لئا بژی ری بو هاوړییه تی کردن ی پیغه مبه ر که ی (ﷺ) ئیلا خه یرترین و باشت رینی مروقه کان نه بیته، نه مه یش به لگه ی نهو فهرمووده ی که ها تووه له سه حیه ی (بوخاری و موسلیم) دا که پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموویه تی: (خیر أمتی

^(۱) بیگومان ده ست خستنه سه ر سنگ به مه به ستی ریز لیانی که سیک جوریک له خوچه مینه وه ی تیادا دروست ده بیته که نیسلا م پیی رازی نییه.

قُرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُوكُهُمْ.....^(۱)، واته: خه یرترین و باشتیرینی خه لکی
 نوممه ته کهم خه لکی نهم سهرده مهی منه، پاشان نهوانه ی که بهدوا
 نه ماندها دین.

وه دووباره هاتوو له هردوو سه حیحه کهدا که پیغه مبهر (ﷺ)
 فرموویه تی: (لَا تُسُبُّوا أَصْحَابِي، قَوْلَ الَّذِي لَفَسَى يَدَهُ لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ انْفَقَ
 مِثْلَ أَحَدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ مُدًّا أَحَدِهِمْ، وَلَا تُصِفِهِ)^(۲).

واته: جنیو مه دن به هاوړیکانم، سویند بهو زاته ی که نه فسی منی به ده سته،
 نه گهر یه کی له نیوه ببه خشی له پیناوی خوادا ثالثون به وینه ی شاخی ثوحد،
 هیشتا ناگاته مشتی خیری دهستی یه کی له وان (هاوه لان)، وه نبه نیوه
 مشته خیریکی دهستیان.

۳۶- به کافرکردنی موسولمانان به بی به لکه: تکفیر المسلم بغير حجة
 له ناو خه لکیدا که سانیکي وا هیه په له ده کات له کافرکردنی
 موسولماناندا به بی هیچ به لگو سه لماندنې. وه نه مه ش دروست نییه،
 خو نه گهر که سیک لئی هه له بی و حوکم بدات به سر کافرکیدا به وه ی
 که پی بی بلیت موسولمانه، نه مه خه یرترو باشته له وه ی که به هه له
 حوکم بدات به سر موسولمانیکدا به کافرییه ت، چونکه له هردوو
 سه حیحه کهدا فرمووده یه که هاتوو که پیغه مبهر (ﷺ) فرموویه تی:
 (مَنْ قَالَ لِأَخِيهِ: يَا كَافِرُ. فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا)، واته: هر که سیک به برا
 موسولمانانه که ی بلې: نه ی کافر! نهوا نهو به کافرکردنه بهر یه کی که له و
 دوو که سه ده که ویت.

وه له ریوایه تیکی تردا فرموویه تی: (فَإِنْ كَانَ كَمَا قَالَ، وَإِلَّا حَارَتْ
 عَلَيْهِ)^(۱)، واته: خو نه گهر هاتوو نهو که سه ی که کافر ده کریت وانه بوو،

^(۱) حدیث صحیح: رواه البخاری، به ژماره (۳۶۵۰)، و مسلم به ژماره (۲۵۳۵).

^(۲) حدیث صحیح: رواه البخاری، به ژماره (۳۶۷۳)، و مسلم به ژماره (۲۵۴۱).

^(۳) حدیث صحیح: رواه البخاري (۵۱۴/۱۰)، و مسلم (۴۹/۲).

ئەوا ئەو كافر كوردنە دەگەرپتەوہ بۆ ئەو كەسە خۇى كە ئەو بەكافر كوردنەى وتووه^(۱).

۳۷- كوردنى جوولەكە و گاور بە دۆست و وە راوئىژيان پى بكات كەسنىك لە كارەكانیدا :

دروست نىيە بۆ ھىچ موسلماننىك كە كەسانىكى جوولەكەو گاور، ياخود بى باوەر بكات بە ھاوړپتەكى دەست پاك و باوەرپيكر او بۆ خۇى، وە راوئىژيان پى بكات لە كارەكانیدا.

خوای گەورە دەفەر مووى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنكُمْ فَإِنَّهُ مِنَّهُمْ﴾ (المائدة: ۵۱)،

واتە: ئەى گروى باوەرداران: ئىوہ جوولەكەو گاور مەكەن بەخۆشەويست و دۆست و پشت پى بەستوى خوتان، وە مەيان كەن بەيارمەتیدەرو پەيمانيان لەگەلدا مەبەستن دژى موسلمانان، وە نەينى خوتانيان لا مەدرکينن، چونكە ئەوان دلسۆزى ئىسوہ نين، وە ھەر كۆمەلنىك لەوان كۆمەكى كەرو لایەنگرو پشت و پەناى ئەوانى تريان و خويانن، وە ھەر كەسنىك لەئىوہ يارمەتيان بداو ھاريكاريان بكات، ياخود پشتيان پى ببەستى، ياخود داواى يارمەتيان لى بكات، ئەوا ئەو

^(۱) لەسەر ئەم بەكافر كوردنە خوويپەكى خراپ ھەيە لای ئىمە، ئەويش ئەوہيە:-

- ئەگەر كەسنىك لە كەسنىكى تر تووړە ببښت، پښى دەلښت: تۆ سەيرى ئەم كافرى مەلعونە ناكەى.

- يان ئەگەر كەسنىك قەسەى بۆ كەسنىكى تر كرد و باوەرى پى نەكرد، ئەم بەو دەلښت: ئاخىر كافر بۆ باوەرم پى ناكەيت، ياخود تۆ كافرو بى زەميرى، يان پښى دەلښت: بى دښنى بى ئيمان.

کەسە لەوانە وە لەکۆمەڵی ئەوان حسابی بۆ دەکرێت، وە وەکو ئەوان وایە، وە لەکۆمەڵی موسوڵمانان نییە.

وە پەرەردگار دەفەرموێت: ﴿لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ﴾، واتە: ئەو ئەوانەى کە ئیماننتان هێناوە و موسوڵمان بوون، لەخۆتانى موسوڵمان زیاتر، کەسانى کى دیکە بەدۆست و برادەر و یاومرى خۆتان مەزانن، وە هەرگیز دۆزمنانتان بەسەر نهێنى خۆتاندا ئاگادار مەکەن، وەدۆستایەتى لەگەڵ خاوەنناساندا مەکەن، چونکە ﴿لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا﴾ ئەوان کە مەترخەمى ناکەن لەزىيان پىگەياندننتان، وە ئەوەندەى بتوانن هەول دەدەن کاروبارتان بشیوینن ﴿وَدُّوا مَا عَنِتُمْ﴾ وە ئاواتەخوازى ئەوەن کە ئێوە تووشى ئەو پەرى زەرەرو زىيان بن لەدین و دۇنيادا، وە هەمیشە لەزەحمەت و ئازارو ناپەڕهتیدا بن، ﴿قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ﴾ وەرق و کینهيان بەرامبەر بە ئێوە ئەوەندە زۆرە کە ناتوانن لەناخياندا بيشارنەو، بەدەم ئاشکرای دەکەن.

﴿وَمَا تَخْفَى صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ﴾ (ال عمران: ۱۱۸)، وە ئەو پق و کینهیەى کە لەدل و سینەياندا شارەدویانەتەو زۆر گەورەترە لەو پق و قین و ناخۆشەویستییهى کە هەيانە لەبەرامبەرتان وە بەدەم ئاشکرایان کردووە.

۲۸- ئاھەنگ گیران بەبۆنەى هەلمزین و هەل کردنى شە با: الاحتفال بشم النسيم .

نەرىتيكە بت پەرستە فرەوونییەكان (میسرییه كۆنەكان) دروستیان کردووە، وە ناویان لی نابوو: (يَوْمُ الزَّيْنَةِ)، واتە: پۆژى خۆپازاندنەو.

وە ببوو نەرىتى یۆنانییه كۆنەكانیش کە ئاھەنگیان بەو بۆنەیهو دەگیرا، بەباوەرى ئەوێ کە زەوى كچىكى هەیه، کە ئەو كچەى خانمە وە هەموو کارەكانى زەوى بەپێوە دەبات و سەرپەرشتى دەکات، وە

زەوی زویرو خەفەتبارو دڵشکاو بوو، لەبەرئەوێ خۆی جیهانی خوارو کچەکی زەوی فەزاندوو، وە کاتی که زەوی دنگران و خەفەتبار بوو، دواى ئەو ووشك و بى باران و بى پیتیش بوو، وە پووەك و بەروبوومیشی لەمروك قەدەغەکرد، لەئەنجامدا مروكەكان هۆمەن و هاواریان برد بۆ لای خوايەك كەناوی خۆی (ئەولەمپ^(١)) بوو، لەئەنجامدا فەرمانیان دا بەسەر خۆی جیهانی خواروودا كەوا ئەو كچەى زەوی لەهەموو سائیکدا شەش مانگ بیگیڕیتەو بۆ زەوی دایکی، وە دیاریان کرد که کاتی گەڕانەوێ ئەو كچەى زەوی لەوهرزى بەهاردایت، وە کاتیک که زەوی لەبەهاراندا سەوز دەبێ، لەبەر خوشی دەربرینیەتی بەگەڕانەوێ كچەکی، وە خەلکیش بەو بۆنەییەو ئاھەنگ دەگێرن، وە ناویان لێناو: (عيد الربيع)، واتە: جەژنی بەهار، یاخود (النوروز)، واتە: جەژنی نەورۆز، یاخود (شمُ النسيم)، واتە: پۆژی بۆن کردنی شەنبە، وە دڵخۆش خەلکی بەسەوز بوونی زەوی، ئەویش لەبەر خوشی دەربرینی زەوییە بەگەڕانەوێ ئەو كچە (بەدرۆ هەلبەستراو) یە بۆی.

وہ ئا ئەمانە هەر هەمووی یەکیکن لە ئەفسانەو پڕوپوچی کافەرە بت پەرستە یۆنانی و میصرییە کۆنەکان.^(٢)

(١) ئەولەمپ: ناوی شاخیکی بەرزە لە یۆنان کە بەرزییەکی ٢،٩١٧ م، وە ناوی شارێکی کۆنیشە هەر لەیۆنان، وە لەو شارەدا بتیکیان هەبوو بەناوی ئەو شارەو ناویان ئی نابوو: (خۆی ئەولومپ)، وە ئەم شارە مەکەزو مقەری پەرستنی ئەم بتە بوو لای یۆنانییەکان، وە یاری ئەولومپی کە سالانە دەرگرت بەخۆشەویستی ئەو بتەو ناوێراو، وە زوو لەکۆندا کراو، وە ئیستا هەر بەردەوامە.

(٢) بگەڕێو بۆ پەرتوکی (اقوال وافعال خاطئة) ی د. طلعت زهران، لاپەرە (٥٠).

کهوا بوو ئاههنگ گيړان به بونهی هلمژین و بون کردنی شنه بای به هار خو شوبهاندنه به کافره کانه وه، وه پیغه مبه ریش (ﷺ) ده فرمویت: (لَيْسَ مِنْ أَهْلِ مَنْ تَشَبَّهَ بِغَيْرِنَا)^(۱)، واته: له ئیمه نییه هر که سی که خوی بشوبهینی به جگه له ئیمه وه.

وه له لای (ابی داود) فرمووده یه کی تر هاتوو و شیخ ئهلبانی له (الإرواء) به صه حیچی داناو به ژماره (۱۲۶۹)، لهو فرمووده یه دا که (ابن عمر) گيړاویه تیه وه که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فرموویه تی: (مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ)^(۲)، واته: هر که سی خوی شوبهاند به هر گهل و کومه نیکه وه ئهوا ئه و که سه له وانه^(۳).

^(۱) حدیث صحیح: حسنه الالبانی له (الصحيحه) دا به ژماره (۲۱۹۴).

^(۲) حدیث صحیح: رواه ابو داود، وصححه الالبانی، له "الارواء" دا، به ژماره (۱۲۶۹).

^(۳) بۆزیاتر شارمزا بوون بگهړیوه بۆ پرتوکی (حکم الاسلام فی الاحتفال بشم النسيم) ی نووسه.

^(۴) جهړنی هلمژینی شنه بای به هار (نه وروژ):

- نه وهی پوون و ناشکرایه که شهیتانی نه فرین لیکراو، بۆ هه موو سه رده م و ساته وه ختیک، و وه بۆ هه موو گهل و هوژیک، وه بۆ هه موو نه وه یه که یه که له دوا ی یه که، وه بۆ هه موو ته که تاکیکی شه م روژه به پیست په ش و سووو زه ردو سپییه وه، بۆ هه موویان نه خشه ی تایبه تی و فیل و ته له که و فریوی خوی بۆ داناون، به شیوه یه که که بتوانیت شه وهی که خوی ده یه ویت شه نجامی بدات، شه ویش لادانی شه م بنی ناده مه یه له ریگه ی خوا ی ربو له العالمین.

جاریک بتیایان بۆ دروست ده کات، جاری نه ته وه په رستیایان بۆ داده نیت، جاریکی تر به دره وشتی، پاشان فریویایان ده دات بۆ دروست کردنی جهړنی پرپوچ و شیرکییات، که یه کی که له جهړنه درویانه شه م جهړنه یه، لای گهلنک شهیتان ناوی بی

۳۹- ئاھەنگ گىرآن بەبۇنەى جەژنى دايكەوھ: الاحتفال بعید الأم

ئەم ئاھەنگە پۇژئاواى كافر دايھىناوھ ودروستى كردوھ، لەبەرئەوھى خەلكى لای ئەوان پى برانى و سەردان لەگەل دايكىدا دادەبرى، و بەچەندەھا سالانى دوورو درىژ ئەو كەسە دايكى نابىنى، وە نەدەچىت بۇلايشى ھەتاوھكو سىلەى پەحمى لەگەلدا بەجى بەينى.

لەبەرئەوھ دايان ناوھ بۇ دايك (يەك) پۇژ لە سالىكدا، لەو پۇژدە سەردانى دايكىانى تىادا دەكەن و، وە ديارىيان پيشكەش دەكەن، پاشان لەدواى ئەو پۇژوھ ئىتر پەيوەندى لەگەل دايكىاندا دەپچەن لەتتىكراى سالەكەدا، بەلام ئىسلامى پىرۇز ھانى خەلكانى داوھ لەسەر جىبەجى كردنى سىلەى پەحم و چاكەكردن لەگەل دايكاندا بەدرىژاى

ناون: جەژنى ھەلمژىنى شەنەباى بەھار، لای گەلىكى تر: با جەژنى دارودرەخت بىت، لای يەكىكى تر: برانەوھى زستان و ھاتنى بەھار، بۇ گەلىكى تر: سەركەوتنى ھىزى خىر بەسەر ھىزى شەر و سەرمادا، وەبۇ گەل ئىمەش جەژنى نەورۇز، خوا جەژنى وابە ھىچ گەلىك نەدات، ئەگەر لای ئەوان شەنى با ھەلمژن، لای ئىمە ئەوئەندە تاىەى تىادا دەسوتىنرا پۇژى پروناكمان ئى دەكرا بە ھەورو ھەلا، لای ئىمە بۇنى شەنەبا دەبىت بەبۇنى شەنى باى تاىە سووتاو، تا زەمانىكىش ئەم تاىە سووتانە شەيتان ھانى خەلكى دەدا كە سوور بن لەسەر ئەنجامدانى، چونكە سەلماندى بوونى نەتەوھكەيانە.

بىگومان ئەم (نەورۇزە)ش ھەر جەلە كۆن و دپراوھكەى يۇنانى و مىسىرىيە كۆنەكانە، شەيتان دپراوۋىيەكانى دوورپوھتەوھ و كردوۋىيەتى بە بەرى گەل كوردى داماوادا. بەلام سوپاس بۇ خوا سال بەسال خەلكى تۇزى عاقل بوون لەتاىە سووتانەوھ كردوۋىيانە بەدار سووتاندن، بەلكو سەردەمىك بىت ئەم نەرىيتە پىسە ھەر لابرىت و وە ھەر كەسىك ئەنجامى بدات بەبى عەقل سەيرى ئەو كەسە بكەن.

سال، وه پراخستنى بائى ميهرهبانى و سۆز بۆيان، وه سزا نهدان و
فهراموش نهکردنيان و وهپى برانى دانهخستن ليان .

كهوا بوو ئاههنگ گيړان بهبۆنهى جهژنى دايكهوه خو شوبهاندنه
بهكافرانهوه .

۴۰- ئاههنگ گيړان بهبۆنهى جهژنى لهدايك بوونهوه : الاحتفال بعيد
الميلاد .

لهناو خهلكيدا كهسانىكى وا ههيه ههموو سالىك ئاههنگ دهگيريت
بهبۆنهى جهژنى لهدايك بوونييهوه، بۆنهم مهبهسته دۆست و هاوپتيكانى
كۆدهكاتهوهو، وه ئهو شهوه تا درهنگ ئاههنگ دهگيړن، وه شيرينى
جوړاو جوړ دهخون بهتايبهت كيكي نهخشينراو .

كه بېگومان ئهم ئاههنگهش دووباره بيدهيه و خوشوبهاندنه به
كافرانهوه^(۱) .

^(۱) ئاههنگ گيړان بهبۆنهى جهژنى لهدايك بوونهوه لاي خهلكى ئيمه :

- كه سالىك تى دهپهريت بهسر لهدايك بوونى ئهو منداله دا، خاوهنى ئهو منداله له
مالى خوياندا، كۆمهليك له كهسوكاريان بانگ دهكهن و وه كيك و شيرينى ئاماده
دهكهن و ناوى ئى دهئين : (عيد الميلاد) .

ئهمجا ئهو منداله بهجوانترين شيوه دهپازيننهوه، وه ههموو سالىك ئهم ئاههنگهى
لهداوى تهواوكردى ههر سالىك لهتمهمنى بۆ دهكهن، وه لهسر ئهو كيكهى كه
ئامادهيان كردوه بهگويژهى ژمارهى سالهكانى تهمنى مۆمى بۆ دانهگيرسيڤن،
ئهمجا كه دهستييان كرد بهناهنگهكه ئهو منداله دهبيت فوو لهو مۆمانه بكات،
بهواتاي ئهوى كه ئهوهنده مۆمى تهمنى كوژاندۆتهوه، ئهمجا بهدهوريدا گورانى
(ههپى پاي تاي تو يوو) بۆ دهئين .

٤١- ئاھەنگ گېران بەبۇنەى ھەوتەمىن پۇژى لەدايک بوونەوہ: الاحتفال بسبوع المولود .

وہ ھەروہا لەناو خەلکیدا کەسانیکى وا ھەيە ئاھەنگ دەگىرى بەبۇنەى تىپەرپوونى ھەوت پۇژ بەسەر لەدايک بوونى مندالەکەیدا، وە شیرینی بەسەر دراوسىکانیدا دەبەخشیتەوہ. وە لەناویاندا کەسانیکى وا ھەيە لەھەوتەم پۇژدا مندالەکەى دەخاتە ناو بیژنیکەوہ و پای دەوہشینى و دەلیت: (بەگوئى قسەى دایکت بکە، و گوئى بۆ قسەى باوکت مەگرە).

وہ کەسانیکى وایان ھەيە دەسکەوانیک يان دەسووہ دۆلیک دەگریت بەدەستىەوہ لەو پۇژەدا، وە دەیکیشیت بەیەکدا ووە دەنگیکى لى دروست دەبى وەکو دەنگى زەنگى کەنيسە وایە، یاخود وینەى ئەم شتە پەرپووج _____انە _____نجام دەدەن _____م پۇژەدا. بەلام لەئىسلامدا سوننەت وایە عەقیقەى^(١) بۆ بکرىت بۆ ئەو مندالە لە

(١) عەقیقە: بریتیە لەوہى کە ھەر کەسێک خوا مندالى پى بەخشین نیتەر ئەو مندالە کوپ بىت یا کچ، دەبىت خاوەنى ئەوہ مندالە لەھەوتەمىن پۇژى لەدايک بوونیدا ھەيوانى بۆ سەر بېرىت و دەسەرى بۆ بتاشن و وە ناوى لى بنین. پرسىار: ئایا سوودى عەقیقە چىیە؟ وەبۆچى دەبىت ھەموو مندالیک عەقیقەى بۆ بکرىت؟

وہلام: لەفەرموودەيەکى صەحیح دا ھاتووہ لای (نىمامى ئەحمەد) بەژمارە(٧/١- ٨) وەلە (ابوداود) دابەژمارە(٢٨٢٨/٣) وەلە (ترمىزى) دابەژمارە(١٠١/٤) ١٥٢٢/ وەلە (نەسانى) دابەژمارە(١٦٦/٨) ٤٢٢٠) وە (ابن ماجە) دابەژمارە (٢/١٠٥٦/٣١٦٥) وەلە (الارولە) دابەژمارە(١١٦٥) وەلە صەحیحى (ابن ماجە) ى شىخ ئەلبانىدا بەژمارە(٢٥٦٣) ھاتووہ کە پىغەمبەرى خوا (ﷺ) فەرموویەتى: (کل غلام

حهوته مین پوژی له دایکبونییدا، که بریتییه له سهر برینی مهریک بۆ کچیک وه دوو مهر بۆ کوپیک^(۱)، وه گوشته که ی ده به خشریته وه به سهر

رَهْمَنُ بِعَقِيقَتِهِ، يَذْبَحُ عَنْهُ يَوْمَ سَابِعِهِ، وَيُسَمِّي فِيهِ، وَيُحَلِّقُ رَأْسَهُ، وَاَتَهُ: هَهُمُو مَنَدَالِيكْ که له دایک ده بیئت بارمه و گل دراوه و په من کراوه به و عقیقه وه هتا بۆی ده کریت، له پوژی ههوته مدها حه یوانی بۆ سهر ده بریت و ناوی لی ده نریت و سهری ده تاشریت. تیئینی بکه: له هه رمووده که دا ووشه ی (رَهْمَن) هاتوو وه له پریوایه تیکی تر دا به (مُرْتَهَن) نهم ووشه یه هاتوو، که ووشه ی (رَهْمَن) واته: بارمه کراو، وه ووشه ی (مرتَهَن) واته: به بارمه دانراو، پاشان مانای هه ردوو ووشه که نانه مه ده گریته وه: که پیو یسته و وه سوننه ته له سهر خاوه نی نهم مَنَدَالَه ی که له دایک بووه، ده بیئت گوژی بهانه (عقیقه) بۆ مَنَدَالَه که ی بکات و دوا ی نه خات، چونکه وه ک بلیتی: نهم مَنَدَالَه که له دایک ده بیئت خراوه ته بارمه وه، وه به بارمه داده نریت و وه گل ده دریته وه لای که سیک له جینگه وه جیاتی قهرزیکدا، وه نهم مَنَدَالَه لهو بارمه ییه ده ربارزو پزگاری نابیت نیلا به وه نه بیئت ده بیئت عقیقه ی بۆ بکه یه، وه هه روه ها نه گهر نهم عقیقه ی بۆ نه کریت وه کو وایه: نهم مَنَدَالَه بی که لک ده بیئت بۆ خاوه نه که ی و وه هیچ سوودیکی بۆ یان نابیت، هتا خاوه نه که ی نهم قهرزه ده داته وه که عقیقه بۆ کردنه که یه تی، وه نهمجا نهم مَنَدَالَه له ژیر نهم بارمه ییه دا نهم عقیقه بۆ کردنه پزگاری ده کات و له ژیر نهم بارمه یی یه دا ده رده چیت، پاشان که عقیقه که ی بۆ کرا نهمجا نهم مَنَدَالَه که لک دارو به که لک و سوود به خش ده بیئت بۆ خاوه نه که ی، چونکه نهم عقیقه یه وه کو قهرزوایه، که کرا وه کو وایه نهم قهرزه درابیتته وه، وه که نهم مَنَدَالَه نهم قهرز و بارمه ییه ی له سهر نهم نهمجا به که لک و سوود مهنده ده بیئت بۆ خاوه نه که ی. (به سوود و مرکرتن له پهرتوکی - بوخته ی لقیه ی شریعت -

م. تارق هه مه وندی، بابی کوژنه به نه لاپه ره ی (۲۰۸ - ۲۰۹).

^(۱) پرسیار: ئایا بۆچی له عقیقه دا ده بیئت دوو مهر له بری کوپیک سهر بریه ت، وه به لām بۆ کچیک ده بیئت یه که مهری له بری سهر بریه ت؟ ئایا نهم له به رزه وه ندی کوپدایه؟

وہ لَام: نہ خیر، سویند بہ پەروردگار وہ لَامہ کە ی ئەرە نییە کە شەیتان خیرا دەیکات بەگومان و دەیخاتە ناو ناخی مرۆڤەرە، کە ئەمە جیاوازی کردنە لەنیوان "کوڤو کچ" دا، نہ خیر وا نییە، بەلکو:

وہکو لەپیشەوہ لەباسی عەقیقەدا باسکرا، کە ھەر مندالێک کە لە دایک دەبێت، ئەوا ئەو مندالە وەکو بەرپەھن و بە بارمەتە لەبری شتێکدا دانرابێت وایە، وە ئەو مندالە وەکو گل دراوہیەک وایە کە لەبری وەکو بلێی قەرزیک دانرابێت، وە دووبارە وەکو پەرہینە وایە کە پەرہینە و اتاکە ی: ئەوہیە کە وەکو دەست بەسەر گیراوێک و بەندکراوێک وایە، پاشان کە ئەو مندالە ی کە لە دایک دەبێت لەم ناڤەحتییانە نہجاتی نابێت ئیلا بەوہ نہبێت کە دەبێت عەقیقەو گۆرژە بانە ی بۆ بکریت، وە ھەرودھا ئەو مندالە سوودمەند و بەسوود و بەکەلک و پەر خێرو بەرکەت نابێت بۆ خواوہنەکە ی ئیلا دەبێت دایک ویاوکی ئەو عەقیقە ی بۆ بە ئەنجام بگەییەن، ئەمجا بەسوود دەبێت ئەو مندالە بۆ خواوہنەکە ی، کەواتە: ئائەمە یە سوودی عەقیقە کردن بۆ مندال. بە لَام کە بۆ کچ یەک حەیانە و وە بۆ کوڤ دوو حەیانە، لێرەدا گەرەیی و فەزل و پاک و بێ گەردی ئافرەت لای خودا دەرە خات لەمەدا، چۆن؟ :-

۱- زۆربە ی خراپە ی سەر زەوی و شەڕو شۆڤ کوڤ ئەنجامی دەدات کە گەرە بوو، بە لَام کچ نہ لەبجوکیدا و، وە نہ لەگەرە یە تیشدا دەستی لەو خراپە کارییانەدا نییە، کەواتە: ھەر لەمناڵییەوہ دەبێت خیری زۆرتر بۆ ئەو مندالە کوڤە بکریت تا خوا ی گەرە سوودمەندی بکات و بەکەلکی بکات بۆ خواوہنەکە ی وە بۆ خەلکیش، ھەتا بەھۆی ئەم سوودمەندی بوونە یەوہ خەلکی لە شەڕی پارێزراو بن، کە لە بەرامبەری دا کچ پاکترە لە کوڤ بە خیریکی کەمتر (کە یەک حەیان سەرپرینە بۆی) سوودمەند دەبێت بۆ خواوہنەکە ی و وە بۆ کۆمەلگە کەیشی .

۲- کچ بەیەک حەیان لەو وەکو قەرز بوونە پزگاری دەبێت، بە لَام کوڤ دەبێت دوو حەیان ی بۆ بکریت، ئەمجا نہجاتی دەبێت لەو وەکو قەرز بوونە.

۳- کچ لەو پەرہن بوون و بە بارمەتە دانراو، وە لەو کۆت بوون و دەست بەسەرگرتنە دا بەیەک حەیان سەرپین بۆی خوا پزگاری دەکات، بە لَام کوڤ بە دوو حەیان سەرپرین بۆی ئەمجا لەو بە بارەمتە بوونە خوا نہجاتی دەدات.

٤- کچ بهیهک حیوان کردن بهخیر بوی خوای گهوره دهکات به سوودمهند و بهکەلک و پرخیرو بهرکەت بۆ خاوهنهکەى ، بهلام ئەگەر کوپ دوو حیوانى بۆ نهکریت پرخیرو سوودمهند نابیت بۆ خاوهنهکەى، کهوا بوو: ئەگەر کوپێک یەک حیوانى وەک کچێک بۆ بکریت بهخیر هەر سوودمهند نابیت، بهلکو هیشتا لهژیر خانهى بى کەلکیدا دەر نهچوو، وەکو بلیی دەبیت خیری زۆرتى بۆ بکریت ئەمجا پاک دەبیتوه و سوودمهند دەبیت.

٥- کچ بهیهک حیوان خوای گهوره پوخت وپالڤته و پاک وبی گەردی دهکاتهوه، وهلهبى کەلکییهوه دهیکا به بهکەلک و بهسوود ، بهلام کوپ به دوو حیوان ئەمجا پاک و پوخت دەبیتوه و بهکەلک دەبیت.

کهواته: خوای گهوره به بهزهى تر سهیری ئافرهت دهکات وەکو لهپیاو، وه ههروهها هەر لهمندالیشهوه خوای گهوره ئاسانکاری بۆ کچ زۆرتى دهکات، و وه بهئاسانى لهو بى کەلک بوون و بارمتهو کوژ بوونه نهجاتى دهدات، بهلام بۆ کوپ به زهحمەت تر نهجاتى دهدات لهو بارمتهو کوژ بوونه و وه بهکەلکی دهکات، وه کچ لای خوا پاک تره وبى گوناھ تره وەک له کوپ، بۆیه یەک حیوان سه‌رپرین لهبرى کچێک دانراوه . کهواته: هەر کەسێک ئاسانکاری بۆ بکریت، بهلگهیه لهسەر ئهوهى ئه کەسه خاوهن پلهو پرێزو جێى بهزهى و په‌حم و پاشه پرۆژیکى به‌رزو بڵندتره، لهو کەسهى که به‌زه‌حمەت تر کارى بۆ ئاسان دهکریت، کهوا بوو ئیستا بۆیه بۆ کچ یەک حیوانه وه بۆ کوپ دوو حیوانه.

ياخود له‌به‌ر هۆیه‌کى تره، که ئه‌وه‌یه: ئەگەر بۆ کچیش وەکو هى کوپ وا بووايه: واته: بۆ کچیش دوو حیوان بووايه، ئەمجا ئەو کچه لهو بارمته‌یى بوونه پرزگارى ده‌بوو، ياخود کچیش وەکو کوپ ئەگەر وابوايه که خیری زیاتری بۆ نه‌کرایه سوودمهند نه‌ ده‌بوو، ئەوا لی‌ره‌دا کوپ لای خەلکی نه‌زان زۆر خۆشه‌ویسته، نه‌ک دوو حیوان، به‌لکو ده‌ حیوانیش بوایا بۆیان ده‌کرد، به‌لام کچ دوو حیوان بووايه، ده‌یان ووت: ئا دوو حیوان بۆ ده‌له‌ شریک بکەین!! به‌لام بۆ ئه‌وه‌ى به‌لکو ئەو کچه عه‌قیقه‌ى هەر بۆ بکەن، وه لهو بارمته‌یى بوونه پرزگارى ببیت، بۆیه یەک حیوانى بۆ دانراوه. به‌لکو بۆ ئه‌وه‌ى دایک و باوکى ده‌ستیان له‌دلیان بێت‌هوه، و بلین: یەک

خه لکیدا، یا خود گوشته که ی دهکریت به چیش و نان و وه خه لکی بۆ دهعوته دهکریت، وه خه لکه که ییش ده پارینه وه بۆ ئه و منداله و داوای بهر که تی له خوای گهره بۆ دهکن، ئه مهش به به لگی ئه و فرموده ی که (ئیمامی ئه حمه د) و (ئهبو داود) و (نه سائی) گیاروایانه ته وه وه شیخ ئه لبانیس به صه حیجی داناوه له (الارواء) دا به ژماره (۱۱۶۵) له (سمرة) وه - په زای خوای ئی بیت - که پیغه مبه ر (ﷺ) فرموویه تی: (کُلْ غُلَامَ رَهْنَةً بِعَقِيقَةٍ، يَذْبُحُ عَنْهُ يَوْمَ سَابِعِهِ، وَيَحْلِقُ رَأْسَهُ وَيَسْمِي)، واته: هه موو مندالیک بارمته یه، و به ستر او ته وه به و عه قیقه وه هه تا بۆی دهکریت، له پوژی هه وته مدها هه یوانی بۆ سه رده بریت و وه سه ری ده تا شریت، وه هه ر له و پوژه شدا ناوی لی ده نریت.

وه ئیمامی (ترمزی و حاکیم) فرموده یه کی تریان گیار او ته وه وه شیخ ئه لبانیس به صه حیجی داناوه له (الارواء) دا به ژماره (۱۱۴۹) له (ئیمامی عه لی) وه - په زای خوای ئی بیت - که پیغه مبه ر (ﷺ) به فاتیمه ی کچی فرموو کاتیک که (حه سه ن) ی بوو: (يا فاطمةُ، إحْلِقِي رَأْسَهُ وَتَصَدَّقِي بِزَنْةٍ شَعْرِهِ فِضَّةً).

واته: ئه ی فاتیمه، سه ری کوپه که ت بتاشه و، وه به ئه ندازه ی سه نگ و قورسای قژی سه ری زیو به خشه وه.

حه یوانه قهینا بۆی ده کهین، تا ئه و کچهش ئه و خیره ی هه ر له مندالیه وه به نسیب ببیته .

٤٢- ماچ کردنى پاره: تقبيل النمود

هندى له بازگانه كان يه كه م پاره ماچ دهكا كه وه ريده گريئت له يه كه م شت فروشتني دا كه ده ي فرو شيت له سهره تاي نه و پوژده دا. وه نه مه ش هيچ بناغه يه كي نيبه له شرعى ئيسلامدا^(١).

٤٣- ماچ کردنى نان و سه مون له دواى هه لگرتنه وهى له زهوى:

هندى كه س نه گهر پارچه نانيك، يا خود پارچه سه مونيكي دوزيبه وه كه فري درابووه سهر زهوى هه لى ده گريته وه و پاشان ماچى دهكات. به لام نه وه نده هه يه كه هه ل گرتنه وهى نان و پاراستنى له فريدان نه مه چاكترين شته، له بهر نه وهى فريدانى نان ئيسراف و ده ست بلاوى كردنه، وه پيوسته نه و نانه كه مروژ هه لى گرتنه وه پاكي بكاته وه، يان خوئ بيخوات يا خود دايبني بو پشيله يه ك، يان سه گيك يان بو نازه ليكي تر، به لام ماچ کردنى له دواى هه لگرتنه وهى شرعى نيبه و وه دروستيش نيبه. وه نه و قسه يه ي كه ووتراوه: (اكرموا الخبز)، فإِنَّ اللَّهَ اكرمهُ، فَمَنْ اكرمَ الخُبْزَ اكرمَهُ اللهُ، واته: پيز له نان بگرن. چونكه خوا پيزى له نان گرتووه، وه هه كه سيك ريز له نان بگري خوا پيزى ئى ده گري.

(١) ماچ کردنى پاره لاي خه لكى ئيمه:

- له ناو هه ندى له خه لكى ئيمه دا كه له به يانيدا يه كه م شتى فروشت، يا خود هه ندى سايق كه يه كه م نه فري سهر خست، يان هه كه سيك له خه لكانيكى تر كه يه كه م پاره يان هه تا ده ست، نه و پاره يه ماچ ده كهن و ده يخنه سهر ناوچاوانيان و ده لين: خوا نه يريت! سوفتاحى به يانيبه، يان سوفتاحى نه مرويه. - به لام له سهر پاره شتيكى تر هه يه: كه هه كه سيك له هه كه تيكدا بهرى ده ستى خورا، ده لينت: نه و نه مرو پاره م بو ديت!!

ئەم قەسەيە ئىمامى (طبرانى) لەپەرتووکی (الکبیر) دا گێراویەتیەوه، ووه
 شیخ ئەلبانی ش لە (ضعیف الجامع) دا فەرموویەتی: موضوع^(۱)، واتە:
 قەسەيەکی دروستکراوو هەلبەستراوو درۆیه .

بەلکو بەجیگری فەرموودەیک هاتووە لە (صەحیحی موسلیم) دا کە
 پیغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی: (إِذَا سَقَطَتِ الْقَمَةُ مِنْ أَحَدِكُمْ، فَلْيَمْطُ مَا بِهَا
 مِنْ أَذَى وَلْيَأْكُلْهَا وَلَا يَدْعُهَا لِلشَّيْطَانِ)، واتە: ئەگەر پاروییەک لە دەستی
 یەکی لە ئێوە کەوتە خوارەوه با هەلی بگریتەوه، وپاکی بکاتەوه
 لە پیسییەک ئەگەر تیوەی چوو بێت، وەبا بیخوات، وە بەجێ نەهێڵیت
 بۆ شەیتان^(۲).

^(۱) لە (ضعیف الجامع) دا بەژمارە (۱۱۲۵) هاتوو، وە لە (السلسلة الضعيفة) دا بەژمارە
 (۲۸۸۵) دا هاتوو.

^(۲) لای خەلکی ئێمە نەم شیوازه پێک وەک کە نووسەر باسی دەکات هەیه لەناوماندا:-
 - کە لەسەر جادە یان لەشوئینیکی پارچەیک نان کەوتبوو هەلی دەگریتەوه و
 دەیخیتە سەر سەری، و دەڵێت: ئەمە گوناحە ئەمە قورعانه بۆ فەریان داوه لێرە.
 - یاخود شیوازیکی تر هەیه لای خەلکی کە زۆرشتیکی خراپە، کەنەویش ئەوەیە:-
 ئەگەر کەسێک دەنکیک تری یاخود بۆلە ترێیەکی بچوکی لە دەستی کەوتە خوارەوه،
 یان تیکەیکە لە دەست کەوتە خوار، یان کلۆیکە شەکر یان پارچەیکە نانی
 لە دەست کەوتە خوار، ئیتر هەلی ناگریتەوه و پاکی بکاتەوه، یان خۆی بیخوات یان
 بیدات بەبەلندەیک تا بیخوات، بەلکو بەجێ دەهێڵێن و دوايش دەگریتە ناو
 تەنەکی خۆلەکەوه، یاخود ئەگەر وورده نانیاں هەبوو لەشوئینیکی پاکدا داینانین،
 بەلکو دەیکەنە ناو تەنەکی خۆلەوه، یان ئەگەر موییەکی لەناو قاپێک خواردندا
 بیینی، ناچیت دەریبەینیت، بەلکو ناخوات و دەپێژێن و قاپیکی تر تێدەکەنەوه،
 کە هەموو ئەمانە ئیسراف کردنە.

٤٤- ماچ کردنی دەست: تقبیل الید

هەندیک لە خەلکی ئەگەر پرسیاری لیکرا لەبارەی ژیان و گوزەرانییەوه، پشتی دەستی پاشان دواي ئەوه بەری دەستی ماچ دەکات، تا ئەم شیوازه ناماژە بێت بۆ سوپاس و ستایش کردنی خوا، وە ئەم کارەش بیدعەیه، وە پاستیەکی ئەویە کە ئەو کەسە کە پرسیاری لیکرا لەبارەی ژیان و گوزەرانییەوه دەبێت سوپاسی خۆی پەرەدگار بکات، و بَلَّیت: (الحمد لله)، واتە: سوپاس و ستایش بۆ خۆی گەورە. وە ئەگەر هەواییکی خوشی بۆ هات یەك سوجدەي شوکر ببات، بەبێ ئەوی سەلام دانەوهی تیا دا بێت^(١).

٤٥- ناهەنگ گێران بەبۆنەی جەژنە دروستکراوەکانەوه: الاحتفال بالاعیاد المبتدعة.

وەك جەژنی سەری سال، جەژنی کریکاران، جەژنی سەربەخۆیی وولات، جەژنی لاچوونی بەلا، وە جەژنی سەرکەوتن، ئەمجا ئەم جەژنانە هەموویان نەهی و قەدەغەیان لیکراوە لە ئیسلامدا، لەبەر سێ هۆ:

١- لەبەر ئەوهی ئەم جەژنانە کۆمەڵ جەژنیکی بیدعەن، ووه شرعی و دروست نین.

^(١) لای ئێمە هەندیک کەس هەیە کە پرسیاری ئی بکەي و بَلَّیت گوزەرانت چۆنە، لەجیاتیی بَلَّی: سوپاس بۆ خوا، دیت بەتەنها پشتی دەستی ماچ دەکا و بەره ناوچاری دەستی بەرزەکاتەوه، تا ئەم دەست جوولاندنەي ناماژە بێت بۆ چاکی حال و گوزەرانی.

- یاخود هەندیک کەس کە هەواییکی خوشی بیست، دیت دەستی دەبات بۆ چەناگەي، یان هەر دوو دەستی دەهینیت بە دەم وچاویدا، ئەمجا دەلَّیت: (الحمد لله).

۲- بۇ شوئىن كەۋتوۋانى دىنى ئىسلام، تەنھا دوو جەژن ھەيە: جەژنى پەمەزان و جەژنى قوربان، ۋە لە ھەردوۋ ھەيەكەيشدا ھاتوۋە كە پىغەمبەرى خوا (ﷺ) فەرمويەتى: (إِنَّ لِكُلِّ قَوْمٍ عِيدًا، وَهَذَا عِيدُنَا)، واتە: بەپراستى بۇ ھەموو گەل ۋەتە ھەو كۆمەلىك جەژنىكىيان ھەيە، ۋ ئائەمەش (جەژنى پەمەزان و قوربان) جەژنى ئىمەن.

۳- كردنى ئەم جەژنانە خۇ شوبھاندنە بەكافرانە ھە، ۋە ئىمەي موسولمانىش فەرمانمان پىكراۋە، كە بەپىچەۋانەي ئەۋان بىن و سەرىپچى ئەۋان بىكەين^(۱)،^(۲)

۴۶- سۆيىند خواردن بەغەيرى خودا: الحلفُ بغيرِ الله
لەناۋ خەلكىدا كەسانىكى ۋا ھەيە سۆيىند بەغەيرى خودا دەخوات لە قسەكانىدا، ۋەكو ئەم سۆيىندانە:
- وحياتك. واتە: بەژيانى تۆ.
- بدمتك. واتە: بەئەستۆي تۆ.
- والعيش والملح. واتە: بەژيان و خوى.

^(۱) سەيرى پەرتوۋكى "المِنْظَارِى" شىخ صالح ال الشيخ "بە، لاپەرە (۱۸).

^(۲) جەژنە درۆينەكانى لاي ئىمە:

- جەژنى نەۋرۆز، جەژنى سەرى سال، جەژنى عىدولمىلاد، جەژنى كرىكاران، جەژنى مامۇستايان، جەژنى دايكان، جەژنى دارودرەخت.
ئەمجا ئەۋ پۆژانەي كەكراون بەبۆنە:
پۆژى ئافرەتان، پۆژى خۇشەۋىستى (قەلەنتىنە)، پۆژى گەنجان و لاۋان، پۆژى ئەنقال، پۆژى پاپەرپىن، يادى كۆپرەۋەكە.
- ياخود پۆژى پشۋوى سەرتاشخانەكان، پۆژى وینەگرەكان، پۆژى چىشتخانەكان، پۆژى مىندالان، پۆژى كەم ئەندامان و،..... ھەتاكۇتايى.

- والنبي. واته: به پیغهمبهر (ﷺ).

وه همموو ئهم سویندانهش سویند خواردنه بهغیری خوا، ئهویش به بهلگهی ئهو فرمودهیهی که ئیمامی (حاکیم) گپراویه تیهوه وه بهصه حیجشی-داناوه، وه ئیمامی (ترمذی)ش دووباره گپراویه تیهوه وه به (حسن)ی داناوه، وه شیخ ئهلبانی بهصه حیجی داناوه له (الارواء)دا له (ابن عمر)وه که پیغهمبهری خوا (ﷺ) فرمودیه تی: (مَنْ خَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَقَدْ أَشْرَكَ)^(۱)، واته: هر که سیک سویند بهغیری خوا بخوات، ئهوا ئهو کهسه شریکی بو خوا بریارداوه.

وه هر که سیکیش زمانی راهاتبی و، وه خوی پیوه گرتبی بهم جوړه سویندانهوه، ئهوا هر کاتی ههلهی کردوو وه سویندی بهغیری خودا خوارد بابلئ: (لا اله الا الله)، ئههیش به بهلگهی ئهو فرمودهیهی که شه ییخان (بوخاری و موسلیم)، گپراویانه تیهوه له "ابی هریره"وه که پیغهمبهر (ﷺ) فرمودیه تی: (مَنْ خَلَفَ مِنْكُمْ فَقَالَ فِي حِلْفِهِ: وَاللَّاتِ وَالْعُزَّى. فَلْيَقُلْ: لا اله الا الله. وَمَنْ قَالَ لِمُصَاحِبِهِ: تَعَالَى أَقَامَرُكَ. فَلْيَتَصَدَّقْ بِشَيْءٍ)^(۲)، واته: هر که سیک له ئیوه سویندی خوارد و، ووتی له سویند خواردنه کهیدا: بهلات و عوززا، بابلئ: لا اله الا الله. وه هر که سیک به هاوړیکه ی ووت: وهره یا قومارت له گه لدا بکه، با ئهو کهسه شتیک بکات به خیرو سه دهقه.^(۳)

(۱) حدیث صحیح: رواه الحاكم وصححه، والترمذي وحسنه، وصححه الالبانی له (صحیح الجامع)دا به ژماره (۶۲۰۴)، وه له (السلسلة الصحيحة)دا به ژماره (۲۰۴۲).

(۲) حدیث صحیح: رواه البخاری و مسلم.

(۳) جوړه سویندی ههله له تاو خه لکی ئیمدا، وه کو:-

٤٧- سویند خواردن به سپارده: الحلف بالأمانة

زۆرئك له خهلكى سویند به سپارده دهخوات^(١)، وه ئەمەش جوړئكه له سویند خواردن، وه له باره‌ی ئەم جوړه سویندهوه نه‌ه‌ی و قه‌ده‌غه كردنئكى تايبه‌تى له‌سه‌ر هاتووه، به به‌ئگه‌ی ئه‌و فرموده‌ی كه ئىمامى "ئەبو داود" گێڕاوه‌تیه‌وه، وه شێخ ئەلبانى‌ش به‌صه‌حیحى دان‌اوه له (الصحيحه) دا به ژماره (٩٤) له "بُریده" وه -پ‌زای خواى ئى‌بیت- كه‌وا پیغه‌مب‌ه‌ر (ﷺ) فرمودیه‌تى: (مَنْ حَلَفَ بِالْأَمَانَةِ فَلَيْسَ مِنَّا)، واته: ه‌ه‌ر كه‌سێك سویند به‌سپارده بخوات له‌ئیمه‌ نیه‌ه‌.

- به‌چاوى تۆ و به‌چاوى ه‌ه‌ردووكمان، به‌چاوى ئه‌و كوپه‌ تاقانه‌یه‌ت، به‌شه‌په‌م، به‌كه‌رامه‌ت و وێژدانم، به‌ته‌لاقم، به‌ژيانى تۆ، یان ده‌لئیت: سویند بی‌ت، ئیت‌ر ه‌یچى تر نالئیت، به‌په‌نگى زه‌م‌ر‌د‌ت، به‌گه‌ردنم، به‌دۆستایه‌تى ه‌ه‌ردووكمان، به‌ناموسم، یان ده‌لئیت: سویند بۆ ئه‌خۆم به‌ره‌ه‌چى شتى كه‌ تۆ بی‌لئیت، به‌و ه‌ه‌وره، به‌و ئاسمانه‌ شینه، تۆ دارو به‌رد.

- یاخود به‌قه‌برى پیغه‌مب‌ه‌ر، به‌سه‌رى پیغه‌مب‌ه‌ر، به‌مولودى پیغه‌مب‌ه‌ر، به‌شه‌رفى پیغه‌مب‌ه‌ر، به‌كل‌اوه‌ سه‌وزه‌كه‌ی پیغه‌مب‌ه‌ر، به‌قیب‌له‌ى مح‌م‌دولمسته‌فا، به‌نورى پیغه‌مب‌ه‌ر، به‌و ئاگرو ئاوه‌ی پیغه‌مب‌ه‌ر، به‌پ‌رشه‌ سپییه‌كه‌ی پیغه‌مب‌ه‌ر، به‌گشت پیغه‌مب‌ه‌ران، به‌چل و چوار ه‌زار پیغه‌مب‌ه‌ر.

- به‌سه‌رى خۆم، به‌سه‌رى باوكم، به‌سه‌رى ه‌ه‌ردووكمان، به‌قه‌برى فل‌آن شێخ، به‌گۆڤى شه‌هیدان، به‌قه‌برى باوكم، به‌قه‌برى دایكم، به‌قه‌برى جوانه‌ مه‌رگه‌.

- تۆ دینت، به‌دینت، به‌و خۆرو مانگه، به‌و مانگه‌ شه‌وه، به‌پ‌رۆژى قیامه‌ت، به‌دینی ئیسلام، به‌مه‌ككه‌و مه‌دینه، به‌ئه‌صحابه، به‌م مانگى په‌مه‌زانه‌.

- به‌و گه‌نمه‌ی كه‌ له‌و ئه‌رزه‌ په‌قه‌وه‌ په‌یدانه‌بی‌ت، یاخود كه‌سى وا ه‌یه‌ كه‌ ده‌ست ئه‌دا به‌ناندا و ده‌لئیت: به‌م قورعانه، به‌و ئاردو ئاوه، به‌و كه‌عبه‌ی شه‌ریفه‌.

(١) نووسه‌ر كه‌ ده‌فرمووی‌ت: زۆرینه‌یه‌ك له‌خه‌لكى سویند به‌سپارده ده‌خوات، مه‌به‌ستى به‌خه‌لكى میسه‌ره، نه‌گین ئەم جوړه سوینده سوپاس بۆ خوا لای ئیمه‌ نیه‌ه‌.

۴۸- باومرپیون به‌وهی که وا هه‌ندی کهس قه‌دهغه و به‌رگری له‌ره‌حمه‌تی خوا ده‌کهن:

هه‌ندی له‌خه‌لکی ئەم قسه ده‌کات به‌رامبه‌ر به‌خه‌لکیکی تر، و ده‌لیت: (لا یرحم ولا یبخلی رحمة ربنا تنزل)، واته: نه‌خوی په‌حم ده‌کا، وه نه ده‌شه‌یلی په‌حمه‌تی په‌روم‌ر دگار بباریت به‌سه‌رماندا.

ئەم قسه‌یه په‌ندیکی پوچ و ناراسته، وه‌یروباوم‌ر پیکی هه‌له‌یه. له‌به‌رنه‌وه‌ی هه‌چ که‌سیک که هه‌ر چۆنیک بیت حال و تواناو ده‌سه‌لاتی، ناتوانی و وه‌توانای نه‌وه‌ی نییه که قه‌ده‌غه و به‌ربه‌ست و به‌رگری ده‌به‌زینی په‌حمه‌تی خوا بکات. وه‌خوا‌ی گه‌وره ده‌فه‌رمووی: ﴿ما یفتح الله للناس من رحمة فلا ممسک لها﴾، واته: نه‌وه‌ی که خوا ده‌یدات و ده‌یه‌به‌خشیت، به‌به‌نده‌کانی له‌ه‌زق و پۆزی و باران و به‌فرو تواناو له‌ش ساغی و ئاسایش و زانیاری و حیکمه‌ت و پیغه‌مبه‌رایه‌تی و بیرو هۆش و، وه‌هه‌موو نه‌و شتانه‌ی که نایه‌نه ژماردن، وه‌هه‌ر کاتیکیش که په‌روم‌ر دگار دهرگای په‌حمه‌تی خوی له‌خه‌لکی بکاته‌وه، نه‌وا هه‌چ که‌سیک و هه‌چ هه‌یزیک توانای قه‌ده‌غه‌کردن و وه‌ستاندن نه‌و په‌حمه‌ته‌ی خودای نییه، وه‌که ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَا یُمسک فلا مُرسَل لهٗ مِنْ بَعْدِهِ ۚ وَهُوَ الْعَزِیزُ الْحَکِیمُ﴾ (فاطر: ۲).

واته: هه‌ر نیعمه‌تی که خودا قه‌ده‌غه‌ی بکات وه‌بی‌گه‌یریت‌ه‌وه و بیوه‌ستینیت، نه‌وا هه‌چ که‌س و هه‌یزیک ناتوانیت دوا‌ی نه‌و گرتنه‌وه‌یه به‌ری بدات و بیدا‌ته‌وه به‌خه‌لکی، وه‌خودا خوی ته‌نها خاوه‌ن تواناو ده‌سه‌لاتیکی بی‌سنوور و بی‌ئه‌ندازه‌یه، که که‌س توانای نه‌وه‌ی نییه به‌رامبه‌ری بوه‌ستیت، وه‌له‌گشت کاره‌کانیدا خاوه‌ن حیکمه‌ت و کاربه‌جینی یه.

وہ فہرموویہ تی پاک و بیگہردی بوئو: ﴿قُلْ: أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ﴾، واتہ: ئەہی پینگەمبەر تو بەوان بلی: ئەوانەہی کە ئیوہ لەباتی و لەجیاتنی خودا دەیان پەرستەن و ھاواریان ئی دەکەن و ھۆمەنیان بو دەبەن، ئەگەر خودا بپەویت من تووشی ناپەرەحتی و زەحمەتی بکات، ئایا ئەوانەہی کە لەغەیری خوا ھاواریان ئی دەکەن، دەتوانن ئەو ناپەرەحتی و ناخۆشی و زەحمەتەم لەسەر لابەن، ﴿أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هِيَ مُمْسِكَةٌ بِرَحْمَتِهِ﴾ (الزمر: ۲۸)، وە ئایا ئەگەر خودا بپەویت خێرو خۆشی و پەرەمەتیکی خۆیم بێ ببەخشیت، ئایا ئەوانە دەتوانن پینگای ئەو پەرەمەتەہی خودام ئی بگرن و لیمی قەدەغە بکەن، ئایا دەتوانن ببە کۆسپ و بەربەست تا نەھێلن ئەو خێرەم بەنسیبم وە تووشم ببیت.

٤٩- رازی نەبەوون بە قەزاو قەدەر: الاعتراض على القضاء والقدر

ھەندئ لە خەلکی کە پیاویکی دەولەمەند دەبینی وە ئەم دیمەنەہی بە دل نەبیت، ئا ئەم قسە پیسە گوناھاوییە دەکات: (يَدَى الْحَلَقُ لِي بِلَا وَدَانِ)، واتہ: دوو دەستەکەہی من بەستراون و لەئیش کەوتوون، بەھۆی یەکیکەوہ^(١) کە سۆزو پەرەمی نییە.

و ئەم پەندە و اتاکەہی ئەوہیە: کە خۆای گەرە کاربەجی و لیزان نەبووہ لە بەخشینەکانیدا، وە لە قەدەغە کردن و پینەدانی ئەو بەخشینانە بەکەسانیکی تر - حاشا للہ -، بەباوەری ئەو کەسە خوا پزق و پۆزی دەدات و دەبەخشیت بەکەسانیک کە شیاوی ئەو بەخشینە نین، وە ئەو

(١) مەبەست بەو یەکە: پەنا بەخوا (خۆای گەرە و میھرەبانە).

پزق و پوزیهش قهدهغه دهکات له کهسانیک که شیایوی ئهوهن که پیانی
بیهخشیت!!

بهلام ئایا ئهوه کهسهی که ئهم قسه دهکات زاناتره له خوا بهو کهسانه
که شیایوی ئهوهن که له لایان خواوه پزق و پوزیان پی بیهخشریت!!؟

خوای گهوره دهفهرمویت: ﴿أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ
وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ (الزمر: ۵۲)، واته: ئایا

ئهوانه نازانن بوهر کهسیک که خودا خووی بیهویت پزق و پوزی بو
فراوان دهکات، وه بوهر کهسیکیش که بیهویت پزق و پوزی کهم
دهکاتهوه و لیانی دهگریتهوه، بهپی ئهوه مه بهست و نه اندازه گیری و
حیکمهتهی که خوا خووی دهیزانی، بهراستی لهم بهخشین و قهدهغه
کردنهیدا بهلگهیهکی ناشکرایه لهسهر تواناو دهسهلاتی خودا بوئهوانه
که ئیمانیان بهخودا هیه.^(۱)

(۱) لای خه لکی ئیمه، ئه گهر کهسیکیان بینی و مال و سهروهتی هه بوو، وه له لای
ئهوان بهشیایوی نهزانن که ئهوه کهسه خواوهنی ئهم سهروهت و سامانه بیئت، دهلین:
- سهیری ئا ئهوه ناکهی!! بهقوربانی خوا بین پارهی داوه بهکی، یان توخوا ئا
ئهوه پارهیان ووتوه.

- یان دهلین: خوا پارهی داوه بهکهر، یان ئهوه کهرو پارهیان وتوه.
- یان دهلین: بهقوربانی خوا بم پارهی داوه به ئا ئهوانه نازانن چۆن خهرجی
بکهن، یان کهرو بی عهقلی ئاوا خواوهنی پارهیه، یان بهقوربانی خوا بین ئهم
همووهی پشتوو بهسهریاند، ئهی بوخوایه!! نایدهی به ئیمهش، بو ئیمهش
عهبدی تو نین، یان دهلین: ئه گهر پاره بی قیمهت نه بوایه خوا نهینهدا ئا بهوانه،
یان دهلین: خوا پارهی داوه به کهروگا، ئهوه هی ئهوهیه پاره و سامان و نازو
نیعمهت و مال و مولکی هه بیئت.

۵۰- قسه‌ی هه‌ندی له‌ خه‌لکی که ده‌لیت "رزقه‌و به‌سه‌ر شیتدا
 رزّاوه": رزق هَبَلْ عَلَی الْمَجَانِن .

ئه‌مه‌ش په‌ندیکی هه‌له‌یه، له‌به‌رنه‌وه‌ی رزقی گشت به‌نده‌کان - به‌خه‌لکی
 عاقل و شیتیشه‌وه - له‌سه‌ر (الله)یه که په‌روه‌دگاری جیهانیانه، خوای
 گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا﴾،
 (مود: ۶)، واته: هیچ به‌پی‌و پویو و خشوک و بالنده‌و زینده‌وه‌رو ئازده‌لیک
 نییه ئیلا دابینکردنی رزق و پوزی بۆیان له‌سه‌ر په‌روه‌دگاره.

۵۱- باوه‌ربوون له‌شه‌ربه‌تی به‌له‌ک^(۱) دا: الاعتقاد في العرقسوس
 هه‌ندی له‌خه‌لکی باوه‌ریان وایه ئه‌گه‌ر شه‌ربه‌تی به‌له‌ک برێژریت له‌به‌رده‌م
 دوکانیکدا ئه‌وا ئه‌و شه‌ربه‌ته به‌ره‌که‌ت ده‌هینی بۆ ئه‌و دوکانه، وه
 ئه‌گه‌ر هاتوو به‌و شه‌ربه‌ته سه‌یاره‌ی کرێ (ته‌کسی) ی پی بشو‌ریه‌ت،
 ئه‌وا ئه‌و شه‌ربه‌ته رزق ده‌هینی بۆ ئه‌و سه‌یاره‌یه، وه ئه‌و سه‌یاره‌ی
 ته‌کسی یه به‌مه قازانجیکی زۆر ده‌کاوه، وه نه‌فه‌ر به‌مه زۆرتر پوو له‌و
 سه‌یاره‌یه ده‌کات، وه ده‌ست که‌وتی خاوه‌نه‌که‌ی زۆرتر ده‌بی‌ت... سَاءَ مَا
 يَغْتَقِدُونَ!! واته: به‌راستی به‌باوه‌ربوونتان به‌م کاره خراپ‌ترین
 بیروباوه‌رتان هه‌یه.^(۲)

^(۱) به‌له‌ک: - گایه‌که که له‌ده‌وری چه‌مدا ده‌پویت، په‌لگو گه‌لای هه‌یه، خۆله می‌شی
 یه گه‌لکه‌ی، وه پوه‌هه‌کی په‌گداره و په‌گه‌که‌ی بۆ خوشتن به‌کار دیت، وه بۆنی
 سیری هه‌یه، له‌به‌هاراندا ده‌پویت تا پاییز ده‌مینێ، له‌گوله هیز ده‌چیت.
^(۲) باوه‌ربوونی هه‌له‌ له‌پوه‌کی (به‌له‌ک) دا له‌لای خه‌لکی ئێمه:

- له‌هه‌ندی له‌لادی‌کان هه‌بووه، که ئه‌گه‌ر که‌سی‌ک تووشی په‌نگ شیتێ و بی
 تاقه‌تییه‌ک ببوایه، یاخود ئافره‌تی‌ک به‌سه‌ر مندا له‌وه تووشی نه‌خووشی ببوایه،

۵۲- باومپوون له ئازەلى دەلەك دا^(۱): الاعتقاد في العرسة

هەندى له خەلكى باومپريان وايە لەو ئازەلەدا كە ناو دەبرىت بە (العرسة)، واتە: دەلەك، كە ئەگەر بخىتە ژيەر گەلەوه لەبەردەم دوكانىكدا بەزىندوىي، ئەوا پزق و بەرەكەت دەهينى بۆ ئەو دوكانە... ھەروەھا ئەم كارەش بىروباوەپكى بۆگەنە.

۵۳- باومپوون لەقەلەپەش و كۆترى ھەردى^(۲) دا: الاعتقاد في الخراب واليمامة.

هەندىك لەخەلك باومپريان وايە لەوێدا كە ئەگەر قەلەپەش، يان كۆترى ھەردى يەككيان سەر بېرىت لەسەر سەرى منداڵىك، ئەوا ئەو منداڵە دوا دەكەوێت لەزمان پزآن و قسەكردن.

وہ ئەمەش ناپاستە. لەبەرئەوێ ئەم كارە بەدەستى خواى پەروردگارە بەتەنھا.^(۳)

دەچوون بئەكە بەلەكيان دەهيناو چەند پۆژىك دەيان كۆلاند پاشان دايان دەنا تا سارد دەبۆو، وە دوايى خويان پى دەشورى بەمەبەستى چاك بوونەو، وە بەپيژۆز دانانى پووەكى بەلەك.

بەلام باومپوون لە بەكارهينانى پووەكى بەلەكدا بەمەبەستى شىفاى نەخۆشى لەناو خەلكى وولاتانى تريسدا ھەيە، بەتايبەت لەناو خەلكى ميسردا كە بۆ مەبەستى شىفاى نەخۆشى لەناو قاپىكدا دەيكولينن و ئەمجا بۆنەكەى ھەل دەمژن.

^(۱) دەلەك: ئازەلىكى چوار پىنيە لە پشیلە بچوكتەر، لەپړنوى دەچیت، وە كەلبدارە و يەكی لەخواردنە سەرەكییەكانی مشكە.

^(۲) واتە: كۆترى شینەكە كە بەزۆری بەسەر منارەى مزگەوتەكانەو دەنیشنەرە.

^(۳) باومپوونی ھەلە لەقەلەپەش دا لای خەلكى نیعە، وەكو:—

٥٤- باوه پريون له قوړې^(١) دا: الاعتقاد في الحرياء

باوه پريان وايه خه لكانې نه گډر قوړې فرې درايه سر ټافره تيكي نه زوك،
 وه نهو ټافره ته داچله كي و ترسا، نهوا سك پر ده بيت، وه نه مهش
 دووباره پوچ و ناراسته، له بهر نه وه ي نهو زاته ي ﴿يَهَبُ لِمَن يَشَاءُ إِنِشَاءً
 وَيَهَبُ لِمَن يَشَاءُ الذُّكُورَ، أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنِشَاءً وَيَجْعَلُ مَن يَشَاءُ عَقِيمًا﴾
 (الشورى: ٤٩-٥٠)، واته: ده يبه خشيت كچ بهو كه سه ي كه خو ي ده يه وي
 ،وه كورپيش ده يبه خشيت بهو كه سه ي كه خو ي ده يه وي، يا خود
 به ههندي كيش كچيش و كورپشيان پي ده به خشيت، وه ههندي كيش نه زوك
 دهكا و مندالي ناداتي، نهو زاته ي كه نه م كارانه نه نجام ددات ته نها
 (الله) يه.

- ده لين: قهله رښ و قشقېره به سر مالتا بروت و بقيرينيت، نهوا مردوت لي
 ده مریت!!، يا خود قهله رښ به سر هر شارو گونديكدا بقيريني، نهوا نهو شوينه
 چولي ده كن.

- به لام لاي نيمه باوه پريان به كو كوختي هيه نهك كو تر، ده لين: كو كوختي له هر
 مالنكدا هيلانه بكات، نهوا ده ست بو هيلانه كي مبه، با له مالدا بميني، چونكه
 له هر مالنكدا هيلانه بكات نهوه خيرو بهر كهت و ناشتويه بو نهو مال، بويه هر
 مالنك كو كوختي هيلانه ي تيدابكات زور بهم كو كوختيانه دل خوش ده بن و ناويزن
 ده ستې بو بهن.

^(١) قوړې: بريتيه لهو خشوكي كه چوار قاجي هيه، و پيسته كه ي سه وزيكي كالهو
 به له كي تيايه، وهكو پيستي تيمساح وايه، چاري ده رپه رپوه، به پي ي پهنكي نهو
 شوينه ي كه تيا بزي پهنكي خو ي وهك پهنكي نهو شوينه لي ده كات، حزي له پوژوه
 پوژ له كو يوه بيت پروده كاته نهو شوينه، پييشي ده و تري: (بزن مژه) وه به فارسي
 پيني ده و تري ت: (بر بختي).

٥٥- باوەڕپوون لە "کیسەل" دا: الاعتقاد في السلخفاة

هەندێ لە خەڵکی باوەڕپێیان وایە ئەگەر کیسەل لە مالددا بە خێویبکەن، ئەوا ئەو کیسەلە پزق و بەرەکەت بۆ خۆیان و مالهەکیان دەهێنێت^(١).

(١) هەلە ی خەڵکی لەسەر کیسەل:-

- لەم سالی ٢٠٠٧ لە مانگی هەشتدا لەوبازارێ سەر سی مەترییەکی نازادی، چەند کەسێک کۆمەڵێک کیسەلیان هێنابوو، بۆئەوێ بەفیل بێفروشن بە خەڵکی، دەیانووت: خوێنی کیسەل شیفایە بۆ پیرۆی دەست و قاچ چاک دەکات و هەلە دەهێنێت.

- بێگومان نازاردانی "کیسەل"یش یەکیکە لەو هەلەو گوناھانەی کە بێویستە نەکریت، بۆ نموونە: خەڵکی را هەیه کە چاری بەکیسەل دەکەوێت یەکسەر دەچیت دەیخاتە سەر پشت و هەلە دەگیرێتەوه، دوایی ئەو کیسەلە زۆر بەناڕەحەت خۆی دەخاتەوه سەردەم و دەروات، چونکە ناڕەحەتترین شت لای کیسەل ئەوێە کە بەکوێتە سەرپشت، بۆیە کاتیەک دوو کیسەل شەر دەکەن لەکەل یەکتیدا هەریەکیان هەول دەدات ئەوی تریان ببەزێنێت بەوێ کە بێخاتە سەرپشت، کە خستیه سەرپشت ئیتر بەجێی دەهێنێت و دەدوایی زۆر بەزەحمەت ئەوکیسەلە خۆی دەخاتەوه سەردەم، بپوانە ئەم دوو پووداوەت بۆ بگێرەوه کە لەدوو لادیی کوردستانی خۆمان پوویداوه:-

- لە یەکیک لە لادیکانی سلیمانی کە دەکوێتەپشت شاخی گۆیژەوه، لەو لادییەدا چەند سانیک ژمارەیهکی زۆر لەکیسەل لە لادیکیاندا هەبووه، هەندیك لەو کیسەلە بچوک بوون و، وەهەندیکی تریان گەوره بوون، وە خەڵکی ئەم لادییە هاتوون ئەو کیسەلە گەورەیان کردووه بەقەپان و شایەن و کیلۆ، وە هەر کەسێک ویستبێتی کە بزانی کیشی قورسە یان نا!!، چوووتە سەر پشتی یەکیک لەو کیسەلە گەورەوه، وە کۆمەڵێک خەڵکی زۆریش بەچواردەوری ئەو کەسەدا کردوویانە بەپێکەنین و گالته، ئەمجا دوای ئەوه کە ئەو کەسە چۆتە سەر پشتی ئەو کیسەلە، ئەگەر کەمێک کیسەلەکە سەری دەرھێنا بیّت، ئەوا خەڵکەکە بەو کەسیان وتوو: تۆ پەنجا

۵۶- باوەربوون لە مقەست دا: الاعتقاد في المقص

هەندى لەخەڵكى باوەرپريان وایە ئەگەر مقەست دەمەكەى بكريتەوه بەبى ئەوهى هیچ پێویستییهك پێى هەبێت، وه بەبى ئەوهى ئىشى پێى بكهیت، ئەوا شەرو ئازاوه و بەلاو ناره‌حه‌تى ده‌هینی.^(۱) وه ئەمەش بیروباوەریكى هەلەیه.

کیلۆی!! وه ئەگەر زیاتر کیسه‌له‌كه سەرى دەرەینا بی‌ت، بۆ نموونه بیان وتوو: تۆ حەفتا کیلۆیت و قورستى!! چونكه زیاتر قورسایت خستۆته سەر پش‌تى ئەو کیسه‌له‌ بۆیه ملی زیاتر دەرەیناوه... ئیتر ئابەم شیویه، خو ئەگەر كەسێك چوو بێته سەر پش‌تى یەكێك لەو کیسه‌لانه و، بەلام سەرى دەرەهینا بی‌ت خەلكه‌كه گالته‌یان پێكردوو و پ‌بیان وتوو: تۆ قەپان ناتۆینیتەوه!!!

- یەكێكى تر لە دانیش‌توانى لادیه‌كى تر دە‌ل‌یت: جارێك ویستم کیسه‌لێك بكۆژم و پش‌ته رەقه‌كه‌ى بۆ جوانى هەلب‌گرم لە‌لاى خۆم، دە‌ل‌یت: هاتم کیسه‌لێكم ه‌ینا و خستمه سەر‌پش‌ت، بە‌لام بۆ‌ئەوه‌ى ئیتر جارێكى تر نه‌توانی‌ت خۆى بخاته‌وه سەر پش‌ت تاده‌مریت، هاتم قورێكى شلم بۆ گرتەوه و وه‌له‌سەر پش‌ت خستمه ناو قوڤه‌كه‌وه، وه هەركاتێكیش كه قوڤه‌كه‌ وشك بۆیه‌وه ئیتر هەر ناتوانی‌ت خۆى بخاته‌وه سەردەم بۆ ئەوه‌ى لە‌برساندا بە‌مریت، وه كه‌مرد ئیتر لە‌به‌رخۆردا وشك ده‌بی‌تە‌وه و ده‌توێتە‌وه، دواى منیش ئەو قاپۆره رەقه‌ى ده‌بەم بۆ خۆم، دە‌ل‌یت: بە‌لام لە‌و شوێنه‌ى كه ئەم کیسه‌له‌م وا لی‌كرد كێل‌گه‌ بوو وه لە‌نزىكى كێل‌گه‌دا چه‌لتوكى برنجى ئى كرابوو، ئەمجا کیسه‌له‌كه‌م بە‌جى ه‌یش‌ت تا دوو هەفته پێم نه‌كرا ب‌ج‌مه‌وه بە‌لایدا، كه دواى ئەم ماوه‌یه چوومه‌وه تابزانم چى بە‌سەر هاتوو، دە‌ل‌یت ووتم: بە‌خوا ئیستا هەر قاپۆره‌كه‌ى بۆ‌من ماوه و خۆى مردوو، دە‌ل‌یت: كاتێك كه نزىكى کیسه‌له‌كه‌ بوومه‌وه سەیر ده‌كەم بۆ‌لێك چۆ‌له‌كه وه تان لە‌سەر س‌كى کیسه‌له‌كه‌، خ‌یرا ده‌چ‌ن بە‌ده‌نووك چه‌لتوكى بۆ ئى ده‌كه‌ن‌وه و ئەمجا یەك یەك ده‌بی‌ن و ده‌چ‌نه سەر س‌كى و وه بە‌ده‌نووك چه‌لتوكه‌كه‌ى بۆ پاك ده‌كەن وه ده‌نكه‌ برنجه‌كه‌ى بە‌ده‌نووك ده‌خ‌نه ناو‌ده‌مى، دە‌ل‌یت: ئەو چۆ‌له‌كانه ئه‌وه‌نده چه‌لتوكیان دابووئى بە‌شی‌وه‌یه‌ك كه هەردوو ئەم لاو ئە‌ر‌لاى ئەو کیسه‌له‌ بە‌رز بوو بۆ‌وه له‌توێكلى برنجدا، دە‌ل‌یت: و‌تم بە‌خوا خوا نایه‌و‌یت تۆ بە‌مریت، وه ئەم چۆ‌له‌كانه‌یش‌ى بۆ تۆ ناردوو، دە‌ل‌یت: ئیتر کیسه‌له‌كه‌م خستە‌وه سەردەم و لێى دا و پۆیى.

لا اله الا الله، بە‌راستى هەموو سیفاتێكى جوان هەر بۆ تۆ جوانه، و وه هەر بۆ تۆش شی‌اوه.

^(۱) بیروباوەرى هەلە لەسەر مقەست لای ئی‌مه، وه‌كو:

۵۷- باومرپوون له ئاوينه دا: الاعتقاد في المِراة

هه ندی له خه لکی باومرپیان وایه که نه گهر به شو سه یری ئاوینه بکه ی دروست نییه، وه هه ندیکی تریان باومرپیان وایه نه گهر ئاوینه به شو دا به بی داپوشین به جی به ئیت، نه وا نه گهر هاتوو ئافره تی نه و ماله سکی هه بوو سکه که ی له بار ده چیت ... وه هه موو یه کی له مانه باطیل و ناراسته. ^(۱)

۵۸- باومرپوون له گسک دانی مال دا: الاعتقاد في كنس البيت

هه ندیک له و خه لکه باومرپیان وایه نه گهر که سیک بیه ویت بجی بو سه فهر، وه کاتیک له ماله که ی خوی ده رچوو بو سه فهر کردنه که ی، له و کاته دا نه ندامانی نه و ماله ماله که یان گسک ده دا، نه وا نه و که سه موسافیره له و سه فهری نا گهر یتته وه، بویه رهش بین ده بن نه گهر له و کاته دا که ماله که ی گسک بدری. ^(۲)

- نه گهر مقست به دم کراوه یی به جی به ئیت، نه وا ئاژاوه ی مانی پیوه یه!!
- نه گهر مقست به دیته ده ست هر که سیک، نه وا شه پرت ده بیت له گه ل نه و که سه دا.
- ^(۱) بیروباوه ری هه له له ناو ئیمه دا له سه ر ئاوینه، نه ویه که:
- نابیت به شو دا سه یری ئاوینه بکه یت، چونکه ده لێن: شیت ده بیت!!، یان جنۆکه ده ست ئی ده وه شینیت!!
- ^(۲) لای ئیمه نه م بیروباوه ره نییه، به لام کۆمه لیک بیروباوه ری پرپووچی تر هیه له سه ر سه فهر کردن، وه کو:
- نه گهر به ری پیت بخوریت، نه وا سه فهر ده که یت!!
- نه گهر پیلاره کانت سه ری که بکه ویت: نه وا سه فهر ده که یت!!، وه نه گهر پیلاره کانت پروه و هر شوینیک سه ری که بکه ویت: نه وا به ره و نه و شوینه سه فهر ده که یت!!

۵۹- قسه‌ی هه‌ندی نه‌زان "بۆ ئیمه له سوره‌تی ﴿عَبَسَ﴾ ده‌خویننه‌وه"^(۱) :
 إحنا بنقرأ فی سورة ﴿عَبَسَ﴾ .

ئهم قسه هه‌ندی له‌خه‌لکی نه‌زانی وولاتی میسر ده‌یلین، نه‌گهر قسه‌یان
 بۆ که‌سیک کردوو وه‌ ئهو که‌سه له‌قسه‌که‌یان تیڤنه‌گات ئهم قسه‌ی
 به‌رامبه‌ر ده‌کن، وه‌ مه‌به‌ست به‌م قسه‌ ئه‌وه‌یه وه‌کو وایه بلیی: ئایا ئیمه
 وه‌کو قسه‌ی جادووگهر^(۲) قسه‌ ده‌که‌ین تا خه‌لکی لێی تیڤنه‌گات و وه‌په‌ندو
 ئامۆزگاری ئی وه‌رنه‌گریت وه‌کو سوره‌تی (عبس).

- نه‌گهر که‌سیک چوو بۆ سه‌فه‌ر ئاوی به‌دوادا هه‌ل بپژننه، بۆنه‌وه‌ی زوو و
 وه‌به‌سه‌لامه‌تی بگه‌رپه‌ته‌وه، وه‌ نه‌گهر به‌تووت ئهو که‌سه نه‌گه‌رپه‌ته‌وه نه‌وا گۆزه‌یه‌کی
 په‌شی به‌دوادا بشکینه .

- له‌ مانگی سه‌فه‌ردا، له‌ده‌ پوژی کۆتاییدا نه‌گهر له‌ چوارشه‌مه‌ دا سه‌فه‌ریک
 به‌هاتایه‌ته پیڤشه‌وه، ده‌یان وت: کوله‌ چوارشه‌مه‌یه‌! شومه‌ سه‌فه‌ری تیا دا بکه‌یت.
 - نه‌گهر که‌سیک ویستی بچیت بۆ سه‌فه‌ر یان ویستی کارێک بکات، له‌و کاته‌دا که
 باسی سه‌فه‌ره‌که‌ی کرد، یان باسی ئهو کاره‌ی کرد که‌ ده‌یه‌ووت بیکات، خۆی
 بپژمیت یان که‌سیکی تر له‌و ئاوه‌دا بپژمیت، یه‌کسه‌ر ده‌لین: سه‌به‌ری هینا!! خیر
 بیت چاره‌پێ بکه‌ جارێ مه‌چۆ، ده‌بیت سه‌فه‌ره‌که‌ی دواخات، خۆ نه‌گهر دوو جار
 بپژمین نه‌وا ده‌لین: خیره‌ شوکورا!! بچۆ سه‌فه‌ره‌که‌ت یان کاره‌که‌ت بکه‌.

^(۱) بگه‌رپه‌روه بۆ په‌رتووکی: (اقوال و افعال خاطنة) ی د. طلعت زهران لاپه‌ره ۲۹.

^(۲) قسه‌ی جادووگهر: بریتییه له‌ کۆمه‌له‌ قسه‌یه‌ک که‌ کوفرو شیرکییات به‌رامبه‌ر به
 خوا، بۆ پازی کردنی شه‌یتان ده‌یانلێت، که‌ به‌شیوه‌ی وورته‌ وورت و وه‌ به‌خیرایی
 ده‌م ده‌جولێن، وه‌ ووتنه‌که‌یشی تیکه‌ل و پیکه‌له، به‌شیوه‌یه‌ک هه‌ر که‌سیک گوێی ئی
 بگریت لێی حالی نابیت، واته: وه‌کو بلته‌ بلت وایه‌.

وهئهم قسه يهش دروست نييه بووتريت. له بهرئه وهى وهسف كردنى
 قورئانى پيروزه، به وهى كه ئەم قورئانه كۆمهلى ووتيه كه پوون و ئاشكرا
 نيين و، وه خه لكى له نايه ته كانى تى ناگات.

كه چى خواى بهرزو بلند له قورئانه كهيدا پوونى كردۆته وه كه ئەم
 قورئانه كۆمهلى ووتەن كه دهر پيژنراون به زمانىكى عه ره بى پوون و
 ئاشكرايه.

خواى گه وه ده فهرمويت: ﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ
 مُدَّكِرٍ﴾، (القمر: ۱۷). واته: سويند بى ئيمه ئەم قورئانه مان ئاسان
 كردوه بۆ له بهر كردن و تيگه يشتن، وه وشه كانيمان ئاسان كردوه بۆ
 دهر پيژن پى كردنى، وه ماناي نايه ته كانيشمان ئاسان كردوه بۆ
 تيگه يشتن، پرمان كردوه له په ندو ئامۆژگارى، تا هه ر كه سيك كه
 بيه ويت لى به هه رمه ند ببيت، ئايا ئيتر كه سيك هه يه له م قورئانه په ندو
 ئامۆژگارى و عيره تى ئى وه رنه گريت.

وه ده فهرمويت "جل جلاله": ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾
 (يونس: ۲)، واته: ئيمه قورئانمان به زوبانى عه ره بى ناردوه بۆ سه ر
 پيغه مبه ره كه مان، به لكو به هوى ئەم قورئانه وه ئيوه عه قل و بيوه هوش
 په يدا بكه ن.

وه هه ر وه هاده فهرمويت "سبحانه" ﴿كَتَبْتُ فُصِّلَتْ ءَايَتُهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا
 لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾ (فصلت: ۲)، واته: ئەم قورئانه په راويكى ئاسمانىيه،
 ئايا ته كانى شيكرا وه ته وه، ماناو مه به سه ته كانى به رۆشنى و وه به جوانى
 خراونه ته پوو، وه پوون و ئاشكران، به زوبانى عه ره بى نيژدرا وه ته خوار
 بوئه وهى ئى تيگه يشتنى ئاسان بيت، وه وشه و پرسته كانى په وان و

شیرین، بۆئەوانەى زاناو تیگەشتون لە پەوانى و پاراوى و بەلاغەى
قورئان حالى دەبن. ^(۱)

۶۰- ئەم قسەىە "تەمەنى درێژى بۆ تۆ بەجى هیشتى": البقیة فی
حیاتک ^{(۲) (۳)}

ئەم قسەىە کەسیک دەلیت کەسەرەخۆشى دەکات لە کەسیک کە
خزمیکى نزیکى یا ھاوپیەکی مردییت، وە مەبەستى بەم قسەىە
ئەوێە: کە ئەو مردوو پێش ئەوێ کە کۆتایى ھاىبى بەئەجەلى
مردوو، واتە: پێش ئەوێ تەمەنى خۆى تەواو بکات مردوو، وە ئەو
کەسەى کە سەرەخۆشییە کە دەکات دەپارێتەو لەخوای گەرە کە چەند
لەتەمەنى ئەو کەسە مردوو ماوە بیخاتە سەر تەمەنى ئەم خزمە
نزیکی ئەم مردوو یان ئەم ھاوپی مردوو.

وە بیگومان ئەم قسەىەش قسەىەکی هەلەیه، وە بیروباوەرێکی پوچ و
ناراستە، لەبەرئەوێ هیچ کەسى نامریت پێش کۆتایى نەهاتنى ئەجەل
و تەمەنى.

^(۱) ئەم قسەىە نییە لەناو خەلکی ئێمەدا، بەلام زۆر بەداخووە قسەىەکی تر هەیه کە
بەراستى هەر کەسیک خۆى بەمرۆف — بزانییت قەت شتى وا نالییت، ئەویش ئەوێە:
— ئەگەر کەسیک بانگی فەرموو یاخود قورئانى خویندەو و بەلام دەنگى ناخۆش
بوو، خەلکانیکی زۆر نەفام و گیل بەو کەسە دەلین: گوێ گرە بزانه چ ھۆرە ھۆرێکی
ناوئەتەر، یان دەلین: ئەلێى میز بەتەنە کەدا دەکات.

^(۲) البقیة فی حیاتک، واتە: باقى تەمەنى ئەو مردوو بۆ تۆ بى، یان چەند لەتەمەنى
ئەو مردوو ماوە بچیتە سەر تەمەن و ژيانى تۆ.

^(۳) بگەرێرەو بۆ پەرتووکی (اقوال و افعال خاطئة) ی "زهران" لاپەرە (۲۹).

خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾ (الاعراف: ۳۴). واته: هه‌موو مروفتیک و گهل و نه‌ته‌وهیه‌ک کاتیکی تایبته بو وه‌ختی مردنیان دیاری کراوه، جا نه‌گهر نه‌و کاته‌ی خو‌ی هات، ئیت‌به‌هیچ شی‌وهیه‌ک ساته وه‌ختی دوا ناخری و وه ساته وه‌ختیکیش پیش ناخری.

وه "ابی أمامة" - پ‌زای خوای ئی بیت - فهرمووده‌یه‌کی گ‌یراوه‌ته‌وه که پیغه‌م‌به‌ر (ﷺ) فهرموویه‌تی: (إِنَّ رُوحَ الْقُدُسِ نَفَثَ فِي رَوْعِي، أَنَّ نَفْسًا لَنْ تَمُوتَ حَتَّى تَسْتَكْمَلَ أَجْلَهَا، وَتَسْتَرْعِبَ رِزْقَهَا، فَاتَّقُوا اللَّهَ، وَاجْتَلُوا فِي الطَّلَبِ، وَلَا يَحْمِلَنَّ أَحَدُكُمْ اسْتِطْءَاءَ الرِّزْقِ أَنْ يَطْلُبَهُ بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ، فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَا يَنْالُ مَا عِنْدَهُ إِلَّا بِطَاعَتِهِ)^(۱)، واته: به‌پراستی "جبریل" خستویه‌تیه ناو هه‌ست و ده‌روونمه‌وه، که‌وا هیچ نه‌فسیک نامریت هه‌تا نه‌جه‌ل و ته‌مه‌نی خو‌ی ته‌واو نه‌کات، وه هه‌تا هه‌موو پ‌زقی خو‌یشی نه‌خوات نامریت، له‌خوا بترسن!! به‌شوین پ‌زقی جه‌لال و پا‌ک‌دا بگه‌پ‌ین، با هیچ که‌سیک له ئی‌وه سست بوون و دواکه‌وتنی پ‌زق وای ئی نه‌کات، نه‌و پ‌زقه‌ی له پ‌ینگه‌ی سه‌رپیچی کردنی خوداوه به‌ده‌ست به‌یئنی، چونکه به‌پراستی نه‌وه‌ی لای خوای په‌روه‌ردگاره به‌ده‌ست ناهینریت ئیلا به‌گو‌یرایه‌نی کردنی خودا نه‌بیئت.^(۲)

(۱) حدیث صحیح: رواه ابو نعیم له "الحلیة" دا، و شیخ نه‌لبانیش به‌ص‌حیحی داناره له (صحیح الجامع) دا به‌ژماره (۲۵۸۵).

(۲) نه‌م قسه‌یه زۆر بل‌اوه له‌ناو عه‌ره‌ب‌دا، که که‌سیک به‌مریت به‌خواوه‌نی مردووه‌که ده‌لین: باقی ته‌مه‌نی نه‌و مردووه بو ئی‌وه بیئت!!، یان خوا ته‌مه‌نتان دریز بکات به‌ته‌مه‌نی نه‌م مردووه. به‌داخ‌وه هه‌ر هه‌مان نه‌م قسه‌یه‌ش له‌ناو خه‌لکی ئی‌مه‌ش‌دا هه‌یه، به‌ل‌کو به‌زیاتره‌وه، وه‌کو:

٦١- ئەم قسەیه "خوا ئەو کەسە ی بیر کە وتۆتەو" : زینا افتکره

ئەم قسەیه هەندی له خەلکی دەلێن، کە ئەگەر ویستیان هەوآلی مردنی کەسێک رابگەیهنن، وە ئەم قسەیه قسەیهکی بێ باوەری هەلەیه، لەبەرئەوێ واتاکە ی ئەوێه: کە بەراستی ئەو کەسە ی کە مردووە خوای گەرە بیری چۆتەو، و پاشان خوای گەرە بیری کە وتۆتەو کە ئەو کەسە هەیه ئەمجا مراندوێهتی.

بەلام خوای بەرزو بلند پاکە لە هەموو کەم و کورتییەک، وەکو خەوتن و لەبیرچونەو و وە وینە ی ئەمانە، خوای گەرە دەفرموویت: ﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا﴾ (مریم: ٦٤)، واتە: پەرەدگارە کە ی تۆ. هەر کاریکی بویت لەبیری ناچیت، وە لەو کاتە ی کە بۆی دیاری کردووە دەیهینیتە دی.

وەخوای گەرە و میهرەبان لەسەر زوبانی پیغه مەر (موسی) علیه السلام دەفرموویت: ﴿لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى﴾، (طه: ٥٢)، واتە: پەرەدگاری من هیچی ئی تیک ناچیت، وە هیچیشی لەبیر ناچیتەو، وە هیچیشی ئی وون ناییت.^(١)

- بەخاوێن مردووە کە دەلێن: تەمەنی درێژی بۆ ئێو بەجیهیشتبیت.

- یان دەردو بەلاو ناخۆشی لەگەڵ خۆیدا بردبیت.

- یان ئەمە ناخرین موسیبت و دوا ناخۆشیان بێت، نیتەر یاخو بەخۆشیانەو بێن بۆ مالتان.

- یاخود دەلێن: یاخو چەند گل بەسەر ئەوێه، ئەوێه عومرت بێت.

- یاخود دەلێن بە خاوێن تەعزییە کە: چاوی خیری لیتان بێت (واتە: مردووە کە یان).

^(١) لەناو خەلکی ئێمەدا، ئەگەر ویستیان دلخۆشی خاوێن تەعزییە کە بدەنەو، بە کۆمەلێ ووتە ی پرپووچ دلخۆشی دەدەنەو، وەکو:

٦٢- قسه‌ی هندی "یارب یاساتر": واته: نه‌ی په‌روه‌ردگار نه‌ی داپوشهر.

١٨م قسه‌یه‌ش هه‌له‌یه، له‌به‌رئه‌وه‌ی دروست نییه وه‌سفی خوا به "ساتر" بکریت، له‌به‌ر دوو هو:

(١) وشه‌ی "ساتر" واته: داپوشهر، یه‌کێک نییه له‌ ناوه‌کانی خوای گه‌وره و سیفه‌ته‌کانی.

(٢) الساتر: بریتییه له‌به‌ر به‌ستێک که‌وا شت له‌پشت خۆیه‌وه قه‌ده‌غه و گل ده‌دا ته‌وه، وه دروست نییه نه‌وه به‌خوا بووتریت.

- مه‌ندیك له‌خه‌لكی ده‌لێن: خوا ئێوه‌ی بیر كه‌وتۆ ته‌وه كه‌ مردووی ئی مراندون. یاخود ده‌لێن: خه‌فت مه‌خۆن خوای گه‌وره ئێوه به‌سه‌ر كردۆ ته‌وه، وه‌كو وابیت خوای گه‌وره هیچ شتیکی له‌وه باشتی نه‌بیت كه‌وا خه‌لكی پێ به‌سه‌ر بكاته‌وه ئیلا نه‌وه نه‌بیت كه‌ مردوویان ئی به‌مرینیت.

- یان ده‌لێن: سه‌بر بگرن!! تازه خوا باره‌كه‌ی لێناون، وه‌كو وابی خوای گه‌وره نه‌و خاوه‌ن ته‌عزییه‌كه‌ی كرديیت به‌ گوی درێژ و باری لێناون، كه‌چی خوای گه‌وره ده‌فه‌رموین: ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَهُمْ فِي الْوَحْشِ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَهُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا﴾ (الاسراء: ٧٠)، واته:

به‌راستی ئێمه ئاده‌م خویشی و وه نه‌وه‌كانیشیمان پێز لێناوه، وه هه‌لمان گرتوون له‌ووش‌کانی دا به‌هۆی نه‌سپ و گوی درێژو سه‌یاره‌وه‌و هه‌موو هۆکاره‌نی گواستنه‌وه، وه له‌ناو ده‌ریاشدا هه‌لمان گرتوون به‌هۆی كه‌شتی و وه‌هه‌موو نه‌و ئامێرانه‌ی كه‌له ده‌ریاكاندا به‌کارده‌هینرێن، وه پزق و پۆزیشمان داون له‌هه‌موو به‌رویوویك كه‌ پاك و به‌ته‌مام بێت، وه هه‌روه‌ها گه‌وره‌یی و پێزی مروفمان داوه به‌سه‌ر زۆرینه‌ی هه‌موو نه‌و دروست‌کراوانه‌ی كه‌ خوای گه‌وره دروستی کردوون، یه‌نی: هه‌موو شتیك له‌م بوونه‌وردا خراوه‌ته‌ خزه‌تی مروفه‌وه، نه‌ك به‌قسه‌ی پڕوپیرێژن خوا مروفی كرديیت به‌ گوی درێژ و باری لێناویت.

به لَامِ خَوای به رزو بَلَدِ ناوی : " سَيِّئٌ " ه نَهْ سَاَتِر، ئه ویش به به لَگه ی
 ئه و فەرمووده ی پیغه مبه ر (ﷺ) که فەرموویه تی: (إِنَّ اللَّهَ حَيُّ سَيِّئٌ
 يُحِبُّ الْحَيَاءَ وَالسَّيِّئَ)^(۱)، واته: خَوای گه وره خاوه نی شه رمه و وه زوَر
 ده پو شه ره، وه شه رم و داپو شینیشی خو ش ده ویت.

۶۳- باوه ربوون به وه ی که پیغه مبه ر (ﷺ) یه که م دروست کراوی
 خواجه: (أَوَّلُ خَلْقِ اللَّهِ).

ئهم قسه یه هه ندی له بانگ بیژمه کان ده یلین له وه دا که ناو ده بریت به
 (توا شیخ) واته: سه لاکردن، که ئهم (توا شیخ) ه بریتییه له کومه لی
 هونراوه و قسه یه کی داهینراو بیدعه، که هه ندی له بانگ بیژمه کان پیش
 ووتنی بانگی به یانی ده یلین، وه له باره ی پیغه مبه ره وه ده یلین: (یا أَوَّلَ
 خَلْقِ اللَّهِ، وَخَاتَمَ رُسُلِ اللَّهِ)^(۲)، واته: ئه ی یه که م دروست کراوی خوا، ئه ی
 کو تا پیغه مبه ری خوا.

وه ئه مه ش قسه یه کی هه له یه، له به ره ئه وه ی پیغه مبه ر (ﷺ) یه که م
 دروست کراوی خوا نییه، وه به لگه ش له سه ره ئه وه ی که پیغه مبه ر یه که م
 دروست کراوی خوا نییه ئه و فەرمووده یه یه که (عبادة كوري الصامت)

(۱) حدیث صحیح: رواه (ابو داود) به ژماره (۴۰۱۲)، و (النسائي) به ژماره (۴۰۷)، وه
 شیخ نه لبانیش به صحیحی داناوه له (صحیح ابی داود) دا به ژماره (۴۰۱۲).

(۲) (خاتم رسل الله) هه له نیه، چونکه پیغه مبه ر (ﷺ) پاسته کو تای هه موو
 پیغه مبه رانه، به لَامِ مه به ستی نو سه ر له وه ی که هه له یه رسته ی (أَوَّلَ خَلْقِ اللَّهِ) ی
 هه له یه به پیغه مبه ر (ﷺ) بو تریت، وه هه ره ها هه ردو رسته ی (یا خاتم رسل الله و
 یا اول خلق الله) دروست نییه له پیش بانگی به یانییه وه بوو تریت، چونکه بیدعه یه
 ووتنیان له و شوینه دا.

- پرمزای خوی لى بیت - گنراویه تیوه که فرمویه تی: گویم له پیغه مبهری
 خوا بوو (ﷺ) دهیفرموو: (اِنَّ اَوَّلَ مَا خَلَقَ اللّٰهُ، الْقَلَمُ، فَقَالَ لَهُ: اَكْتُبْ.
 قَالَ: رَبِّ وَمَاذَا اَكْتُبُ؟ قَالَ: اَكْتُبْ مَقَادِيرَ كُلِّ شَيْءٍ حَتّٰى تَقُومَ السَّاعَةُ) (۴)،
 واته: یه کهم شتیک که خوا دروستی کرد: قهلهم بوو، خوی گهوره پیی
 فرموو: بنووسه، قهلهمه کهش وتی: نهی پهروردگارم چی بنووسم؟
 خوی گهوره فرموی: بنووسه نه اندازه گیری هه موو شتی هه تا هاتنی
 پوژی قیامهت. (۵)

(۶) حدیث صحیح: رواه (ابو داود) بهژماره (۴۷۰۰)، و(الترمذی) بهژماره (۳۳۱۹) وه
 فرمویه تی نه فرموده: حسن صحیح غریب، و نه لبانیش به صهیحی داناه
 له "صحیح ابی داود" دا بهژماره (۴۷۰۰).

(۷) صلاوات دان له سر پیغه مبهر که پیی بلیت (اول خلق الله) زوره له ناو خه لکانی
 نیمه شدا، به به لگی نهوی که له سر مکابه ری مزگه وته کانه وه ددریت به گوینی
 هه موو خه لکید، یاخود نه گهر بته وی گویت له م جوړه وه سفانه بیت له باره ی
 پیغه مبهروه، نهوا (۵) دهقیقه پیش بانگی به یانی ههسته له خوو گوئی بگره نه لینی
 پوژی حه شره، له هه موو مزگه وته کانه وه دهنگ دیت وه هر کهسه به جوړی و وه هر
 کهسه به ناوازیک وه سفی دهکات، یاخود کهسانی وایان هه یه شیعوو هونراوه ی نهو
 شاعیرانه ی که له باره ی پیغه مبهروه وتوویانه نهوه دهکات به صه لاگردنه که ی،
 هه ندیک لهو وه سفه ناشه رعیا نه، وه کو:

- یا طیب قلبینا. واته: نهی پزیشکی دله کانه مان.

- یا نور ابصارنا. واته: نهی نور و تینی چاوه کانه مان.

- یاخود له کاتی بانگدانا، که بانگ بیژگه یشته (اشهدُ اَنْ مُحَمَّدًا رَسُوْلُ اللّٰهِ)،
 خه لکانیک هه ردو به نجه گه وری هه ردو دهستی ده لکینیت به یه که وه و، وه
 هه ردو نینوکی نهو دوو په نجه یه ی ماچ دهکات و نه مچا به هه ردو چاوی دا
 ده یهینیت له م سر بو نهو سر، به گومانی نهوی ده لیت: نه گهر وابهکی له دوا ی

٦٤- ئەى نۇرى عەرشى خۇدا: يا نۇر عەرشى اللّٰه

ئەم قەسەيە تاوتۇي دەرگىت و دەوترىت لەسەر زوبانى زۆرىنەيەك لە خەلكى كە بەيغەمبەر (ﷺ) دەلىن: (يانور عەرش اللّٰه). كە ووتنى ئەم قەسەيە دوو واتا ھەلدەگرى:

يەكەم: كە پيغەمبەر (ﷺ) دروست كراوھ لەنۇرى عەرشى خوا، وە ئەم بۇچوونە بۇچوونىكى ھەلەيە، لەبەرئەوھى پيغەمبەر (ﷺ) مەوھە، وە وەكو مەوھىش دروستكراوھ، خواى گەورە دەفەرموويت: ﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ﴾ (الكهف: ١١٠)، واتە: ئەى پيغەمبەر پىيان بلى: تەنھا مەنىش مەوھىش وەكو ئىوھ، خواى پەرەردگار نىگام بۇ دەكا و وەكردوومى بە پيغەمبەر.

دووم: ياخود ئەگەر مەبەست بەم قەسە ئەوھ بىت، كە پيغەمبەر (ﷺ) سەرچاوھو چاووگ و كرۆكى نۇرى عەرشە، ئەوا ئەمەش دووبارە باطىل و پووچ و ناراستە، لەبەرئەوھى خواى گەورە خۆى دەفەرمووى: ﴿اللّٰهُ

(اشهد أن محمداً رسول الله) دا ئەوا قەت تووشى چا و ئىشە نابىت، يا درەنگ لەپىرىدا چاوت كز دەبىت.

بەلام ئەگەر راستىمان بویت پيغەمبەرى خوا بەھىچ وەسفىك لەم وەسفىانە پازى نىيە، بەلكو فەرموويەتى: وەسفى مەن بەكە بە (عبد اللّٰه و رسول اللّٰه)، واتە: بەندەى خوا و پيغەمبەرى خوا، ئەمەش بە بەلگەى ئەو فەرموودەيەى كە نىمامى بوخارى گىراوئەتییەوھ كە پيغەمبەرى خوا فەرموويەتى: (لاتطرونى كما اطرت النصارى ابن مريم، فإنما أنا عبد، فقولوا: عبد اللّٰه و رسولہ)، واتە: ھەم مەنن و زىادەپەوى مەكەن لەبارەمەوھ، وەكو چۆن گاوردەكان زىادەپەوييان كردن لەبارەى كۆپەكەى مەريمەوھ، بەلكو بە تەنھا بەمەن بلىن و وەسفى بەكەن بە (عبد اللّٰه و رسولہ)، واتە: بەندەو پيغەمبەرى خوا.

نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴿ (النور: ۳۵)، واتە: (الله) خۆی نورو
پۆشنایی ئاسمانەکان و زەوییه. ^(۱)

^(۱) ئەو خەڵکانەى که بە پیغەمبەر دەلێن: نوری عەرشی خودا چەند کەسیکی دیاری
کراو نین، یاخود بەتەنها لەیەک وولاتدا نین، بەلکو خەڵکانێکی زۆر ئەمە بوو
بەباوەڕیان، بەتایبەتی ئەو کەسانەى که بیروباوەری سۆفیگەریتیان هەیه، بەتایبەت
تەریش ئەم جۆرە قسەنا بیروباوەری زاناکانیان، که بانگەشەیشی بۆ دەکەن لەکتێب
و ووتارەکانیاندا، وە زامانی خەلکی لەسەر پادەهێنن و وەسەری خەلکی پێو گەرم
دەکەن، وە سەرچاوەی دەرھێنان و دروستکردنی ئەم قسەنەش کۆمەڵێک قسەى
ناپاست و درۆینەن، که دەلێن: ئەمانە فەرموودەى پیغەمبەرن، و وەکردووانە بە
بەلگە بۆ چەسپاندنی ئەم جۆرە قسەنە لەبارەى پیغەمبەرەو، که هیچ کامێک لەو
قسەنە راست نین و وە هیچیان فەرموودەى پیغەمبەر (ﷺ) نین، بەلکو کۆمەڵەى
قسەى درۆینەن و بۆ پیغەمبەریان دروست کردووە، هەندى لەو بەناو فەرموودانە:
- (اول ما خلق الله نور نبیک یا جابر)، واتە: یەكەم شتیك كه خوا دروستی کرد،
نوری پیغەمبەرەكەى تۆ بوو ئەى جابر.

- (إن الله قبض قبضة من نوره فقال لها: كوني محمداً)، واتە: بەراستی خواى
گەرە جەنگێكى لەنورى خودى خۆى گرتوو، ئەمجا بەو نۆرەى فەرموو: ئەى نۆرەكە
ببە بەمحمد.

- یاخود یەكێك لە زانا سۆفییهكان لەكتێبى (زیکرى ئیواران و بەیانیان) دا که
دانراوى خۆیەتى، ئاوا صلوات لەسەر پیغەمبەر (ﷺ) دەدات: (اللهم صل على
محمد الذي خلقت من نوره كل شيء)، واتە: خودایە دروود و سلاو بپرێژى بەسەر
ئەو (محمد)ەى، کەوا دروستت کردووە لەنۆرى ئەو محمەدە هەموو شتیك، یەنى
لەلای ئەوەمە که پێنى دەوتریت زانا لەناو ئەواندا، هەموو شتیك خوت لە نۆرى
پیغەمبەر (ﷺ) دروستی کردووە، هەموو شتیکیش وەکو: (زەوى، ئاسمان، و
ئاو، و هەوا، و مەرقف، و جێوکه، و دار، و بەرد، و هەموو حەییوانات، و هەموو
پەلەوەر، ماسى و..... هەتا کۆتایی)، دەى خو هەموو شتی شەیتان و بەرازو

٦٥- ئەم قسە "زۇنا موجود"^(١): پەروردگارمان مەوجودە

ئەم قسە ھەندى لەخەلکی دەیلێت، وە لەگەڵ ووتنە کە شیدا بێ ئاگایشن لە واتاکەى، چونکە هیچ دروست کراویک نییە ئیلا خالقیک و دروست کەریکی ھەبە، وە هیچ شتیک نییە کە ھەبێت و ھینرا بێتە بوو

مەیمونیش دەگریتەو، چونکە شەیتان و بەرازیش یەکیکن لە شتەکان، دەى تو خوا دەگونجی لە نوری پیغەمبەر (ﷺ) خراپە کاریکی وەکو شەیتان دروست کرابێت، یاخود ئازەلکی پیسی وەکو بەراز دروست کرابێت، دەگونجی ناوا وەسفی بەرێزترین مرؤف بکەین کە پیغەمبەری خوا بە (ﷺ).

- یاخود دەلێن: کاتیک کە خوا ئادەمى دروست کرد، ئادەم سەرى ھەلپى سەیری عەرشی خوا بکات، لەلای عەرشی خواوە نووریکی پەرسنگداری بینی، ئادەم فەرمووی: خوا بە نۆرە چییە؟ پێیان ووت ئەو: نۆرى "محمود و لمصطفى" یە.

بەقسەى ئەمان نۆرى پیغەمبەر لەپێش ئادەمیشە دروست بوو، ئەمجا ھەر کە سێک عەقڵیەتى وەکو ئەوان وایبێت و وەکو ئەوان بیربکاتەو، ئەم دۆرە وەسفانەى بۆتە بیروباوەرى، وە لەناو کوردیشدا خەلکانیکی زۆر ھەبە، ھەر ھەمان ئەم بیرو باوەریان ھەبە، وە ھەر ھەمان ئەم قسانە دەکەن لەبارەى پیغەمبەرەو (ﷺ)، کە بەداخەو خۆشیان زۆر بەتینگەشتوو دەزانن لەدیندا، وە ھەر خۆشیان بەراست دەزانن، وە غەیری خۆیان بەگومرا دەزانن.

یاخود درۆیەکی تریان دروست کردووە و ناویان لێناوە فەرموودەى قودسى، کەوا خوا بە پیغەمبەرى فەرموو (لولا لولا ما خلقت افلاک)، واتە: ئەگەر لەبەر خاترى تۆ نەبووایە، ئەگەر لەبەر خاترى تۆ نەبووایە، من ئەم بوونەو ھەم دروست نەدەکرد.

^(١) کە دەوترێت (خوا موجود): مەبەستیان ئەو ھەبە کە خوا ھەبە، بەلام ووشەى (موجود) واتاکەى (ھەبە) نییە، وە ھەر کەسى بلێ (خوا موجود) گوناھى دەگات، چونکە ووشەى (موجود) واتە: یەکیکی تر خواى ھیناوتە بوون و دروستى کردووە، دەى شتى وا چون لەگەڵ "الله" دا دەگونجی، کە تەنھا خۆى خودایە و تەنھا خۆشى بەدیھینەرو دروستکەرە.

ئىللا يەككە ھەيە ھىناويەتيە بوو، دەى خواى بەرزو بلىند، ناوى (واجد) ۵، واتە: ذاتىكە ھەموو شتىك دىئىتە بوون، بەلام ناوى (موجود) نىيە، واتە: ذاتىك بىت و ھىنايىتىانە بوون.

٦٦- ئەم قسەيە "رَبَّنَا فِي كُلِّ مَكَانٍ": واتە: خوا لە ھەموو شوئىنىكە

ئەم دەستەواژەيە راستە، بەلام بە مەرجى ئەو كەسەى كە ئەم قسە دەكات مەبەستى بەم قسە ئەوەبىت: كە خواى گەورە لە ھەموو شوئىنىكە بەعيلم و زانست و بەئاگابوونى بەھەموو دروست كراوہكانى و، وە دەورەدانى خوا بۆ ھەموو شتىك و، وە زال بوون و دەسەلاتى خوا بەسەر ھەموو شتىكدە، ھەرەكو چۆن خواى گەورە دەفەموويت: ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾، واتە: ئايا ئەى مروقە نابىنى كە خودا زانايەو بەئاگايە بەسەر ھەموو شتىكدە كە لە ئاسمانەكان و زەوى دا ھەيە و وە كە پوو دەدات، بەشيۆەيەكى واما پەرەردگار بەئاگايە ﴿مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَآبُعُهُمْ﴾ لە ھەر شوئىنىك سى كەس بەيەكەوہ سرتەو چرپەيەك بكنە ئىللا خودا بەزانين و عيلم و زانيارى خوى لەگەلياندا چوارەمينە، وە ئاگاي لىيانە و ئاگاي لەوہيە كە دەيلين، ياخود ﴿وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ﴾ ھەر چرپەيەك لەنيوان پينج كەسدا بكرىت ئىللا خودا بەزانستى خوى لەگەلياندا شەشەميانە، ئاگاي لىيانە كەچى دەلين و وەبپريار لەسەر چى دەدن، وە ئاگاي لە ھەموو ھەست و نەستىكيانە و سرتەو وورتيان دەبيستيت، بەھەمان شيۆە ﴿وَلَا أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا﴾ وە بەئاگايە ئەگەر چرپەكان لەچرپەو ورتەش كەمتر بن، يان زياتر بن ئىللا خواى گەورە ھەر پىنى

دهزانیت، یاخود ئهو كه سانهی كه چرپه دهكهن له نیوان خویاندا له پیچ كهس كه متریش بن یاخود زیاتریش بن، وه له هر جیگا و شوینیكدان بن نیلا خودا به زانیانی خوی له گه لیاندا ده بیئت، ﴿ثُمَّ﴾ پاشان ﴿يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ (المجادلة: ۷).

واته: له پوژی دوا ییدا ئه وهی كه كردوویانه و وه كه وتوو یانه و بریاریان له سهرداوه ده ریده خات و ئاشكرای دهكات بویان و دهیخاته وه بیریان، به راستی خودا زانیارو به ئاگایه به سه ره موو شتیكدان.

وه ئهم له گه ل بوونی خواییه له گه ل دروست كراوه كانی له گه ل بوونیكى (العلم و الاحاطة) یه، واته: خوا له گه لیانه به زاناست و ده وره دان و به ئاگا بوونی بو ه موو مخلوق و دروست كراوه كانی، نه كه به له گه ل بوونی خوایی به ذاتی و خودی خوی بیئت، له به ره ئه وهی كه ئایاته كه باسی له گه ل بوونی خوایی دهكات به عیلم دهست پی دهكات، كه ده ره مووی ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ﴾، واته: ئایا نابین كه خودا زانیاری هیه، وه هر به عیلمیش كو تایى ها تووه ئایه ته كه ﴿إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾، واته: به راستی خودا به سه ره موو شتیكدان زانیارو زانیاری هیه.

به لام ئهم قسه یه ی كه دهوتریت "خوا له هه موو شوینیكه" نه گهر مه به ست پئی: (معیه الذات)^(۱) بیئت، واته: له گه ل بوونی خوایی به زاتی و خودی خوی بیئت له گه ل دروست كراوه كانیدا، یه عنی بئیی: الله

^(۱) (معیه الذات): ئه وه یه كه باوه رت و ابی كه خودا خوی به ذاتی له گه لت دایه، وه بو هر شوینیك برۆیت و بجیت، خواش له گه لت دیت و ده جیت، كه ئه وه له گه ل گه وره یی خودا نا گونجی.

لهه موو شوینیکه به ذاتی و خودی خوئی، ئا ئه میان هه لهیه،
له بهر ئه وهی خوای گهوره خه بهرو هه والی له خوئی داوه له قورئانه کهیدا
که له سه روی هر جهوت ته به قه ی ئاسمانه کانه وهیه و به سه ر
عرشه وهیه، وهک ده فه موویت: ﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾ (طه: ه
«واته: په روه ردگار له سه روو عرشه وهیه.

پاشان خوای گهوره له سه روو عرشه وهیه به شیوه یهک که شیاوی بهرزو
بلندی و ده سه لات و گه وره یه تیه تی، که ئیمه نایزانین چونه^(۱).

۶۷- نهم قسه یه "رَبَّ لَا اسْأَلُكَ رَدَّ الْقَضَاءِ بَلْ اسْأَلُكَ الْلَطْفَ فِيهِ": واته:
خودایه داوات لیناکم نه وهی که تو ده ته ویت جیبه جی بکه ی
بیگیریتوه و نه نجامی نه وهی، به لکو داوای به زهیت لی ده کم تیایدا.
نهم قسه یه هه ندی له خه لکی ده یلئت، که قسه یه کی ناپاست و هه لهیه،
چونکه دروسته که بیارییتوه و داوا له خوای گهوره بکه ی که نه و
قه زاو قه دهری نه گهر خیر نه بیت بیگیریتوه و دوری بخاته وه لیئت.

وه پاشان ئیمامی "ابن ماجه" فهرمووده یه کی گیراوه ته وه له
(ثوبان) وه- په زای خوای لی بیت- که فهرموویه تی: پیغه مبه ری خوا (عَلَيْهِ السَّلَامُ)
فهرموویه تی: (لَا يَزِيدُ فِي الْعُمَرِ إِلَّا الْبِرُّ، وَلَا يَرْدُ الْقَضَاءُ إِلَّا الدَّعَاءُ)^(۲).

^(۱) نهم هه له یه ش هیه له ناو خه لکانی ئیمه دا: به تاییه تی له ناو نه و که سانه دا که
بیروباوه پری (نه شعری) یان هیه، وه زۆرینه ی خه لکی ئیمه له سه ر نه و بیروباوه
په روه رده کراوه و، وه بووه به بیروباوه پریان که پرسیاریان لی بکه ی: نایا خوا له
کوینیه؟ ده لیئت: خوا له هه موو شوینیکه.

^(۲) حدیث حسن: رواه (احمد) به ژماره (۲۱۸۸۱)، و (ابن ماجه) به ژماره (۹۰)، و
حسنه الابانی له (الصحيحة) دا به ژماره (۱۵۴).

واته: زیاد ناکات له ته مه نې مروؤف ئیلا کرده وې چاکه نه بې، وه قه زاو
قه دهریش ناگیریتته وه ئیلا پارانه وه و دوعا نه بې.

وه هاتووه له و دوعایه دا که پیغه مبه ر (ﷺ) فیری (حه سن) یاخود
(حسین) ی کردووه، هه تاوه کو به م دوعایه بیارینه وه له خوا له "قنوت"
دا، که فهرمووده یه تی (ﷺ): (..... وَقِنَا وَاَصْرَفْنَا شَرًّا قَضَيْتَ)،
واته: وه بمان پاریزه وه لیمانی دور بخره وه، ئه ی په روه ردگار!
ئو شه رهی که تو بریارت داوه که ئیمه ی پی تاقی بکه یته وه. وه ئه م
دوعایه له نویژدا له کاتی دوعای قنوت خویندندا دهوتریت.

٦٨- ئه م قسه یه " انا عبد المامور ^(١)": من به نده ی ئه و زاته م که
فه رمان پیکراوه .

ئه م دهسته واژه یه ش که سی دووباره ی ده کاته وه و ده یلئت که بیه ویت
فه رمانی سه رکرده که ی، یاخود فه رمانی به رپوه به ری ئیشه که ی
جی به جی بکات.

که ئه م دهسته وه ژایه دهسته واژه یه کی هه له یه، به لکو تو به ندی خوایه کی
که (العزيز و الغفور)، واته: خوایه کی ده سه لاتدارو ئی بوورده یه، وه
خوای گه وره ش ده فه رموویت: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ (الذاریات: ٥٦)، واته: من (په روه ردگار) ئاده میزادو جنوکه کانم
بویه دروست کردووه، ته نها بؤئه وه ی بم په رستن، وه به گویره ی
فه رمانه کانم ژیان ببه نه سه ر.

^(١) که ی خوا فه رمانی به سه ردا ده کریت، به لکو فه رمان ده کات.

وه دووباره دهفهرموویت: ﴿وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَرْدًا﴾ (مریم: ۹۵)،

واته: هه موو یه کیک له بهنده کانی له پوژی قیامه تدا، دیته خزمه تی
په رومردگار به بی کهس و به تنه نا و بی یارمه تیدم.

۶۹- په سهند کردن و به باشت زانینی پښموایی کافران به سهر
پښموایی موسلماناندا:

له ناو خه لکیدا که سانیکی وا هیه پښمووی کافره کان به باشت
ده زانییت له نان خواردن دا: له وه دا که نان ده خوات له سهر سفره و
خوانی به رزو له سهر میز ده خوات، یاخود به دهستی چه پی خواردنه که ی
ده بات بو دمی، وه به دهستی راستیشی چه قو ده گریت، به لام ثابت و
جیگیر بووه که پیغه مبه ر (ﷺ) له سهر هیچ شتیکی به رز همرگیز نانی
نه خواردوه، که پښی دهوتریت (خوان یاخود مائدة)^(۱)، به لکو تنه نا
پیغه مبه ر (ﷺ) له سهر سفره ی پاخواو له سهر زهوی نانی ده خوارد که
ناو ده بریت به (السفرة).

نه نه س- په زای خوی لی بیت- ده فهرمووی: (ما اکل رسول الله ﷺ) علی
خوان قط)^(۲)، واته: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) همرگیز نانی نه خواردوه
له سهر خوان (سفره ی به رز).

وه ووشه ی (الخوان): بریتیه له سفره ی که به رز بوو بیتوه له زهوی.

(۱) خوان و مائدة: له کوردیدا پښی دهوتری: (سفره و خوان)، که بریتیه له
سفره ی که له سهر شوینیک، یا ن له سهر شتیکی به رز داده خریت و وه خواردنه که ی
له سهر داده خریت، که نیستا هم جوړه نان خواردنه له سهر میز ده خوریت، وه به
چوارده وری میزه که دا کورسی داده خریت.

(۲) حدیث صحیح: رواه البخاری به ژماره (۵۲۸۶).

دووباره نیمامی بوخاری فرموده یه کی گیراوه ته وه که: ووتراره به
 (قه تاده): (فَعَلَامَ كَانُوا يَأْكُلُونَ؟ قَالَ: عَلَى السُّفَرِ)، واته: نهی له سر چی
 پیغه مبر (ﷺ) و هاوه لانی نانیان ده خوارد؟ فرمووی: له سر سفره.
 وه ووشه ی (السفرة): بریتیه لهو چهرمه ی که داده خریت له سر زهوی
 و خواردنه که ی له سر داده نریت. نه وه قسه له سر سفره، نه مجا قسه
 له سر نان خواردن به ده سستی راست و، وه به نه خواردنی به ده سستی
 چه پ، ها تووه له "صه حیجی موسلیم" دا که پیغه مبر (ﷺ)
 فرمووی ته: (إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَأْكُلْ بِيَمِينِهِ، وَإِذَا شَرِبَ فَلْيُشْرَبْ بِيَمِينِهِ،
 فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ وَيُشْرِبُ بِشِمَالِهِ)^(۱)، واته: نه گهر یه کی له نیوه
 نانی خوارد بابه ده سستی راستی بیخوات، وه نه گهر شتیکیشی خوارده وه
 با هر به ده سستی راستی بیخواته وه، چونکه شهیتان ده خوات به ده سستی
 چه پی وه ده ش خواته وه به ده سستی چه پی.
 وه هندیکی وا هیه پینموایی کافره کان به باشتر ده زانی له جل و
 بهرگی دا:

وه کو: به کاره نیانی شه بقیه ی یه هودی، وه له بهر کردنی جل و بهرگی
 نه وروپی بو پیاوان، و مؤدیلاتی جلی نافره ته کافره غریبه کان، و وه
 وینه ی نه مانه.

^(۱) حدیث صحیح: رواه مسلم به ژماره (۲۰۲۰).

* تیبینی: نه وهی ناشکرایه که نان خواردن له سر میز دروسته و جه لآله، چونکه
 پیغه مبر (ﷺ) نه یفرمووه: نان مه خون له سر میز، که واته ماده م پیغه مبر هیچی
 له باره وه نه فرمووه و نه هیشی ئی نه کردوه، که واته هیچی تیا نییه نه گهر له سر
 میز نان بخوریت، به لام کاتیک حرامه نه گهر تو به باشتری بزانی نان خواردن
 له سر میز وه که له سر سفره، له بهر نه وهی نه وروپییه کان له سر میز نان ده خون، نا
 له کاته دا، به ئی حرامه چونکه خوشوبه اندنه به کافرانه وه.

وه هندیکی تری وا هیه پینموایی کافرهکان بهباشتر دهزانی
لهقسهکردندا:

لهبری ئهوهی که بلی: سفر، دهلی: زیرو به (ئینگلیزی).

وه لهبری ئهوهی بلی: بهلی، دهلی: ئوکهی.

وه ههروهه لهجیاتی ئهوهی که بلی: بهسهلامهتی برۆی (مع السلامة)
یان خواحافیز، دهلی: بای بای.

وه هندیکی تر پینموایی کافرهکان بهباشتر دهزانی له ناوانانی کارگه
دوکانهکاندا:

لهپیشی دوکانهکهی یان کارگهکهیدا، ناوی ئهوروپای (ئینگلیزی یاخود
فهرنسی) بهخهتیکی گهوره ئی دهنووسیت، وه ئهوانانهی که له
زمانهکهی خۆیدا هیه وازی ئی دههینی، وه ئههه تیکشان و شکستیکی
دهروونییه، وه ههست کردنه بهلاوازی، و گری پووچهکهو کۆسپی
چاولیکهری کویرانهی کهسه لاوازهکانه بو بههیزهکان، خوای گهورهش
دهفهرمووی: ﴿وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ﴾ (المنافقون: ۸)،

واته: هه تهنها بو خودایه شکۆمندی و بههیزی و بالادهستی، وه بو
پیغه مبهرهکهیهتی و، وه بو موسولمانانیشه. ^(۱)

^(۱) بهباشتر زانین و خوشوبهاندن بهکافرانوه، لای ئیمه:

۱- شوبهاندنی مندا لانمان بهمندالانی کافرانوه:

- هه لهسهههتاهو فیزی ووشهی "بای بای" دهکن، و زمانی بهم ووشهیه دهپژیت.
- قژی لهسهه شینوازی ئهروپی بو دهپن، یاخود بو حهه دهکن، یاخود بو
دهتاشن وهکو شینوهی یاریچی یه بهرازیلییهکان.

- جلی پروت و کورتی له‌بەر ده‌کەن، هەر له‌منالیه‌وه له‌سەر ئەم پروتیه‌ی رای ده‌هێنن.

- فیزی ره‌قص و گۆرانی نا‌شهرعی بێ‌ کەلک ده‌کرێت له‌ریگه‌ی شریتی سیدییه‌وه.

۲- خۆشبوه‌اندن له‌ناو کچه‌ گه‌نجه‌کاندا:

- سفورییه‌کی بێ‌ سنوور و سوراو سپیاویکی زۆر و بێ‌ وینه‌ ده‌کرێت.

- له‌بەرکردنی جلی پروت و کورت به‌گۆیه‌ری مۆدیلاتی سه‌ته‌لایت.

- له‌پیکردنی پانتۆل، به‌تاییه‌تی پانتۆلی کاویۆی ته‌سک و سی‌ چاره‌ک.

- له‌ پێ‌ کردنی پینلۆی بێ‌ک‌ه‌رن، وه‌کو پینلۆی ئافره‌تانی ئه‌وروپی.

- برۆ هه‌لگرتن و برینی قژیان، وه‌کو مۆدیلاتی بێ‌گانه‌.

- هێشتنه‌وه و درێژ کردنه‌وه‌ی نینۆکی په‌نجه‌کانیان.

- به‌کاره‌ینانی شامیره‌ کاره‌باییه‌کان بۆ کارێ بێ‌ کەلک و گونا‌ه‌باری وه‌کو:

سه‌یرکردنی ئە‌فلامی بێ‌کە‌لک، وه‌ سه‌یرکردنی گۆرانی قیدیۆ کلیپ، وه‌ به‌ستنی

په‌یوه‌ندی نادرۆست له‌گه‌ل جنسی به‌رامبه‌ردا.

- گۆپین و ته‌جمیل کردنی ده‌موچاوو لوت به‌ریگه‌ی نه‌شته‌رگه‌ری.

۳- خۆشبوه‌اندن له‌ناو کوپه‌ گه‌نجه‌کاندا:

- برینی قژیان له‌سەر شینۆی مۆدیلاتی ئه‌وروپی، وه‌کو فره‌نسی و هه‌فرکردن و،

وه‌ درێژ کردنه‌وه‌ی قژیان تا نزیک ناو شانیان، یاخود لول کردن و به‌رزکردنه‌وه‌ی

پیش و دوا‌ی قژیان، یاخود له‌شینۆی ده‌فته‌ری، یاخود به‌رزکردنه‌وه‌ی قژیان وه‌کو

ئاگر.

- سمیل و پیش تاشین و هه‌لگرتنی ده‌موچاو، وه‌کو باریک کردنه‌وه‌ی برۆیان، یاخود

هێشتنه‌وه‌ی ساکسۆن و قه‌نافزی نوک تیژو یان شینۆه‌ پۆستالی.

- له‌پیکردنی قۆنده‌ره‌ی پاژنه‌ به‌رزو نوک باریک.

- له‌بەرکردنی پۆشاکێ نا‌شیرین و بێ‌ کەلک، وه‌کو: له‌بەرکردنی کراسی ته‌سک و

کردنه‌وه‌ی یه‌خه‌یان، یان له‌بەرکردنی جوړه‌ بلوسیێک که‌ په‌سمی گۆرانیه‌ییژی

ئه‌وروپی تێدا‌یه‌.

- له‌مل کردنی زنجیری ئە‌ستور و زنجیری باریک و له‌ده‌ست کردنی بازنه‌ وه‌کو کچ.

۷۰- باوەربوون لەوودا که گسک دانی مال بەشەودا فەقیری دەهینی بۆ مال:

هەندێ لەخەلکی باوەرپیان بەمە هەیە، هەرچەندە که ییروباوەرپێکی پووج و ناپاستە، چونکە گسک دانی مال بەپۆژ بیست یان بەشەو هیچ پەییوەندییەکی بەدەولەمەندبوون و فەقیربوونەوه نییە. ^(۱)

- لەپیکردنی پانتۆلی کابۆی تەسک، یاخود خوارەکە ی پان و درێژ لەژێر قاچیان دەخشیست، یاخود لەپیکردنی پانتۆلی کابۆی سپی و بەلەک بەلەکی شین، وە جاری وایە سەر ئەژنۆکانی دپاون.

۴- خۆشوبهاندن لە(ناو)ناندا:

- یەکیک لە دەرەکانی ناو کۆمەلگەکەمان، ئەوێە که پۆژ بەپۆژ ئەم خۆشوبهاندنە لەزیادیبووندا، بۆنموونە:

- ناوانی منال بەناوی کەسانی بێ نرخ و هیچەوه، یان گۆرینی ناو بۆ ئەو ناوانە ی که ناوی مرقی خراپن.

- ناوانی کارگەر دوکان و چایخانه و هەتا کۆتایی، بەناوی بیگانهوه وەکو: مادۆنال و، پارکی فلان و، پالاس و، سوپەرمارکیت، و مینی مارکیت.

- یاخود خۆشوبهاندن بەکافرانەوه هەتتا لەشیوازی ئەنجامدانی کاری جنسی دا لەپێگە ی سەتەلایتەوه، که بەشیوەیەکی ئی هاتوو ئەم خەلکی ئێمە ئەگەر کافر بچیتە ناو کونی مار میلکەوه ئەم خەلکانە ی ئێمەش دەچیتە ناو ئەو کونی مارمیلکەوه لەگەڵیاندا.

^(۱) پڕوپووجی لە "گسک" دان دا لای ئێمە:

- دەلێن: لەدوای عەسرەوه ناییت گسک لەمال بدری!! چونکە دەلێن: پزق و پۆزی لەدوای عەسرەوه دابەش دەکړیت، ئەگەر لەدوای عەسرەوه گسک بدە ی، ئەوا بەگسکەکەت پزق و پۆزی لەمالەکەت دەرەکەیت، بۆیە ئەگەر مالەکیان پێویستی بەگسک دان هەبوو لەدوای عەسرەوه ناوێرن گسک بەکاربهێنن، بەلکو بە پەرۆیهک یان بە خاویلیهک مالەکیان گسک دەدەن.

۷۱- دهوره گرتنى بووك و زاوا: تحويطة العروسين

له نيو خه لكيدا كه سانكى وا ههيه نه گهر ويستى ژن بهيئى، ده چيئ بولاي جادو و گهرى هه تا وه كو نه دهوره گرتنه (تحويطة) ي بۇ بكات، كه بريئيه: له تاله دهنووييه كه كه به نه ندازه ي بالاي زاوا دريژره، وه له گهل پارچه يه كه له نينو كه وه، وه پارچه يه كه له قزى زاوايه كه جادو و گهره كه ده يخاته ناو به يني تاله دهنو و ه كه وه، پاشان كو مه ليك گري له تاله دهنو و ه كه ده دات وه له گهل ههر گرييه كدا كه ليى ده دات فوويه كيشى پيادا ده كات، له گهل ههر فو و كرنديكيشدا كو مه له وشه يه كي شيرك بۇ خوا برياردان ده ليت، دواي نه مانه تاله دهنو و ه كه ده يني وو كاغه زى كي تيوه نه پيچيئ و، وه كو مه لي دهر زيش ده چه قيئيئ به كاغه زه كدا، وه پاشان ده يدات به زاوا كه هه تا له و پوزدها كه ژنه كه ي ده گوينزيته وه هه ليبيگريئ له گهل خويىدا، هه تا وه كو سيحري به سستنى لي نه كريئ. به لام نه م كاره سيحرو كوفره كه دروست نيهه بكرئ.^(۱)

- يا خود نابيئ به نيواراندا گسك بدرئيت، بۇ؟ چونكه خراپه!!

- يا خود نابيئ به شهودا گسك بدرئيت، بۇ؟ چونكه نه هه مه تييه!!

^(۱) هه له ي ژن ميئان له ناو خه لكى ئيمه دا:-

نه گهر كچيك شووى كرد يا خود نه گهر كوړيك ژنى ميئا، ده بي له گهل بوونى خوشييه كه يدا، ترسى نه وه يشى هه بيئ كه سيحريان لي نه كريئ، كه به هوى نه و سيحرو و تووشى نار هه تى بين، يا خود تووشى هه لو ه شانده وه و فه شل بين، ده بيئ لاي هه ندئ له خه لكى ههر له سه ره تا وه بووك يا خود زاوا چه ند پنگايه كي جوړا و جوړ بگرته بهر بۇ خو پاراستن له سيحري به ستن و ره شى، مه گهر كه سيك كه ترسى نه مانه ي نه بيئ كه گوي به مانه نه دات، وه كو:

- ده بښت له کاتیکدا که جلی بووک دهر بښت بؤ دروین، ده بښت به دوا خه یاتیکدا بگهر ښ کوا که سیکي باش بښت، نه وه کو سحرې پښی بکات به جله کانی بووکدا و وه له دوا ییدا ته لاق بدریت.

- یاخود بووک و زاوا له خواردنی یه کیک نه خوځن که یه کیک بښت له که سوکاری زاوا یاخود بووک، و وه پقی لیان بښت، نه ک سحریان بؤ بکاته ناو خواردنه وه و دهر خواردیان بدات، یاخود سحریان بؤ بکاته ناو ناوه و پیا یاندا ه لپښت بښت له کاتیکدا که نه مان بی ناگان لهو.

له بهر نه وه بووک و زاوا ناچارن به شو ښ پښه کدا بگهر ښ که پار ښ زاو بن لهو سحرې نا پښه تیانه، که به داخوه پښه ی شرعی ناگر نه بهر، به لکو پښه ی ناشرعی دگر نه بهر، که کسی وایان هیه ده چیت بؤ لای ساحر یکی تر بؤ نه وه ی که نه گهر سحریان لیکراییت پوچ هلې بکاته وه بؤ یان.

نهو بیرو با وږه پوچا نه که له ناو خه لکیدا هیه له م باره یه وه:-

۱- پیش نه وه ی بووک بگو ښ ښته وه، نه م پږ پوچیا نه هیه له ناو خه لکیدا:

- لای هه ندیک له خه لکی، ده بښت جلی بووک له پوژ ی جومعه دا نه بریت، چونکه نه که له بهریدا بسووتیت.

- نه گهر جلیان نادر بؤ خه یاته که، ده بښت قوتو وه نو قلنکی تیا دا بښت له ناو جله کاند، بؤ نه وه ی بووک له لای میړ ده که ی و ماله خه زو و رانی شیرین بښت.

- ده بښت بووک له شه وی گواستنه وه یدا نه چیته دهر وه، چونکه که گو ښ زاویه وه مندالی نابښت.

- ده بښت شه وی گواستنه وه که ی ده ست و قاچی شل بکه ن له خه نه دا، نه گین وانه که ن بؤ بووک خراپه.

- یاخود لهو کاته ی که بووک ماره دهر ښت، ده بښت نهو که سانه ی که له مانی بووک بؤ نهو کو پری ماره کردنه ناماده دهن، ده بښت هیچیان لهو کاته دا به نه چیان نه ته قینن ، وه ده بښت هر هه مو نهو که سانه لهو کاته دا ده ستیان بلاو بکه نه وه، بؤ؟ چونکه ده لین: دوا یی ده بښت به گرفت بؤ بووک و زاوا !!

۲- له پوژ ی گواستنه وه دا:

- دهبیت لهو پوژانه دا بووک بگوینزرتنه وه که پیرۆزن، وهکو پوژى دوشه ممه، یان چوار شه ممه، یان پوژى پینچ شه ممه، چونکه دهلین: نابیت هرگیز له پوژى شه ممه دا بیگوینزنه وه، چونکه لهو نافرته په شیمان ده بنه وه، و وهکاره که هه لده وه شینته وه و نهو بووک ناگوینزرتنه وه، چونکه پوژى شه ممه پوژى نیش و کارکردنه تیایدا نه که بووک گوینزانه وه، به لکو دهلین: له پوژى شه ممه دا بووک له سهر زین ده گهرتته وه.

- لای هه ندیک له خه لک دهبیت تا نهو پوژى که بووک ده گوینزنه وه یه خه ی کراسی بووک به مقست نابیت بکرتته وه، به لکو دهبیت لهو پوژى که ده گوینزرتنه وه کراسه که ی وهکو توره که بیکه ن به سهری بووکدا، نه مجا یه خه که ی به مقست بکه نه وه.

- نه مجا که بووک پوژی ناوی به دوا هه ل بپژینن، بۆنه وه ی پووناکی له دواى خوی به جی بهینیت.

- وه که گواستیان وه دهبیت شت و که لوپه ل و جیازی باشی له گه لدا بنیرن، با خه لکی بلین مالی باوکی بوکی شتی زوریان له گه لدا نارد وه.

- دهبیت کاسه نوقل بخه نه ناو جلی بووکه وه، بۆنه وه ی شیرین بیت بووکه خان لای میرده که ی.

- دهبیت ناو پیلای بووک پاره ی تییکرت، تا سهر به پزق بیت، وه پزق و پوژى بۆ نهو ماله بهینیت.

۳- نه مجا دواى گواستنه وه:

- دهبیت نهو بووک که گواسترایه وه هه میشه دلی له مشتیدا بیت، نه که مردویه ک له مالی خه زوورانی، یان خزمی ماله خه زوورانی بهریت، نه گین هر ناره حه تییه ک پووبدات یه کسهر ناوچاوانی بووک ده گرتته وه، و پینی دهلین: پینی ره شه!! له وه ته ی ئا نه مه هاووته ناومان سهر قوژت و کو سپ که وتووین و نه ها تووینه ته وه سهرخومان، یان دهلین: پیو قهیه می به خیر نه بوو.

- دهبیت بووک لای هه ندیک له خه لک چای تال زور شه کری تی بکات، بۆنه وه ی لای مالی خه زوورانی شیرین بیت.

- لای هەندیک دەبیّت بووک کە میوانیان هات، ئەگەر بووکێ چای تالی برد بۆ میوانەکانیان دەبیّت ئەو میوانە ئەو چا تالە هەر بخواتەو و نە یگێریتەو، ئەگەر خراپە ئەو بووکە وەک ئەو چایە تالی دەبیّت لەبەرچاوی میژدەکەیدا.

- دەبیّت تازە بووک هەمیشە پووه و پووناکی دابنیشیت، بۆئەوێ هەمیشە بووک پووناک بیّت لەبەرچاوی خەلکیدا.

- ئەگەر بووک نانی کرد هەوێر بەدەستیەو لکا، ئەو ژنی بەسەردا دیت و، وەلەگەل ئەو ژنەدا گوزەرائی ناییت.

- دەبیّت تازە بووک بۆ لای تازە بووک نەچیت تا چل رۆژ، خو ئەگەر چوون بۆ لای یەکتەری دەبیّت یەکی دەرزییەکیان پنبیّت و لەگەل یەکتەرییدا بیگۆرێنەو، ئەگەر وانەکن هەردووکیان تەلاق دەدرێن.

٤- ئەمجا ژبانی لەگەل میژدەکەیدا:

ئافەرەتی وا هەیه میژدەکە ی خراپە بۆی، لیتی دەدات، یان جێبۆی پی دەدات، یان خەلکی بە میژدەکە ی دەلێن: ژنەکەت ناشیرینە، لەبەرئەو بووکێ دەبیّت هەزار پنگای بێ شەری بگرتەبەر، بۆئەوێ میژدەکە ی باش بیّت لەگەلیدا، وەک:

- دەچیت نووشتە ی چەوری و شیرینی لە میژدەکە ی دەکات، تا شیرین بیّت لەبەرچاوی میژدەکەیدا.

- دەبیّت "هینە کەمتیارو مووروو کەرانه" هەر چۆن بیّت ووه بەهەر چەندە بیّت پەیدای بکات، شەوان لەپشت و بەری پێی میژدەکە ی هەلبسویت بەدزییەو کە میژدەکە ی خەوت، تا میژدەکە ی بۆی کەر ببیّت و خوشی بویت، ئەمجا لای ژنان مووروو کەرانه چۆن دەست دەکەویت، ئەبیّت بەشوین کەریکی تۆپیوی پیردا بگەڕێن، دەلێن: لە ناوچاوانیدا شتیکی خەر دەرەکەویت، ئەو مووروو کەرانه کەیه.

- ئەمجا ترسی ئەوێ هەبیّت لەدوای ئەم هەموو شەرەشەق و تیەلداوە بێوێژن نەکەویت، خو ئەگەر میژدەکە ی نەمرد و خوێ مرد، شتیکی سەیرتر هەیه لای هەندیک لەخەلکی کە ئەوێه: ئەگەر ئافەرەتیک مرد، وە میژدەکە ی ژنیکی تری هینایەو، ئەوا ئەو پوژە ی کە میژدەکە ی ئەم ژنە ی دوو مە گواستەو، ئەوا لەو کاتەدا کە ئەو پیاوێ ئەم ژنە ی دوو مە گواستەو، دوو کەسی خزمی ژنە

۷۲- پی ناخوش بوون به له دایک بوونی کچ: کراهیه انجاب البنات.

هندي له خه لکی پیی ناخوشه که کچیان بییت، وه نه م پینا خوش بوونه ش هه له یه، له بهر نه وه ی پیویسته له سهر نه و که سه ی که کچیان ده بییت که و با وه پری به قه زاو قه دهر بییت، به هیوای نه وه ی که خوای گه وره نه و کچانه ی که ده یبه خشیت به ههر که سی بیانکات به کومه له کچانیکی چاک و پاک، وه به هو ی چاکه ی نه و کچانه وه سوو دمه ند بییت نه و که سه له ژیا نی دونه ییدا، وه بویشی بیارینه وه له دوا ی مردنی.

پاشان سهر ف کردنی پاره بو کچ، و وه به خپو کردنی و سهر پهر شتی کردنی پاداشته که ی گه وره یه و خیر گه یشتنه که یشی زوره و فره یه، به به لگه ی نه و فره موو ده یه ی که دایکمان (عائشه) - پرمای خوای لی بیت - گیراویه ته وه که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فره موو یه تی: (مَنْ اَبْطَلِي مِنْ هَذِهِ الْبَنَاتِ بَشِيءٌ، فَاَحْسَنَ الْيَهَنِّ، كُنَّ لَهُ سَوَاءٌ مِنَ النَّارِ)^(۱)، واته: ههر که سینک که خوای گه وره به ناره حه تییه کی نه م کچانه ی که پیی ده به خشیت تا قی

مردو وه که ی ده چن له سهر قه بری نه م ژنه ده و ستن و وه ههر یه که یان دوو ته نه که ناو به ده ستیا نه وه ده گرن، له و سه عاته ی که نه م میردی ژنه مردو وه ژنه که ی دو وه می گواسته وه، خزمی نه م ژنه مردو وه ته نه که ناو ده کان ده کن به سهر قه بره که یدا، بو؟ چونکه ده لین: نه م ژنه له ناو قه بره که یدا گری گرتو وه له خه فته دا، بسا به م ناو ه فیئکی بییته وه.

- به لام ریگه ی شهرعی بو خوپاراستن له سیحر کردن له بووک زاوا نه وه یه: بووک و زاوا چه ند پوژنک پیش گواسته وه که یان له به یانی و نیواراندا (۱۰۰) جار بلین: (لا اله الا الله وحده لا شريك له، له الملك و له الحمد، يحيي ويميت وهو على كل شيء قدير) انشاء الله پاریزراو ده بن له و ناره حه تییا نه.

^(۱) حدیث صحیح: رواه البخاري به ژماره (۱۴۱۸)، و مسلم به ژماره (۲۶۲۹).

کرده‌وه، وه له گه‌ل ئه‌وه‌شدا ئه‌و که‌سه چاک بوو بۆ ئه‌و کچانه‌ی، ئه‌وا
 ئه‌م کچانه‌ی ده‌بنه‌ پهرژین بۆی و، وه له‌ئاگری دۆزه‌خ ده‌یپارژین.

وه له‌ئهنه‌سه‌وه -په‌زای خ‌وای ئی بیت- فه‌رمووده‌یه‌ک هات‌وه‌و که پیغه‌مبه‌ری
 خوا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (مَنْ عَالَ جَارِيتَيْنِ، حَتَّى تَبْلُغَا، جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَا
 وَهُوَ. وَضَمُّ أَصَابِعِهِ)^(١)، واته: هه‌ر که‌سیک دوو کچ به‌خ‌ئو بکات، هه‌تا
 ده‌گه‌نه ته‌مه‌نی با‌لغ بوو، ئه‌وا ئه‌و که‌سه د‌ئیت له‌پ‌وژ‌ی قیامه‌ت‌دا، من و
 ئه‌و به‌یه‌که‌وه ده‌بین وه‌کو ئه‌و دوو په‌نجیه‌م، وه پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)
 هه‌ردوو په‌نجه‌ی شه‌یه‌تومان و ئه‌وه‌ی پالی به‌یه‌که‌وه نوساند.

وه له‌پ‌روایه‌تی ئیمامی (ترمذی) دا به‌م شی‌وه‌یه هات‌وه‌و فه‌رمووده‌که: (مَنْ
 عَالَ جَارِيتَيْنِ، دَخَلْتُ أَنَا وَهُوَ الْجَنَّةَ كَهَاتَيْنِ، وَإِشَارَ بِأَصْبَعِهِ)^(٢)، واته: هه‌ر
 که‌سیک دوو کچ به‌خ‌ئو بکات و په‌روه‌رده‌یان بکات، ئه‌وا من و ئه‌و که‌سه
 ده‌چینه به‌هه‌شت به‌یه‌که‌وه وه‌کو ئه‌م دووانه، وه پیغه‌مبه‌ر ئاماژه‌ی بۆ
 هه‌ردوو په‌نجه‌ی شه‌یه‌تومانی و په‌نجه‌که‌ی پال په‌نجه‌ی شایه‌تومانی
 کرد.

وه له (ابن عباس) ه‌وه هات‌وه‌و -په‌زای خوا له‌خ‌ز‌ی و باوکی بیت- که
 پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (مَا مِنْ مُسْلِمٍ لَهُ ابْنَتَانِ، فَيُحْسِنُ
 إِلَيْهِمَا مَا صَحْبَتَاهُ أَوْ صَحْبَهُمَا إِلَّا ادْخَلَهُ الْجَنَّةَ)^(٣)، واته: هه‌ر موس‌ولمانیک

(١) حدیث صحیح: رواه مسلم به‌ژماره (٢٦٣١).

(٢) حدیث صحیح: رواه الترمذی به‌ژماره (١٩١٤) وحسنه، وه به‌صه‌حیحی داناوه
 شیخ ئه‌لبانی له (صحیح الترغیب) دا به‌ژماره (١٩٧٠).

(٣) حدیث حسن: رواه احمد به‌ژماره (٢٣٥/١)، وابن ماجه به‌ژماره (٣٦٧٠)، وابن
 حبان به‌ژماره (٢٩٤٥)، وحسنه الالبانی له (صحیح الترغیب) دا به‌ژماره (١٩٧١)،
 والارناؤوط له (الاحسان) دا به‌ژماره (٢٩٤٥).

دوو کچی هه بیټ، وه چاکه یان له گه‌لدا بکات، هه‌تا نه‌وه‌نده‌ی نه‌و دوو کچه له‌گه‌ل نه‌مدا ده‌بن، یاخود هه‌تا نه‌وه‌نده‌ی نه‌م له‌گه‌ل نه‌واندا ده‌بیټ، نه‌وا ئیلا پاداشتی نه‌و که‌سه نه‌وه‌یه که خوا ده‌یخاته ناو به‌هه‌شته‌وه.

وه له (ابی سعید الحذری) یه‌وه - پرمزای خوای ئی بیټ - فەرمووده‌یه که هاتوو که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فەرموویه‌تی: (مَنْ كُنَ لَهُ ثَلَاثُ بَنَاتٍ أَوْ ثَلَاثُ اخَوَاتٍ أَوْ بَنَتَانِ أَوْ اخْتَانٍ فَأُدْبِهِنَّ، وَاحْسَنَ إِلَيْهِنَّ وَزَوْجَهُنَّ فَلَهُ الْجَنَّةُ)^(١)، واته: هه‌ر که‌سیک سی کچی یان سی خوشکی هه‌بیټ، یاخود دوو کچی یان دوو خوشکی هه‌بیټ، به‌جوانی په‌وشتیان دابدات، وه چاکه‌شیان له‌گه‌لدا بکات، وه له‌پاشه‌ پویشدا بیاندات به‌شو، نه‌وا نه‌و که‌سه به‌هه‌شتی بو هه‌یه.^(٢)

^(١) حدیث صحیح: رواه (ابو داود) به‌ژماره (٥١٤٧)، و(الترمذی) به‌ژماره (١٩١٢)، وه به‌صه‌حیحی داناوه نه‌لبانی له (صحیح الترغیب) دا به‌ژماره (١٩٧٢)، و(ارناؤوط له (الاحسان) دا به‌ژماره (٤٤٦).

^(٢) بق ئی بوونه‌وه له کچی لای خه‌لکی ئیمه:

١- پێش نه‌وه‌ی نه‌و کچه له‌دایک بیټ:

- جاری پێش نه‌وه‌ی نه‌و مندانه‌ ده‌ریکه‌وێت که کوپه‌ یاخود کچی، دین ژنانی لا کۆلان سۆنهری بو ده‌که‌ن، بابزاین سۆنهری ژنان چۆنه‌؟ له‌مالیکدا که سه‌روپیی حیوان چاک و پاک بکه‌ن، دین سه‌ری حیوانه‌که ده‌هینن و وه هه‌ردوو ده‌ستیان ده‌خه‌نه‌ ناو ده‌می حیوانه‌که‌وه، نه‌مجا به‌هه‌ردوو ده‌ستیان ده‌می نه‌و حیوانه‌ هه‌ل ده‌قلیشین، پێش نه‌وه‌ی که هه‌لی بقلیشین، نه‌گه‌ر ئافره‌تیک سکی هه‌بیټ، ده‌لین: بابزاین باجی فلان که‌س سه‌که‌که‌ی کوپه‌ ده‌رده‌چیت یاخود کچی، نه‌مجا به‌هه‌ردوو ده‌ستیان توند ده‌می حیوانه‌که‌ له‌یه‌که‌ ده‌که‌نه‌وه، نه‌گه‌ر لای شه‌ویلگی نه‌و

حيوانه بهشی سهرهوی گوشتی پیوه بیټ، ده‌لین: پرچینه‌یه! یعنی کچه سکه‌کە‌ی، به‌لام نه‌گەر گوشتی پیوه نه‌بیټ، ده‌لین: قوتینه‌یه! یعنی کوپ نه‌بیټ سکه‌کە‌ی.

- یاخود هه‌ندی‌ک له‌ ئافره‌تان که چوو سۆنەر بکات، تا بزانیت سکه‌کە‌ی کوپه‌ یان کچ، نه‌گەر کوپ بوو نه‌وا تا نه‌و کوپه‌ له‌دایک ده‌بیټ نه‌و ئافره‌ته‌و می‌رده‌کە‌ی و وه‌ کەس و کاری هه‌مووی له‌و پەری خوشیدا ده‌ژین، به‌لام نه‌گەر وتیان کچه‌ نه‌وا ئیتر له‌خه‌فته‌دا دنیا‌یان به‌سه‌ردا کاول ده‌بیټ، هه‌تا نه‌و کچه‌ له‌دایک ده‌بیټ نه‌م ئافره‌ته‌و کەسوکاری له‌وپه‌ری بی‌ تا‌قە‌تی و دل‌ ته‌نگیدا ده‌بن، نه‌گەر له‌باری نه‌بات و وه‌ له‌ناویشی نه‌بات باشه‌، یاخود ئافره‌تی وا هه‌یه‌ سکه‌کە‌ی له‌ناو ده‌بات، بو؟ چونکه‌ سکه‌کە‌ی کچه‌و کوپ نییه‌، بو‌ نمونه‌:

هه‌ندی‌ک له‌ئافره‌تان که کاتی منداڵ بوونیان دیت، به‌شیوه‌یه‌کی ئاسایی منداڵه‌که‌یان نابیت، به‌لکو ده‌بیټ به‌ نه‌شته‌رگه‌ری گه‌وره‌ منداڵه‌که‌یان ببیت، نه‌گەر نه‌شته‌رگه‌ری بو‌ نه‌کریت نه‌وا نه‌و منداڵه‌ له‌ناو په‌حمیدا ده‌خنکیت، له‌ شوینی‌ک (.....) ئافره‌تی‌ک منداڵه‌کە‌ی به‌ئاسایی ئی نه‌بۆته‌وه‌ پێان وتوه‌: ده‌بیټ نه‌شته‌رگه‌ریت بو‌ بکریټ، به‌لام له‌سه‌ر په‌زانه‌ندی خۆت نه‌شته‌رگه‌ریه‌که‌ت بو‌ ده‌که‌ین و ده‌بی‌ ئیمزایشی بکه‌ی، یان نه‌گەر نه‌یکه‌یت منداڵه‌که‌ت به‌ئاسایی نابیت، که کاتی خۆیشی به‌سه‌ر چوو منداڵه‌که‌ت ده‌خنکیت، ئافره‌ته‌که‌ش وتویه‌تی: جاری پیم بلین کوپه‌ یان کچ؟ وتویه‌نه‌: سکه‌که‌ت کچه‌. وتویه‌تی: ده‌ی خۆم عه‌مه‌لیات ناکه‌م بابخنکیت ماده‌م کچه‌!!، بو‌چی خۆم له‌ت و په‌ت و عه‌مه‌لیات بکه‌م که کچ بیټ!!.

- یاخود هه‌ندی‌ک له‌ ئافره‌تان دوا‌ی نه‌وه‌ی که چه‌ند کچیک‌ی بووه‌، می‌رده‌کە‌ی هه‌ره‌شه‌ی ئی ده‌کات، و پێی ده‌لین: تو‌ هه‌ر کچت ده‌بیټ، نه‌گەر نه‌مجاره‌ش سکه‌که‌ت هه‌ر کچ بیټ، نه‌وا ته‌ل‌اقت نه‌ده‌م، بو‌ نمونه‌:

له‌یه‌کێک له‌نه‌خۆشخانه‌کان ئافره‌تی‌ک ژۆر به‌کول‌ گریاوه‌، وه‌ نه‌و ئافره‌تانه‌ی که له‌و ژووره‌دا وه‌کو نه‌ونه‌خۆشبوون، پێیان وتوه‌: نه‌وه‌ بو‌ ده‌گریټ خوشکه‌؟ نه‌ویش وتویه‌تی: چونکه‌ می‌رده‌که‌م پێی وتووم نه‌گەر نه‌م جارەش وه‌ک جاران کچت ببیت نه‌وا ته‌ل‌اقت نه‌ده‌م!! وا ئیستاش سکه‌که‌م کچه‌و نازانم چی بکه‌م.

— ياخود هەندىك لە پياوان كە ژنەكەى دەچىت سۆنەر بكات تابزانىت سكهەى
كوپە يان كچ ، بە ژنەكەى دەلىت: نەچىت سۆنەر بكهى، بىر لەو نەكەيتەو بەلىت
بابزانم سكهەم كوپە يان كچ ، من كوپم ئەوئىت !! ئەبىت كوپىشت بىيىت !! ياالله
خۆ ئەو پياوانە ئەزانن كوپ و كچ بە دەست توو نەك بە دەستى ژن ، ئەى بۆچى ئەم
هەلوستانە دەنوئىنن وو ئەم قسانە دەكەن .

بەلكو هەندىك لە پياوان كە زانى ژنەكەى كچى دەبىت، ئەوا لووت لەژنەكەى دەكات
و، تا چەند مانگىكىش لەدواى لەدايك بوونى ئەو كچە بچكۆلانەىە باوكى نەسەيرى
دەكات و نەدەيشى دويىنىت، ياخود سوئند بە خوا پياوى وا سەرپوچ هەيە نوئىژ
و پۆژوو و عىبادەت ناكات بۆ خوا ، بۆ؟ چونكە كوپى نىيە، وە دەلىت: باخوا كوپىكم
بداتى ئەمجا نوئىژو پۆژوى بۆ ئەكەم !! . ئا بەم ناپەرەحتىيە ئەمجا كچەى داماو
لەدايك دەبىت.

٢- دواى لەدايك بوون: نەسوننەتى عەقىقەى بۆ دەكەن، نە دلخۆشى دەردەبەن،
نە شوكرانەى خواى لەسەر دەكەن، بەلكو بەبى تاقەتى و خەفەتبارىيەو دادەنىشن،
هەندى لەئافرەتان كە كچى دەبىت و وە فلان ئافرەتى تىرىش ھەر كوپى دەبىت، ئەم
دلخۆشى خۆى بەو دەداتەو كە ھەر كەسىك دىت بۆلاى دەلىت: قەيىكاكە كچە !!
بەس نىيە معجىزەيەكم نەبوو، ئەگەر معجىزەيەكم ببوايە چىم بكردايە.
بەلكو ئافرەتى بەسەزمانى وا هەيە كە كچى دەبىت: لەدواى ئەو ھەموو ئازارەى كە
بەدنيا چوو لەكاتى منداڵ بوندا ، كەچى ئافرەتى بى عەقلى وا هەيە كە دەچىت بۆ
لاى ، كە دەزانىت كچى بوو لەجىياتى پىرۆزبای ئى بكات يەكسەر پىنى دەلىت: ئەوا
ئەم جارەش كچت بۆتەو دەك راست نەبىتەو !!.

بەلى، لەھەندى لادى كوردستان، دەلىن تا دوو پۆژىك دايك و خوشك و ژنانى كەس
وكارى ئەو ماله شىن و گريانىيان وەكو تەعزىيە داناو، بۆ ؟ چونكە كچيان بوو.
ئەمجا نەگويزەبانەى بۆ دەگىپن، نەبانگى بەگوئىدا دەدەن، بەلكو لەلاى خۆيانەو
ناوئىكى ئى دەنن و تەواو. بەلام ئەگەر ئەو منداڵە كوپ بوايە، لەخۆشيا نەياندەزانى
چى بكەن، ھەر كەس مژدەى بېردايە يەكسەر مژدەى چاكى وەردەگرت، گويزەبانە
بەلاش دەبوو، ھەر كەس دەچوو بۆ مالىيان وەكو جەژن نوقلیان بۆ دەگىپرا،

عەققەيان بۇ دەکرد، دەی ئەمجا بېرۇ ناوی جوانی بۇ بدۆزنەو، بەچەند کەسێك بەدوا ناودا دەگەران، ئەمجا ئیوارەك مەلایەك و كۆمەلێك لە خەزم و كەسوكارو دراوسینیان بانگ دەکرد و وە دەعوەتیان بۇ ئامانە دەکردن، تا بانگ بەگوێی دا بدەن و ناوی ئی بنێن، ئەو شەو تا درەنگ مانیان جەمعی دەهات لەقەرەبالغیدا، بەلام ئیستاكە كە كچە مالیان بێ دەنگ، خەفەتبارن، زوو بێ دەنگی ئی دەكەن وەكو وابی كە لەم مالدەدا هیچ شتێك پەروی نەداییت.

- یاخود ئافەرەتی واهیه كە كچەكە ی دەبییت ، ئەلێت: نایبەمەو لەگەل خۆمدا مادەم كچە، بۆ نموونە: لە یەكێك لە نەخۆشخانەكان ئافەرەتێك كە كچی بوو، ووتویهتی: نایبەمەو لەگەل خۆمدا، با كی دەبیات بۆ خۆی بییات!!، هەتتا خەلكێكی زۆر دەوریان لەو ژنە داوێ لە سەرسوپرمانی ئەوێ كە ئەم ژنە لەبەر ئەوێ كچی بوو فەزنی دەدات، دوا یی دكتۆرەكە هاتوو ووتویهتی بۆ ناتەوێ؟ ، ژنەكەش ووتویهتی: بۆ كوێی بێبەمەو دانەیهكی تەرم هەیه هیشتا لە ناو بێشكەدا یە . وا دیارە ئەوێ ناو بێشكەكەیشی هەر كچ بوو، بۆیە وا بە زوویی سکی بۆتەو هەتا كۆپێ بییت .

۳- ئەو كچە بەسەزمانە تا گەرە دەبییت:

- كە تۆزی ئەو كچە بەشیوێهەك بجولێتەو دایكەكە ی دەست دەكات بەبۆلە بۆل و ناشكوری كردن: خوا یە من ئائەمە بۆچی بوو، بۆخۆت نامەوێ، ئەگەر چاك بوویە نەت ئەدا بەمن، بەكی ئائەم هەموو كچە بەخێو ئەكرێت، كەچی ئەو دایكە كە ئیستا وا دەلێت بە كچەكە ی وەختی خۆی خۆیشی كچ بوو، ئیستا رقی لەو یە كە كچی بییت .

- تا دەستێك جلی بۆ دەكات، ئەبییت جلەكانی بەری كۆن و دپا و بێن، ئەمجا دایكی دەستی لەدلی دەبیتهو.

- بەناو و ناتۆرەو ناوی ناشرین بانگی دەكات: دەلەسەك ، دێل ، دەلە شر، چەتیو.

- دوعای خراپی ئی دەكات: دەك بەدبەخت بییت، دەك نەجەساوێ بییت، دەك سەرت لەقورنێت، دەك خێر لە خۆت نەبیینی.

- هەموو ئیش و کاریكی مالی پێ ئەكات: لە جل شۆردن، و حاجەت شۆردن، و گەسك دان، و منال شۆردن، و ئاوھێنان (ئەگەر بێ ئاو بن)، و چیششت لیئان، و فەرش

شۆردن، که زستانیش هات هه موو ناو مائی پی دانه خات وه که هاوین هات
هه موویشی پی هه لده گریته وه، وه کچه ی داماو ده بی چلکن و چلن و هیلک و
ماندو بیته، بۆچی؟ چونکه نانی نه دهنی و به خێوی نه کهن.
به لام نه گهر نه و منداله کوپ بووایه:

وه کو که له گا ده ژیا، کام جل جوان و کام یاری جوان بووایه بۆ کوپه که بوو، پۆژانه
چی حه ز لیبوایه بۆیان ده کبری، پارو و خه رجانه ی زۆریان ده دای، کچه که ی ده بیته
خه ریکی ئیش و کاری مال بیته، به لام کوپه که ش له ژوو ره وه ده خه وت، هه رچی بکات
عقوی ئی ده دراره، چ کارێکی خراپ بکا چاوپۆشی ئی ده کریته و هه میشه له ماله وه و
ده ره وه شه رفروش ئاژاره چی و بیانوو گیره، بۆ هه موو نه مانه ی ئی قبول ده کریته!!
چونکه قه یناکه کوپه شوکور.

له سه رو نه مانه شه وه به جوانترین ناو بانگی ئی ده کات: کاکه، شوانه گیان. بۆ پیی
ده لیت شوانه؟ چونکه شوانی نه و کچانایه، واته: کوپه که ی ده کا به شوان و کچه کانی
ده کا به حه یوان و مه رو مالات، که چی له راستیدا به پیچه وانه وه یه هه ر کوپه که ی دیار
نه بوو دایه که ی هاوار ده کات:

چه تیو کوپه که چی ئی هات؟ چوو بۆ کوئی، راکه بیدۆزه ره وه، به خوا شتیکی لیپیته
سه رت هه ل نه که نه و قوژت له سه ر نه بزم، هه میشه نه و کچانه ده بیته چاویان له سه ر
نه و کوپه بیته به دوا ی نه م کوپه وه بن.

۴- که ده یخاته قوتا بخانه:

- نه گهر خسته قوتا بخانه ش، هه میشه منه تی به سه ردا ده کات، ده لیت پیی: پیته
نه خوینم، خۆ به خو پایی پیته ناخوینم، نه بی له بری نه وه هه موو ئیشی بکه ی، که
خویندنیشی ته و او کرد، پیی ده لیت: تۆ هیچ نه بویت ئیمه پیمان خویندی و
کردمانی به شت، نه گین ئیمه پیمان نه خویندیتایه ئیستا تۆ هیچ نه بووی، دوایش
هه موو معاشه که ی ئی وه ر ده گرن، و تۆزێکی جار جار نه دانه وه پیی وه کو خیر
به سواله کر بکه ن.

- له کاتی خویندن دا دایکی نایه لیت سه عی بکات، هه ر پۆژیک سه عی و تاقی
کرده وه ی هه بیته. نه و نه و پۆژه له هه موو پۆژه کان زیاتر ئیشکی پی ده کا و ئیشی

۷۳- ئەم قسەيە "طورُ الله في برسيمه" : واتە : گای خوا لە لەومرگا کەیدایە .

ئەمە پەندیکە ھەندی لەخەلکی بەنموونە دەیهێنیتەوہ بۆ کەسێک کە لەقسە تێ نەگات، وە مەبەستیان بەووشەي (طور) یعنی گای، وە ئەم پەندەش پەندیکە ھەلەيە، لەبەرئەوہی خواي گەورە گای نییە تا لە لەومرگا کەیدا بلەوہریت، وە پێویستە ئیمەي موسولمان زمانمان پاک بکەینەوہ و بەدووری بگرین ئا لەم جۆرە قسانە .

۷۴- ئەم قسەيە "دستور يا سيادي" : واتە : پارێزگاریتان ئەي گەورەیان .

ئەم قسەيە ھەندی لەخەلکی نەزان دەیلین، ئەگەر بچنە شوینیکی تاریکەوہ یاخود بچنە شوینیکی ترسناکەوہ، کە دەلێي مۆلەتي چونە ژوورەوہ بۆ ئەو شوینە لە جنۆکە وەر دەگرن، کە بێ گومان ئەمەش ھەلەيە، چونکە خواي گەورە دەفەرمویت: ﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا﴾ (الجن: ۶). واتە: کۆمەلێ لەپیاوانی ئادەمیزاد لە بەر نەفامی و نەزانییان لەچۆلەوانی و دەشت و دۆل و کەژدا لە ترساندا پەنایان بەپیاوانی جنۆکە دەبرد، بەلام جنۆکەکان زیاتر دەیان ترساندن.

بەلکو بیگومان پێویستە لەسەرت کە شوین پێنمونییەکانی پێغەمبەري بەرپێز (ﷺ) بکەوێت لەکاتی کدا کە دەچیتە شوینیک، ھەتاوہکو ھیچ شتیک زیانت پێ نەگەيەنیت.

بۆ ئەدۆزیتەوہ . بۆ؟ چونکە دەلێت: بانەبێت بەھیچ یان سبەي کە شوری کرد
معاشەکەي بۆ کۆري خەلک دەبێت.

وه فەرموودەيەك لە (خولە ی كجی حە كیم) ه وه هاتوو- پەزای خوای ئی
 بێت- كه فەرموویەتی: گویم لە پێغەمبەری خوا (ﷺ) بوو دەوی فەرموو:
 (مَنْ كَزَلَ مَنْزِلًا لَمْ قَالَ: اَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ. لَمْ يَضُرْهُ
 شَيْءٌ حَتَّى يَرْتَحَلَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذَلِكَ)^(١)، واتە: هەر كەسێك چووێك شوێنێك و
 پاشان ووتی: (اَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ)، واتە: پەنا
 دەگرم بەووشە تەواوەكانی خودا لە خراپەی دروست كراوەكانی، ئەوا
 ئەو كەسە هیچ شتێك زیانی پێ ناگەیەنێت، هەتا وەكو دەروای لەو
 شوێنە ی كه تیا یەتی.^(٢)

(١) حدیث صحیح: رواه مسلم (٤/ ٢٠٨٠).

(٢) ئەم جوړه خو سپاردنه به جنۆكه و وه داوا كردنی پاراستن له ترساندا لییان، لای
 ئێمەش هەیه:

- بەتایبەت لەناو چینی ئەو منداڵاندا هەیه، كه مائەكانیان لەو گەڕەكانەن كه وا
 كهوتوونەتە چوار دەوری شار، كه ئەو گەڕەكانە نزیکن لە شوێنی چۆل و دەشت و
 دەرەو، كاتێك كه دەچنە شوێنێكی چۆل و دەوور دەكەونەو، كه گەیشتنە ئەو
 شوێنە دەلێن: ئەوا خۆمان بەجنۆكه ی ئەم شوێنە دەسپێرین!! بەگومانی ئەو ی
 ئەگەر هەر جنۆكه یەك هەبێت لەو شوێنەدا ئەمان نەترسێنێ و ئازاریان نەدات، وە
 بەلكو ئەو جنۆكه هەستێت بە پاراستنیان لە ترس و، وە هەر ناپەهەتیەك كه
 بووبە پرویان بێتەو، كهچی لەبەر مندالی خۆیان نازانن كه یەكەم دوژمنی مرۆف
 جنۆكه و شەیتانە، هەر كه ئەمان خۆیان پێ سپارد ئیتر زۆرتر و زیاتر دەیان
 ترسێنێ. وە بۆ ئەو ی زیاتر ناپەهەت بێن، چونكه شەیتان پێی خۆشە هەمیشە
 مرۆف لە زەلیلی دا بێنێ.

۷۵- ناوانانی مندال به ناوی (عبدالوجود) هوه^(۱)؛ واته: بهندهی زاتیک که به دیهینراوه.

بیگومان ئەم ناوه ناویکی هه‌له‌یه، له‌به‌رئه‌وه‌ی ناوی (الموجود) یه‌کیک نیه له‌ناوه‌کانی خودا، وه پاستیه‌که‌یشی ئه‌وه‌یه که بو‌تریئت: (عبدالواجد)، واته: بهندهی زاتیک که دروستکهر به‌دیهینه‌ره.

۷۶- ناوانانی مندال به ناوی (عبدالعال) هوه؛

وه ئەم ناوانه‌ش دووباره هه‌له‌یه، چونکه په‌روه‌ردگار ناوی (العال) نییه، به‌لکو پاستیه‌که‌ی ئه‌وه‌یه که بو‌تریئت (عبد‌الاعلی) واته: بهندهی ئەو خوایه‌ی که زۆر ب‌لنده، یاخود بو‌تریئت (عبد‌المُتعال)، واته: بهندهی ئەو خوایه‌ی که زۆر به‌رزو خۆ به‌رزو ب‌لندگه‌ره.

۷۷- ناوانانی مندال به ناوی (عبد‌الستار)^(۲) هوه؛

وه ئەمه‌ش هه‌له‌یه، وه پاستیه‌که‌ی ئه‌وه‌یه که بو‌تریئت (عبد‌الستیر)، واته: بهندهی ئەو خوایه‌ی که زۆر داپۆشه‌رو زۆر پارێزه‌ره، له‌به‌رئه‌وه‌ی وشه‌ی (الستار) یه‌کیک نییه له‌ناوه‌ جوانه‌کانی خوای په‌روه‌ردگار.

۷۸- ناوانانی مندال به ناوی (عبد‌العاطی) هوه؛

وه هه‌روه‌ها ئەم ناوه‌ش هه‌له‌یه، وه پاستیه‌که‌ی ئه‌وه‌یه که ناو‌بن‌ریئت به‌ ناوی (عبد‌المعطي) هوه، واته: بهندهی ئەو خوایه‌ی که زۆر به‌خشنده‌یه، له‌به‌رئه‌وه‌ی وشه‌ی (العاطی)، واته: به‌خشه‌ر، یه‌کیک نییه له‌ناوه‌ جوانه‌کانی خوای گه‌وره‌ره.

^(۱) بگه‌ڕێه‌وه‌ بۆ په‌رتووکی: (اقوال و افعال خاطئة) ی (زهران) لاپه‌ره (۱۰۵-۱۰۶).

^(۲) لای ئێمه له‌گه‌ڵ بوونی ناوی (عبد‌الستار) که هه‌یه، ناوی (عبد‌الباقی و عبد‌الحامی) یش هه‌یه، که نه‌ (الستار و، وه نه‌ الباقی و، وه نه‌ الحامی) هه‌یج کامێکیان ناو و سیفاتێ خوای گه‌وره‌ش نین.

۷۹- ناوانانی منڊال به ناوی (عبدُ النَّبی) موه: واته: به ندهی پیغه مبهه (ﷺ).
 وه ئه م ناوه ش هه ره هه له یه، وه پاستیه که ی ئه وه یه که ئه وه منڊاله
 ناوه که ی ئاوه ها بیت: (عبدُ رَبِّ الرَّسول)، واته: به ندهی په روه ردگاری
 پیغه مبهه (ﷺ).

۸۰- ناوانانی منڊال به ناوی (عبدُ الرَّسول) ^(۱) موه: واته: به ندهی پیغه مبهه (ﷺ).
 وه ئه مه ش وه ک ناوه که ی پیشوو هه له یه، وه پاستیه که ی ئه وه یه که
 بووتریت: (عبدُ رَبِّ الرَّسول)، واته: به ندهی په روه ردگاری
 پیغه مبهه (ﷺ). ^(۲)

^(۱) بگه پیره وه بۆ په رتووکى (تسمیة المولود) ی، د. بکر ابو زید.

^(۲) به لام زور زور به که می له ناو کوردا ناوی (عبدُ محمد) هه یه.

کۆمه لیکى جوړاو جوړى تر له بیروباوه پرى پرپوچ :-

- ناو که پښا له ناو مالدا، ئه وا پووناکیه بۆ ئه وه ماله.

- شه کر زور بکه یته ناو چاوه، شیرین ده بیت لای خه لک.

- مه یمون وه ختی خوی پیرژن بووه که کوفری کردووه، خوی گه وره کردوویه تی
 به مه یمون (یعنی لای هه ندی خه لکی نه زان نه صلی مه یمون له وه وه هاتووه).

- نه خوشی سوریزه بۆ ئه وه ی چاک ببیت، کراسی سوور بکه به ری نه خوشه که.

- هه ریشیکت کرد، ده لئین: بۆنه وه ی ئه وه نیشته سهرکه وتوو بیت که باسی
 نیشه که ت کرد، بلای: چرای له سه ربیت !!.

- له هه ندیک شوین که یه کیك مار پڼوه ی بډایه، ئه وا بۆ پیروزی و وه بۆ ئه وه ی چاک
 ببیته وه، شیرى مانگایه کی زه ردیان بۆ هیئاوه تا بیخوات و چاک ببیت.

- له هه ندیک شوین کاتیک که که سیك تووشی گرانه تا بووه، ئه وا چوون بۆلای
 پیاویك که به پیروزیان زانیوه، ئه ویش ده ست نویژى گرتووه و وه نارى ده ست
 نویژه که یان کۆکردوته وه له ناو ته شتیکدا، وه دواىى ئه وه نارى ده ست نویژه یان
 ده رخواړی ئه وه نه خوشه داوا، به مه به ستی شیفاو چاک بوونه وه.

- لهههندی لادی کوردستان، نهگەر کەسیک کە لەناو ئەو کۆمەڵە مریشکە ی کە بهخێویانی کردوو، مریشکی کونج کونجی تیا بویت، کاتی کە ئەو مریشکە مێلکە ی کردوو، هاتوون زەردینە ی مێلکەکیان دەردهیناو، و وه هەر کەسیک چاری نازاری کرد بێت کردویانە ته چاری ئەو کەسەوه، وه ووتویانە: زەردینە ی مێلکە ی مریشکی کونج کونج شیفایە بۆ چا و ئیشە!!

- دەلێن: نهگەر یەکەم پوژ چوویت بۆ لای ژنی زەستان، نیتەر نابیت لەو ماله پوژی هەتا حەوت پوژ، بەلام نهگەر پوشتی دەبیت پارچە یەک لە جلە کانت بەجی بهیلى، چونکە ئەو ئافەرته زەستانە حەوتە ی سەر دەکەوێت.

- هەندیک لە خەلکی گالته بە دوعا دەکات، کاتی کە کەسیک دوعای ئی بکات، دەلێت: نهگەر بەدوعا دەبوو، پشقل بە خورما دەبوو.

- ژنان دەلێن: نهگەر یەکی خیری بۆ هیئای مە یخۆ، نەک سیحری ئی کردبیت، دوا ی ئەو ی کە خیرە کەت بۆ هات بیکە ناو تەنە کە ی خۆلە کەتەوه.

- یاخود لە هەندیک لە لادیکاندا بۆ بەخت کردنەوه ی کچ نا بەم شیوه زەیان کردوو: کاتی کە مایک چوونە داخوای کچی مایکی تر و وه نهیان دابنی، وه کە چەند جارنکی تر کە بچوونایەتەوه، وه هەر فەشە لی بهیئایه، ئا لەم کاتەدا بەو کچیان ووتوو: بەختی بەستراوه بۆ یە بنسیبمان نابیت، چوون گورگینکیان کوشتوو، وه پارچە یەک لە چەرمی گورگەکیان ووشک کردوتهوه و لەپەرۆیهکی سپییان پێچاوه وه داویانە بەو کۆپە ی کە داوا ی ئەو کچە ی کردوو، بۆ ئەو ی کە جارنکی تر کەچوووه بۆ داخوای کردنی نیاز بێتە جی و بەختیان بکریتهوه.

- نهگەر جوویت بۆ مایک کە خواردنیان بۆ دانایت، بەلام تو کەمت لەو خواردنە خوارد، ئەوا لەم کاتەدا خاوهن ماله کە بێت ئەلێت: بۆ ناخۆی، نهگین ئەم خواردنە لە قیامەتدا شکات ئی دەکات.

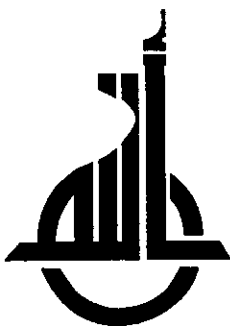
- باوه پوونی هەلە لەنیسکدا:

- دەلێن: نهگەر یەکەم پوژی مانگی رەمەزان ئیوارە کە ی نیسکینە بخویت، ئەوا ئەو نیسکە هەتا مانگی رەمەزان تەواو دەبیت لەناو سکی ئەو کەسە ی دا کە ئەم نیسکە ی خواردوو زیکر دەکات هەتا کۆتایی مانگی رەمەزان.

- باوه پېوونی هه له له خه ودا:
- نه گهر له خه ودا، خو به که رویشکی نیره وه ببینی، نه وای میړده که تهلقت ددهات.
- نه گهر خه و ت به شفته وه ببینی نه وای شوو ده که ی.
- باوه پېوونی هه له له جوان بووندا:
- ده لئین: نه گهر قاچه مریشک بخویت نه وای جوان ده بیت!!
- یاخود نه گهر پووبکه یته پشته ماله که ت نه وای جوان ده بیت!!
- باوه پېوونی هه له له دل پاکیدا:
- نه گهر دوو کهس له گهل یه کتر دا قسه یان کرد، نه گهر جارنک هردو وکیان هر همان یه که قسه له یه ک کاتدا له ده میانه وه بیته دهرموه، ده لئین: نه وای دلمان له یه کتر پاکه.
- یاخود نه گهر له کاتی پوشتندا له چهند شویننیکدا دوو کهس به یه ک بگه نه وه، ده لئین: نه وای دلمان له یه ک پاکه.
- یاخود نه گهر چوویته شویننیک و وه خوار دینکی خوش دانرا بوو نه وای ده لئین: خه سووت توی خوش ده ویت.
- باوه پېوونی هه له له میواندا:
- نه گهر مالیک میوانیک بچیت بو مالیان، نه گهر نه وای میوانه یان پق لیبیته وه، یاخود نه وای میوانه له و مالنه زور دابنیشیت، نه وای خاوه نی مالنه که ده لیت: بچن خوینی بو بکه نه پیلاره کانی، نه وای زوو دهروات.
- نه گهر هوریر بپه ریت، نه وای میوانیت دیت.
- نه گهر تالیک قر بیته سر چاوت، ده لئین میوانت دیت.
- نه گهر له بهر به یاندا، پولنیک چوله که به جریوه جریو پووبکاته مالنه که ت، نه وای میوانت دیت.
- نه گهر هوریر له ده ست بکه ویته خواره وه نه وای ده لئین: نه مړو میوانمان دیت.
- ده می گورگ به ستن:
- نه مدم به ستنی گورگه بیرو باوه پیکي زور به ربلاوه له کوردستاندا، که به شیوه یه که له هه موو لادیکانی کوردستاندا نه مه هه بووه، وه ئیستاش هر ماوه و

وہ خەلکانیکی زۆریش ئیستاش ھەر باوەرییان پێی ماوە، کە بریتیە لەوەی: ئەگەر لە لادییە کدا مەرو مالاڵتەکیان وەکو پۆژان لە ئیواراندا نەهاتبێتەو بۆ لادیکەیان، بەھۆی ئەوەی کەوا تووشی گێروگرفتیک بەهاتایەتە پێی گەیشتنەوێ ئەو مەرو مالاڵتە بۆ لادیکە، یاخود یەکیک لەو مەرو مالاڵتە تەرە بوییت لەوانە ی ترو وون ببوایە، ئا لەم کاتەدا خاوەنەکانیان ترسی ئەوەیان ئی دەنیشت کەوا گورگ مەرو مالاڵتەکیان بخوات، بەلام بۆئەوێ بەسەلامەتی لە دەست گورگ پزگاریان ببیت، خەلکی لادیکە ھاتوون بۆ لای شیخیکی لادیکە ی خۆیان و داوایان لیکردووە کە دەمی گورگیان بۆ ببەستیت، ئەمجا "کاکی شیخ" یش ھاتوو چەقۆیەکی لەو کەسە وەرگرتوو کە ترساوە ئازەلەکانی گورگ ببخوات، پاشان دەمی چەقۆکە ی کردۆتەو (سورەتی الشمس) ی کە لەجزئی (عم) دا ھەیە بەسەردا خویندوو، کە خسوی گەورە لەسەرەتای ئەم سورەتەدا دەفرمویت: (وَالشَّمْسُ وَضُحَاهَا، وَالْقَمَرُ إِذَا تَلَّهَا) کە گەیشتۆتە کوتایی سورەتەکە کە خوا دەفرمویت: (وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا)، ئەمجا "کاکی شیخ" ورتیویەتی: (وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا، دەمی گوێم پەقباھا، چاوی گورگم کوێر باھا)، وە ئیتەر یەکسەر دەمی چەقۆکە ی داخستوو، و وە بەخواوەنی ئەو چەقۆیە ی وتوو: ئەوا دەمی گورگم بۆ بەستی!! ئیتەر گورگ نایانخوات، بەلام تا حیوانەکان دینەو بۆ لادیکە نابیت دەمی چەقۆکە بکریتەو، ئەگین بیکەیتەو ئەوا دەمی گورگەکان دەکریتەو، لەداویدا کابرای داماو چەقۆکە ی لەشورینیکی تاییبەتدا ھەلگرتوو، بۆئەوێ نەکا یەکیک دەمی چەقۆکە بکاتەو، بەمەش دەمی گورگی ئەو دەشتە دەمیان بکریتەو و حیوانەکانیان بخوات، بەحسابی ئەو خەلکە دەمی گورگەکان پەق بوو و ئیتەر ناکریتەو تا بتوانی ئازەلەکانیان بخوات، بەلام شتی لەو سەیرتەر ئەوێ ئەگەر کاکی شیخ ھەزی کردبیت حیوانی فلانە کەسێک گورگ ببخوات، کە ئەو کەسە ھاتوو بۆ لای شیخ تا دەمی گورگی بۆ ببەستیت، لەم کاتەدا "کاکی شیخ" بەپێچەوانەو دەم بەستەکی بۆی کردوو، ئەمجا رەشیان مامە شیخ بەسەر دەمی چەقۆکراوەکەدا ھەر (سورەتی الشمس) ی بەسەردا خویندوو، بەلام پاش

له كۆتاييدا : ئەمە كۆتاشتېكە كە كۆمكردۆتەو، داواكارم لە
خوای گەرە كە سوود بەخشم بکات بەم پەرتووكە، وە لېشمی
وەرگریت بەوەرگریکی جوان، چونكە هەر ئەو دەست بەردارو زامن و
وەرگری هەموو شتیکی جوانە، وە هەر ئەویش گەرەمانەو باشترین
هاوکاریكەرمانە.

تەواوبوونی سورەتەكە كاك شېخ وتوویەتی: (وە شەمسی و لقەمەری گورگی
ئەو بەری ئاوازی بیته ئەمبەری، چەرمی پشته قنی بە سەر سەریدا بېمەری)،
واتە: وا گورگ ئەو حیوانە بخوات چەرمی پشته تا تەوقی سەری حیوانەكە بیات.
بەلام سەیرتر ئەوێ: كە هەندێك لەخەلكی كەباخیان هەبوو، و وە چۆلەكە زۆری
بۆ باخەكەیان هێناو، داوايان كردوو لەیهكێك كە دەم بەست دەكات كەوا دەمی
چۆلەكەیان بۆ ببەستیت، بۆئەوێ ئیتر ئەو چۆلەكانە بەروبوومی باخەكەئە خۆن.
و هەرەها ئەگەر ئافرەتێك میژدەكەئە خراپ بوو بێت بۆئە وە جانیوی پێ دابیت،
ئەوا ئەو ئافرەتە چوو بۆلای شېخیك و پێ وتوو: كاكە شېخ گیان!! بەشكو دەم
بەستێكم بۆ بكەئە و دەمی میژدەكەم بۆ ببەستی، بەلكو ئیتر نەتوانیت جانیوم پێ
بدات.